

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

นายสวัสดิ์ สุตินุญามณี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Intergenerational Family Solidarity among Hill Tribe People in Northern Thailand

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

วสวัตดี สุตติญญามณี : ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ (Intergenerational Family Solidarity among Hill Tribe People in Northern Thailand) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์
หลัก: ศ. ดร.พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, 272 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือรวมถึง 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในขนาดของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยอาศัยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเริ่มจากการวิจัยเอกสารนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2558 – มิถุนายน 2559 โดยได้กลุ่มตัวอย่างจากการเก็บแบบสอบถามที่เป็นวัยแรงงาน ในครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และ อาข่า ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ทั้งสิ้นจำนวน 1,285 คนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 50 คนที่มีสถานภาพโสดที่อยู่ในวัยแรงงานช่วงอายุ 18-25 ปี ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ผสมผสานกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ส่วนสำคัญดังนี้ 1) ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ จากมิติของความเป็นปึกแผ่นใน 4 มิติ คือ ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก มิติความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน และความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสัมพันธ์รวม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับความเป็นปึกแผ่นมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ล่าหู่ และอาข่า 2) เมื่อใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณโลจิสติกเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ พบว่าปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม ในส่วนของ จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัว ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี และสถานภาพการทำงาน มีผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ 3) แนวโน้มโครงสร้างครอบครัวในด้านจำนวนบุตรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากอดีตสู่ออนาคต พบว่ามีแนวโน้มที่ลดลง 4) เมื่อใช้วิธีสมการถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัว พบว่า ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม ในส่วนของ ลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัว ปัจจัยทางด้านมิติความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในส่วนของระดับการศึกษา มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเชิงคุณภาพถึงสาเหตุของการมีบุตรที่ลดลงจากเดิม อันเนื่องจากแนวคิดที่ว่าหากมีบุตรจำนวนมากจะเป็นภาระในการเลี้ยงดู แต่หากอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกหลายรุ่นเป็นครอบครัวขยายก็จะมีความคิดที่จะมีความต้องการบุตรที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถแบ่งเบาในการเลี้ยงดูดูแลบุตร 5) ภาพอนาคตรูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือสอดคล้องกันทุกกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่ ปัจจัยด้านทุนทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการสมรสสร้างครอบครัวซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญ รวมทั้งความต้องการในการอยู่ร่วมกันหลายรุ่นในครอบครัว ในส่วนปัจจัยความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ลดลง แต่ยังคงมีความเชื่อเรื่องกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดาที่ยังเหนียวแน่นจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนในด้านของปัจจัยทุนมนุษย์ในอนาคตจะมีการย้ายถิ่นมากขึ้นเนื่องจากมีความต้องการในการทำงานที่มีความมั่นคงทางรายได้ รวมไปถึงการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงความต้องการทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนในอนาคตโดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความต้องการให้ภาครัฐขยายปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเข้ามาสู่ชุมชนเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในอนาคตต่อไป

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก

5686956151 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEYWORDS: INTERGENERATIONAL FAMILY SOLODARITY / FAMILY / HILL TRIBE / ETHNIC GROUP

VASAVAT SUTINYAMANEE: Intergenerational Family Solidarity among Hill Tribe People in Northern Thailand. ADVISOR: PROF.PATCHARAWALAI WONGBOONSIN, Ph.D., 272 pp.

This research aimed to study 1) intergenerational family solidarity among hill tribe people in northern Thailand, 2) The factors determining the intergenerational family solidarity among hill tribe people in northern Thailand. 3) The families' structures and relationships of hill tribe people in northern Thailand in the future. This research relied on quantitative and qualitative analysis by initially reviewing relevant primary and secondary document lead to survey and qualitative research which carried out from December 2015 to June 2016. A total of 1,285 samples of Karen Hmong and Akha in Chiang Mai, Chiang Rai, Mae Hong Son and Nan who were labor-force age and representing household and the qualitative research was conducted by using in-depth interviews with 50 single aged 18-25 years. Data analysis used multivariate analysis and combined with findings from qualitative research.

Results: 1) The level of intergenerational family solidarity among hill tribe people in northern Thailand which from the solidarity in 4 dimensions are Functional Solidarity, Affectual Solidarity, Normative Solidarity and Associative Solidarity was found that in very high level. Hmong had the highest level, followed by Karen, Lahu and Akha. 2) Logistic Regression Analysis showed that social capital (the number of children in the family, number of family members and family structure styles), Ethnic differences, and economic capital (the average Household income per year and work status) determined intergenerational family solidarity among overall and in each ethnic group of hill tribe people in northern Thailand. 3) Family structure in the number of children in family of hill tribe people in the northern Thailand from past to future was found that the trend continued to decline. 4) Poisson Regression Analysis showed that social capital (family members and family structure styles), Ethnic differences, Intergenerational Relationships in family, and human capital (educational level) determined the number of children in family and the demand for the number of children in the future. The researcher made the qualitative analysis for identifying the causes of number of children in family declined which from the ideas were those if there are many children, they would be the burden of parenting but if in the extended family would have an idea of increased need for children because they can be taken care of their children. 5) The future scenarios of hill tribe people in the northern Thailand were consistent across all ethnic groups and were in the same direction in the social capital factor that prioritized to marriage and family formation which continued to be an important custom of their ways of lives including the need to live together in several generations in their families. In terms of relationships and solidarity among future generations, the family changed in the way of living together and meeting less however, there were still the believes in gratitude towards parents which were still steadfast from generation to generation. In terms of human capital, ethnic groups believed that in the future there would be more migration because of the demand for stable income and migration to education for self-development, with the growing needs for education. Also economic capital in the community, there were needs for extending the key elements to their community from the government so that members of the communities can develop their economy and strengthen the solidarity of the family in the future.

Field of Study: Demography

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การทำคุณิพนธ์ในครั้งนี้ได้รับได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากทุนการศึกษาหลักสูตรคุณิพนธ์บัณฑิต “100 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” (The 100th Anniversary Chulalongkorn University Fund for Doctoral Scholarship) และทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช (The 90th Anniversary of Chulalongkorn University Fund : Ratchadaphiseksomphot Endowment Fund) นอกจากนี้ งานนี้จะสำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับการสนับสนุน และความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในเมตตาของทุกท่านเป็นอย่างสูง จึงใคร่ขอกล่าวนามไว้ในกิตติกรรมประกาศดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. พ็ชรวลัย วงศ์บุญสิน อาจารย์ที่ปรึกษาคุณิพนธ์เป็นอย่างสูง ในความเมตตา การเป็นผู้ให้ ทุกสิ่งกับศิษย์ตั้งแต่วันแรกที่ก้าวเข้ามาศึกษาในวิทยาลัยประชากรศาสตร์แห่งนี้ อาจารย์ทุ่มเทแรงกาย แรงใจ ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ตลอดจนให้คำแนะนำ และแนวคิดอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนทำให้คุณิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน ประธานกรรมการสอบคุณิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัทพร สุคนธมาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชญานิศวรร โคโนะ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิราภรณ์ โพธิศิริ คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขคุณิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์คนนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่เป็นแรงใจและสนับสนุนการทำคุณิพนธ์ในทุกๆด้าน

ขอกราบขอบพระคุณสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (ศ.ว.ท.) หรือ Inter Mountain Peoples' Education and Culture in Thailand Association (IMPECT) และ มูลนิธิโครงการหลวง ที่เสียสละเวลาและมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้จนได้ข้อค้นพบอันจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ รวมทั้งเพื่อนญาติวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และน้องๆที่มิวิจัยจาก คณะเกษตรศาสตร์ และ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ร่วมกันช่วยเก็บข้อมูลจนเสร็จสมบูรณ์ และที่สำคัญผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือทุกคน ที่เสียสละเวลามาให้ข้อมูลจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัวที่สนับสนุนทั้งด้านการเรียน และ การทำคุณิพนธ์เสมอมา สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ หากก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ ผู้วิจัยขอยกคุณความดีนี้ให้แก่ บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนร่วมกับงานวิจัยนี้ทุกท่าน หากแต่มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตารางภาคผนวก.....	ต
สารบัญภาพผนวก	ถ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1.1 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในสังคมทั่วทุกภูมิภาคทั่วโลก	2
1.1.2 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในประเทศไทย	7
1.1.3 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา.....	11
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	14
1.3 ขอบเขตงานวิจัย	14
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	15
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	17
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับครอบครัว (Family Theories).....	17

2.1.2	ความเป็นปึกแผ่นในสังคม (Social Solidarity)	32
2.1.3	แนวความคิดความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Relation and Solidarity)	34
2.1.4	แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Ethnic Group and Cultural Identity Concepts)	40
2.1.5	ลักษณะสำคัญด้านกายภาพและด้านครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขต ภาคเหนือ	42
2.1.6	แนวคิดการมองอนาคต (Foresight Concepts)	57
2.2	กรอบแนวคิดการวิจัย	58
2.2.1	กรอบแนวคิดการวิจัยหลัก	60
2.2.2	กรอบแนวคิดการวิจัยรอง	61
2.3	วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.3.1	ปัจจัยทางประชากร	62
2.3.2	ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ	66
2.3.3	ปัจจัยทางจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นชาติพันธุ์	68
2.3.4	ปัจจัยด้านทุนมนุษย์	70
2.4	สมมติฐานงานวิจัย	73
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	75
3.1	ระเบียบวิธีวิจัย	75
3.1.1	การออกแบบการวิจัย	76
3.1.2	ขั้นตอนที่ 1: การสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัวกลุ่มชาติ พันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	77
3.1.3	ขั้นตอนที่ 2: การวิจัยเชิงสำรวจ	78
3.1.3.1	ประชากรเป้าหมาย	78

3.1.3.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง.....	78
3.1.4 ขั้นตอนที่ 3: การวิจัยเชิงคุณภาพ	88
3.1.5 ขั้นตอนที่ 4: การดำเนินการวิจัยและการสร้างภาพอนาคต	89
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	93
3.2.1 แบบสอบถาม	93
3.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	95
บทที่ 4 ลักษณะทั่วไปของประชากร และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่น	96
4.1 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	96
4.2 การสร้างดัชนีและระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	102
4.3 การเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	116
บทที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	128
5.1 การปรับตัวแปรก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล.....	128
5.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	132
5.3 การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis).....	134
5.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยค่า Odd ratio และการแปลผล	135
บทที่ 6 แนวโน้มจำนวนบุตรจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต: ปัจจัยที่มีผลต่อและอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	143
6.1 จำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในอดีต	143
6.2 จำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน	144

6.3 จำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	156
6.4 ความต้องการจำนวนบุตรและความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากการศึกษาเชิงคุณภาพ	171
บทที่ 7 ภาพอนาคตของครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ: จากการศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ	178
7.1 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	180
7.2 ภาพอนาคตปัจจัยด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	186
7.3 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	192
7.4 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	196
บทที่ 8 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	202
8.1 สรุปผลการศึกษา.....	203
8.1.1 ลักษณะทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประชากร และครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	203
8.1.2 ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	204
8.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	205
8.1.4 แนวโน้มโครงสร้างครอบครัวในด้านจำนวนบุตรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากอดีตสู่นาคต.....	208
8.1.5 ภาพอนาคตรูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ.....	213
8.2 อภิปรายผลการศึกษา	215

8.2.1 ภาพลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมี ลักษณะคล้ายกับลักษณะทั่วไปของประชากรไทยเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว	215
8.2.2 การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการความเป็น ปึกแผ่นระหว่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	216
8.2.3 การมีสมาชิกในครอบครัว และการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยที่สำคัญของความ เป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขต ภาคเหนือเพิ่มมากขึ้นด้วย	217
8.2.4 แนวโน้มจำนวนบุตรจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือลดลง	217
8.2.5 การเป็นครอบครัวขยายและมีความรับผิดชอบในบทบาทของครอบครัว มีผลต่อ จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต ใน ทางบวก	218
8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	219
8.4 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	221
8.5 ข้อจำกัดในการศึกษา	222
รายการอ้างอิง	234
ภาคผนวก.....	245
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	272

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทย	79
ตารางที่ 2 ลักษณะสำคัญของพื้นที่ในการวิจัย.....	80
ตารางที่ 3 จำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งหมด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ศึกษา	82
ตารางที่ 4 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	84
ตารางที่ 5 รายชื่อชุมชนและพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	85
ตารางที่ 6 จำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่ไม่สามารถติดต่อ หรือพบได้จำนวน 3 ครั้ง จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	87
ตารางที่ 7 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	87
ตารางที่ 8 แสดงร้อยละสถานภาพในครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยตามกลุ่มชาติพันธุ์.....	88
ตารางที่ 9 จำนวนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	88
ตารางที่ 10 ตารางผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม	95
ตารางที่ 11 ลักษณะทั่วไปของตัวแทนของครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ (N=1,285 คน).....	99
ตารางที่ 12 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปีกแผ่นในแต่ละมิติของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวโดยรวม	107
ตารางที่ 13 ค่าถ่วงน้ำหนักของการช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น.....	109
ตารางที่ 14 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น.....	111

ตารางที่ 15 ค่าถ่วงน้ำหนักของการทำกิจกรรมยามว่างและรับประทานอาหารเช้าร่วมกันของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น	113
ตารางที่ 16 ค่าถ่วงน้ำหนักเวกเตอร์ของความช่วยเหลือ รับฟังปัญหา และความกังวลใจ ของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น	115
ตารางที่ 17 แสดงค่าความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์.....	116
ตารางที่ 18 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)	129
ตารางที่ 19 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ	133
ตารางที่ 20 แสดงการประมาณค่า Ordered Logistic Regression ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน	136
ตารางที่ 21 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน	147
ตารางที่ 22 แสดงการประมาณค่า Poisson Regression Analysis ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์.....	151
ตารางที่ 23 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคต	158
ตารางที่ 24 แสดงการประมาณค่า Poisson Regression Analysis ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม	163
ตารางที่ 25 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนทางสังคมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282).....	180

ตารางที่ 26 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือโดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยความสัมพันธ์ และความเป็น ปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มี บุตรในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282).....	186
ตารางที่ 27 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือโดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนมนุษย์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น โสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282).....	192
ตารางที่ 28 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือโดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจจากกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282).....	196

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กราฟเส้นแสดงอัตราเจริญพันธุ์รวม จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี1950-2015	3
ภาพที่2 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพศชาย จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี1950-2015	3
ภาพที่3 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพศหญิง จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี1950-2015	4
ภาพที่4 กราฟเส้นแสดงอัตราพึ่งพิงรวม อัตราพึ่งพิงวัยสูงอายุ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก เมื่อเทียบกับวัย แรงงาน (อายุ15-64ปี) ในปีของประชากรทั่วโลก 1950-2015	4
ภาพที่5 กราฟเส้นแสดงอายุแรกสมรสของประเทศไทยจำแนกตามเพศ ปี2513-2553.....	8
ภาพที่6 กราฟเส้นแสดงรูปแบบโครงสร้างครอบครัวไทย พ.ศ.2523-2551.....	9
ภาพที่7 กราฟเส้นแสดงจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ปี2527-2547.....	12
ภาพที่8 ระบบชั้นการปฏิสัมพันธ์ของระบบครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัว ตาม ทฤษฎีของBronfenbrenner	31
ภาพที่9 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่าง ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม.....	117
ภาพที่10 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติ ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	118
ภาพที่11 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติ ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	119
ภาพที่12 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติ ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่.....	120
ภาพที่13 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติ ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า.....	121
ภาพที่14 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติ พันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์.....	122

ภาพที่15 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์	123
ภาพที่16 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์.....	124
ภาพที่17 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์	125
ภาพที่18 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์	126
ภาพที่19 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนวนพี่น้อง (บุตรในรุ่นบิดามารดา) ในครอบครัวโดยรวม และแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ ใช้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยแรงงานที่พ้นภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ช่วงอายุระหว่าง 45-55ปี เพศหญิง.....	144
ภาพที่20 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในครอบครัวรุ่นบิดามารดา และรุ่นปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม.....	145
ภาพที่21 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในรุ่นบิดามารดา และรุ่นปัจจุบัน แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์.....	145
ภาพที่22 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในครอบครัวรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ	156
ภาพที่23 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคต แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์.....	157
ภาพที่24 ภาพกราฟเส้นแสดงแนวโน้มจำนวนบุตรเฉลี่ยในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม	168
ภาพที่25 ภาพกราฟเส้นแสดงแนวโน้มจำนวนบุตรเฉลี่ยในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรครอบครัวในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์.....	169

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์ ครอบคลุม271

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวกที่ 1 แสดงลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (Karen)	246
ภาพผนวกที่ 2 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (Hmong) หรือ แม้ว (Miao).....	246
ภาพผนวกที่ 3 ลักษณะของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู (Lisu) หรือ ลีซอ (Lisaw).....	247
ภาพผนวกที่ 4 ลักษณะของผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู (Lisu) หรือ ลีซอ (Lisaw).....	247
ภาพผนวกที่ 5 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์เย้า (Yao) หรือ เมียน (Mian).....	248
ภาพผนวกที่ 6 ลักษณะของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (Akha)	248
ภาพผนวกที่ 7 ลักษณะของชายกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (Akha)	249
ภาพผนวกที่ 8 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ (Lahu) หรือ มูเซอ	249
ภาพผนวกที่ 9 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า (Lawa) หรือ ลัวะ (Lua)	250

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันเริ่มแรกของสังคมมนุษย์ อีกทั้งเป็นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง มีประเด็นท้าทายที่มีความสำคัญต่อครอบครัวจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นของครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จากการกลายเป็นสังคมเมือง (Urbanization) และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยที่ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญยิ่งต่อลักษณะทางโครงสร้างของสถาบันครอบครัวทั้งขนาดของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย ซึ่งแต่เดิมนั้นครอบครัวไทยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมาช้านานจนถึงปัจจุบันแต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มของครอบครัวเดี่ยวมีทิศทางที่ลดลง ครอบครัวขยายมีทิศทางที่เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร จำนวนบุตรในครอบครัวที่ลดลง การอยู่อาศัยร่วมกับรุ่นบิดามารดา และรุ่นบุตรของตนเพื่อการดูแล เกื้อกูลกันระหว่างรุ่นในครอบครัวจึงมีทิศทางที่เพิ่มมากขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรุ่นเดียวกันจึงลดลงตามจำนวนบุตรในครอบครัวที่ลดลงอีกด้วย จากสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวดังกล่าวก็ส่งผลกระทบย้อนกลับไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางประชากร อันเกิดจากการลดภาระในการแสวงหาปัจจัยทางเศรษฐกิจมาเกื้อหนุนวัยพึ่งพิงในครอบครัว เป็นเหตุให้ค่านิยมการมีบุตรในครอบครัวจึงมีแนวโน้มที่ลดลงตามไปด้วยเช่นกัน สถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นทุนทางสังคมแปรเปลี่ยนเป็นอุปสรรคต่อการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกครอบครัวที่อ่อนแอลง เหล่านี้คือภาพสะท้อนของครอบครัวสมัยใหม่ที่ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวเกิดขึ้น โดยปัญหาภายในครอบครัวนั้นจะเป็นห่วงโซ่ที่ส่งผลกลับมายังสังคมที่อาจจะละเลยเสียไม่ได้ ดังนั้นครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาสมาชิก และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในทางบวก อันนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและสังคมต่อไป

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นเป็นการอธิบายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจซึ่งกันและกัน มีการมอบบางสิ่งบางอย่างที่มีค่าและมีผลประโยชน์ มีการให้และการรับความช่วยเหลือเกื้อกูล แลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน เช่นการแลกเปลี่ยนทางด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ การรับฟังและให้การช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา และความช่วยเหลือต่างๆ ซึ่งรูปแบบการให้และการรับที่เป็นรูปธรรมนั้นเรียกได้ว่าการเกื้อหนุนกัน โดยการเกื้อหนุนระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นมีลักษณะเป็นสองทิศทาง ดังนั้นการเกื้อหนุนกันระหว่างประชากรต่างรุ่นใน

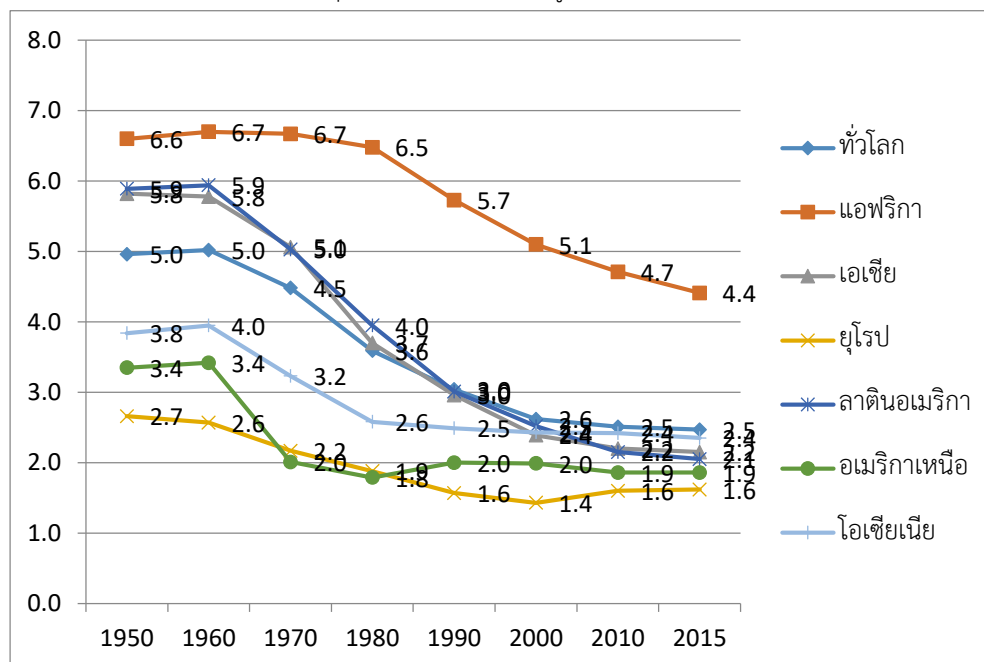
ครอบครัวจะต้องมีแนวโน้มเท่าเทียมกัน รวมถึงแนวโน้มของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่นในครอบครัวที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้น มีส่วนที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นและเป็นปึกแผ่นมากขึ้นต่อไป

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากร ที่ส่งผลต่อครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างประชากรในครอบครัวของประชากรส่วนใหญ่ทั้งประเทศแล้วนั้น ยังคงมีประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง ยังมีวิถีชีวิต และโครงสร้างทางประชากร สภาพสังคม และเศรษฐกิจ ที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆทางภาคเหนือถึงสามในสี่ของจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้นยังคงเป็นสังคมชนบท รวมทั้งโครงสร้างทางประชากรที่ยังไม่เข้าสู่สังคมสูงวัย ขนาดจำนวนบุตรในครอบครัวยังคงมีสัดส่วนที่สูงกว่าอัตราทดแทน เมื่อเทียบกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อีกทั้งการศึกษาทางด้านประชากร สังคม และครอบครัว ยังมีการศึกษาที่ยังไม่ครอบคลุมและมองข้ามประชากรกลุ่มดังกล่าว ดังนั้นความสำคัญของการศึกษาทางด้านครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มในสังคม จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการฉายภาพของครอบครัว รูปแบบโครงสร้างครอบครัว รวมถึงความเป็นปึกแผ่นเกี่ยวพันระหว่างรุ่นในครอบครัว เพื่อเป็นการสร้างนโยบายเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาในครอบครัว ให้ครอบคลุมกับประชากรในทุกส่วน รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

1.1.1 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในสังคมทั่วทุกภูมิภาคทั่วโลก

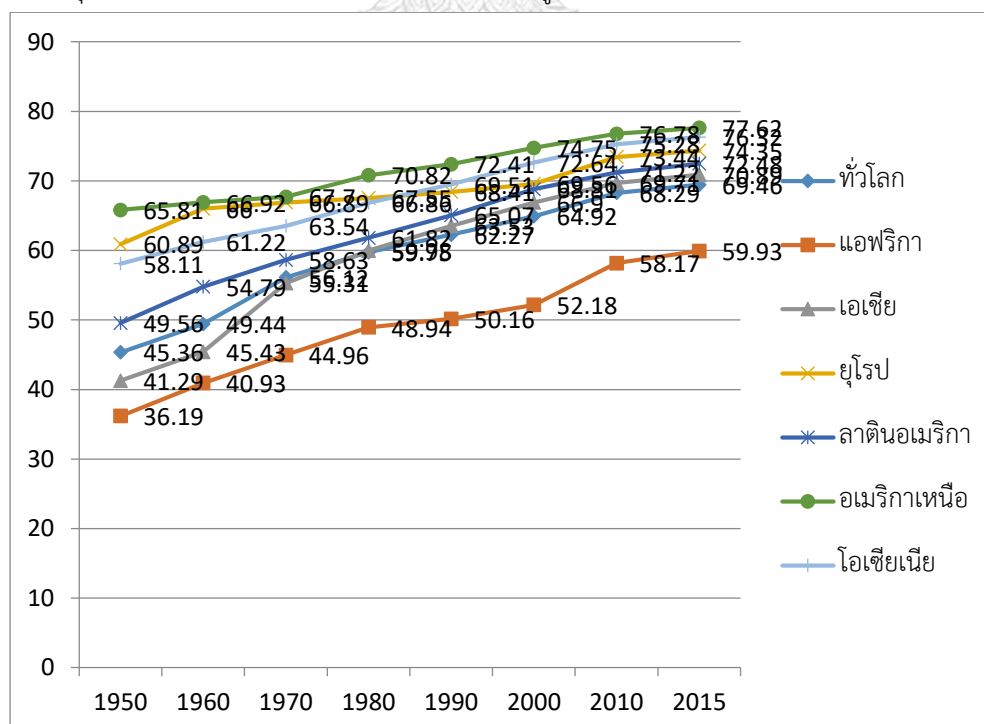
การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย หรือสังคมที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นนั้นเป็นประเด็นสำคัญในสังคมและเป็นประเด็นที่ท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครอบครัว ชุมชน และสังคมทั่วทุกภูมิภาคทั่วโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร อันเกิดจากอัตราการเกิดที่ลดลง (ดังภาพที่ 1) และอัตราการตายที่ลดลง ทำให้ประชากรมีอายุคาดเฉลี่ยทั้งเพศชายและหญิงเพิ่มขึ้น (ดังภาพที่ 2 และ 3) จึงทำให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสูงวัยซึ่งมีผลต่อขนาดของครอบครัวและ ภาวะวัยพึ่งพิงที่เปลี่ยนแปลง โดยภาวะพึ่งพิงวัยเด็กมีสัดส่วนที่ลดลง และภาวะพึ่งพิงสูงวัยที่เพิ่มขึ้น(ดังภาพที่4) เนื่องจากจำนวนบุตรในครอบครัวที่ลดลง ดังนั้นในแต่ละครอบครัวจึงมีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุในครอบครัวมีจำนวนที่มากขึ้น (Moor and Komter 2008)

ภาพที่ 1 กราฟเส้นแสดงอัตราเจริญพันธุ์รวม จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี 1950-2015

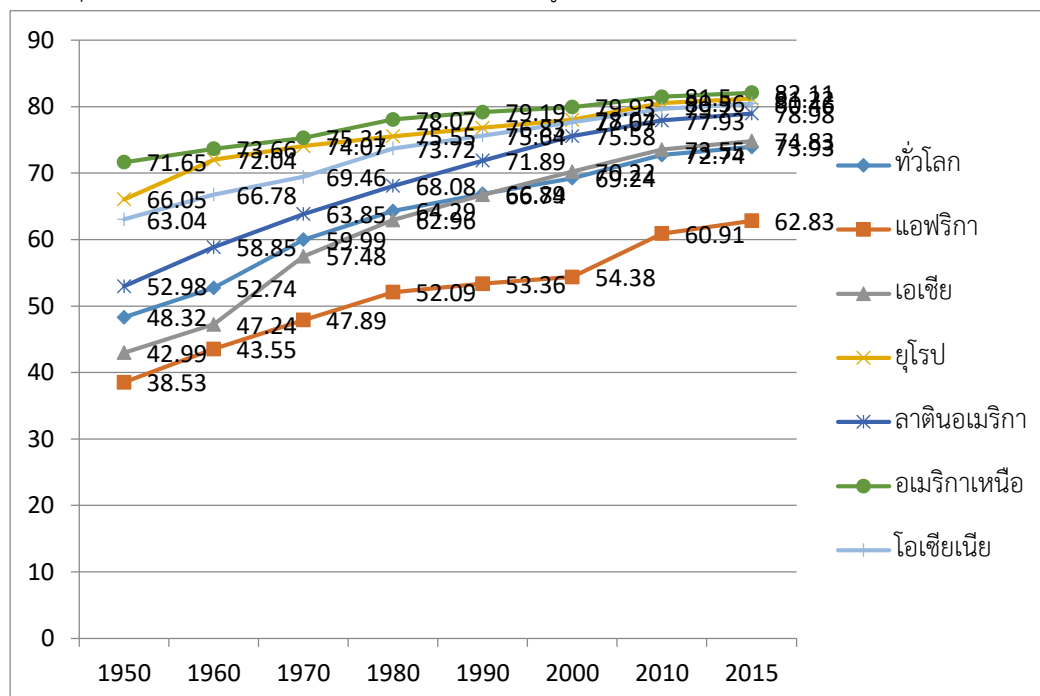
ที่มา: คำนวณจาก United Nation, 2015 (Economic 2015)

ภาพที่ 2 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพศชาย จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี 1950-2015

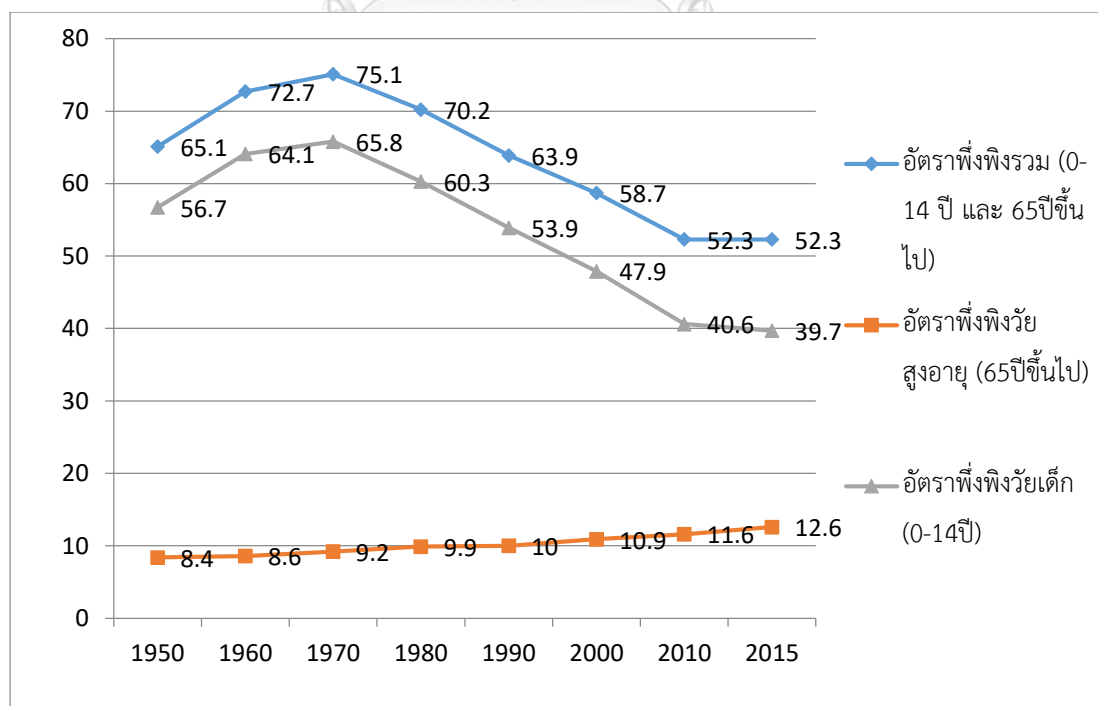
ที่มา: คำนวณจาก United Nation, 2015 (Economic 2015)

ภาพที่3 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพศหญิง จำแนกตามพื้นที่ภูมิภาคทั่วโลก ในปี1950-2015

ที่มา: คำนวณจาก United Nation, 2015 (Economic 2015)

ภาพที่4 กราฟเส้นแสดงอัตราพึ่งพิงรวม อัตราพึ่งพิงวัยสูงอายุ อัตราพึ่งพิงวัยเด็ก เมื่อเทียบกับวัยแรงงาน (อายุ15-64ปี) ในปีของประชากรทั่วโลก 1950-2015

ที่มา: คำนวณจาก United Nation, 2015 (Economic 2015)

นับตั้งแต่สามทศวรรษที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันในหลายประเทศทั่วโลกโครงสร้างของครอบครัวมีขนาดเล็กลง จำนวนบุตรลดลงทำให้ประชากรต่างรุ่นในครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันลดลงเช่นกัน (Moor and Komter 2008) ความใกล้ชิดระหว่างกันน้อยลง ผู้ที่เป็นบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุในครอบครัวอยู่ตามลำพังมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากผู้ที่เป็นบุตรนั้นจะต้องออกไปทำงานต่างถิ่นเพื่อแสวงหาปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุให้โอกาสและปริมาณการเกื้อหนุน การปฏิสัมพันธ์ของผู้เป็นบิดามารดาและผู้เป็นบุตรลดลงตามไปด้วย (Knodel, Kespichayawattana et al. 2007, วสวัตต์ สุตัญญาภณี 2558) ซึ่งจะเห็นได้จากสถานการณ์ในปัจจุบันด้านสถาบันครอบครัวที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก เมื่อเศรษฐกิจมีการขยายตัว ประชากรมีการศึกษามากขึ้นสตรีเข้าสู่ตลาดแรงงาน การย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองที่มีความต้องการแรงงานสูง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัวประชากรรุ่นวัยแรงงาน ทั้งชายและหญิงออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวได้เหมือนเดิมเมื่อผู้เป็นบุตรมีประชากรรุ่นหลาน ภาระหน้าที่เลี้ยงดูส่งเสียเลี้ยงดูอบรมจึงส่งไปให้ผู้เป็นรุ่นบิดามารดา หรือผู้เป็นปู่ย่าตายายเลี้ยงดูแทน ทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งโดยเฉพาะในชนบทต้องทำหน้าที่แทนผู้เป็นบิดามารดาของเด็ก โดยจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูทั้งด้านกายภาพและจิตใจ อีกทั้งหากผู้เป็นบุตรที่เป็นบิดามารดาของเด็กไม่รับผิดชอบส่งเสียเลี้ยงดูจนถึงขาดการติดต่อทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวถูกทำลายลง โดยความถี่ความสนิทสนมในการติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรที่เป็นสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ผู้ที่เป็นผู้สูงอายุต้องรับภาระหนักขึ้นในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวและอบรมสั่งสอนผู้เป็นเด็กเกิดเป็นครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุและเด็ก แนวโน้มที่ เด็ก ผู้สูงอายุ สามารถทำงานได้เพียงเล็กน้อยภายในครอบครัว แต่บุคคลเหล่านี้มีการบริโภคเท่ากับผู้ผลิตภายในครอบครัวจึงกลายมาเป็นผู้ที่เป็นภาระของครอบครัวการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นของครอบครัว ไม่เพียงแต่ประชากรรุ่นปู่ย่าตายาย หรือผู้สูงอายุจะสูญเสียบทบาททางด้านเศรษฐกิจในครอบครัวเท่านั้น (Moor and Komter 2008) ครอบครัวที่ผู้สูงอายุต้องรับภาระเป็นหัวหน้าครอบครัว จะส่งผลต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ มีความเสี่ยงต่อการทำหน้าที่ครอบครัวในการดูแลความต้องการและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเด็กที่ไม่ได้อยู่กับผู้เป็นบิดามารดาจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและคุณภาพของเด็กซึ่งเป็นกำลังหลักของสังคม ชุมชน และประเทศชาติในอนาคตอีกด้วย

จากการที่โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสูงวัยจึงเป็นเหตุให้รูปแบบของการแลกเปลี่ยน การเกื้อหนุนและความผูกพันกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างประชากร อันเนื่องมาจากครอบครัวมีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งที่เป็นประโยชน์และจำเป็นให้แก่สมาชิกในครอบครัวในลักษณะการเกื้อหนุนแบบไม่เป็นทางการ (Verma and Satayanarayana 2012) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นของการแลกเปลี่ยนระหว่างประชากรต่างรุ่นใน

ครอบครัว อันเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มาจากรุ่นบิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูรุ่นบุตร โดยผู้เป็นบิดามารดาจะเป็นผู้ให้ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจและการดูแลด้านจิตใจ ส่วนผู้ที่เป็นบุตรก็จะมีหน้าที่เป็นผู้รับในช่วงเวลาหนึ่งในชีวิต เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนผ่านบุตรเติบโตเข้าสู่เป็นวัยแรงงานจากผู้ที่เคยเป็นผู้รับจากผู้ที่เป็นบิดามารดาก็จะเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้ให้ โดยผู้ที่เป็นบิดามารดาก็จะกลายเป็นผู้รับแทนเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุ (Soldo and Hill 1993) สุขภาพจิตใจและสมรรถภาพทางร่างกายที่เสื่อมถอยลงตามอายุที่สูงขึ้น ดังนั้นการให้และการรับระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจึงเป็นการเปลี่ยนถ่ายจากประชากรรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งเรื่อยๆ โดยการให้และการรับระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นถือได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างประชากรต่างรุ่นที่เรียกว่าการให้แบบต่างตอบแทนในเชิงของเศรษฐศาสตร์ โดยสามารถอธิบายได้ว่า ผู้เป็นบิดามารดาที่เป็นผู้ให้จะดูแลอบรมเลี้ยงดูผู้เป็นบุตรด้วยความเต็มใจและจะมีความสุขที่ได้จากการให้สิ่งต่างๆ เหล่านั้นแก่ผู้เป็นบุตร ทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และด้านการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน (Kolm 2000, Meier 2006, Lowenstein, Katz et al. 2008) เมื่อผู้เป็นบิดามารดากลายเป็นผู้สูงอายุ บุตรก็จะเกื้อหนุนตอบแทนแก่ผู้เป็นบิดามารดาโดยให้ทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นรูปเงิน รวมทั้งด้านการช่วยเหลือ ในรูปของการจัดหาสิ่งจำเป็นด้านวัตถุ ดูแลความเป็นอยู่และจัดการด้านที่อยู่อาศัย รวมทั้งการดูแลสุขภาพเมื่อยามเจ็บป่วย แต่หากผู้เป็นบิดามารดาสูงวัยมีรายได้ที่เพียงพอแล้วผู้ที่เป็นบุตรก็จะเป็นผู้ให้ที่ลดลงได้ เช่น บุตรจะให้เงินแก่บิดามารดาที่สูงวัยลดลงหากผู้เป็นบิดามารดามีรายได้ที่สูงอยู่แล้ว (Stark and Falk 2000, Frankenberg, Lillard et al. 2002) โดยความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในครอบครัวที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นจะมีคุณค่าต่อประชากรสูงวัยในครอบครัวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน การอาศัยอยู่ร่วมกัน การแสดงออกทางพฤติกรรม การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความสามารถด้านต่างๆ ในครอบครัวตลอดทั้งช่วงชีวิต (Silverstein and Bengtson 1991) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากรได้ส่งผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Sweetser 1966, Davey, Janke et al. 2004) อันเนื่องมาจากขนาดครอบครัวที่เล็กลง จำนวนบุตรในครอบครัวที่ลดลง โดยสัดส่วนพ่อแม่สูงอายุที่จะอยู่ร่วมกับบุตรมีสัดส่วนที่ลดลง และ(จอห์น โนเดล and นภาพร ชโยวรรณ 2552)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบอย่างมากต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว เพื่อนำเป็นแนวทางรวมถึงนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความความสัมพันธ์ระหว่างประชากร

ต่างรุ่นในครอบครัวที่เปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มี
มั่นคงของความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวต่อไป

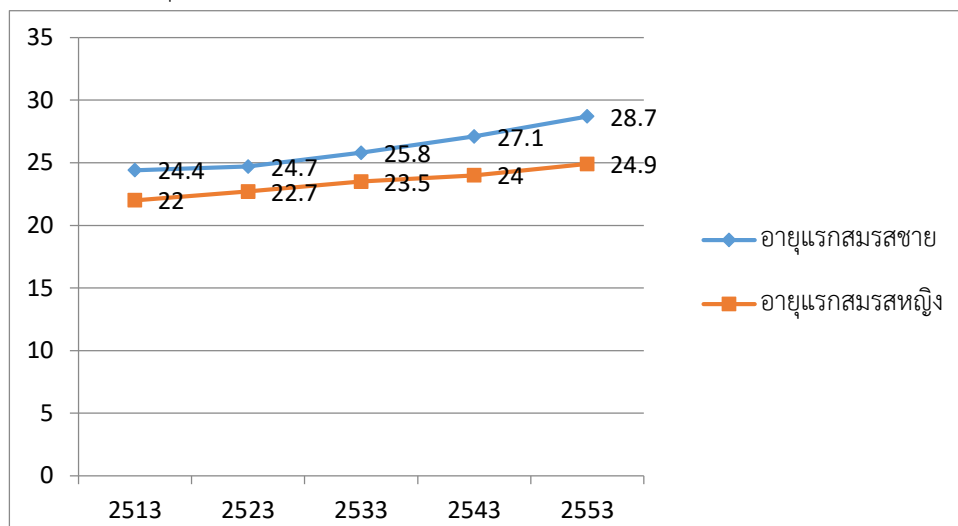
1.1.2 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มเข้าสู่
การเปลี่ยนผ่านทางประชากร จากการเริ่มลดลงของอัตราการตาย อันเป็นผลมาจากการพัฒนาของระบบ
สาธารณสุข รวมไปถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจสังคม และความร่วมมือกับต่างประเทศในการพัฒนา
ประเทศในด้านต่างๆ จึงทำให้อัตราการตายลดลง และอายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทยเพิ่มสูงขึ้น โดย
ในแรกเริ่มของการเปลี่ยนผ่านนั้นอัตราการเกิดยังคงสูงอยู่ ทำให้อัตราการเพิ่มประชากรไทยสูงมาก
โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดแรงกดดันอันนำไปสู่นโยบายการวางแผนขนาดครอบครัวในระดับชาติ
ที่มีประสิทธิผล จนขนาดของสมาชิกในครอบครัว และขนาดของจำนวนบุตรในครอบครัวลดลงใน
ระยะเวลาอันสั้น

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี2553 อัตราการเพิ่มของประชากรไทยต่อ 10ปี โดยในปี
2523 มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 30.3 ต่อ10ปี ปี 2533 มีอัตราการเพิ่มร้อยละ21.7 ต่อ10ปี ปี2543 มี
อัตราการเพิ่ม 11.7 ต่อ10ปี และปี2553 มีอัตราการเพิ่ม 8.2 ต่อ10ปี ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสถิติ
จำนวนประชากร ตามข้อมูลของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยปี 2557 และ สถิติจำนวนและ
อัตราการเกิดมีชีพ และการตายทั่วราชอาณาจักร ตามข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
กระทรวงสาธารณสุข โดยอัตราการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ ในปี2533 มีค่าร้อยละ1.25 ปี 2543
มีค่าร้อยละ0.66 ปี2553 มีค่าร้อยละ0.55 และในปี 2557 มีค่าร้อยละ0.50 ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการ
เพิ่มของประชากรไทยมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ขนาดของครอบครัวโดยเฉลี่ยลดลงจาก
5.2 คนต่อครัวเรือนในปี 2523 เป็น 4.4 คนต่อครัวเรือนในปี 2533 เป็น 3.9 คนต่อครัวเรือนในปี
2543 และ 3.3 คนต่อครัวเรือนในปี 2553 (รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน
(สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) จะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาอันสั้น
จนทำให้ประเทศไทยถูกยกให้เป็นกรณีตัวอย่างของความสำเร็จด้านการวางแผนครอบครัวและการ
คุมกำเนิดในภูมิภาค รวมไปถึงการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย (วรชัย ทองไทย 2554) และ
นี่คือจุดเปลี่ยนของครอบครัวไทยที่สำคัญยิ่ง

ต้นเหตุที่สำคัญของจุดเปลี่ยนทางครอบครัวไทย คือการเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตร ทำ
ให้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมครอบครัวอย่างมาก ซึ่งกล่าวได้ว่าไม่เพียงประชากรรุ่นใหม่ของไทยจะมีบุตร
น้อยเท่านั้น แต่อายุแรกสมรสของไทยก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง(สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2553)

ภาพที่ 5 กราฟเส้นแสดงอายุแรกสมรสของประเทศไทยจำแนกตามเพศ ปี 2513-2553

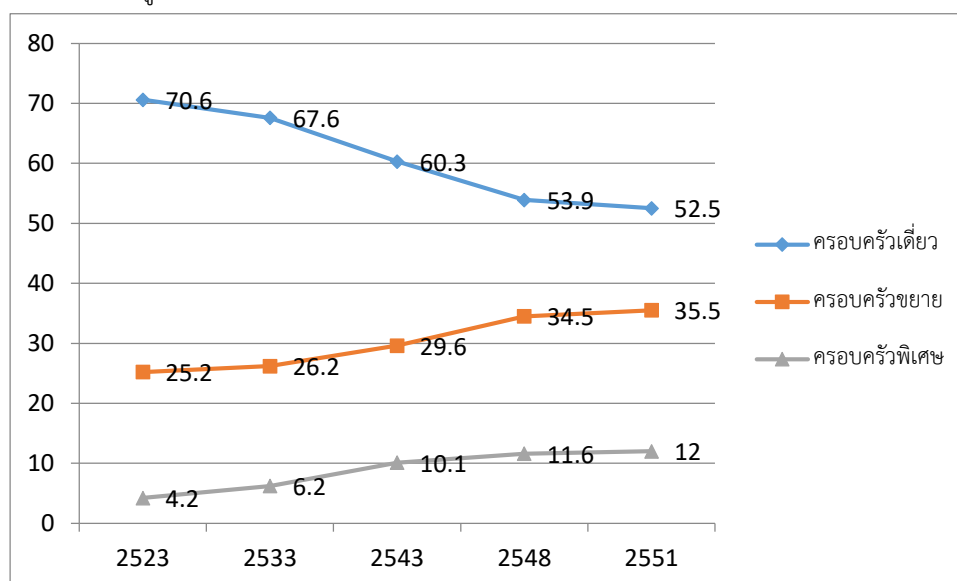

ที่มา: คำนวณจากสำมะโนประชากรและเคหะปี 2513-2553, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รวมไปถึงยังมีประชากรอีกจำนวนหนึ่งเลือกที่จะไม่เข้าสู่การสมรส รวมทั้งอีกหลายคนมีการผ่านการสมรสแล้วแยกทางกับคู่สมรสจึงทำให้ปัจจุบันมีภาวะการหย่าร้างเพิ่มขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอันหนึ่งที่กำลังรุกเข้ามาและมีความชัดเจนขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

อันเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งมิติทางประชากร มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของครอบครัวไทยนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดซึ่งสวนทางกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงครอบครัวของ Goode (1968) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไปสู่สังคมอุตสาหกรรมจะทำให้รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมนั้นมีอิทธิพลหลายประการทำให้ครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสังคมแบบอุตสาหกรรมเน้นความคล่องตัวของปัจเจกบุคคล ซึ่งเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของครอบครัวในหลายประเทศในสังคมตะวันตกในปัจจุบัน แต่ในทางกลับกันประเทศไทยกลับตรงกันข้ามรูปแบบของครอบครัวของไทยซึ่งแต่เดิมนั้นครอบครัวของสังคมไทยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวอยู่แล้ว แต่ต่อมารูปแบบครอบครัวเดี่ยวมีสัดส่วนลดลง ครอบครัวขยายมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น (Wongboonsin, Keeratipongpaiboon et al. 2014)พร้อมกันนี้ อิทธิพลของความทันสมัยได้ทำให้เกิดรูปแบบครอบครัวประเภทที่เรียกว่าครอบครัวแบบพิเศษ คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกเพียงคนเดียว ครอบครัวที่มีสมาชิกที่ไม่ได้เกี่ยวพันเป็นเครือญาติกัน รวมทั้งครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุและเด็กอยู่ด้วยกันที่มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน (ชาย โปธิสิตา 2554)

ภาพที่ 6 กราฟเส้นแสดงรูปแบบโครงสร้างครอบครัวไทย พ.ศ.2523-2551

ที่มา: คำนวณจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549, 2551, 2552

สาเหตุที่ทำให้รูปแบบของครอบครัวไทยแบบครอบครัวเดี่ยวมีแนวโน้มสัดส่วนลดลงนั้น เนื่องจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งปัจจัยทางประชากร โดยเฉพาะจำนวนบุตรที่มีแนวโน้มที่ลดลง ระบบการจัดการที่อยู่หลังการสมรสของไทยแบบ Matrilocal Residence ที่คู่แต่งงานใหม่จะอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิงชั่วคราวก่อน แล้วจึงแยกออกไปสร้างครอบครัวของตนเองต่างหาก โดยให้บุตรที่ไม่ได้มีการสมรสอยู่ครอบครัวเดียวกับพ่อแม่ตนเองอย่างถาวร แต่ค่านิยมการสมรสของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่มีค่านิยมที่มีบุตรจำนวนลดลง บุตรที่สมรสก็จะอยู่รวมกับผู้เป็นครอบครัวของฝ่ายหญิง แต่จะไม่เป็นการอยู่แบบชั่วคราวแต่จะเป็นการอยู่แบบถาวร เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้เป็นบิดามารดา จึงทำให้ระบบมาตลาถียังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้นสัดส่วนครอบครัวเดี่ยวเริ่มลดลง และมีแนวโน้มที่ลดต่อไปหากภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรยังคงเป็นอยู่เช่นปัจจุบันนี้ (ชาย โพธิสิตา 2554, วรชัย ทองไทย 2554)

นอกจากรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวของไทยที่มีแนวโน้มที่มีสัดส่วนลดลง สัดส่วนรูปแบบครอบครัวขยายที่เพิ่มขึ้น ยังมีรูปแบบครอบครัวอีกแบบหนึ่ง คือครอบครัวแบบพิเศษ ที่ในครอบครัวนั้นประกอบด้วยสมาชิกเพียงคนเดียว ครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง และครอบครัวที่มีเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุที่อยู่ด้วยกันตามลำพัง ที่มีสัดส่วนที่มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด โดยมีปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย อันส่งผลต่อรูปแบบของครอบครัวไทยจากจำนวนบุตรที่ลดลง บุตรมีการย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นเพิ่มมากขึ้น อายุแรกสมรสที่เพิ่มขึ้น การอยู่

เป็นโสดเพิ่มขึ้น รวมทั้งคู่สมรสที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น เหล่านี้ทำให้ภาพในอนาคตของประชากรวัยหนุ่มสาว หรือวัยแรงงานในปัจจุบันมีแนวโน้มกลายเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรดูแลและอยู่ตามลำพัง (วิพรธน์ ประจวบเหมาะ และคณะ 2553) รวมไปถึงครอบครัวที่มีเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุที่อยู่ด้วยกันตามลำพัง จึงทำให้รูปแบบครอบครัวแบบพิเศษมีสัดส่วนที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน

จากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ที่ส่งผลทำให้รูปแบบโครงสร้างครอบครัวของไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงด้วยแล้วนั้น เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่น ความเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันระหว่างประชากรต่างรุ่น โดยรุ่นบุตรหลานจะมอบคุณค่าที่เพิ่มขึ้นมากกว่ารุ่นบิดามารดาที่เคยได้รับ รวมไปถึงการทำงานที่มีการแข่งขัน จึงทำให้รุ่นบุตรหลานมีความคิดที่กว้างไกล ทำให้ช่องว่างทางความคิด และความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นบุตรหลานกับรุ่นบิดามารดามากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งซึ่งนำไปสู่ปัญหาในที่สุด รวมทั้งการเปลี่ยนบทบาทในครอบครัวจากเดิมที่รุ่นบิดามารดาที่เคยเป็นผู้นำของครอบครัวเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของรุ่นบุตรหลาน โดยรุ่นบุตรหลานจะต้องเคารพนับถือ และกตัญญูนั้นกำลังลดบทบาทลงตามการเปลี่ยนแปลงของอายุที่เพิ่มมากขึ้น สภาพร่างกายที่ชราภาพ ทำให้สถานภาพและบทบาทจากผู้ให้การดูแล เลี้ยงดูแก่รุ่นบุตรหลาน เป็นผู้รับการดูแลเลี้ยงดูจากรุ่นบุตรหลานแทน ซึ่งหากเกิดในระยะเวลาที่ยาวนานจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสภาพจิตใจ แก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาในวัยสูงอายุและครอบครัว หรืออาจเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นได้ (อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ 2549) จากการเปลี่ยนบทบาทของผู้เป็นบิดามารดาจากผู้ที่เคยเป็นผู้ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลมาเป็นผู้พึ่งพา ทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่มีต่อความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกในครอบครัวที่รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลหลักแก่ผู้เป็นบิดามารดาที่สูงวัยที่ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่กับครอบครัว (สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ 2545, วิชัย เอกพลากร 2553) นอกจากนี้ข้อเท็จจริงประการหนึ่งคือประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย คือมีขนาดหรือสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้หลายฝ่ายเกิดความห่วงใยในสถานะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันและอนาคต ในแง่เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย สาธารณสุข และการดูแลยามเจ็บป่วย ผู้สูงอายุในอนาคตอาจไม่สามารถพึ่งพาบุตรหลานหรือครอบครัวได้อย่างในอดีต เป็นเพราะบรรทัดฐานระหว่างรุ่นบุตรหลานกับรุ่นบิดามารดาลดน้อยลง ทำให้บุตรทอดทิ้งหรือละเลยการดูแลเอาใจใส่บิดามารดา (วิชัย เอกพลากร 2553) ซึ่งหากไม่มีการหาแนวทางแก้ไข หรือนโยบายจะสามารถก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ในอนาคต รัฐบาลต้องรับภาระหนักในการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ความรับผิดชอบของครอบครัวที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ ในฐานะที่ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่เป็นสถาบันในการขัดเกลาทางสังคม รวมไปถึงการเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องพยายามหาแนวทางส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวให้เข้มแข็งต่อไป

1.1.3 ความสำคัญของการศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา

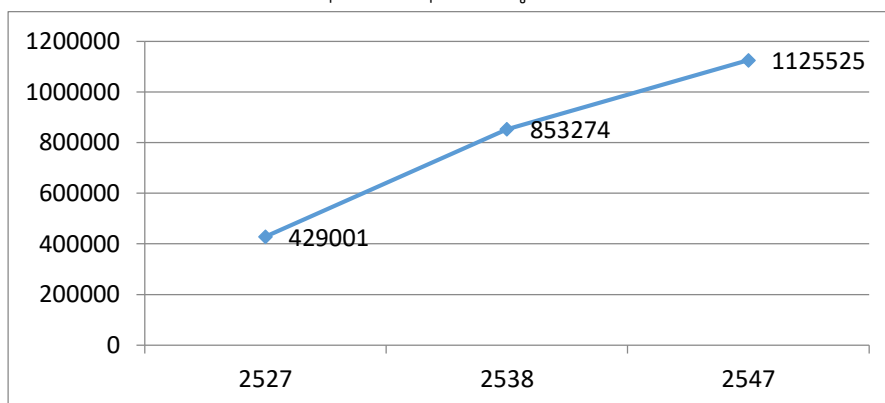
นอกเหนือจากประชากรในพื้นที่ราบที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศแล้วนั้น ประเทศไทยยังประกอบไปด้วยประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศโดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะยึดถือการดำเนินชีวิต สังคม ภาษา จารีตประเพณี ความเชื่อ อุดมคติ และค่านิยมที่เป็นของตนสืบทอดอย่างเข้มแข็งตั้งแต่บรรพบุรุษภายใต้วัฒนธรรมไทยที่เป็นวัฒนธรรมหลักของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ (Perve 2006) อีกทั้งไม่เพียงแต่ประชากรในพื้นที่ที่ยังประสบกับการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และประชากร แต่ปัญหาดังกล่าวยังกระทบอย่างยิ่งกับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานทั้งที่อยู่ในที่ราบ รวมไปถึงประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง หรือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อันประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ 13 กลุ่มชาติพันธุ์ และมีกลุ่มชาติพันธุ์หลัก 9 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กะเหรี่ยง (Karen) ม้ง (Hmong) เมี่ยน (Mian) อาข่า (Akha) ล่าหู่ (Lahu) ลีซู (Lisu) ลัวะ (Lawa) ขมุ (Khamu) มลาบรี (Mlabri) (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเหล่านี้ได้เคลื่อนตัวมาจากต้นกำเนิดชาติพันธุ์ในที่ต่างๆกัน ได้หยั่งรากฐานชีวิตบนพื้นที่สูงอันสลับซับซ้อนในประเทศไทย โดยมีการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ในบริเวณเทือกเขาที่ห่างไกล และทุรกันดาร การบริการพื้นฐานที่จำเป็นยังกระจายไม่ทั่วถึง(กรมประชาสัมพันธ์ 2538)

สำหรับจำนวนประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 56 กลุ่มชาติพันธุ์ กระจายตัวอยู่ใน 67 จังหวัดทั่วประเทศ โดยจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,097,427 คน คิดเป็นร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งประเทศ โดยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้น มีจำนวน 13 กลุ่ม 3,431 ชุมชน 165,075 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,125,525คน โดยอาศัยกระจายอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด 3,829 หมู่บ้าน ใน 20 จังหวัดในประเทศไทย ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในจังหวัดภาคเหนือ 13 จังหวัด จำนวน 851,282 คน หรือร้อยละ 75.63 ของประชากรชาวไทยภูเขาเขาทั้งประเทศ โดยจังหวัดเชียงใหม่ มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา มากที่สุด จำนวน 244,291 คน คิดเป็นร้อยละ 25.31ของจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ รองลงมาคือจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 130,065 คน คิดเป็นร้อยละ 11.56 และ 130,054 คน คิดเป็นร้อยละ 11.55 ตามลำดับ (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547)

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของประเทศไทย และหลายประเทศทั่วโลกที่มีอัตราการเกิดที่ลดลง อัตราเจริญพันธุ์รวมที่ต่ำกว่าระดับทดแทน จนทำให้ประเทศไทยและหลายประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย แต่ถึงอย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์กลับมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่สวนทางซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่เพิ่มขึ้นอย่าง

รวดเร็ว โดยในปี 2527 ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีจำนวนทั้งสิ้น 429,001 คน (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527) ปี 2538 ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีจำนวนทั้งสิ้น 853,274 คน (กรมประชาสงเคราะห์ 2538) และปี 2547 ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีจำนวนทั้งสิ้น 1,125,525 คน (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547)

ภาพที่ 7 กราฟเส้นแสดงจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ปี 2527-2547

ที่มา: จำนวนจากสถาบันวิจัยชาวเขา, 2527; กรมประชาสงเคราะห์, 2538; สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547

รวมไปถึงข้อมูลทางประชากรที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา โดยมีอัตราการเกิด 28.7 ต่อพันประชากร อัตราตาย 2.0 ต่อพันประชากร โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 2.7 ต่อปี มีอัตราพึ่งพิงทางประชากรรวมที่ 83.4 โดยเป็นอัตราพึ่งพิงประชากรวัยเด็ก 76.2 อัตราพึ่งพิงประชากรสูงอายุ 7.2 อายุมัธยฐานอยู่ที่ 18.0 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยที่ 18.2 ปี รวมไปถึงในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์มีสมาชิกเฉลี่ย 7.2 คนต่อครอบครัว (ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2548) ซึ่งเห็นได้โครงสร้างทางประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้นมีความแตกต่างจากประชากรพื้นที่ราบซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นอย่างมาก

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งยังคงมีวิถีชีวิต สภาพสังคมเศรษฐกิจ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกับประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ราบ และมีรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสืบทอดกันมาอย่างยาวนานนี้ ความเข้มแข็ง และความร่วมมือร่วมใจของแต่ละชาติพันธุ์จะเป็นกุญแจสำคัญในการดำรงชีวิต วิถีครอบครัว รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเช่นกัน (Perve 2006)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้นมีลักษณะในการตั้งครัวเรือน ถิ่นฐาน หรือชุมชนที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน การทำมาหากินที่เน้นการทำเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ในการยังชีพและประกอบอาชีพ แต่ยังคงพึ่งพิงใช้ประโยชน์จากป่ารวมทั้งรากฐานความเชื่อที่มีการนับถือในธรรมชาติ

โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่อย่างไรก็ตามยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองโดยมีความแตกต่างและหลากหลายทางขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมถึงวิถีชีวิตของการสร้างครอบครัว การครองเรือน ตามกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในแต่ละชนเผ่าที่ขึ้นอยู่กับจารีตประเพณี ความเชื่อ และสังคมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (ประเสริฐ ชัยพิตุลิต 2547) แต่การให้ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการเกื้อกูลระหว่างประชากรต่างรุ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้นยังคงเป็นรูปแบบเดิมอย่างเหนียวแน่น โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจะให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และในชุมชน ถือเป็นบุคคลที่ประชากรรุ่นบุตรหลานต้องให้ความเคารพนับถืออย่างเคร่งครัด บทบาทของผู้สูงอายุจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน การดูแล ให้คำปรึกษา แก่ประชากรรุ่นวัยอื่นในครอบครัวและชุมชน ผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ หากบุคคลใดไม่เชื่อฟังก็จะถือว่าผิดผี ผิดจารีตประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ ส่วนในบทบาทของผู้รับนั้นผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรุ่นบุตรหลานโดยส่วนมากจะเป็น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่นเงิน วัสดุสิ่งของ รวมทั้งด้านจิตใจโดยได้รับการเคารพนับถือ การเลียงดูจากผู้เป็นบุตรหลานเป็นอย่างดี (Perve 2006, โสฬส ศิริไสย์ 2539, ประเสริฐ ชัยพิตุลิต 2547)

ในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการย้ายถิ่นแรงงานที่มีผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบต่อประชากรของประเทศรวมทั้งประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทุกกลุ่มต่างๆโดยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตของครอบครัว และชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยประชากรกลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะมีการดำรงชีวิต การทำมาหากินด้วยการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่เมื่อพื้นที่มีจำกัด รวมทั้งประชากรที่เพิ่มจำนวนมาก รวมไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัวที่มีไม่สามารถเลี้ยงดูดูแลประชากรวัยพึ่งพิงที่อยู่ภายในครอบครัวได้อย่างเพียงพอ ซึ่งเห็นได้จากรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเพียง 59,184.93 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2548) จึงเกิดการย้ายถิ่นของวัยแรงงานในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเข้ามาใช้แรงงานในเขตเมืองเป็นจำนวนมาก หรือบางครอบครัวได้ย้ายครอบครัวไปอย่างถาวรเพื่อแสวงหาปัจจัยทางเศรษฐกิจอันได้แก่รายได้เพื่อหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข โดยเป็นภาระให้แก่ฝ่ายหญิงในบ้าน หรือผู้เป็นบิดามารดาในวัยสูงอายุในการเลี้ยงดูบุตรหลานวัยเด็กของตนแทนโดยจะส่งรายได้มาจุนเจือเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวของตนต่อไป (Sutinyamane and Wongboonsin 2014)

มีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นการวิจัยทางด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน สภาวะสุขภาพ วิถีชีวิตความเป็นชนเผ่า ความเป็นมา และภาษาของชนเผ่า แต่ยังไม่ค่อยมีการศึกษาวิจัยที่เจาะลึกเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รวมไปถึงสถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขามากนักจากข้อจำกัด

ดังกล่าว จึงเห็นสมควรที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจด้านจารีตประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงปัจจัยด้านการย้ายถิ่นที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมากและอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเป็นการศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบดังกล่าวรวมไปถึงนโยบายต่างๆที่ช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นให้มีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นได้อย่างทั่วถึงกับประชากรทั้งประเทศอย่างสมบูรณ์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
3. เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

การศึกษานี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงปริมาณนั้นจะใช้แบบสอบถามที่พัฒนาจากแบบสอบถามของโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจะนำแบบสอบถามดังกล่าวสอบถามวัยแรงงาน ในครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน จำนวน 1,200 คนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Random Sampling เป็นตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ที่มีสถานภาพโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรและอยู่ในวัยแรงงานช่วงอายุ 18-25 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังจะวางแผนในการสมรส การสร้างครอบครัว และการมีบุตรในอนาคต เกี่ยวกับ จำนวนบุตร ความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต รูปแบบ และความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่นใน

ครอบครัว เพื่อศึกษาถึงความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน รวมทั้งวิเคราะห์ถึงปัจจัยและผลกระทบด้านต่างๆในปัจจุบันที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ อีกทั้งเพื่อสร้างภาพอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า (2558-2578) ของรูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเมื่อประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด¹ต่อไป

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

“ความเป็นปึกแผ่น” หมายถึง ความมั่นคง ความเหนียวแน่น ความแน่นแฟ้น ความผูกพันอันลึกซึ้งเหนียวแน่น ความสามัคคี

“ครอบครัว” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีส่วนร่วมกัน ในทางเศรษฐกิจ และการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของสัมพันธภาพและบทบาทที่พึงมีระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือหมายถึง สถาบันที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันจากการสมรส การให้กำเนิดบุตร หรือการรับบุตรบุญธรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมร่วมกัน โดยทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านจิตใจ พัฒนาการด้านอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนพัฒนาการทางสังคมของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ทั้งนี้สภาวะของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการที่จำเป็นของสมาชิกในครอบครัว ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

“ประชากรต่างรุ่นในครอบครัว” หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีช่วงวัยหรือรุ่นวัยที่ต่างกัน โดยส่วนมากจะประกอบไปด้วย รุ่นปู่ย่าตายาย หรือรุ่นสูงอายุ รุ่นบิดามารดา และรุ่นบุตรหลาน ที่อาศัยอยู่รวมในครอบครัวเดียวกันมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน

“ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว” หมายถึง พฤติกรรมที่ประชากรต่างรุ่นในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน คือ การให้การอบรม ดูแล รวมถึงการให้คำปรึกษาเสนอแนะระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว

“ความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว” หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านวัตถุ

¹ ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society) นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมาโดย 1ใน10ของประชากรไทยเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60ปีขึ้นไป และคาดว่าจะเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ.2564 คือ ประชากรสูงอายุมีถึง1ใน5 และเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในอีก 20ปี (พ.ศ.2578) โดยประมาณการว่าจะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556)

และด้านจิตใจ โดยความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่น สามารถจำแนกเป็น 6 มิติได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นเชิงโครงสร้าง ความเป็นปึกแผ่นเชิงสัมพันธ์ ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน ความเป็นปึกแผ่นเชิงความเห็นร่วมกัน และความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่

“ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา” หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม ที่อาศัยทำกินหรือบรรพชนอาศัยทำกินอยู่บนพื้นที่สูงในราชอาณาจักร ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา และการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประกอบด้วย 9 ชาติพันธุ์หลัก คือ กะเหรี่ยง (Karen) ม้ง (Hmong) เมี่ยน (Mian) อาข่า (Akha) ล่าหู่ (Lahu) ลีซู (Lisu) ลัวะ (Lawa) ขมุ (Khamu) มลาบรี (Mlabri) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเดียวกันกับชาวไทยภูเขาซึ่งกำหนดโดยผู้อำนวยการทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย กำหนดเพิ่มเติม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวรวมถึงวิถีชีวิตในการปฏิบัติตนของสมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มต่างๆ
2. สามารถทราบปัจจัยและผลกระทบต่างๆที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
3. สามารถทราบถึงแนวโน้มสถานการณ์ของความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รวมถึงสถาบันครอบครัว ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
4. ข้อมูลด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ปัญหาและวางแผนเชิงนโยบายสาธารณะด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวให้ครอบคลุมและสมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับครอบครัว (Family Theories)

2.1.1.1 ทฤษฎีเชิงปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว (Symbolic Interaction Theory of Family)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัวเป็นทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาด้านครอบครัวซึ่งทฤษฎีนี้มีความแตกต่างจากทฤษฎีครอบครัวอื่นๆ คือเป็นทฤษฎีที่มีจุดกำเนิดจากนักคิด นักปรัชญา นักทฤษฎี นักวิจัย และนักวิชาการจากหลายศาสตร์ที่ร่วมกันก่อเกิดและพัฒนาทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว เช่น ทฤษฎีของ Mead (1934) ที่ให้ความสำคัญกับ ตัวตน โดยเชื่อว่า บุคคลมีการเรียนรู้ตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งอาศัยหรือมีพื้นฐานมาจากการแสดงออกในท่าทางต่างๆ ของบุคคลนั้นๆ โดยการแสดงออกในท่าทางต่างๆ ของบุคคลเป็น ปฏิกริยาหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดการตอบสนองหรือปฏิกริยาจากบุคคลอื่นๆ ทั้งนี้การแสดงออกในท่าทางของบุคคลมีความหมายกว้างกล่าวคือ เป็นการแสดงออกที่รวมถึงการใช้ภาษาและการแสดงออกทางสีหน้าด้วย โดยบุคคลจะพัฒนาความรู้สึกต่อการตระหนักรู้ในตนเอง เมื่อบุคคลนั้น คาดหมายว่าบุคคลอื่นจะตอบสนองต่อการแสดงออกในท่าทางของตนเองอย่างไร ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่นจึงส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองของบุคคลนั้นๆ อย่างเต็มที่ เช่นการทำความเคารพของบุตรหลานที่แสดงต่อบิดามารดาหรือปู่ย่าตายาย และบิดามารดาปู่ย่าตายายก็จะแสดงกริยาการรับความเคารพจากบุตรหลานตอบ รวมทั้งการแสดงสีหน้าความไม่พอใจของผู้เป็นบิดามารดาที่แสดงออกต่อบุตรหลานและการแสดงสีหน้าของบุตรหลานที่ไม่สบายใจในเวลาเดียวกันเป็นต้น โดยการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองของบุคคลต้องผ่านขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 เรียกว่า ขั้นตอนการเล่น (Play Stage) ในขั้นตอนนี้เด็กมีความพยายามในการใช้ลักษณะท่าทางต่างๆ เพื่อฝึกในพฤติกรรมต่างๆ ของตนที่มีความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย บทบาทของแม่ บทบาทของพ่อ โดยเด็กผู้หญิงจะมีพฤติกรรมเลียนแบบบทบาทของแม่ ได้แก่ การทำอาหาร และการเปลี่ยนผ้าอ้อม ในทางกลับกัน เด็กผู้ชายจะมีพฤติกรรมเลียนแบบบทบาทของพ่อ ได้แก่ การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การทำสวน และการซ่อมรถ เป็นต้น ดังนั้นในขั้นตอนการเล่น เด็กจะมีความสามารถในการจินตนาการเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อพ่อหรือแม่หรือมีความสามารถในการเรียนรู้และการรับทักษะหรือมุมมองของบุคคล

อื่นๆ เกี่ยวกับบทบาทของบุคคลนั้น โดยในขั้นตอนของการเล่นนั้น ปกติจะมีการสมมติให้เด็กรับบทบาทของบุคคลคนเดียวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 เรียกว่าขั้นตอนเกม (Game Stage) ในขั้นตอนนี้เด็กจะรับทัศนคติหรือมุมมองของบุคคลหลายคนในเวลาเดียวกันและทำการประเมินว่าบทบาทของบุคคลนั้นๆ จะมีความเหมาะสม หรือสอดคล้องกับตนเองหรือส่วนรวมอย่างไร ในขั้นตอนนี้เด็กจะมีความสามารถในการทำความเข้าใจและเรียนรู้บทบาทสมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทต่างๆ เหล่านี้ได้รวมทั้งบทบาทของความเป็นบุตรไว้ด้วย และยังสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว ทั้งนี้กระบวนการสุดท้ายของขั้นตอนเกมคือ ความสามารถในการคาดการณ์ หรือความสามารถในการประเมินพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่าพฤติกรรมดังกล่าวของบุคคลนั้น นอกจากจะส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในครอบครัวแล้ว ยังส่งผลต่อสังคมโดยรวม การเข้าใจบรรทัดฐานทางสังคมรวมทั้งการคาดการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ว่าบุคคลอื่นจะตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาต่อลักษณะท่าทางที่เฉพาะเจาะจงของตนหรือจะตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวอย่างไร

อีกแนวคิดทฤษฎีหนึ่งที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีเชิงปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว คือ ทฤษฎีของ Cooley (1902) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับ ตัวตนในกระจกเงา (Looking-Glass Self) โดยเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากสมมติฐานที่ว่า ในแต่ละบุคคลจะมีทัศนคติและความคิดในประเด็นที่ว่า ในแต่ละคนนั้นจะแสดงตัวตนหรือปรากฏตนต่อบุคคลอื่นอย่างไร รวมทั้งเป็นผู้ตัดสินใจด้วยว่า บุคคลอื่น จะมีความคิดต่อบุคคลนั้นอย่างไร โดยในแต่ละบุคคลจะเป็นผู้ประสานความคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่แนวความคิดเกี่ยวกับตัวตนของบุคคลเหล่านั้น รวมไปถึงกระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดขึ้นในระหว่างที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากับบุคคลอื่นๆ โดยเฉพาะในครอบครัว โดยสมาชิกครอบครัวได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองเนื่องจากครอบครัวได้สอนให้สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมต่อพฤติกรรมของบุคคล สอนให้สมาชิกครอบครัวเรียนรู้สิ่งที่ตนสามารถดำเนินการได้ดี รวมทั้งถ่ายทอดความคิดและพฤติกรรมต่างๆ เพื่อสร้างให้สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ที่มีคุณภาพดีตามที่สังคมยอมรับ เช่น ผู้ที่เป็นพ่อแม่สอนให้บุตรพูดจาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนกับบุคคลอื่นๆ เป็นต้น

ส่วน Thomas and Janowitz (1966) เป็นนักคิด นักทฤษฎี ที่เป็นบุคคลเริ่มต้นในการนำทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มาใช้ในการศึกษาครอบครัวเป็นครั้งแรก โดยมีสาระสำคัญคือ บทบาทของครอบครัวที่มีต่อกระบวนการทางสังคม และนำเสนอให้เห็นว่าครอบครัวเป็นสถานที่สร้างสภาพการณ์ที่เป็นจริงให้เกิดขึ้น ดังนั้น วัฒนธรรมของกลุ่ม หรือโครงสร้างทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อครอบครัว และพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน อีกทั้งเป็นคนที่บัญญัติวลีที่เรียกว่า บทนิยามของ

สถานการณ์ (Definition of The Situation) ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่สำคัญและเป็นรากฐานของ ทฤษฎีเชิงปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ โดยกล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะศึกษาและเข้าใจพฤติกรรมของ มนุษย์จำเป็นต้องทำความเข้าใจที่ขณะเชิงอัตวิสัยของบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วย ถ้าบุคคลให้นิยามสถานการณ์ดังกล่าวว่าเป็นจริง สถานการณ์นั้นๆ ก็จะส่งผลที่เป็นจริง โดยการแปลความยึดตามความเข้าใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ เช่น บทบาทของผู้หญิงในครอบครัวคือ การทำงานบ้าน หรือทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้านรวมทั้งการเลี้ยงดูบุตร หรือผู้ที่เป็นบิดามารดาใน ครอบครัวด้วย

2.1.1.2 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของครอบครัว (Structural Function Theory of Family)

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของครอบครัวเป็นทฤษฎีด้านครอบครัวที่มีรากฐานการ พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีหน้าที่ทางด้านสังคม โดยทฤษฎีนี้ได้มองว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยหรือ ระบบภายใต้โครงสร้างใหญ่ของสังคม ในระบบของครอบครัวนั้นสมาชิกครอบครัวจะมีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด สนับสนุน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นผู้สนองตอบความต้องการ ของสมาชิกในครอบครัว และสังคมภายนอก หากมองโดยภาพรวม ระบบครอบครัวจะมีลักษณะที่ สำคัญคือ ต้องมีโครงสร้าง มีหน้าที่ของครอบครัว รวมไปถึงมีการดำรงไว้ซึ่งขอบเขต และมีการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบใดๆ ในระบบครอบครัวย่อมมีผลกระทบต่อระบบ ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวได้ ครอบครัวจะทำหน้าที่เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว และ หน้าที่ของครอบครัวเกี่ยวเนื่องกับโครงสร้างครอบครัว โดยหากครอบครัวมีโครงสร้างที่ดีจะทำให้ ครอบครัวมีหน้าที่ที่ดีด้วยเช่นกัน (Pratt 1976)

นอกจากนี้ Friedman (1986) ยังได้กล่าวถึงโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยที่อาศัยอยู่ รวมกันในองค์ประกอบใหญ่นั้นก็คือครอบครัว และลักษณะของความสัมพันธ์ย่อยดังกล่าวนี้จะมีผล ต่อโครงสร้างของครอบครัวได้แก่ บทบาทในครอบครัว อำนาจของสมาชิกในครอบครัว ค่านิยมของ ครอบครัว และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2. หน้าที่ของครอบครัวหมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวควรปฏิบัติเพื่อความ อยู่รอดของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งได้แก่การตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกใน ครอบครัว เช่น หน้าที่ด้านการให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่ อบรมเลี้ยงดูดูแลสมาชิก การจัดหา สิ่งจำเป็นทางกายภาพสำหรับสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น หน้าที่ของครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการถ่ายทอดความรู้ คีลธรรม จารีตประเพณี รวมไปถึงเป็นตัวขัดเกลาพฤติกรรมของสมาชิกใน

ครอบครัว อบรมสั่งสอน และปลูกฝังสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นแหล่งของการให้ความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย และความมั่นคงแก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งทุกครอบครัวในทุกสังคมจะมีหน้าที่ของแต่ละครอบครัวตามกฎหมาย หรือบรรทัดฐานทางสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวจะยอมรับบรรทัดฐาน และหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวและสังคม ส่วนในทางปฏิบัติต่อหน้าที่นั้นจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมที่สมาชิกของครอบครัว และครอบครัวนั้นๆอาศัยอยู่

ดังนั้นการทำให้มนุษย์ หรือครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้คือ การที่บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวและสังคม ต้องมีบรรทัดฐานและคุณค่าต่างๆร่วมกัน และในทางตรงกันข้าม หากบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปจากบรรทัดฐานทางสังคมย่อมนำไปสู่ปัญหาทางครอบครัว รวมไปถึงสังคมที่ไร้ระเบียบหรือความสับสนอลหม่านของสังคม ซึ่งส่งผลที่ทำร้ายต่อความอยู่รอดของสังคม เนื่องจากครอบครัวเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม ด้วยเหตุนี้ การหย่าร้าง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น การมีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่ได้แต่งงาน และการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ย่อมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำลายโครงสร้างหรือหน้าที่ของครอบครัว (Kingsbury and Scanzoni 2009)

หากพิจารณาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวนั้น ต้องรวมถึงเรื่องของประเภทของครอบครัว เมื่อพิจารณาในระดับสากลแล้วนั้น จะพบประเภทของครอบครัวทั้งหมด มีอยู่ 5 ประเภท ได้แก่

1) ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) คือครอบครัวขนาดเล็ก ประกอบด้วยบิดามารดาและบุตรที่ยังไม่ได้สมรสอยู่ร่วมกัน ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ร่วมกัน ครอบครัวประเภทนี้จะมีคน 2 รุ่นวัยเท่านั้นคือ รุ่นบิดามารดา และรุ่นบุตรหลาน ลักษณะเด่นของครอบครัวนี้ คือ การเน้นความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส สำคัญกว่าความสัมพันธ์ทางสายเลือด นอกจากลักษณะทั่วไปดังกล่าวแล้ว ครอบครัวเดี่ยวยังมีลักษณะเฉพาะอีก 3 อย่าง คือ อาจจะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่เป็นอิสระ (Independent Nuclear Family) ของการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว ยังมีครอบครัวเดี่ยวที่ไม่เป็นอิสระ (Dependent Nuclear Family) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวขยาย และครอบครัวเดี่ยวแบบผสม (Component Nuclear Family) ซึ่งเป็นครอบครัวแบบประเภทผัวหลายเมีย (Polygynous Families) โดยทั่วไปแล้วนั้นครอบครัวเดี่ยว เป็นลักษณะของครอบครัวในสังคมสมัยใหม่ ในชุมชนเมือง หรือในสังคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะในชุมชนเมืองในสังคมสมัยใหม่ และในสังคมอุตสาหกรรมไม่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก การมีบุตรมากทำให้ต้องเสียค่าเลี้ยงดูต้องเสียเวลาในการอบรมสั่งสอน สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมบังคับให้ต้องมีครอบครัวขนาดเล็ก

2) ครอบครัวขยาย (Extended Family หรือ Consanguine Family) เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วย 3 รุ่นวัยขึ้นไป เช่น รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นบุตรหลาน

เป็นต้น ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ครอบครัวประเภทนี้จะเน้นความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก เป็นความสัมพันธ์ที่สำคัญกว่าความสัมพันธ์แบบคู่สมรส คู่สมรสจะถูกมองว่า เป็นคนภายนอก ไม่มีความสำคัญในครอบครัวแบบนี้ เพราะเน้นความสัมพันธ์ทางสายเลือด จึงเรียกได้ว่า ระบบความสัมพันธ์ทางสายเลือด (Consanguine Systems) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาบุตร และพี่ชายน้องชายพี่สาวน้องสาว

3) ครอบครัวกึ่ง (Stem Family) หมายถึงครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดามารดา บุตรชาย หรือบุตรสาว และครอบครัวของบุตรชายหรือบุตรสาว โดยทั่วไปมักจะเป็นบุตรคนเล็ก หรือ อาจจะเป็นบุตรคนใดคนหนึ่งก็ได้ที่อยู่ดูแลผู้เป็นบิดามารดายามแก่ชรา

4) ครอบครัวที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (Matrilocal Family) เป็นครอบครัวที่มี มารดาและผู้เป็นบุตรเป็นสำคัญ มักเป็นชนชั้นล่างทางสังคม โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แต่ประเทศ ในเอเชียมักจะอยู่ในสังคมเมือง ทั้งนี้เพราะขาดผู้เป็นบิดาไปไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม

5) ครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว (Single-Parent Families) เป็นครอบครัวที่มี สามี หรือภรรยาแต่เพียงผู้เดียวเป็นหัวหน้าครอบครัว ครอบครัวดังกล่าวเป็นลักษณะครอบครัวของ ชนชั้นล่างในสังคมเอเชีย แต่ปัจจุบัน ครอบครัวของชนชั้นกลางมีลักษณะดังกล่าวมากขึ้น ขณะเดียวกันในประเทศสหรัฐอเมริกา ครอบครัวดังกล่าวเป็นลักษณะสำคัญมากยิ่งขึ้น และในกรณีที่ ภรรยาเป็นหัวหน้าครอบครัวแต่เพียงผู้เดียวอยู่กับบุตร ก็จะเรียกเป็น Matrilocal Family ได้ (Goode 1964)

นอกจากประเภทของครอบครัวแล้ว ในแนวคิดทฤษฎีเชิงโครงสร้างครอบครัวต้อง กล่าวถึง การเลือกคู่ครอง (Mate Selection) โดยการเลือกคู่ครองนั้นสังคมได้วางระเบียบบรรทัดฐาน ทางสังคม (Social Norm) เกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน สมาชิกของสังคมทุกคนจึงต้อง ปฏิบัติตามบรรทัดฐานเหล่านั้น ในเรื่องการเลือกคู่ครองนี้ แต่ละชุมชน แต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน โดยลักษณะการแต่งงานที่บรรทัดฐานทางสังคมได้วางไว้ในแต่ละสังคมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1) ภายในกลุ่มของตัวเอง (Endogamy) บางสังคมบังคับให้สมาชิกแต่งงานภายใน กลุ่ม ซึ่งการแต่งงานภายในกลุ่มนั้นมีรายละเอียดประกอบไปด้วย

a) การแต่งงานภายในกลุ่มระดับเผ่า (Tribal Endogamy) สังคมระดับเผ่า มักบังคับให้สมาชิกในเผ่าแต่งงานภายในชนเผ่าของตนและมักห้ามไม่ให้แต่งงานนอกเผ่า เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทยที่มักจะแต่งงานภายในชนเผ่าเดียวกัน และมีความเชื่อว่าหาก แต่งงานนอกชนเผ่าจะเกิดสิ่งที่ไม่ดี หรือเรียกว่าผีดผีเกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ

b) การแต่งงานภายในกลุ่มระดับเชื้อชาติ (Racial Endogamy) ไม่มีสังคม ใดต้องการให้เกิดการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Interracial Endogamy) ทุกสังคมมักจะสนับสนุนให้ สมาชิกแต่งงานกับคนเชื้อชาติเดียวกัน ทั้งนี้เพราะการแต่งงานข้ามเชื้อชาติที่มีความเชื่อ ประเพณี

ความเป็นอยู่ ภาษาที่แตกต่างกัน จะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวมากกว่าการแต่งงานภายในเชื้อชาติเดียวกัน

c) การแต่งงานภายในกลุ่มระดับศาสนา (Religious Endogamy) โดยทั่วไปสมาชิกของสังคมมักพอใจแต่งงานกับคนที่นับถือศาสนาเดียวกัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีการแต่งงานข้ามศาสนากันมากขึ้นในทุกสังคม

d) การแต่งงานภายในกลุ่มระดับชนชั้น (Class Endogamy) โดยทั่วไปชนชั้นต่างๆ คาดหวังจะแต่งงานกับคนชนชั้นเดียวกัน สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่ของสังคมมักเป็นเช่นนั้น ในปัจจุบันมีการแต่งงานข้ามชนชั้นกันมากขึ้นในทุกสังคม

e) การแต่งงานภายในเครือญาติเดียวกัน (Cousin Marriage) ในสังคมระดับชนเผ่าบางชนเผ่ามักมีบรรทัดฐานกำหนดให้สมาชิกแต่งงานภายในระบบเครือญาติเดียวกัน ประเภทของเครือญาติที่นิยมให้แต่งงานกันมากที่สุด เรียกว่า Cross-cousin Marriage คือการแต่งงานกับลูกของลุงหรือน้าฝ่ายแม่ หรือลูกของป้า หรืออาฝ่ายพ่อ ประเภทของเครือญาติที่แต่งงานกันน้อย เรียกว่า Parallel-cousin Marriage หมายถึงการแต่งงานกับลูกของป้าหรือน้าฝ่ายพ่อ หรือลูกของลุง หรืออาฝ่ายแม่

นอกจากการแต่งงานภายในกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว การแต่งงานภายในกลุ่มยังมีระดับอื่นๆอีกเช่น การแต่งงานภายในหมู่บ้าน ชุมชน และสังคมเดียวกัน เป็นต้น

2) การแต่งงานนอกกลุ่ม (Exogamy) คือ กฎหมายหรือข้อบังคับที่กำหนดให้แต่งงานนอกกลุ่ม เช่น การแต่งงานกับคนนอกชนเผ่า การแต่งงานข้ามชาติ ข้ามศาสนา ข้ามชนชั้น การแต่งงานนอกเครือญาติ เป็นต้น กฎเกณฑ์ที่ให้หาคู่ครองนอกกลุ่มดังกล่าว มีรากฐานสำคัญมาจากสถาบันสังคมอย่างหนึ่งที่มีในทุกสังคม นั่นคือ กฎเกณฑ์ต้องห้าม (Incest Taboo) เป็นกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในทุกสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมที่มีอักษรใช้ กฎเกณฑ์นี้จะถูกตราเป็นกฎหมาย ซึ่ง Incest Taboo คือข้อห้ามไม่ให้มีการแต่งงานหรือมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างเครือญาติใกล้ชิด ไม่มีใครทราบเหตุผลที่แท้จริงว่า ทำไมทุกสังคมจึงมีกฎเกณฑ์ดังกล่าว แต่ Incest Taboo เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สถาบันครอบครัวเกิดขึ้นมาได้ นั่นคือนิยามบทบาทของสมาชิกแต่ละคนของครอบครัวชัดเจนมากขึ้น เพราะความสับสนวุ่นวายจะเกิดขึ้น ถ้าสังคมอนุญาตให้มีการสมรสหรือมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ Incest Taboo จะทำให้แน่ใจว่าสมาชิกของครอบครัวจะเป็นแค่พี่น้องบิดามารดาเท่านั้น (Winch 1971)

หากกล่าวถึงการสมรสแล้วนั้นจะไม่กล่าวถึงจำนวนคู่ครอง (Number of Spouses) จะเป็นไปไม่ได้ เพราะแต่ละสังคมมักมีสถาบันทางสังคมที่กำหนดจำนวนคู่ครองไว้ด้วย ในสังคมสมัยใหม่มักมีกฎในสถาบันสังคมบังคับให้มีคู่ครอง (สามีหรือภรรยา) คนเดียวในเวลาหนึ่ง ในขณะที่

สังคมบางแห่งอนุญาตให้มีคู่ครองได้หลายคนในเวลาเดียวกัน โดยทั่วไปมีกฎเกณฑ์ของสถาบันสังคมเกี่ยวกับจำนวนคู่ครองอยู่ 2 ประเภท ได้แก่

1) ระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) คือ การมีคู่ครองคนเดียวในเวลาหนึ่ง ในสังคมหลายประเทศมีกฎหมายครอบครัวที่ระบุว่า ชายหรือหญิงที่แต่งงานกันจะมีภรรยาหรือสามีได้คนเดียวในเวลาหนึ่งเท่านั้น

2) ระบบมากผัวมากเมีย (Polygamy) คือการมีคู่ครองได้หลายคนในเวลาเดียวกัน ซึ่งระบบนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ระบบย่อยได้แก่

a) ระบบ Polygyny คือ การที่ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนในเวลาเดียวกัน ซึ่งระบบย่อยนี้ยังสามารถแยกย่อยได้อีก 3 ระบบ คือ การที่ชายแต่งงานกับหญิงหลายคนที่เป็นพี่น้องกัน (Sororal Polygyny) การที่ชายแต่งงานกับหญิงหลายคนที่ไม่ได้เป็นญาติพี่น้องกัน (Non-Sororal Polygyny) และการที่ชายแต่งงานกับน้องของภรรยาเมื่อภรรยาตายไป (The Sororal)

b) ระบบ Polyandry คือ การที่ผู้หญิงมีสามีได้หลายคนในเวลาเดียวกัน โดยระบบนี้ก็สามารถแบ่งออกเป็นระบบย่อยๆได้อีก 3 ระบบ ได้แก่ Fraternal Polyandry คือ ระบบที่ผู้หญิงแต่งงานกับชาย 2 คน หรือมากกว่า โดยชายเหล่านั้นเป็นพี่น้องกัน Non-Fraternal Polyandry คือ ระบบที่ผู้หญิงแต่งงานกับผู้ชายหลายคนที่ไม่ได้เป็นพี่น้องกัน และ The Levirate คือ ผู้หญิงแต่งงานกับน้องชายสามีเมื่อสามีตาย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การที่สังคมกำหนดจำนวนคู่ครองของชายและหญิง แตกต่างกันนั้น เพราะแต่ละสังคมมีสิ่งแวดล้อมและความจำเป็นไม่เหมือนกัน สังคมบางแห่งมีจำนวนผู้ชายและผู้หญิงใกล้เคียงกัน สังคมจึงบังคับให้สมาชิกมีคู่ครองได้คนเดียว แต่อีกบางสังคมมีผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชายมาก สังคมนั้นจึงบังคับให้ผู้หญิงมีสามีได้หลายคน ในทางกลับกัน สังคมที่มีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย สังคมจึงอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนเป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายเกิดขึ้น แต่หลักสำคัญคือ ทุกสังคมจะมีระเบียบหรือบรรทัดฐาน รวมทั้งความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวด้วยกันทั้งนั้น โดยระเบียบของสังคมต่างๆจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและความจำเป็นของแต่ละสังคม (Haviland 2002)

นอกจากการสมรสแล้วสิ่งที่สำคัญในโครงสร้างครอบครัวคือ การสืบเชื้อสาย (Rules of Descent) เมื่อพิจารณาจะพบว่ารูปแบบการสืบเชื้อสายของประชากรแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1) การสืบเชื้อสาย 2 ฝ่ายจากฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา (Bilateral Descent) คือการสืบสกุลทั้งจากฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา และการเป็นสมาชิกของเครือญาติทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดาด้วย โดยจะพบระบบนี้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และในสังคมคนไทยโดยทั่วไปจะเป็นระบบนี้เช่นกัน ยกเว้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาและบางกลุ่มเท่านั้น

2) การสืบเชื้อสายฝ่ายเดียว (Unilineal Descent) คือการสืบเชื้อสายเป็นสมาชิกในกลุ่มเครือญาติฝ่ายบิดา หรือฝ่ายมารดาฝ่ายเดียวเท่านั้น โดยระบบนี้ยังมีระบบย่อยดังนี้

a) Patrilineal Descent คือ การเป็นสมาชิกของเครือญาติฝ่ายบิดาฝ่ายเดียวเท่านั้น การสืบเชื้อสายฝ่ายพ่อดังกล่าวจะสืบทอดไปจนถึงบรรพบุรุษคนแรกๆ ที่เป็นเพศชาย ส่วนฝ่ายมารดาและเครือญาติของมารดานั้นจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ โดยมารดามักจะอยู่อย่างคนแปลกหน้า ในระบบนี้ผู้ชายแต่งงานนำภรรยาเข้ามาอยู่ด้วยกันกับญาติของเขา ส่วนผู้หญิงเมื่อแต่งงานจะไปอยู่ที่อื่น ความผูกพันในครอบครัวแบบนี้ จะยึดความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก

b) Matrilineal Descent คือ การเป็นสมาชิกของเครือญาติฝ่ายมารดาแต่ฝ่ายเดียวส่วนบิดาและเครือญาติของพ่อจะเป็นคนภายนอกและเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่น ในระบบนี้ผู้หญิงเมื่อแต่งงาน นำสามีมาอยู่อาศัยกับเครือญาติฝ่ายผู้หญิง ส่วนผู้ชายเมื่อแต่งงานจะไปอยู่กับญาติของภรรยา หรืออยู่ที่อื่น สิ่งที่แตกต่างกันอีกอย่างหนึ่งของระบบการสืบเชื้อสายมารดาแต่ฝ่ายเดียวคือ ผู้ที่มีอำนาจในครอบครัวแบบนี้คือผู้ชายที่เป็นพี่ชาย หรือน้องชายของผู้เป็นมารดานั่นเอง

c) Non-Unilineal Descent เป็นระบบที่สืบสกุลจากฝ่ายบิดาหรือมารดาหรือจากทั้งสองฝ่ายก็ได้ โดยเมื่อแต่งงานอาจเลือกไปอยู่กับญาติฝ่ายบิดาหรือญาติฝ่ายมารดาก็ได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะเลือกไปเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ให้ผลประโยชน์มากที่สุด

d) Double Descent ระบบนี้ให้เลือกเช่นกัน โดยอาจจะเลือกเป็นสมาชิกในเครือญาติฝ่ายมารดา เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและนับถือผีฝ่ายแม่ แต่ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิการเป็นเจ้าของที่ดินก็จะเลือกเป็นสมาชิกในเครือญาติฝ่ายพ่อ (Pasternak 1976)

เมื่อกล่าวถึงการสมรสแล้วนั้นจะไม่กล่าวถึงที่อยู่อาศัยอยู่หลังการสมรส (Rules of Post-Residence) เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะที่อยู่อาศัยหลังการสมรสนั้นนับได้ว่าเป็นสถาบันครอบครัว หรือโครงสร้างครอบครัวอีกอย่างหนึ่ง โดยทุกสังคมมีกฎเกณฑ์ว่าคู่สมรสนั้นจะไปอยู่อาศัยที่ไหนหลังจากการสมรส ระบบเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหลังการสมรสเมื่อพิจารณาโดยทั่วไปแล้วจะมีอยู่หลายระบบดังนี้

1) Patrilocal Residence คือ ระบบที่คู่สมรสจะไปอยู่อาศัยกับครอบครัวญาติฝ่ายสามีหลังการสมรส

2) Matrilocal Residence คือ ระบบที่คู่สมรสจะไปอยู่อาศัยกับครอบครัวญาติฝ่ายภรรยาหลังการสมรส

3) Matri-Patrilocal Residence คือ ระบบที่คู่สมรสไปอยู่อาศัยกับครอบครัวญาติฝ่ายภรรยาหลังการสมรสชั่วคราวเป็นเวลาหนึ่งปี หรือจนกว่าจะมีบุตรคนแรก เพื่อเป็นแรงงานให้กับครอบครัวของญาติฝ่ายภรรยาระยะหนึ่ง จากนั้นจะไปอาศัยอยู่กับครอบครัวญาติฝ่ายสามีอย่างถาวร ซึ่งระบบนี้นับได้ว่าเป็นระบบย่อยของ Patrilocal Residence

4) Patri-Matrilocal Residence คือ เป็นระบบที่ตรงข้ามกับ Matri-Patrilocal Residence คือการที่คู่สมรสไปอยู่กับญาติฝ่ายสามีหลังการสมรสชั่วคราว จากนั้นจึงไปอยู่อาศัยกับครอบครัวของญาติฝ่ายหญิงอย่างถาวร

5) Neolocal Residence เป็นลักษณะของอุตสาหกรรมคือการที่คู่สมรสเลือกเองว่าจะอยู่อาศัยที่ใดก็ได้หลังการสมรส

6) Virilocal Residence เป็นการที่คู่สมรสเลือกไปอยู่อาศัยในชุมชนที่ญาติฝ่ายสามีอาศัยอยู่หลังการสมรส

7) Uxorilocal Residence คือ การที่คู่สมรสเลือกไปอยู่อาศัยในชุมชนที่ญาติฝ่ายภรรยาอยู่หลังการสมรส

8) Bilocal/Ambilocal Residence คือการที่คู่สมรสทุกคู่มีสิทธิการเลือกที่อยู่อาศัยว่าจะไปอยู่กับญาติฝ่ายสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และต้องมีสัดส่วนของการไปอยู่อาศัยกับญาติของสามีหรือภรรยาในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน

9) Avunculocal Residence คือการที่คู่บ่าวสาวไปอยู่อาศัยกับครอบครัวของพี่ชาย หรือน้องชายของแม่ฝ่ายสามี (Winch 1971)

และสิ่งที่สำคัญสุดท้ายอีกสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของครอบครัวนั่นก็คืออำนาจในครอบครัว (Authority Pattern) โดยในแต่ละสังคมจะมีกฎเกณฑ์ หรือสถาบันครอบครัวอย่างหนึ่งที่กำหนดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปพบว่ามียู 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

1) ผู้ชายเป็นใหญ่ เป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว มีอำนาจตัดสินใจในทางเศรษฐกิจของครอบครัว และทุกเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว

2) ผู้หญิงเป็นใหญ่ มีอำนาจตัดสินใจในทางเศรษฐกิจของครอบครัว และทุกเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว

3) ทั้งฝ่ายผู้ชายและผู้หญิงมีอำนาจเท่ากันในครอบครัว มีอำนาจตัดสินใจในทุกๆด้านอย่างเท่าเทียมกัน (Pasternak 1976)

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ครอบครัว เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นทางการของสิทธิ หน้าที่ วิถีชีวิต การอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งการให้สถานภาพบทบาทของสมาชิกในครอบครัวตามเพศ รุ่นวัย และสถานภาพทางเครือญาติ การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมของครอบครัวในสังคมต่างๆได้อย่างชัดเจน

2.1.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (Family's Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวเกิดขึ้นพร้อมๆกับการพัฒนาศาสตร์ทางด้านครอบครัว นับเป็นทฤษฎีครอบครัวแรกๆที่พัฒนาขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านครอบครัวเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวโดยแยกออกจากการศึกษาในด้านจิตวิทยา และการศึกษาด้านสังคมวิทยา เนื่องจากนักทฤษฎีพัฒนาการมีความเห็นว่า ทฤษฎีทางจิตวิทยา ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลในประเด็นเฉพาะ โดยทฤษฎีทางจิตวิทยาไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับความต้องการที่จำเป็นต่างๆ ของปัจเจกบุคคล ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิเคราะห์ในภาพกว้างจึงไม่สามารถวิเคราะห์ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม โดย Duvall and Miller (1985) ได้อธิบายว่า ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม ซึ่งกระบวนการในการพัฒนาครอบครัวมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว เช่นเดียวกันกับที่ปัจเจกบุคคลได้รับอิทธิพลจากกระบวนการพัฒนาครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจะต้องผ่านกระบวนการวัฏจักรชีวิต เช่นเดียวกับปัจเจกบุคคล โดยในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาการครอบครัวนั้นจะต้องประกอบด้วยหน้าที่การงานที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จในขั้นตอนนี้ๆ อย่างไรก็ตามในการศึกษาครอบครัวนั้นไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาครอบครัวในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของปัจเจกบุคคล แต่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงครอบครัวหรือการศึกษาครอบครัวในสภาพพลวัต

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถแบ่งขั้นตอนของ วัฏจักรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

1) ขั้นตอนครอบครัวขยาย เป็นขั้นตอนที่ครอบครัวให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงดูบุตรจนเติบโตใหญ่

2) ขั้นตอนครอบครัวหดตัว เป็นขั้นตอนที่บุตรได้แยกออกจากครอบครัวเดิม กระบวนการของครอบครัวจากขั้นตอนขยายตัวจนถึงหดตัวของครอบครัว เรียกว่า วัฏจักรชีวิตครอบครัว โดยได้นำเสนอรูปแบบของวัฏจักรชีวิตครอบครัว โดยระบุถึงหน้าที่ซึ่งเป็นที่ผู้เป็นบิดามารดาและบุตรจะต้องร่วมมือกัน เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จ โดยหน้าที่ต่างๆในครอบครัวสามารถจัดกลุ่มอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาตามวัฏจักรชีวิตครอบครัว 8 ขั้นตอนได้แก่

- 1) ขั้นการแต่งงาน
- 2) ขั้นตอนที่ลูกอยู่ในวัยทารก
- 3) ขั้นตอนที่ลูกอยู่ในวัยก่อนเรียน
- 4) ขั้นตอนที่ลูกอยู่ในวัยเรียน
- 5) ขั้นตอนที่ลูกอยู่ในวัยรุ่น
- 6) ขั้นตอนที่ลูกทำงานและแยกเรือน
- 7) ขั้นตอนที่ผู้เป็นบิดามารดาเป็นปู่ย่าตายาย
- 8) ขั้นตอนวัยชราและเป็นหม้าย

ซึ่งการแบ่งรูปแบบของวัตรจักรชีวิตครอบครัวดังกล่าวยังคงใช้ในทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวในระยะต่อมา

นอกจากการนำเสนอขั้นตอนและหน้าที่ของครอบครัวแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวในช่วงระยะเวลาต่างๆ โดยผนวกการเปลี่ยนผ่านและบทบาทต่างๆ ทางสังคมเข้ากับการศึกษา และการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาครอบครัว โดยได้เสนอแนวคิดการพัฒนาครอบครัวอย่างเป็นระบบ และเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในการศึกษา และวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนพัฒนาการของครอบครัวอีกด้วย (Smith, Hamon et al. 2008)

การศึกษาเรื่องครอบครัวในด้านคุณภาพ และการปรับตัวในเรื่องของการสมรส จะกล่าวได้ว่าความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาการของผู้เป็นบุตร และความพึงพอใจจากสถานะของการสมรสเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัว ดังนั้นจึงมีนักทฤษฎีหลายท่านที่มุ่งไปที่ความพึงพอใจที่คู่สมรสได้จากการสมรส ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัว ต่อการพัฒนาการของผู้เป็นบุตร และต่อคุณภาพของสังคมโดยรวม สามารถสรุปได้ว่า การดำรงอยู่ของโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ครอบครัว สามารถอธิบายด้วยแนวคิดพัฒนาการครอบครัวย่อมส่งผลต่อโครงสร้างของสังคมโดยรวม (Kingsbury and Scanzoni 1993)

2.1.1.4 แนวคิดความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family's Relation Concepts)

ในทางสังคมศาสตร์ได้มีผู้ให้แนวคิด ความหมาย และลักษณะของความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้หลายท่าน โดย Scanzoni (1979) กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาทที่เรามีต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์เป็นการรักใคร่ปรองดองกลมเกลียวในครอบครัว ถือได้ว่าเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้ง อกติ หรือมีความคิดเห็นต่าง ถือได้ว่าเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี Rollins and Thomas (1979) ได้เสริมว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นเป็นลักษณะทางพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตร หรือพฤติกรรมต่อบุตรที่ปฏิบัติต่อบิดามารดา รวมทั้งพฤติกรรมที่สมาชิกปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งลักษณะดังกล่าวเรียกว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ Winch (1971) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความรักใคร่ ผูกพัน ใกล้ชิด สนับสนุน ค้ำค้ำ ระบาย ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และบุตร รวมถึงเครือญาติที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ที่สามารถก่อให้เกิดผลดีและก่อให้เกิดปัญหาระหว่างสมาชิกในครอบครัว

จากแนวคิด ความหมาย และลักษณะของความสัมพันธ์ในครอบครัวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่

อันพึงมีต่อกันของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะดีมาน้อย หรือมีปัญหา เพียงใดขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติ ระหว่างกันด้วยความตั้งใจ

จากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และแนวคิดความสัมพันธ์ในครอบครัว สามารถกล่าวสรุปโดยชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว เช่นความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น บิดามารดา และรุ่นบุตร จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำหรือปฏิบัติต่อกันตามบทบาทหน้าที่ของรุ่นบุตร อันเกิดจากการกระทำด้วยความตั้งใจ โดยรุ่นบุตรนั้นจะมีบรรทัดฐานในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างรุ่นบุตรและรุ่นบิดามารดา ซึ่งจะเป็นแนวคิดของรุ่นบุตรที่จะต้องปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ ของตนเอง ดังนั้นสมาชิกในรุ่นบุตรจะมีวิธีการต่างๆในการตอบแทนบุญคุณรุ่นบิดามารดา โดยการ เกื้อกูล ดูแลรุ่นบิดามารดาด้วยการให้ เงิน เสื้อผ้า สิ่งของต่างๆ การดูแลเอาใจใส่ทางกายและใจ และ การให้ความเคารพ เป็นต้น แต่การดูแลเอาใจใส่รุ่นบิดามารดาของรุ่นบุตรนั้น ยังขึ้นกับสถานการณ์ อันเป็นปัจจัยกำหนดความสามารถของรุ่นบุตรในการให้การดูแลรุ่นบิดามารดาได้มากนักเพียงใด เช่น ปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี เป็นต้น ในทำนองเดียวกันการที่ รุ่นบุตรขอคำปรึกษา คำแนะนำ หรือร้องขอความช่วยเหลือจากรุ่นบิดามารดา ก็จะมีทัศนคติ ลักษณะ ความคิด มีแนวทางในการปฏิบัติในทำนองเดียวกันเช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวแต่ละสังคมนั้น มีวิธีการ ปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จารีตประเพณีของแต่ละสังคมนั้น เพราะปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือการกระทำทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละสังคม เช่นวัฒนธรรมและค่านิยมของไทยจะยึดถือความกตัญญู การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยเฉพาะผู้ที่ เป็น ปู่ย่าตายายบิดามารดาเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับความเคารพนับถืออย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นบุตรหลาน รวมไปถึงอิทธิพลทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อความเคารพนับถือ การดูแลและเอาใจใส่ ความกตัญญูทวดเวที่รู้คุณ ยกย่องผู้เป็นปู่ย่าตายายบิดามารดา เพราะผู้อาวุโสถือ ว่าเป็นพรหมของบุตรหลาน เป็นผู้ให้ชีวิต เลี้ยงดู ดูแล เอาใจใส่ อบรมสั่งสอนให้บุตรหลานเป็นสมาชิก ที่ดีของครอบครัว ของสังคม ซึ่งตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วนั้น ระบุไว้ชัดเจนว่า ความกตัญญู ทวดเวที่เป็นหน้าที่หลักของผู้เป็นบุตรหลานที่ดีนั้น คือ การเลี้ยงดูบิดามารดาปู่ย่าตายาย เมื่อสูงวัยเป็น การทดแทนบุญคุณแก่ท่าน (สุภาพ 2523) ส่วนในประเทศอื่นๆในเอเชีย การให้การดูแล เกื้อกูล เกื้อหนุนผู้เป็นปู่ย่าตายายบิดามารดา หรือผู้สูงอายุในครอบครัวนับเป็นหน้าที่อันพึงกระทำของบุตร หลาน เช่นการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่ามีกฎหมายว่าด้วยการ แต่งงานและสมรสแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี1980 ระบุว่าผู้ที่เป็นบุตรทั้งชายและหญิงต้องมี บทบาทและหน้าที่อันพึงปฏิบัติในการดูแลบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังมีบรรทัดฐานในการที่ต้อง ยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดที่ช่วยในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของบุตรในการดูแลผู้เป็นบิดา

มารดาอีกด้วย (Chuanyi and Qin 1992) ส่วนในเขตปกครองพิเศษฮ่องกงพบว่า ความเชื่อทางศาสนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุตรโดยให้บุตร เคารพ เชื่อฟัง และดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดาเมื่อสูงวัย (Chow 1992) การที่บุตรให้การดูแลบิดามารดานั้น เนื่องจากบุตรมีความรู้สึกเป็นภาระการรับผิดชอบ หรือหน้าที่ของตนเองอันเนื่องมาจาก จารีตประเพณี ศีลธรรม บรรทัดฐานหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว (Walker and Pratt 1991)

จากทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่อันพึงมีของรุ่นบุตรหลาน การปฏิบัติหน้าที่ของรุ่นบุตรหลานเกิดจากความตั้งใจของตนเอง และขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของรุ่นบุตรหลานด้วย ถ้ารุ่นบุตรหลานทำหน้าที่บกพร่องก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่ดีด้วย ซึ่งอาจทำให้ระบบครอบครัวที่จัดวางหน้าที่ไว้ให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามบกพร่อง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวจนถึงสังคม และประเทศชาติอย่างเกี่ยวเนื่องอีกด้วย

2.1.1.5 ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family Systems Theory)

ทฤษฎีระบบครอบครัวเป็นทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ในงานด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยา และด้านครอบครัว เป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับครอบครัวที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการนำแนวคิดด้านนิเวศวิทยามาบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีระบบที่มีอยู่เดิม ทำให้สามารถอธิบายระบบในบริบทของครอบครัวได้หลายมิติยิ่งขึ้น นักทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีระบบครอบครัว ได้แก่

Von Bertalanffy (1975) นักชีววิทยาชาวออสเตรเลียนเป็นผู้เริ่มต้นในการวางแนวคิดพื้นฐานระบบทั่วไป (General System Theory) โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบที่ต้องมีเกี่ยวกับระบบที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ภายในตนเองและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบอื่นๆ หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยเน้นความสำคัญที่ครอบครัวอย่างเป็นระบบเพื่อหาวิธีการในการอธิบายกิจกรรมต่างๆ หรือธุรกรรมต่างๆ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของครอบครัว และถือว่าความบกพร่องในการทำหน้าที่ของกิจกรรมหรือธุรกรรมต่างๆ เป็นความผิดปกติของการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวซึ่งสมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกับความผิดปกติของการทำหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ มากกว่าการให้ความสำคัญกับความผิดพลาดหรือคุณภาพของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ประเด็นที่สำคัญในการนำทฤษฎีระบบทั่วไปมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่ การนำมาศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการของครอบครัว ซึ่งต่อมาได้มีการใช้ในการศึกษาด้านการสื่อสาร

ระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมไปถึงการทำกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวทั้งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติของสมาชิกในครอบครัว

Burgess (1926) อ้างใน Whitchurch and Constantine (1993) เป็นนักทฤษฎีที่ได้วางรากฐานทฤษฎีระบบโดยนำเสนอแนวคิดด้านครอบครัว ซึ่งเน้นประเด็นของครอบครัวที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคง และความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในครอบครัว และได้ขยายความหมายของของครอบครัวมากกว่าคำจำกัดความตามกฎหมาย โดยครอบครัวหมายถึงรวม การดำเนินชีวิต พัฒนาการแห่งบุคลิกภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะครอบครัว โดยแบ่งลักษณะของครอบครัวเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ครอบครัวที่มีลักษณะการบูรณาการสูง ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีแบบแผนปฏิบัติ มีระเบียบวินัย และมีการพึ่งพาต่อกัน

2) ครอบครัวที่ไม่มีลักษณะการบูรณาการ เป็นลักษณะครอบครัวที่ไม่มีแบบแผนปฏิบัติ ไม่มีระเบียบวินัย และไม่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

โดยได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทของสมาชิกในครอบครัว วิธีการแก้ไข ปัญหาเมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน และวิธีการในการจำแนกหรือแยกแยะ ปัญหาของครอบครัว ประเด็นเกี่ยวกับครอบครัว ในฐานะที่เป็นสถานที่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การพิจารณาพื้นฐานของระบบครอบครัวซึ่งเป็นระบบปิดที่สมาชิกในครอบครัว ในฐานะแหล่งกำเนิดที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่เป็นบุตรหลาน รวมทั้งบุคลิกภาพของผู้ที่เป็นบุตรหลานที่ส่งผลต่อผู้ที่เป็นบิดามารดา นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ประสบการณ์ที่สำคัญที่สุด ที่เป็นแบบแผนปฏิบัติที่เกิดขึ้นทุกวัน โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวรุ่นต่างๆอีกด้วย

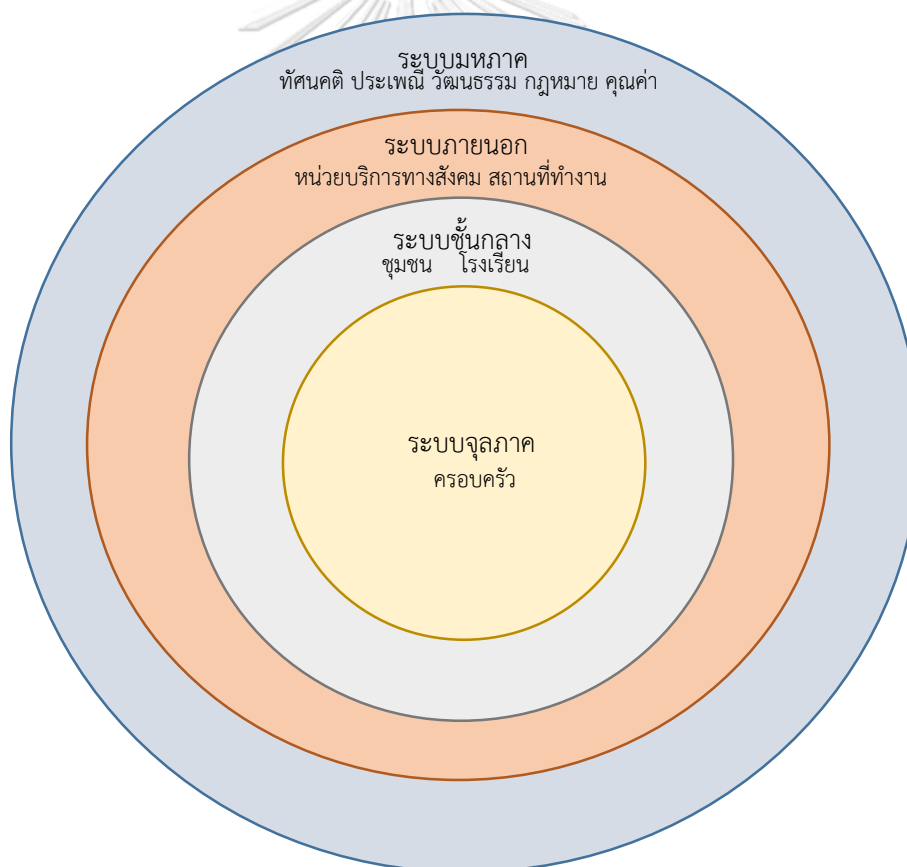
Bronfenbrenner (1986) ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของบุคคลตั้งแต่ในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด โดยผู้ที่เป็นบุตรในครอบครัวจะได้รับอิทธิพลจากผู้ที่เป็นบิดามารดาและสมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว อย่างไรก็ตามผู้ที่เป็นบุตรก็จะมีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วย โดยได้แบ่งระบบชั้นการปฏิสัมพันธ์ของระบบครอบครัวและสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัวออกเป็น 4 ระบบชั้นในสุดไปเป็นชั้นนอกสุดดังนี้คือ

1) ระบบจุลภาค (Microsystem) เป็นระบบชั้นในสุดหรือเล็กที่สุด ซึ่งหมายถึงสมาชิกครอบครัวแต่ละคน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของปัจเจกบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ และสุขภาพ กับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวสมาชิกครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึง โรงเรียน เพื่อที่บ้าน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกของครอบครัว

2) ระบบชั้นกลาง (Mesosystem) เป็นระบบที่อยู่กลางระหว่างชั้นในสุดและชั้นนอก หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบชั้นในสุดทั้งระบบ ซึ่งรวมเป็นครอบครัวโดยมีการปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่นๆ ที่อยู่แวดล้อมในระยะใกล้เคียงทั้งหมด ได้แก่ ชุมชนที่อยู่รอบๆ

3) ระบบภายนอก (Exosystem) เป็นระบบที่อยู่ชั้นนอกต่อจากชั้นกลาง ซึ่งหมายถึงสถาบันต่างๆ ที่นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับครอบครัว ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการของสมาชิกในครอบครัวทางอ้อม เช่น หน่วยงานบริการทางสังคม สถานที่ทำงาน ญาติพี่น้องในครอบครัวขยาย

4) ระบบมหภาค (Macrosystem) เป็นระบบใหญ่ชั้นนอกสุดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ระบบมหภาคประกอบด้วย ประเพณีต่างๆ วัฒนธรรม คุณค่า ทศนคติ และกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว โดยบุคคลในครอบครัว จะไม่มีอำนาจในการควบคุมระบบดังกล่าว

ภาพที่ 8 ระบบชั้นการปฏิสัมพันธ์ของระบบครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัว ตามทฤษฎีของ Bronfenbrenner

ที่มา : Bronfenbrenner (1986)

2.1.1.6 ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว (Conflict Theory of Family)

ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัวมีรากฐานมาจากแนวคิดทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่ใช้เพื่อการศึกษาและอธิบายความแตกต่างระหว่างชนชั้นทางสังคมใน การแข่งขันช่วงชิงทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การแสวงหาอำนาจทางการเมือง และการสร้างสถานภาพทางสังคมในครอบครัวที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งบทบาทของบุคคลในครอบครัวแสดงถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัวนั้นๆ โดยบทบาทของสมาชิกในครอบครัวแต่ละครอบครัวจะติดตัวบุคคลนั้นไปตลอดชีวิต ซึ่งนักทฤษฎีทางสังคมวิทยานับได้ว่ามีส่วนสำคัญที่สุดในการช่วยอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัว โดยอธิบายว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยจำแนกความขัดแย้งในครอบครัวเป็นองค์ประกอบต่างๆ เพราะความขัดแย้งภายในครอบครัวจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากความขัดแย้งในรูปแบบอื่นๆ ดังนั้นในการจำแนกหรือแยกแยะความขัดแย้งในครอบครัวย่อมต้องมีลักษณะเฉพาะตามรูปแบบทางสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบส่วนบุคคลของสมาชิกในครอบครัวนั้นๆ (Farrington and Chertok 1993)

2.1.2 ความเป็นปึกแผ่นในสังคม (Social Solidarity)

ความผูกพันของบุคคลในสังคมที่มีให้กันและกันนั้นเปรียบได้กับแรงยึดเหนี่ยวหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม มีนักสังคมศาสตร์และนักสังคมวิทยาจำนวนมากที่ให้ความสนใจและศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม โดยนิยามที่นักสังคมศาสตร์และนักสังคมวิทยาใช้นั้นแตกต่างออกไป เช่น การบูรณาการร่วมกัน (Integration) ความเชื่อถือสนิทแน่น (Cohesion) ความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Relation) และความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ นักวิจัยได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยใช้คำว่า ความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) โดยมีนักสังคมศาสตร์จำนวนมากได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยได้อธิบายถึงลักษณะของความ เป็นปึกแผ่น ซึ่งสังคมได้อาศัยความเป็นปึกแผ่นเป็นพื้นฐานโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความเป็นปึกแผ่นเชิงจักรกล (Mechanical Solidarity) ซึ่งหมายถึงความเป็นปึกแผ่นที่เป็นภาพลักษณ์ของสังคมในฐานะของรูปร่างหรือทางกายภาพอันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เหมือนกันรวมเข้าด้วยกันสังคมสามารถดำเนินอยู่ได้โดยองค์ประกอบต่างๆ เหล่านั้นไม่แยกออกจากกันโดยรวมไปถึงองค์รวมของความเชื่อและความรู้สึกร่วมเช่น ค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐานที่เป็นพื้นฐานของสังคมร่วมกัน ทำให้ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีน้อยและบุคคลเหล่านั้นก็มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน

2. ความเป็นปึกแผ่นเชิงอินทรีย์ (Organic Solidarity) มีลักษณะที่มีความซับซ้อน องค์ประกอบแต่ละส่วนของสังคมดำเนินการแยกจากกัน ทัศนคติ และความเชื่อร่วมกันลดลง เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีขนาดเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงต้องมีทัศนคติ และความเชื่อร่วมกัน เพราะไม่เช่นนั้นจะทำให้สังคมเกิดการแตกสลาย เกิดความขัดแย้งและบุคคลจะมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตน โดยสมาชิกในสังคมมีบทบาทจำเพาะเจาะจงในหน่วยโครงสร้างต่างๆในสังคมที่มีความแตกต่าง หลากหลาย โดยบุคคลในโครงสร้างต่างๆจะมีการประสานงานกัน อิงอาศัยและแลกเปลี่ยนปัจจัย ต่างๆซึ่งกันและกัน (Durkheim and Mauss 1903)

อีกหนึ่งการศึกษาที่ศึกษาโดยนักจิตวิทยาทางสังคมโดยศึกษาถึงความเป็นปึกแผ่นที่มี องค์ประกอบพื้นฐานจากพฤติกรรมมนุษย์ภายในสังคมซึ่งประกอบไปด้วย

1. กิจกรรม (Activity) เป็นงานหรือสิ่งที่สมาชิกของสังคมเป็นผู้กระทำ โดยมีลักษณะที่ เคลื่อนไหวไปมา ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถมองเห็นหรือสังเกตได้ เช่น การเล่น การเดิน การพูด โดยมุ่ง ที่จะสนใจถึงลักษณะของกิจกรรมว่าเป็นเช่นไร มีลักษณะเหมือนหรือว่าแตกต่างในระหว่างการทำ กิจกรรมของสมาชิกในสังคม

2. การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นปฏิกริยาที่สมาชิกในสังคมตอบโต้ซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิกในสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการแสดงบทบาทของ สมาชิกในสังคมโดยปฏิกริยาที่แสดงออกนี้ อาจจะเป็นลักษณะของการใช้คำพูดหรือสัญลักษณ์ โดยมุ่ง ที่จะสังเกตจำนวนความถี่ของการที่สมาชิกเกี่ยวข้องกัน หรือช่วงเวลาที่มีสมาชิกเกี่ยวข้องกัน

3. ความรู้สึก (Sentiment) เป็นความรู้สึกที่ดีหรือความชอบ ความพึงพอใจ ทัศนคติ ความคิด หรือแรงจูงใจที่สมาชิกของสังคมมีให้กันและกัน

สังคมในความหมายนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม กล่าวคือเป็นศูนย์รวมขององค์ประกอบหรือส่วน ต่างๆในสังคมมีการประสานงานสอดคล้องเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ถ้าความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมีมากกว่าสองคนหรือเพิ่มสูงขึ้นระดับความพึงพอใจ ความชอบที่มีต่อกันก็จะเพิ่มมากขึ้น เช่นลูกหลานไปพบปู่ย่าตายายบ่อยครั้งปู่ย่าตายายก็จะมี ความชอบ ความพึงพอใจในลูกหลานมากกว่า ลูกหลานที่มาปฏิสัมพันธ์กันน้อยกว่า และเมื่อความถี่ ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมมีมาก ความคล้ายคลึงกันในกิจกรรมและความรู้สึกชอบและพึง พอใจก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ความคล้ายคลึงของกิจกรรมนี้ก็จะเกิดเป็นมาตรฐาน หรือ เป็น บรรทัดฐานของสังคมด้วยเช่นกัน (Homans 1950)

รวมไปถึงการศึกษาถึงความแน่นแฟ้นของสังคม (Cohesive) ว่าความเชื่อมโยงและ ความสัมพันธ์ของสังคมจะมีมากเมื่อสมาชิกในสังคมมีความรู้สึกเอื้ออาทร (Sentiment) ต่อกันมาก และมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคมมีมากด้วย นอกจากนี้ความแน่นแฟ้นของสังคม จะมีมากเมื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามมาตรฐาน หรือบรรทัดฐานของสังคม โดยมาตรฐานหรือ

บรรทัดฐานของสังคมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยจะต้องเป็นประโยชน์ที่สมดุลขั้นพื้นฐาน และยินยอมจากสมาชิกทุกคนในสังคมที่จะปฏิบัติตามร่วมกัน เช่น รุ่นปู่ย่าตายายมีความรู้สึกได้ประโยชน์จากการที่ช่วยเหลือลูกหลานในการดูแลบ้าน และบุตรหลานจะช่วยเหลือในด้านอาหาร เงินให้กับรุ่นปู่ย่าตายาย โดยผลประโยชน์ที่ได้รับจะต้องได้มากกว่าที่เสียไป ทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่าการที่สมาชิกในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กันก็เพื่อมุ่งต้องการรางวัล (Homans 1958)

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความเป็นปึกแผ่นในสังคมนั้นหมายถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมที่มีแรงยึดเหนี่ยวกัน และเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในทางที่ดีระหว่างสมาชิกในสังคม สมาชิกจะมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกชอบ ฟังพอใจ และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.3 แนวความคิดความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Relation and Solidarity)

2.1.3.1 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Relation)

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมขนาดเล็กที่สุดซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันรวมสมาชิกในครอบครัวจะทำหน้าที่ประสานคล้ายคลึงกันเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนพึ่งพิงซึ่งกันและกัน โดยลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวว่ามีลักษณะคล้ายกับกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. บทบาทในครอบครัว (Status) ในครอบครัวหนึ่งสมาชิกในครอบครัวจะประกอบไปด้วยหลายบทบาท เช่น พ่อ แม่ เป็นผู้สั่งสอนอบรมรุ่นลูกหลาน ปู่ย่าตายาย เป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยเหลือสมาชิกอื่นๆในครอบครัว มีการปฏิสัมพันธ์กันในทุกๆด้าน ทำให้เกิดความสนใจได้รู้จัก ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ ตลอดจนบุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัวที่แท้จริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารในครอบครัวนั้นเป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) ความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดจากอารมณ์ต่างๆระหว่างสมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง ความห่วงใย หรือความขัดแย้ง หรือความโกรธก็ได้

4.ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้นกับสมาชิกบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน และยากที่จะถ่ายทอดไปสู่คนอื่นๆได้ เป็นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคนๆไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ (Crandall 1981)

ลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดังที่กล่าวมาในข้างต้น สอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการจำนวนมากที่ได้ให้คำนิยามของความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว อันได้แก่

Blau (1964) ได้ให้แนวคิดว่าความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจะเกิดจากกระบวนการของการมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป การแลกเปลี่ยนนี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนในเรื่องของกิจกรรมต่างๆ ทั้งในสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น การแลกเปลี่ยนในครอบครัวนี้จะสังเกตได้ในทุกที่ โดยจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความรัก ความหวังใย ทศนคติ ความคิด รวมถึงแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขของกระบวนการแลกเปลี่ยนในครอบครัวนั้นมีด้วยกันหลายประการแต่ประการที่สำคัญนั้นได้แก่ ขั้นตอนเริ่มต้นก่อนที่มีการแลกเปลี่ยน สมาชิกในครอบครัวที่ทำการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนและบริบทของครอบครัว โดยขั้นตอนเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนนั้น จะต้องสร้างความเชื่อมั่นและมีความจริงใจสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความประทับใจเพื่อสร้างแรงดึงดูดความพึงพอใจของอีกฝ่ายในการทำให้รับรู้ว่าจะได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยผลประโยชน์นั้นจะอยู่ในรูปของ เงิน วัตถุ การให้ความช่วยเหลือ การให้ความรักความเอาใจใส่ ซึ่งสามารถเป็นรางวัลที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในการทำปฏิสัมพันธ์กันได้แก่ ความรัก ความรู้สึกพึงพอใจ ความอบอุ่นใจ และสายใยผูกพัน บริบทของครอบครัวนั้นจะขึ้นอยู่กับบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่ทำการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนในครอบครัวนั้นไม่มีการกำหนดค่าตอบแทน เหมือนกับการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ แต่ค่าตอบแทนนั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกในจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นการแลกเปลี่ยนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และยังมีแลกเปลี่ยนดำเนินต่อไปจะทำให้เกิดความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้น ซึ่งความผูกพันนั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักความไว้วางใจกันและกัน และการแลกเปลี่ยนในครอบครัว สมาชิกที่มาแลกเปลี่ยนจะมีความคาดหวังว่าจะได้กำไรจากการแลกเปลี่ยน ดังนั้นการแลกเปลี่ยนในครอบครัวเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความคาดหวังว่าจะได้กำไรจากการแลกเปลี่ยน เมื่อต่างฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์ระหว่างกันและกัน จึงก่อให้เกิดความผูกพัน มีความไว้วางใจกันและกันทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กันต่อไป

Farber and Levy (1966) ได้ให้นิยามความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวว่า การที่สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจะมีมากขึ้น เมื่อ

สมาชิกในครอบครัวต่างทำหน้าที่ของตนเอง เช่น พ่อมีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว แม่ทำหน้าที่สนับสนุนทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวต่างต้องพยายามปรับตัวเข้าหากันและกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นพื้นฐาน

Bengtson and Roberts (1991) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวว่า เป็นความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนระหว่างรุ่นปู่ย่าตายายกับบุตรหลานในครอบครัวนั้นรุ่นปู่ย่าตายายและบุตรหลานต่างจะพยายามปรับตัวให้การแลกเปลี่ยนนั้นเท่าเทียมกัน โดยแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนนั้นจะประกอบไปด้วยสิ่งที่จับต้องได้หรือวัตถุ เช่น เงิน อาหาร และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ หรือสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจ เช่นความรัก ความห่วงใย ความปรารถนาดี ความสุขทางใจ ความสบายอกสบายใจ และการให้คำปรึกษา รุ่นปู่ย่าตายายในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะเป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เป็นไม่เป็นวัตถุมากกว่าสิ่งที่เป็นวัตถุในทำนองเดียวกันรุ่นบุตรหลานก็มีแนวโน้มที่จะเป็นแหล่งทรัพยากรในการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เป็นวัตถุมากกว่าสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุ ซึ่งทรัพยากรทั้งสองต่างก็มีความสำคัญต่อรุ่นปู่ย่าตายาย และรุ่นบุตรหลาน ดังนั้นจึงต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันและสานต่อความผูกพันระหว่างรุ่นปู่ย่าตายาย และรุ่นบุตรหลานเอาไว้ เมื่อการแลกเปลี่ยนระหว่างรุ่นปู่ย่าตายายกับรุ่นบุตรหลานมีความเสมอภาคกัน แนวโน้มในการปฏิสังสรรค์ระหว่างรุ่นปู่ย่าตายาย และรุ่นบุตรหลานก็คงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มมากขึ้น มีส่วนที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี และสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

Lawrence, Bennett et al. (1992) ได้ให้นิยามความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มีความผูกพันโดยการมีกิจกรรมร่วมกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน และมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.1.3.2 ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Solidarity)

ครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญทางสังคมที่ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งถ้าสมาชิกในครอบครัวมีทัศนคติ ความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว จะเป็นกลไกที่สำคัญของความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการได้นำแนวคิดความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวปรับปรุงและพัฒนาเป็น ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นบิดา มารดา และบุตรในเชิงของมิติทรัพยากร ค่าใช้จ่าย และผลประโยชน์ (Dwyer, Lee

et al. 1994) โดย Bengtson, Olander et al. (1976) ได้นำเสนอเรื่องดังกล่าวในหลายแง่มุม และมีการตีความและจำแนกเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตรเป็น 6 มิติ ดังนี้

1) ความเป็นปึกแผ่นเชิงโครงสร้าง (Structural Solidarity) พิจารณาในด้านโครงสร้างทางโอกาสที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในประเด็นความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ จำนวน เครือญาติ บิดามารดา บุตร และพี่น้อง เพศ อายุ สถานภาพสมรส และสถานภาพการทำงาน

2) ความเป็นปึกแผ่นเชิงสัมพันธ์ (Associative Solidarity) พิจารณาเรื่อง ความถี่ และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยวัดที่รูปแบบ การติดต่อระหว่างสมาชิกต่างรุ่น เช่น พบกันโทรศัพท์หากันและอีเมลรวมทั้งความถี่และความเข้มข้นของการติดต่อ

3) ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก (Affectual Solidarity) เป็นการวัดคุณภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาโดย พิจารณาชนิด และระดับของอารมณ์เชิงบวก ที่เกี่ยวข้อง กับสมาชิกในครอบครัว และระดับของการพึ่งพาอาศัยกันเกี่ยวกับ อารมณ์นั้น

4) ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน (Normative Solidarity) พิจารณาเรื่องจุดแข็งของ ความรับผิดชอบใน บทบาทของครอบครัว และภาระหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อสมาชิก ในครอบครัว

5) ความเป็นปึกแผ่นเชิงความเห็นร่วมกัน (Consensual Solidarity) พิจารณาระดับความเห็นด้วยในเรื่องของค่านิยมทัศนคติ และความเชื่อระหว่างสมาชิกในครอบครัว

6) ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ (Functional Solidarity) พิจารณาระดับการเกื้อหนุน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยวัดจากประเภทของการเกื้อหนุน ทั้งด้านการเงิน วัตถุ และอารมณ์

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นได้อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนของรุ่นวัยในครอบครัวที่ต้องมอบบางสิ่งบางอย่างที่มีค่า และมีผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยในแต่ละรุ่นวัยในครอบครัวสามารถที่จะร้องขอ หรือชักจูงให้ทำสิ่งต่างๆที่มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างประชากรต่างรุ่นกันอยู่เสมอ มีการให้และการรับความช่วยเหลือระหว่างประชากรต่างรุ่น ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน เช่น การให้เงินหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ การซื้อของให้ การทำอาหารให้รับประทาน การรับฟังและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา การให้คำแนะนำให้คำปรึกษา และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของการให้ และการรับความช่วยเหลือระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีลักษณะเป็นสองทิศทาง คือเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับโดยทุกรุ่นวัยต่างมุ่งที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน ถ้าหากการแลกเปลี่ยนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลประโยชน์มากกว่าความสัมพันธ์ทั้งสองก็จะไม่สามารถเป็นไปด้วยความราบรื่น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจึงเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับการให้ความช่วยเหลือระหว่างประชากรต่างรุ่น ที่มีแนวโน้มที่จะเท่าเทียมกันจึง

ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นและเป็นปึกแผ่น แต่ยังมีแนวคิดของนักสังคมศาสตร์บางท่านที่ได้เสนอถึงความสัมพันธ์อีกด้าน ทฤษฎีความไม่แน่ใจในความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่น

2.1.3.3 ทฤษฎีความไม่แน่ใจในความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่น (Intergenerational Ambivalence)

เป็นแนวคิดทฤษฎีทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่น ซึ่ง Lüscher and Pillemer (1998) ได้พัฒนาแนวคิดนี้ขึ้นโดยมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งที่เป็นเชิงบวก และเชิงลบ และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การดูแลผู้อื่น ดังนั้นความไม่แน่ใจในความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่นจึงหมายถึงความแตกต่างในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตร ทั้งในเชิงจิตวิทยาและสังคม โดยแนวคิดดังกล่าวได้มีการจำแนกเป็น 2 มิติสำคัญ (Connidis 2010) คือ

a) มิติความไม่แน่ใจเชิงสังคมวิทยา (Sociological Ambivalence) เน้นเรื่องความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานที่เข้ากันไม่ได้ในเรื่องทัศนคติความเชื่อและพฤติกรรม และการกำหนดโครงสร้างของสถานภาพ และบทบาทในสังคม

b) มิติความไม่แน่ใจเชิงจิตวิทยา (Psychological Ambivalence) ซึ่งกล่าวถึงประสบการณ์ระดับบุคคลในเชิงความแตกต่างทางความรู้สึกซึ่งผสมความรู้สึกหรืออารมณ์ทั้งที่เป็นบวก และลบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวของบุคคลนั้น

2.1.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับมุมมองช่วงชีวิต (Life Course Perspective)

เนื่องด้วยในสถานการณ์ทางประชากรในปัจจุบันที่มีการกล่าวถึงสังคมสูงวัย แนวคิดทางด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นนิยามของสังคมสูงวัยจึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวคิดดังกล่าวโดยมีนักสังคมศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีมุมมองเกี่ยวกับช่วงชีวิตนั้นเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการที่ประชากรมีอายุที่เพิ่มขึ้น หรือ สูงอายุขึ้น ในฐานะที่เป็นขั้นตอนทั่วไปของความสัมพันธระหว่างประชากรต่างรุ่นภายใต้สภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ช่วงหลังของชีวิต หรือช่วงสูงวัย ซึ่งเป็นของสมาชิกในการส่งต่อทุนทางสังคมที่ส่งสมมาให้กับสมาชิกในรุ่นหลังได้ กล่าวคือ แนวคิดทฤษฎีนี้เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ของปัจเจกบุคคล หรือ อัตชีวประวัติส่วนตัว (Lowenstein, Katz et al. 2008); (Connidis 2010) ทั้งนี้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นพบว่า แนวคิดทฤษฎีนี้ถูกใช้อธิบายถึงเรื่องการพึ่งพาอาศัยซึ่ง

กันและกันของประชากรต่างรุ่น โดยประชากรรุ่นหนึ่งจะเป็นผู้ให้กับประชากรอีกรุ่นหนึ่ง และในทางกลับกันประชากรรุ่นหนึ่ง ก็จะบริโภคหรือโดยใช้ค่าใช้จ่ายของประชากรอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งได้เกิดการเกื้อหนุนกันและกันระหว่างประชากรต่างรุ่นขึ้นเช่นการส่งต่อรายได้เพื่อช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การช่วยเหลือเรื่องส่วนตัว การเกื้อหนุนทางด้านจิตใจ และการให้คำปรึกษา (Lowenstein, Katz et al. 2008) นอกจากนี้ แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ของทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องเป็น มุมมองที่จำเป็นในการสร้างครอบครัวให้มีคุณภาพ (Bengtson, Giarrusso et al. 2002) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรรุ่นสูงวัยกับบุตรหลานนั้น มีแนวโน้มที่จะมีการปฏิสังสรรค์เชิงการแลกเปลี่ยนอย่างไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากประชากรรุ่นสูงอายุส่วนใหญ่มีภาวะที่ต้องพึ่งพิงมากขึ้นเนื่องจากเป็นช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต สภาพร่างกายจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมตามธรรมชาติ บุคคลในช่วงวัยนี้มีความแตกต่างจากบุคคลในช่วงวัยอื่นๆ คือ รุ่นวัยเด็ก วันหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่ สำหรับในรุ่นวัยเด็กเป็นวัยของการเจริญเติบโตในทางสร้างสรรค์ ส่วนรุ่นวัยหนุ่มสาวเป็นวัยของการเจริญเติบโตทางธรรมชาติอย่างสูงสุด อวัยวะต่างๆของร่างกาย เช่น ผิวพรรณเปล่งปลั่ง พลาสมาแข็งแรง ระบบต่างๆของร่างกายมีความสมบูรณ์ ร่างกายสามารถต่อสู้โรคร้ายไข้เจ็บได้สูงกว่ารุ่นวัยต่างๆ โดยเฉพาะรุ่นวัยเด็ก และวัยชรา ส่วนรุ่นวัยผู้ใหญ่นั้นอวัยวะต่างๆของร่างกายจะหยุดการเจริญเติบโต ต่อจากนั้นร่างกายก็เริ่มเสื่อมลงซึ่งนั้นก็หมายถึงการเข้าสู่วัยชรา

บุคคลในวัยชราร่างกายจะเสื่อมโทรมลงทั้งระบบและอวัยวะส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เนื่องจากเซลล์ต่างๆในร่างกายเสื่อมลงทำให้รูปลักษณ์ภายนอกของคนชรามีลักษณะเช่น ตาฟาง สายตายาว หูตึง ผมหงอก เป็นต้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพร่างกายแล้ว ประชากรรุ่นสูงวัยยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการเคลื่อนไหวของอวัยวะร่างกาย ตลอดจนการรับรู้สิ่งต่างๆข้างลง ทั้งนี้เพราะโลหิตที่ไหลเวียนไปสู่อวัยวะต่างๆมีจำนวนลดลง ประกอบกับเซลล์ต่างๆถูกทำลายเผาผลาญไปด้วย กำลังงานต่างๆหน้าที่ของอวัยวะทุกส่วนของร่างกายจะค่อยๆลดลงทีละน้อย (กมลลา ศรีแสงทอง 2526)

นอกจากนี้การที่ประชากรวัยสูงอายุต้องกลายเป็นภาวะพึ่งพิงแก่ประชากรวัยบุตรหลานในครอบครัว จะเป็นผลจากสุขภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมรวดเร็วขึ้น เพราะในจำนวนประชากรสูงอายุนั้น จะต้องมีส่วนหนึ่งที่อยู่ในสภาพไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จึงต้องพึ่งสมาชิกในครอบครัวให้ช่วยเหลือดูแล อย่างเช่น ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆรอบตัวได้อย่างชัดเจน ก็ย่อมจะไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตนเองได้ จึงต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือดูแล นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุมักจะมีแนวโน้มของการมีรายได้ลดต่ำลง จากการเกษียณอายุการทำงาน หรือมีสุขภาพร่างกายไม่เหมาะสมกับการทำงาน ทำให้รายได้ที่เคยได้รับอยู่เป็นประจำลดน้อยลง ประกอบกับสุขภาพร่างกายที่เสื่อม

โทรมลง ทำให้รายได้ส่วนหนึ่งนำไปใช้กับการรักษาพยาบาล ดังนั้นประชากรวัยสูงอายุจึงมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาอาศัยประชากรรุ่นบุตรหลานในครอบครัวมากขึ้น (Kalish 1975)

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Ethnic Group and Cultural Identity Concepts)

หากกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมรอง (Subculture) ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกับคำว่าวัฒนธรรมใหญ่ หรือวัฒนธรรมทั่วไป (General Culture) ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมที่เป็นหลักในการดำรงชีวิตของสมาชิกจำนวนมากของสังคม หรือเป็นวัฒนธรรมที่คนจำนวนมากในสังคมอยู่ร่วมกัน เช่น ศาสนาประจำชาติ ภาษาราชการ ระบบการปกครอง ระบบการศึกษาที่จัดโดยรัฐบาล รวมทั้งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ในประเทศ

ในเมื่อวัฒนธรรมย่อยมีความหมายตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมใหญ่แล้วนั้น จึงมีความหมายถึงวัฒนธรรมที่ใช้ในกลุ่มคนบางกลุ่มนั้นไม่ได้ใช้กันในทุกกลุ่มคนหรือคนจำนวนมากในสังคม วัฒนธรรมย่อยมักเป็นส่วนหนึ่งและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใหญ่ แต่ในเวลาเดียวกันก็จะแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทั่วไปด้วยเช่นกัน วัฒนธรรมย่อยนั้นจะเด่นชัดในสังคมที่มีความแตกต่างกันในหมู่ประชากรที่ไม่มีวัฒนธรรมใหญ่เพียงอย่างเดียว แต่จะมีวัฒนธรรมใหญ่เป็นแกนกลาง และมีวัฒนธรรมย่อยต่างๆ รวมอยู่ในวัฒนธรรมใหญ่ในแต่ละสังคมนั้นๆ

แบบแผนวัฒนธรรมบางอย่าง มีอยู่ร่วมกันเฉพาะในกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมบางอย่างเท่านั้น กลุ่มคนดังกล่าวนอกจากจะปฏิบัติตามวัฒนธรรมทั่วไปบางอย่างแล้วยังปฏิบัติตามวัฒนธรรมย่อยเฉพาะกลุ่มตัวที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอีกด้วย วัฒนธรรมย่อยดังกล่าวแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายประการตามสถานภาพทางสังคม อันได้แก่ สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางชนชั้นวรรณะ สถานภาพทางเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อยต่างๆ สถานภาพทางศาสนา เป็นต้น นอกจากวัฒนธรรมย่อยดังกล่าว ยังมีวัฒนธรรมย่อยอีกหลายประเภท ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่าง เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยเชิงภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมย่อยของคนเมือง คนชนบทขึ้น เป็นต้น

วัฒนธรรมย่อยที่สำคัญได้แก่วัฒนธรรมย่อยเชิงเพศ อายุ เชื้อชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์ โดยในทุกสังคมนักจะมีความแตกต่างระหว่างคนในกลุ่มที่เป็นเพศชายกับเพศหญิง ซึ่งโดยทั่วไปมักมีการแบ่งงานกันตามเพศ ในบางวัฒนธรรมมีข้อห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้าร่วมพิธีกรรมบางอย่าง หรือห้ามทำงาน

บางอย่าง และยังเชื่ออีกว่ากิจกรรมทางด้านวิชาการ การสร้างสรรค์และการใช้พลังกำลังถือว่าเป็นกิจกรรมของเพศชายโดยเฉพาะ

อายุเป็นวัฒนธรรมย่อยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง โดยในแต่ละสังคมประกอบไปด้วยสมาชิกในวัยต่างๆกัน นับได้ 5 วัยด้วยกัน คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา โดยกลุ่มคนในแต่ละวัยดังกล่าว จะเป็นวัฒนธรรมย่อยประเภทหนึ่ง เพราะแต่ละกลุ่มจะมีความคิด ความเชื่อ สำนวนภาษา การแต่งกายและพฤติกรรมที่เป็นของแต่ละกลุ่มวัยของตนแตกต่างกันไปจากกลุ่มคนในรุ่นวัยอื่นๆของสังคมรวมไปถึงครอบครัว เรียกว่ามีอัตลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะ (อมรา พงศาพิชญ์ 2543)

ส่วนวัฒนธรรมย่อยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้น จะหมายถึงกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อยร่วมกัน คือ มีค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม ระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอื่นๆร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมใหญ่ โดยจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่มาจากการอพยพจากประเทศอื่นๆ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอพยพมาอยู่อาศัยอยู่ในสังคมใหม่มักมีความสำคัญในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ของตนสูงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าอพยพเข้ามาในสังคมใหม่เป็นจำนวนมาก และกลุ่มคนเหล่านี้มักจะถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการปฏิบัติอย่างอคติจากประชากรส่วนใหญ่ของท้องถิ่นหรือคนพื้นถิ่นในสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไป รุ่นลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มแรกๆ อาจยอมรับวัฒนธรรมใหญ่ และพยายามหาทางเคลื่อนที่ทางชนชั้นให้สูงขึ้นและในที่สุดอาจจะละทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอย่างสิ้นเชิงในที่สุดก็เป็นได้ ซึ่งจะเห็นได้จากในประเทศสหรัฐอเมริกา มีนักวิชาการจำนวนมากพยายามอธิบายกระบวนการบูรณาการ (Integration) ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยมีแนวคิดอยู่ 2 รูปแบบได้แก่ the Melting Pot และ Cultural Pluralism โดยรูปแบบแรกนั้น กลุ่มชาติพันธุ์จะสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไป ในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปและจะผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมใหญ่ในที่สุด ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า รูปแบบความเป็นพหุทางวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) คือการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ จะพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และเพิ่มความตระหนักถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมากยิ่งขึ้น (Hess and Markson) 1988)

การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation) เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจเจกชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาเป็นของตน โดยปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เพียงแค่เพียงจะเกิดขึ้น แต่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเกิดขึ้น และจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เช่น การสมรสข้ามสัญชาติ การสมรสข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ หรือ การสมรสระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ที่ทำให้กระบวนการการผสมผสานข้ามวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น ถึงแม้ปัจจัยที่ช่วยเสริม หรือช่วยกีดกันกระบวนการการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างออกไปตามสถานการณ์ กระบวนการดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นในวัฒนธรรมย่อยด้วย เนื่องด้วยการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ หรือกลุ่มชาติ

พันธุ์ต่างๆ และอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับกลุ่มคนส่วนใหญ่ในประเทศนั้นก็คือ นโยบายของรัฐบาล การศึกษา การเข้าถึงความเจริญ และเทคโนโลยี ที่ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มลดบทบาทลง กลุ่มชาติพันธุ์ยอมรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามามีบทบาทในกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้นจนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเห็นได้อยู่ในปัจจุบัน (Hess, Markson and Stein 1988)

2.1.5 ลักษณะสำคัญด้านกายภาพและด้านครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

2.1.5.1 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (Karen)

กะเหรี่ยง (Karen) เป็นชื่อที่คนทั่วไปใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ที่อาศัยอยู่หนาแน่นในบริเวณภาคเหนือตลอดเรื่อยมาจนภาคตะวันตกของประเทศไทย คำว่า “กะเหรี่ยง” เป็นชื่อเรียกตามอย่างมอญซึ่งเรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ตามแบบภาษาตนว่า “กะเรง” แต่ชาวกะเหรี่ยงจะเรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” ซึ่งแปลความหมายว่า “คน” ทางภาคเหนือของประเทศไทยและทางรัฐฉานของประเทศเมียนมาร์ จะเรียกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงว่า “ยาง” พวกลาน หรือไทยใหญ่ เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงว่า “คะหยิ่น” และในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์จะเรียกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในเขตจังหวัดดังกล่าวว่า “กะหรั่ง” (Perve 2006)

ถิ่นฐานดั้งเดิมของกะเหรี่ยงอยู่บริเวณมอญโกเลียเมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ต่อมาได้หนีภัยสงครามมาอยู่ที่ทิเบต และเมื่อถูกรุกรานจากกองทัพจีน ก็ถอยร่นลงมาเรื่อยๆ นับตั้งแต่ที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง จนกระทั่งลงมาถึงดินแดนลุ่มน้ำสาละวินในเขตประเทศเมียนมาร์ โดยกะเหรี่ยงในประเทศเมียนมาร์นั้นอาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำอิระวดีและลิตตัง ตั้งแต่บริเวณเทือกเขาที่กั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ ตั้งแต่ทางเหนือสุดบริเวณเหนือเมืองตองยี จนลงมาได้สุดที่บริเวณคอคอดกระจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้นเป็นกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากประเทศเมียนมาร์ทั้งสิ้น การอพยพในยุคแรกนั้นมีสาเหตุมาจากการหนีภัยสงคราม ในสมัยพระเจ้าอลองพญา ทำสงครามกับพวกมอญ ชาวกะเหรี่ยงจึงได้หนีภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และในปี พ.ศ.2428 เมื่อประเทศอังกฤษยึดประเทศเมียนมาร์ทางตอนเหนือได้และทำการปราบปรามชาวกะเหรี่ยงที่แข็งข้อต่ออังกฤษ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกกระลอก ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานปรากฏที่แน่ชัดว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อไร แต่อาจสันนิษฐานได้ว่า เข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพราะสมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปตีเมืองตองอู ได้มีแม่ทัพคนหนึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยง” จากนั้นจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อพยพ

เข้ามาในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

นับได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยมานานนับศตวรรษ โดยอพยพมาก่อนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอย่างน้อย 200 ปี (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527) ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าใหญ่ๆในประเทศไทย โดยชาวกะเหรี่ยงจะมีประชากรมากที่สุด โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 438,131 คน 87,628 ครัวเรือน 1,912 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 38.93 ของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำนวน 1,125,525 คนทั่วประเทศ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยทั้งหมด 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน ตาก แพร่ กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี อุทัยธานี กำแพงเพชร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรกะเหรี่ยงมากที่สุด (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547)

อาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงคือการปลูกข้าวในนาดำแบบขั้นบันได และในไร่ข้าวแบบหมุนเวียน สิทธิในการถือครองในที่นาเป็นสิทธิส่วนบุคคลสามารถขายต่อกันได้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะทำงานในพื้นที่หนึ่งเพียง 1 ปีแล้วย้ายไปทำที่อื่นเพื่อให้ที่ดินได้ฟื้นตัว จากนั้นอีก 5 ปีจึงจะย้อนกลับมาทำงานในบริเวณเดิม อีกทั้งมีการเพาะปลูกพืชสวนครัวในบริเวณข้างบ้านของตนแล้วก็ยังมีปลูกผสมอยู่กับนาข้าวในระบบการปลูกพืชแบบผสม แต่การเพาะปลูกของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้นจะเป็นใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียวอีกด้วย (สุริยา รัตนกุล 2538) ส่วนอาชีพรองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้นคือการหาของป่า การรับจ้างทั่วไป การทอดผ้าขายเป็นอาชีพเสริม โดยการแบ่งหน้าที่การทำงานทุกคนจะช่วยงานในไร่นา งานที่เป็นของผู้หญิงโดยเฉพาะคืองานทอผ้า และพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถือว่าฝ่ายหญิงเป็นเจ้าของบ้านแม้ว่าผู้ชายจะเป็นคนสร้างบ้านก็ตาม ผู้หญิงจึงมีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมแสดงความนับถือต่อวิญญาณบรรพบุรุษ ดังนั้นงานหลักในครัวเรือนของผู้ชายจะเป็นการล่าสัตว์ การสร้างบ้าน การจักสาน การเพาะปลูก การติดต่อค้าขาย การต้อนรับแขก และการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆในครัวเรือน ส่วนงานบ้าน เช่น การหุงหาอาหาร เลี้ยงลูก ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบมากกว่า แต่ฝ่ายชายก็อาจจะช่วยแบ่งเบาภาระได้ (ขวัญชีวัน บัวแดง 2552)

เมื่อก้าวถึงครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแล้วนั้น กะเหรี่ยงจะมีรูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ประกอบไปด้วย บิดามารดา และบุตร แต่ยังมีปรากฏรูปแบบครอบครัวขยายอยู่บ้าง เพราะในบางครอบครัวอาจมีบิดามารดาของฝ่ายหญิงอาศัยอยู่ด้วย นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะนับถือญาติฝ่ายมารดา โดยเมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะต้องไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิง อีกทั้งนับถือเครือญาติทางฝ่ายหญิง ในครอบครัวหนึ่งจึงมีบุตรสาวและบุตรชาย จนกระทั่ง 1 ปีผ่านไป หรือน้องสาวแต่งงาน จึงจะแยกออกไปสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆ แต่สำหรับ

บุตรสาวคนสุดท้ายจะต้องอยู่กับบิดามารดาไปตลอดจนกว่าบิดามารดาจะเสียชีวิตแม้จะสมรสแล้วก็ตาม เพราะมีหน้าเลี้ยงดูดูแลตอบแทนบุญคุณบิดามารดา ดังนั้นลูกคนสุดท้ายจึงได้รับมรดกต่อจากผู้เป็นบิดามารดา อันได้แก่ที่นาและวัวควายมากกว่าคนอื่น ซึ่งในบรรดาบุตรจะไม่มีภารกิจาริชยากันครอบครัวใดที่ไม่มีบุตรสาว บุตรชายก็จะทำหน้าที่แทนบ้านใดที่แม่บ้านเสียชีวิตต้องรื้อเรือนทิ้ง แล้วสร้างใหม่เพื่อบุตรสาวที่สมรสแล้วจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีได้ (Perve 2006)

การสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ไม่นิยมสมรสกับคนนอกกลุ่ม เพราะประเพณีความเชื่อต่างกัน แต่หนุ่มสาวจะมีอิสระในการเลือกคู่ครองของตนเอง โดยเมื่อสมรสแล้ว จะอยู่แบบผัวเดียวเมียเดียวตลอดไป การหย่าร้างแทบจะไม่ปรากฏในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเลย

การสืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นการสืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา แต่ก็ยังให้ความสำคัญต่อบิดามารดาของฝ่ายชาย โดยแต่เดิมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะไม่มีนามสกุล แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการขอนามสกุล และบุตรจะใช้นามสกุลของบิดา ส่วนชื่อของบุตร บิดามารดา หรือผู้อาวุโสฝ่ายมารดาจะเป็นคนตั้งให้

การอบรมเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรทำผิดก็จะถูกตำหนิและดุด่าได้ แต่จะไม่มี การตี เพราะเชื่อว่าอาจทำให้ขวัญของบุตรออกจากตัว ทำให้ไม่สบาย

ผู้อาวุโสในบ้าน ซึ่งได้แก่บิดามารดาของฝ่ายหญิง มีบทบาทในการช่วยอบรมสมาชิกในครอบครัวผู้อาวุโสจะได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงในการตัดสินใจต่างๆของครอบครัว จะต้องมีการปรึกษาหารือและเชื่อฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโสในบ้าน (Perve 2006) การที่ครอบครัวชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีลักษณะประนีประนอมและเสมอภาคเป็นอย่างมากในระหว่างสามีภรรยาทำให้สังคมกะเหรี่ยงได้รับการยอมรับนับถือข้ามไปสู่หมู่บ้านอื่นๆในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันโดยในแต่ละหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน เจ้าของบ้านทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องราวต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโสทุกคน จะได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านทุกคน (สุริยา รัตนกุล 2538)

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะมีลักษณะประจำกลุ่ม คือมีความสมถะและรักสันโดษ มักเก็บงำความรู้สึกและเกรงใจคนไม่นิยมใช้กิริยาวาจาที่ก้าวร้าวหรือหยาบคาย มักจะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่พอใจโดยมักจะปลีกตัวหนีเสมอ ลักษณะประจำกลุ่มอีกอย่างหนึ่งคือการไม่ยอมรับอิทธิพลนอกกลุ่มไม่ยอมให้อิทธิพลจากภายนอกมาเปลี่ยนแปลงประเพณีวัฒนธรรมของตนได้ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีการติดต่อกับคนนอกกลุ่มซึ่งเป็นคนพื้นราบ ในลักษณะการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งมีความสัมพันธ์ในลักษณะในการรับจ้าง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อขาดแคลนก็จะไปรับจ้างคนเมืองเก็บใบเมี่ยง ใบชา หรือขุดดินตายหญ้าในไร่ นา โดยค่าตอบแทนจะเป็นเงินหรือข้าวแล้วแต่ที่จะตกลงกัน ความสัมพันธ์กับคนพื้นราบนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกว่าความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ แต่ในปัจจุบันมีโครงการพัฒนา

เกิดขึ้นมากมาย อาทิ โครงการพัฒนาที่ราบสูง โครงการตามพระราชดำริ เป็นต้น มีเส้นทางการคมนาคมที่ดีขึ้นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงมีความสัมพันธ์กับคนพื้นที่ราบแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ส่วนความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนั้น จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในลักษณะนายจ้างกับลูกจ้าง และในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน (ขวัญชีวิตัน บัวแดง 2552)

2.1.5.2 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง (Hmong) หรือแม้ว (Miao)

คำว่า “ม้ง” (Hmong) เป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งใช้เรียกตัวเอง ซึ่งมีความหมายว่า “อิสระชน” ส่วนคำว่า “แม้ว” (Meo Meau Miao) เป็นคำที่มาจากคำที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ม้งซึ่งอยู่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจีนในภาษาจีนว่า “Miao” คำว่า “แม้ว” ในระยะต้นบางคนก็ให้ความหมายว่า “ต้นข้าวขณะยังไม่ออกรวง” บางคนก็ให้ความหมายว่า “บุตรของดิน” แต่ในระยะต่อมาถูกนำมาใช้ในการดูถูกทางชาติพันธุ์ โดยการผูกเข้ากับเสียงของแมว และแสดงความเป็นนัยของความเป็นคนป่าเถื่อน (สุจริตลักษณ์ ตีผดุง 2538)

สำหรับถิ่นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นยังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีถิ่นฐานกำเนิดอยู่ที่ใด แต่มีข้อสันนิษฐานหนึ่งที่ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) และแม่น้ำแยงซีเกียง เมื่อประมาณ 1,200 ปีก่อนคริสตกาล ทั้งนี้ภายใต้นโยบายการจัดแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ ชนชาติของรัฐบาลจีนภายหลังที่พรรคคอมมิวนิสต์เข้าปกครองประเทศเมื่อปีคริสตศักราช 1949 นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกรวมเข้าไว้ในกลุ่มชาติพันธุ์เมี้ยว แม้ว่าจะมีการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์เมี้ยวออกเป็นชาติพันธุ์ย่อยๆ ออกตามบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (ประสิทธิ์ ลีปรีชา 2548) แต่อย่างไรก็ตามถิ่นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็ไม่อาจจะระบุให้ชัดเจนได้ แต่ถ้ากล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นสามารถสืบค้นได้คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อพยพลงมาสู่ทางใต้เรื่อยมา และในช่วงยุคตำนานชาวม้งและช่วงยุคแห่งชาวม้งที่ไม่สามารถระบุได้นั้น เป็นช่วงที่มีความสับสนในเรื่องชื่อที่เรียกชาวม้งกันเป็นอย่างมาก คำว่า “แม้ว” จึงมาปรากฏในช่วงยุคชาวม้งสมัยใหม่ ในระยะที่พวกเขาได้อพยพจากยูนนานตะวันตกและไกวเจาตะวันออกไปสู่บริเวณชายแดนไกวเจา ยูนนาน และเสฉวนทางตะวันตก และไปสู่บริเวณกวางสีและยูนนานทางใต้ โดยมีสาเหตุมาจากการถูกรุกรานและถูกปราบปรามจากชาวจีนนั่นเอง จากนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอีกส่วนก็อพยพเข้าสู่เทือกเขาทางตอนเหนือของคาบสมุทรอินโดจีน การที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเข้ามาสู่คาบสมุทรอินโดจีนนั้นมีสาเหตุมาจากรัฐบาลจีนในสมัยพรรคก๊กมินตั๋งห้ามใช้ภาษาม้งและการแต่งกายแบบม้ง โดยอพยพข้ามพรมแดนประเทศจีนเข้ามาในเขตภูเขาทางตอนเหนือของประเทศเมียนมาร์ ลาว เวียดนาม และไทย โดยอพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเดินทางผ่านประเทศลาวเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย น่าน และเลย (สุจริตลักษณ์ ตีผดุง 2538)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยนั้นมีประชากรจำนวน 153,955 คน 19,287 ครัวเรือน 253 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 13.68 ของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจำนวน 1,125,525 คนทั่วประเทศ โดยมีการกระจายตัวอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ตาก พิษณุโลก เลย สุโขทัย และเพชรบูรณ์ (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม โดยแบ่งตามความแตกต่างทางด้านภาษา การแต่งกาย ได้แก่ กลุ่มชาวม้งเขียว หรือม้งน้ำเงิน และ กลุ่มชาวม้งขาว (สุจริตลักษณ์ ตีผดุง 2538)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลักทางเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ผัก ข้าวฟ่าง ตลอดจนพืชผักต่างๆ เช่นกะหล่ำปลี ฟักทอง พริกไทย ส่วนผิวนั้นมีการปลูกกันน้อยลง แต่มีบ้างมีการปลูกไว้เพื่อบริโภคเอง นอกจากการเพาะปลูกแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็ยังเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ ม้า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ครอบครัวจะมีไร่อย่างน้อยหนึ่งแห่ง โดยสมาชิกในครอบครัวจะช่วยกันทำไร่ทุกคน การทำไร่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะเลือกหาพื้นที่ที่มีดินดี ทำเลเหมาะสมและอยู่ไม่ไกลชุมชน หรือครอบครัว โดยจะใช้วิธีการถางป่าในช่วงฤดูแล้ง และในฤดูฝนก็จะเริ่มเพาะปลูกพืช และเมื่อเพาะปลูกพืชไร่ในพื้นที่เดิมต่อเนื่องกันประมาณ 3-5 ปี กลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็จะย้ายไปเพาะปลูกในที่แห่งอื่นอันเนื่องมาจากสภาพดินเสื่อมลง แต่ในปัจจุบันนี้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีการปลูกผัสน้อยลงมากอันเนื่องมาจากชาวม้งได้เข้าร่วมในโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยหันไปเพาะปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชผักผลไม้เมืองหนาว อีกทั้งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางส่วนเลิกทำไร่เลื่อนลอยอีกด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2548)

หากพูดถึงด้านครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้วนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายที่ออกไปทำไร่ ถางหญ้า ตักน้ำ และให้อาหารสัตว์ ส่วนฝ่ายชายจะเฝ้าบ้านนั่งล้อมวงคุยกัน จิบน้ำชา สูบบ้องยาน้ำสูบผืน และคอยรับแขกผู้มาเยือน ในครอบครัวชายชาวม้งสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน หากมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนภรรยาจะไม่มีทะเลาะเบาะแว้งกัน ซึ่งการมีภรรยาหลายคนนี้เป็นเสมือนการเพิ่มจำนวนประชากรในครอบครัว และทำให้มีคนช่วยงานบ้านและงานเพาะปลูกมากขึ้นอีกด้วย แต่หากกล่าวถึงระดับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้วนั้น จะให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสในครอบครัวหรือชุมชน โดยเชื่อว่าผู้อาวุโสนั้นเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ โดยผู้อาวุโสจะเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม ประเพณี เป็นกรรมการในการดูแลชุมชน ติดต่อกับภาครัฐ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะมีการติดต่อกับคนภายนอกอยู่เสมอโดยมักอยู่ในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจกับชุมชนใกล้เคียง เช่น ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เข้ามารับจ้างทำไร่ และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นบางคนก็จะมีอาชีพรับจ้างจากหมู่บ้านไปยังตัวเมืองซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาใช้บริการด้วย รวมไปถึงการติดต่อกับคนไทยพื้นราบในเรื่องการค้าขายและปัญหาสุขภาพ (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2548 ; Perve 2006) ส่วนในทางครอบครัว

การสืบตระกูลของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือการสืบตระกูลของฝ่ายชายเป็นหลักในลักษณะ Patrilineal Society คือเมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะพาเจ้าสาวมาอยู่อาศัยในครัวเรือนฝ่ายชาย (Patrilocal Residence) ผู้ชายจะเป็นผู้อาวุโสที่สุดในครัวเรือนถือเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อบิดาหรือหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิตบุตรชายที่แต่งงานแล้วและเคยอยู่ในครอบครัวเดียวกันก็จะย้ายออกไปตั้งครอบครัวของตนเอง คงเหลืออยู่ในครอบครัวเดิมเฉพาะบุตรชายที่ยังไม่ได้สมรสเท่านั้น แต่ถ้าบุตรชายทุกคนสมรสหมดแล้ว บุตรชายคนโตๆทั้งหมดจะแยกไปตั้งครอบครัวใหม่ เฉพาะบุตรชายคนเล็กเท่านั้นที่อาจจะยังอยู่ในบ้านเดิมได้ ดังนั้นในขณะที่บิดายังมีชีวิตอยู่ในครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาจจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ ในครัวเรือนเดียวกันก็จะประกอบด้วยหลายๆครอบครัวได้ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแบบครอบครัวขยาย ส่วนการสืบเชื้อสายเดิมชาวม้งจะมีการสืบเชื้อสายแบบตระกูลแซ่ แบบชาวจีน แต่ในปัจจุบันใช้นามสกุลเช่นเดียวกับคนไทยในพื้นที่ราบ แต่อย่างไรก็ตามทุกๆคนก็ยังมีแซ่ตระกูลเดิมของตนอยู่เช่นกัน ทั้งนี้เพราะการนับรวมญาติแบบตระกูลแซ่นั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ความเชื่อ การปฏิบัติ ข้อห้าม ขอนิยมต่างๆที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังถือปฏิบัติอยู่นั่นเอง นอกจากนี้ในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีความสัมพันธ์แบบกลุ่มบรรพบุรุษเดียวกันอีกด้วย ทั้งนี้โดยมีฝ่ายชายเป็นจุดเริ่มต้นและนับญาติย้อนไปถึงบิดา ปู่ ทวด และปู่ทวด ขึ้นไปเรื่อยๆเท่าที่สามารถจะทำได้ ซึ่งความสัมพันธ์นี้ก็ส่งผลถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย (Perve 2006)

สำหรับลักษณะนิสัยใจคอของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นโดยทั่วไปจะเป็นคนฉลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรุ่นเด็กของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนจะเก่งวิชา คณิตศาสตร์ อันเนื่องมาจากบิดามารดาส่งเสริมให้บุตรเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังเป็นคนขยัน ซึ่งจะเห็นได้จากการทำงานทั้งวันของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่แทบจะไม่มีเวลาว่าง ไม่ว่าจะ เป็น ผานบ้าน งานไร่ งานซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์การเกษตร และบ้านเรือน ไม่ว่าจะหญิงหรือชายในครอบครัวก็ต้องไปไร่ด้วยกันเมื่อเวลาทำงานเร่งรัด ส่วนฝ่ายหญิงนั้นก็ยังมีงานเย็บปักถักร้อยเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอีกด้วย คนโดยทั่วไปมักจะมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะดูไม่ค่อยเป็นมิตรในระยะแรกถ้าพบคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า แต่เมื่อได้ใช้เวลาสังเกตโดยใช้เวลาอยู่ร่วมกันพอสมควรแล้วนั้นจัดได้ว่าเป็นคนที่เปิดเผยและมีมิตรภาพที่ดี ทั้งนี้เพราะตามปกติแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะมีความผูกพันกันมากในส่วนที่นับอยู่ในเครือญาติเดียวกัน แต่ก็มีความเป็นตัวของตัวเองสูงซึ่งสามารถสังเกตได้จากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะไม่ค่อยมีการทำงานร่วมกันในลักษณะที่เรียกว่า ลงแขก มักจะจ้างแรงงานกันเป็นส่วนใหญ่ รวมไปถึงการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมเช่นดนตรี การฟ้อนรำก็จะมีไม่มีการแสดงเป็นกลุ่มๆ แต่จะมีการแสดงเพียงคนเดียวทั้งเล่นดนตรีและฟ้อนไปด้วย (สุจริตลักษณ์ ติมดวง 2538)

แต่เดิมข้อห้ามของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอยู่มากมาย เพื่อเป็นการช่วยควบคุมดูแลสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้อยู่เย็นเป็นสุขโดยข้อห้ามต่างๆนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตใน

ครอบครัวของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันข้อห้ามเกี่ยวกับครอบครัวบางอย่างได้เปลี่ยนไปหรือถูกละเลยไปตามสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงมีเหลืออยู่ตามสภาพสังคมปัจจุบัน เท่าที่ยังปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัด หรืออาจผ่อนปรนไปบ้างอันได้แก่ ห้ามชายอื่นแต่งชุดของสามีตนโดยที่สามีของตนไม่อนุญาตซึ่งอาจจะถือเป็นเรื่องการนอกใจกันได้ ห้ามหนุ่มสาวเกี่ยวพาราสีกันในที่สาธารณะ และต่อหน้าผู้คนที่นั้นจะกระทำได้ในเวลากลางคืนโดยจะกระซิบผ่านฝาบ้านจนกว่าฝ่ายหญิงจะยอม แต่การเกี่ยวพาราสีสามารถทำได้ในตอนกลางวันหรือที่สาธารณะนั้นจะทำได้คือในเทศกาลปีใหม่เท่านั้น ห้ามสมรสกับคนแซ่เดียวกันหรือนามสกุลเดียวกัน ห้ามหญิงที่ไม่ทำพิธีสมรสคลอดในเรือนของตน เพราะผิดผีบ้าน ซึ่งการตั้งท้องก่อนสมรสถือได้ว่าผิดผี หรือขาดจากผีของครอบครัวไปแล้ว เป็นต้น (Perve 2006) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นยังคงมีจารีตประเพณีอันเข้มแข็งในด้านของครอบครัวคือให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมของการครองเรือน การสมรสในครอบครัวเป็นอย่างมากซึ่งจะเห็นได้จากข้อห้าม จารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์อันได้กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างแน่นแฟ้น และสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

2.1.5.3 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลีซู (Lisu)

ลีซู (Lisu) หรือ ลีซอ (Lisaw) เป็นชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลีซู โดยนักวิจัยด้านชาติพันธุ์เชื่อกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลีซุนั้นมีถิ่นกำเนิดในบริเวณตะวันออกของที่ราบสูงทิเบตของประเทศจีน ส่วน Bacot (1913 อ้างใน อ้างใน ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ 2539) ให้ความเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลีซุนั้นมีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของยูนนาน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นตั้งแต่ประมาณ 220 ปีก่อนคริสตกาล แล้วกระจายตัวอยู่ในบริเวณยูนนาน ไทเวจ และเสฉวน จากนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูจึงอพยพจากถิ่นกำเนิดเดิมลงมาทางใต้อันเนื่องมาจากการถูกกดขี่ทาง การเมืองและการปกครองของจีน ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูและฝ่ายปกครองของจีน ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 และเมื่อเกิดการต่อสู้กันแล้วนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูไม่สามารถต่อสู้กับชาวจีนซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่จึงอพยพลงมาทางเหนือของเมียนมาร์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และต่อมาไม่นานเมื่อประสบปัญหาทางการเมืองในประเทศเมียนมาร์ และปัญหาการขาดแคลนที่ทำกิน กลุ่มชาติพันธุ์ลีซูจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยเข้ามาทางจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ราวปี พ.ศ. 2422-2464 (ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ 2539)

สำหรับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ลีซุนั้นในประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูจำนวน 38,299 คน 6,553 ครัวเรือน 155 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 3.4 ของจำนวนประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก ลำปาง แพร่ กำแพงเพชร และเพชรบูรณ์ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรชาติพันธุ์ลีซู

มากที่สุดโดยมีจังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรรองลงมาโดยมักนิยมตั้งถิ่นฐานชุมชนอยู่ในบริเวณที่เป็นภูเขาซึ่งมีความสูงไม่น้อยกว่า 800 เมตร และบริเวณนั้นมักมีน้ำใช้สะดวก มีธารน้ำไหลผ่าน มีแอ่งน้ำหรือบ่อน้ำซับซึ่งตักใช้ได้ตลอดปี โดยชุมชนลี้ซุ้มักตั้งอยู่บนเนินเขา ส่วนที่สูงที่สุดของหมู่บ้านจะเป็นที่ตั้งของศาลผีประจำหมู่บ้าน หรือศาลผีปู่ตาผู้เฒ่า ซึ่งเป็นที่เคารพ โดยมีความเชื่อว่าท่านปกครองดูแลรักษาชุมชน ทำให้ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งเป็นการป้องกันคุณไสยให้ชุมชนอีกด้วย (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลี้ซุ้มนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายทางบิดา (Patrilineal) คือชายหญิงคู่ใดที่สมรสแล้ว ฝ่ายหญิงต้องใช้นามสกุลผู้เป็นสามี เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษของสามี และต้องเข้าไปอยู่กับครอบครัวของสามี (Patrilocal) จะยกเว้นในบางกรณีถ้าฝ่ายหญิงเป็นลูกสาวคนเดียวจำเป็นต้องเลี้ยงดูบิดามารดา โดยฝ่ายชายมักจะไปอยู่กับฝ่ายหญิงโดยสร้างบ้านติดกับบ้านของบิดามารดาฝ่ายหญิง โดยในกรณีนี้ฝ่ายชายไม่ต้องเสียค่าสินสอด เพราะถือว่าได้ฝ่ายชายเป็นแรงงานในครอบครัวของตน สภาพทางครอบครัวโดยทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซุ้มนั้น ผู้ชายจะมีสถานะในครอบครัวสูงกว่าผู้หญิงในเรื่องการตัดสินใจสำคัญต่างๆในครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามฝ่ายหญิงก็มีบทบาทสำคัญไม่น้อย หญิงลี้ซุ้จะมีอิสรภาพในการดำเนินชีวิตของตนเองมากเช่น การเลือกคู่ครอง การหย่าร้างเมื่อเกิดปัญหาชีวิตคู่ แต่โดยรวมแล้วนั้นผู้ชายจะมีสถานะบทบาทที่ดีกว่า อีกทั้งผู้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่า 1 คนเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง หากแต่ต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาคนแรกเช่นกัน (Perve 2006)

หากมองถึงระบบอาวุโส หรือผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซุ้มนั้น ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคารพรัก และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในครอบครัวของตน เนื่องด้วยผู้สูงอายุมีประสบการณ์ผ่านโลกมามากในการใช้ชีวิตสามารถชี้แนะให้คำปรึกษาการดำเนินชีวิตให้แก่รุ่นบุตรหลานได้ อีกทั้งความผูกพันใกล้ชิด ความรัก และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลที่มีต่อกันในสมาชิกในครอบครัว เครือญาติที่มีอยู่อย่างแน่นหนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ ผู้สูงอายุจึงได้รับความเคารพรักมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้หากเกิดปัญหาในครอบครัว ในสังคม ผู้สูงจะมาร่วมปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชาย นอกจากนั้นยังเชื่อว่า เมื่อปู่ย่าตายายบิดามารดาของตนตายไปจะกลายเป็นผีที่คุ้มครองปกป้องรักษาบุตรหลานในครอบครัว (ลักษณะ ดารัตนหงษ์ 2539) หากพูดถึงการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซุ้มนั้น จะเป็นการสมรสกับคนต่างตระกูลกัน (Exogamy) ดังนั้นในแต่ละชุมชน จึงมีมากกว่า 2 ตระกูลเสมอ และสายสมาชิกของตระกูลใดมีจำนวนมากที่สุดก็จะมียบทบาทด้านการปกครองในชุมชนนั้นมากกว่าสายตระกูลอื่น (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

หากพูดถึงการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ลี้ซุ้มนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าว ข้าวโพด ถั่วชนิดต่างๆ ผักกาด มะเขือ กะหล่ำปลี เป็นต้น

เพื่อเอาไว้บริโภคกันเองในครอบครัวและเพื่อเอาไว้ค้าขาย รวมทั้งมีการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ หมูและไก่ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม และบริโภคในครอบครัว นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูยังมีอาชีพตีเหล็ก ทำหัตถกรรม เช่น ทอผ้า ทำเครื่องประดับเงิน ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงคือเข้าในระบบโรงเรียนของไทย จะประกอบอาชีพเป็นครูสอนนักเรียนชาวเขา หรือเป็นมัคคุเทศก์พำนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านชาวเขาอีกด้วย (Perve 2006)

สำหรับประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซุนั้น ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง รักความเป็นอิสระมาก การอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัวจะเลี้ยงดูด้วยการดุว่ากล่าวตักเตือนมากกว่าการเขี่ยนตี และเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เด็กสามารถโต้แย้งผู้ใหญ่ได้ ส่วนผู้ใหญ่ก็จะฟังเด็ก โดยให้ออกาสให้เด็กแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นของเขาอยู่เสมอทำให้เด็ก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ลีซูขอเติบโตมาด้วยความรู้สึก ค่านิยมที่ว่า ตนเองมีสิทธิ์ในชีวิตของตน แต่อย่างไรก็ดี บุตรหลานในครอบครัวทุกคนก็จะรักเคารพ เชื่อฟังปู่ย่าตายายบิดามารดาในครอบครัวมาก ด้วยเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เลี้ยงดูตนมาด้วยความรักความห่วงใย สำหรับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซุนั้นส่วนใหญ่นับถือผี โดยให้ความนับถือผีในบ้านเป็นอย่างมาก โดยนับถือผีปู่ย่าตายาย ที่เสียชีวิต ผู้เป็นบุตรหลานจะให้ความสำคัญกับการบูชาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งมีการนับถือผีป่า ผีน้ำ ผีดอย ที่เป็นผู้ปกป้องรักษาที่ทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามยังมีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ และนับถือศาสนาพุทธผสมกับการนับถือบูชาผีอีกด้วย (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527; ลักษณะ ดาวรัตน์หงษ์ 2539; Perve 2006)

2.1.5.4 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าเย้า (Yao)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าเย้า (Yao) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในเชื้อชาติมองโกลอยด์ แต่เดิมตามหลักฐานในเอกสารบันทึกของจีนสมัยราชวงศ์ถัง กลุ่มชาติพันธุ์นี้ถูกเรียกว่า “ม่อเย้า” ซึ่งหมายความว่าผู้ไม่อยู่ใต้อำนาจของผู้ใด โดยตั้งถิ่นฐานอยู่แถบแม่น้ำแยงซีเกียง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยอมอ่อนน้อมให้ชนชาติผู้ปกครองรัฐ แต่ไม่ยอมอยู่ภายใต้การบังคับกดขี่ของรัฐจึงได้ทำการอพยพเข้าไปอยู่ในป่าลึกและเป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง หรือภูเขาสูง ต่อจากนั้นมาได้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองว่า “เย้า” เท่านั้น แต่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ในประเทศไทยจะเรียกตนเองว่า “เมี่ยน” หรือ “อิวเมี่ยน” ซึ่งหมายความว่า “มนุษย์” (มูลนิธิกระเจา 2552) โดยกลุ่มชาติพันธุ์เย้านี้แต่เดิมจะกระจายกันอยู่ในบริเวณมณฑลยูนนาน กวางตุ้ง กุ้ยโจว กวางสี และยูนนาน จากนั้นได้อพยพเข้าสู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนามเมื่อช่วงต้นศตวรรษที่ 15-16 ต่อจากนั้นอพยพเข้ามาสู่ประเทศลาว เมียนมาร์ และประเทศไทย โดยสาเหตุของการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ เป็นกลุ่ม

ชาติพันธุ์ที่มีการทำไร่เลื่อนลอย จึงมีการอพยพย้ายถิ่นอยู่เสมอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกดขี่ข่มเหง รุกรานจากประเทศจีน และเกิดจากภัยธรรมชาติ (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

สำหรับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์เข้าในประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์เข้าจำนวน 45,571 คน 6,758 ครัวเรือน 178 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 4.0 ของจำนวนประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรชาติพันธุ์เข้ามากที่สุดโดยมีจังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรรองลงมา(สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) กลุ่มชาติพันธุ์เข้ามักจะตั้งชุมชนอยู่ร่วมกันระหว่างตระกูล แซ่ หรือกลุ่มญาติพี่น้อง โดยตั้งบริเวณที่ราบไหล่เขาบริเวณต้นน้ำ หรือบริเวณที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ โดยอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์เข้าคือ เกษตรกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน และค้าขาย ด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์เข้านั้นมีทั้งระบบครอบครัวแบบขยาย และครอบครัวแบบเดี่ยวโดยถือครอบครัวฝ่ายชายเป็นหลัก (Patrilineal) เมื่อบุตรชายสมรสแล้วจะนำภรรยามาอยู่กับครอบครัวของตน คืออยู่ร่วมกับบิดามารดาของฝ่ายชาย (Patrilocal) โดยบ้านหลังหนึ่งอาจจะมีครอบครัวหลายครอบครัวซึ่งแต่ละครอบครัวนั้นจะมีความสัมพันธ์เป็นพี่เป็นน้องร่วมสายเลือด อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์เข้านั้นนิยมซื้อเตี๊ยมมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่ฝ่ายชายไม่มีเงินทองที่จะเป็นสินสอดในการสมรสหรือสุขอฝ่ายหญิง มักจะไปทำงานอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงตามกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนที่จะมีพิธีสมรส หรือในกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นบุตรคนเดียวในครอบครัวอาจจะตกลงกันว่าหลังการสมรสให้ฝ่ายอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิงตลอดไป ในกรณีนี้ฝ่ายหญิงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการสมรส กรณีที่เป็นครอบครัวขยายผู้อาวุโสฝ่ายชายจะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน โดยบุตรชายจะมีอำนาจรองลงมาจากบิดา โดยฝ่ายชายจะมีหน้าที่หลักในครอบครัวคือ ตัดไม้ ฝ่าฟัน ล่าสัตว์ ซ่อมแซมและสร้างบ้าน ตลอดจนการติดต่อกับบุคคลภายนอก ส่วนฝ่ายหญิงมีหน้าที่ช่วยฝ่ายชายทำมาหากิน ทำอาหาร และให้อาหารแก่สัตว์เลี้ยง บุตรชายจะแยกตัวออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยวได้ก็ต่อเมื่อบุตรชายคนต่อมาสมรสและนำภรรยามาอยู่กับบิดามารดาของตน หรือมีคนที่สามารถเลี้ยงดูบิดามารดาแทน

ในปัจจุบันสภาพครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์เข้าปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพราะต้องการเป็นอิสระและเพื่อสร้างฐานะของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงให้ความสำคัญเชือสายฝ่ายชายรวมถึงการนับถือผีบรรพบุรุษด้วย แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์เข้านั้นฝ่ายหญิงหรือชายสามารถหย่าร้างได้โดยไม่มีการผิดผีเหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาบางกลุ่ม โดยเฉพาะฝ่ายหญิงหากสามีเสียชีวิตหรือหย่าร้างก็ต้องนับถือผีของสามีเดิมต่อไป นอกจากนี้บิดามารดาของสามีเดิมมีผู้สืบทอดผีบรรพบุรุษ หรือในครอบครัวมีสะใภ้หลายคนก็จะยินยอมให้สะใภ้

ฝ่ายหญิงสามารถไปนับถือผีบรรพบุรุษของครอบครัวสามีใหม่ได้ แต่หากบิดามารดาของฝ่ายชายหาผู้สืบทอดผีบรรพบุรุษไม่ได้ ก็อาจจะขอชายอื่นมาสมรสกับลูกสะใภ้ของตน โดยสามีใหม่ต้องนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายสามีเดิมด้วย (Perve 2006)

ส่วนลัทธิความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เข้านั้น พบว่าตามหลักฐานได้เริ่มนำเอาลัทธิศาสนามาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเมื่อครั้งที่อพยพโดยทางเรือในช่วงคริสศตวรรษที่ 13 แต่อย่างไรก็ตามยังคงปฏิบัติตามแนวความเชื่อของตนคือการนับถือผีบรรพบุรุษ โดยเป็นการผสมผสานกับลัทธิเต๋า แต่ในปัจจุบันนั้นก็มีกลุ่มชาติพันธุ์ได้หันไปนับถือศาสนาพุทธและบูชาผีบรรพบุรุษในบางส่วนและอีกบางส่วนได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์โดยไม่มีการนับถือผีบรรพบุรุษแล้ว (ประเสริฐ ชัยพิตุลิต 2547)

2.1.5.5 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า หรืออีกชื่อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณเดิมอยู่บริเวณแคว้นธิเบต ต่อมาถูกชนชาติอื่นรุกรานจึงอพยพลงมาทางใต้เข้าสู่มณฑลยูนนานและไกวเจา เป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว และเมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ จึงมีการปราบปราม กดดัน และรุกรานกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศจีน กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอีกหลายกลุ่มได้อพยพลงมาทางใต้ และกระจัดกระจายเข้าสู่แคว้นเชียงตุงของประเทศเมียนมาร์ และบางส่วนได้อพยพลงมาอยู่ทางแคว้นหัวโขงทางตะวันตกของประเทศลาว ต่อมาไม่นานเมื่อประสบปัญหาทางการเมืองในประเทศเมียนมาร์ และปัญหาการขาดแคลนที่ทำกิน กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทย ทางอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และตามตะเข็บชายแดนทางตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ โดยในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ากระจายตัวตั้งชุมชนและถิ่นฐานอยู่บริเวณทางภาคเหนือของประเทศไทยในหลายจังหวัด (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

สำหรับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า หรืออีกชื่อนั้นในประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจำนวน 68,653 คน 11,198 ครัวเรือน 271 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 6.0 ของจำนวนประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ตาก ลำปาง แพร่ น่าน และเพชรบูรณ์ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรชาติพันธุ์อาข่ามากที่สุดโดยมีจังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรรองลงมา (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) ลักษณะการตั้งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจะตั้งชุมชนอยู่ตามภูเขาที่มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3,000-4,000 ฟุต โดยทำเลที่ตั้งของชุมชนจะต้องมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับเด็กๆวิ่งเล่น ทำพิธีกรรม กิจกรรมทางประเพณี และเป็นที่ชุมนุมของคนในชุมชน อีกทั้งจะต้องอยู่ไม่ห่างจากแหล่งน้ำ เพราะกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าไม่นิยมต่อรางน้ำ

เข้าชุมชนเพราะจะเป็นการลบหลูผีน้ำจะนำอันตรายมาสู่สมาชิกในชุมชนได้ อาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่านั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะทำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อยังชีพและเพื่อค้าขาย โดยจะทำการเพาะปลูกพืชสวนครัว เช่น ผักกาด กะหล่ำ ฟักทอง มะเขือ เป็นต้น และเลี้ยงสัตว์เช่น ไก่ หมู ในบริเวณครัวเรือนของแต่ละชุมชน อีกทั้งยังมีการทำหัตถกรรม เครื่องนุ่งห่ม เครื่องเงินอีกด้วย (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

ในด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า นั้น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมมีสมาชิกในครัวเรือนหลายๆ เพื่อเป็นแรงงานและสร้างอำนาจในสังคม โดยเป็นครอบครัวเดี่ยวคือ สมาชิก 2 รุ่นวัยในครอบครัวได้แก่ รุ่นบิดามารดา และบุตร และครอบครัวขยาย จะมีสมาชิก 3 รุ่นวัยได้แก่ รุ่นปู่ย่า รุ่นบิดามารดา รุ่นบุตรหลาน โดยกลุ่มชาติพันธุ์อาข่านั้นจะเป็นการสืบสกุลเชื้อสายของฝ่ายชายเท่านั้น (Patrilineal) เมื่อบุตรชายสมรสแล้วจะนำภรรยาอยู่กับครอบครัวของตน คืออยู่ร่วมกับบิดามารดาของฝ่ายชาย (Patrilocal) และจะขาดจากสกุลของฝ่ายหญิงโดยเด็ดขาด ระบบการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่านั้นจะยึดระบบผัวเดียวเมียเดียว ไม่นิยมสมรสกับคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ของตน โดยในครอบครัวนั้นจะมีการแบ่งความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัวอย่างชัดเจน โดยทั่วไปผู้ชายจะมีบทบาทและสถานภาพในครอบครัวเป็นหลัก ถือได้ว่าฝ่ายชายนั้นเป็นหัวหน้าของครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะต้องให้การเชื่อฟัง และฝ่ายชายจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องการทำมาหากิน สวัสดิภาพของสมาชิกในครอบครัว ความปลอดภัย และประกอบพิธีกรรมในครอบครัว และชุมชน เป็นต้น ส่วนฝ่ายหญิง จะมีหน้าที่เป็นแม่บ้าน ดูแลธุระภายในบ้านรวมถึงการทำงานในไร่ในสวน โดยมีความเชื่ออีกว่าผู้หญิงจะเป็นแรงงานหลักในการทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัว เป็นช่างทำหลัง และไม่ค่อยมีบทบาท และสถานภาพทางสังคมเท่ากับผู้ชายซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจะให้บทบาทและสถานภาพทางสังคมแก่ผู้ชายเป็นอย่างมาก (Perve 2006)

ส่วนลัทธิความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า นั้นจะนับถือผีเจ้าที่ ผีป่าผีเขา และผีน้ำ ซึ่งจะเห็นได้จากการตั้งชุมชน จะต้องมีการบูชาเสี่ยงทายขอจากผีเจ้าที่ ผีป่า ผีเขา เพื่อทำการขออนุญาตในการตั้งครัวเรือน ตั้งชุมชน หากเสี่ยงทายไม่ผ่านจะต้องทำการหาที่ตั้งครัวเรือน หรือชุมชนใหม่ การนับถือผีเจ้าที่ ผีป่า ผีเขานั้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีความเชื่อว่า ภูเขา ป่าไม้ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข รวมถึงผีน้ำที่หล่อเลี้ยงในการทำมาหากิน เลี้ยงสัตว์ดีพืชผลในไร่อุดมสมบูรณ์ อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าได้รับอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาจากประชากรในพื้นที่ราบ โดยในบางส่วนมีการนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ เช่นเดียวกับการรับอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพุทธ และคริสต์ เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาอีกกลุ่มอื่นอีกด้วย (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

2.1.5.6 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ (Lahu)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ หรือมุเซอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีรากฐานวัฒนธรรม และความเป็นมาของกลุ่มเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ และอาข่า หรืออีก้อ โดยมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีนแถบทิเบต โดยมีความเจริญรุ่งเรืองได้รับการยอมรับจากรัฐบาลจีนให้จัดการปกครองตนเองได้อย่างอิสระเสรีตามประเพณีนิยมและความเชื่อของเผ่าพันธุ์ โดยอำนาจการปกครองจากส่วนกลางของจีนไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง จนกระทั่งการยกเลิกระบบการปกครองระบบจักรพรรดิ รัฐบาลท้องถิ่นของจีนส่งตัวแทนเข้าไปปกครองในชุมชนลาหู่ซึ่งเป็นผลกระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวลาหู่เป็นอย่างมาก และถูกรัฐบาลจีนปราบปรามอย่างรุนแรงจึงทำให้อพยพลงทางทางใต้จนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ประเทศเมียนมาร์และประเทศไทย รวมถึงมีสาเหตุการอพยพอีกสาเหตุหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่คือการรับการชักชวนจากกลุ่มผู้สอนศาสนาชาวตะวันตกให้อพยพจากเมียนมาร์และจีนเข้าสู่ดินแดนทางภาคเหนือของไทยเพื่อตั้งรกรากแหล่งทำกินแห่งใหม่ (โสฬส ศิริไสย์ 2539)

สำหรับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ หรือมุเซอนั้นในประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จำนวน 102,876 คน 18,057 ครัวเรือน 385 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 9.0 ของจำนวนประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ตาก ลำปาง กำแพงเพชร และเพชรบูรณ์ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรชาติพันธุ์ลาหู่มากที่สุดโดยมีจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรรองลงมา (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) การตั้งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จัดว่าเป็นการตั้งชุมชนขนาดเล็กโดยแต่ละชุมชนแต่ละแห่งมีไม่เกิน 30 ครัวเรือน หรือ 150คน โดยตั้งอยู่บนไหล่เขาสูงจากระดับน้ำทะเล 800 เมตร โดยจุดเด่นของชุมชนชาติพันธุ์ลาหู่คือการมีระบบน้ำประปาโดยมีการนำน้ำจากลำธารบนยอดเขามาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคด้วยการต่อรางไม้ไผ่จากลำธารหรือน้ำพุเข้าสู่หมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันการใช้ท่อพลาสติกหรือท่อโลหะแทนท่อไม้ไผ่ในหลายๆ ชุมชน อาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่คือเกษตรกรรม การทำนาขั้นบันได ปลูกพืชผักผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ โดยมีการแบ่งบทบาทการเพาะปลูกระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่แตกต่างกัน คือ ผู้ชายเป็นคนจัดเตรียมพื้นที่สำหรับเพาะปลูก ส่วนผู้หญิงจะเป็นคนไถเมล็ดพืช หรือหว่านพืชที่ทำการเพาะปลูก อีกอาชีพหนึ่งที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่คือ การล่าสัตว์ป่าโดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จะมีระบบการแบ่งปันส่วนอย่างยุติธรรมและทั่วถึงทั้งชุมชน หากใครไม่ปฏิบัติตามจะถือว่าเห็นแก่ตัวคนในชุมชนไม่คบค้าสมาคมด้วย และจะถูกขับไล่ออกจากชุมชนในที่สุด (โสฬส ศิริไสย์ 2539)

สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย โดยไม่ได้ถือกฎระเบียบในการสืบเชื้อสายสกุลอย่างเคร่งครัด โดยในครอบครัวหนึ่งจะ

ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวได้แก่ บิดามารดา บุตร และผู้สูงอายุในรุ่นปู่ย่าตายายที่เป็นญาติของฝ่ายหญิง (Matrilineal) โดยในการสมรสผู้ชายชาวลาหู่จะต้องย้ายเข้าไปอยู่ในครอบครัวของฝ่ายหญิง (Matrilocal) เพื่อทำงานตอบแทนบิดามารดาของฝ่ายหญิงก่อนจึงจะสามารถแยกตัวไปตั้งครอบครัวของตนเองใหม่ อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ผู้นั้นนิยมการมีครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยหนุ่มสาวสามารถนัดพบกันในที่รโหฐานได้อย่างอิสระเสรี แต่มีจารีตประเพณีข้อหนึ่งว่า ถ้ามีบุคคลที่สามนัดพบในที่รโหฐานจะถือว่าผิดผี ซึ่งเป็นการควบคุมให้หนุ่มสาวระวังพฤติกรรมการแสดงออกทางเพศและเรื่องชู้สาว และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางเพศอย่างรุนแรงในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ โดยทุกหน้าที่ในครอบครัวทั้งชายและหญิงสามารถทำร่วมกันหรือทำแทนกันได้ รวมถึงการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย (Perve 2006)

ส่วนลัทธิความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ผู้นั้น ได้ยึดหลักในวิถีชีวิตเกษตรกรรมเป็นหลักโดยได้ยึดถือเทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับดินที่เป็นตัวแทนธรรมชาติที่มีความผูกพันกับมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าดินเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง โดยมีความนับถือพระแม่ธรณีเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบันนั้นมักมีกลุ่มชาติพันธุ์ได้หันไปนับถือศาสนาพุทธและบูชาพระแม่ธรณีบางส่วนและอีกบางส่วนได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์โดยไม่มี การนับถือธรรมชาติแล้ว (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527)

2.1.5.7 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า (Lawa)

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าละว้า หรือ ลี๊วะ เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองเดิมที่ตั้งถิ่นฐานเป็นรัฐในบริเวณทางภาคเหนือของประเทศไทยก่อนอาณาจักรล้านนา และอาณาจักรไทยที่จะขยายอิทธิพลมีอำนาจในการปกครองในบริเวณนี้ โดยมีหลักฐานพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ละว้าอาศัยอยู่บริเวณอาณาจักรล้านนาโบราณก่อนที่พญามังรายจะสร้างเมืองเชียงใหม่ โดยตั้งชุมชนอาศัยอยู่บริเวณดอยสุเทพ (Condominas 1988 อ้างใน ฌัญญูวี ทศธรรุ และ สุริยา รัตนกุล 2539) จนมาสมัยอาณาจักรทริภุญไชยเกิดการสู้รบกัน ชาวละว้าจำนวนมากจึงหลบหนีขึ้นไปอยู่บนภูเขา บางส่วนก็อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ละว้ากลุ่มที่อยู่ยังคงอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิงนั้นได้ถูกผสมผสานไปในวัฒนธรรมของชนล้านนาพื้นราบ ส่วนที่อยู่บนดอยก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าของตนสืบมาจนทุกวันนี้ (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 2514 อ้างใน ฌัญญูวี ทศธรรุ และ สุริยา รัตนกุล 2539)

สำหรับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า หรือลี๊วะผู้นั้นในประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าจำนวน 22,260 คน 4,361 ครัวเรือน 69 ชุมชน โดยคิดเป็นร้อยละ 1.0 ของจำนวนประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั่วประเทศ โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก ลำปาง อุทัยธานี และสุพรรณบุรี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรชาติพันธุ์ละว้ามากที่สุดโดยมีจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนประชากรรองลงมา (สถาบันวิจัยภาษาและ

วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547) การตั้งชุมชนของชาติพันธุ์ละว้า นั้น มักตั้งอยู่บริเวณหุบเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 ฟุต บริเวณใกล้กับต้นน้ำลำธาร โดยมีพื้นที่นาและไร่ล้อมรอบชุมชน โดยอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า นั้นคือเกษตรกรรม โดยมีการทำเกษตรกรรมร่วมกันในชุมชน โดยเป็นเกษตรกรรมเพื่อยังชีพหากมีผลผลิตที่มีจำนวนมากก็จะแบ่งผลผลิตนั้นไปขาย การแบ่งจัดสรรที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมนั้นแบ่งที่ดินออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกไว้ทำนาปลูกข้าว อีกส่วนเป็นไร่ทำไร่ โดยเป็นการปลูกพืชผักผสมกับดอกไม้ใบในคราวเดียวกัน โดยพืชส่วนมากที่นิยมปลูกได้แก่ พริก มะเขือ แตง ข้างโพต งา ถั่วฝักยาว ดอกดาวเรือง หงอนไก่ เป็นต้น (ณัฐวี ทศธร และ สุริยา รัตนกุล 2539)

ในด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า นั้น เป็นทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายโดยสืบเชื้อสายของฝ่ายชายเป็นหลัก หรือถือครอบครัวฝ่ายชายเป็นหลัก (Patrilineal) เมื่อบุตรชายสมรสแล้วจะนำภรรยามาอยู่กับครอบครัวของตน คืออยู่ร่วมกับบิดามารดาของฝ่ายชาย (Patrilocal) โดยเมื่อมีความพร้อมก็จะแยกครอบครัวออกไปอยู่ตามลำพังกับครอบครัวของตนเอง ส่วนผู้ที่ เป็นบุตรชายคนสุดท้ายจะต้องมีหน้าที่ดูแลบิดามารดาและอาศัยอยู่ในบ้านของบิดามารดา นั้น ส่วนการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า นั้นจะต้องสมรสกับคนที่มาจากสายตระกูลอื่น หากแต่งงานกันภายในตระกูล หรือเครือญาติพี่น้องกัน จะถือว่าผิดผีไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน อีกทั้งยังเป็นประเพณีนิยมมีผัวเดียวเมียเดียวอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าสามารถสมรสกับคนต่างชาติพันธุ์ตนเองได้ ในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า นั้น ผู้ชายจะมีบทบาทและสถานภาพที่มากกว่าผู้หญิง โดยจะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยผู้ชายจะเป็นผู้หาเลี้ยงดูครอบครัว ผู้หญิงจะทำหน้าที่เก็บผลผลิตทางการเกษตร ทำครัว โดยจะเห็นได้ชัดจากการจัดพิธีกรรมภายในครอบครัว ผู้ชายจะเป็นผู้ทำพิธีกรรม ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังพิธีกรรม และเมื่อเสร็จพิธีกรรมนั้นผู้ชายจะกินอาหารก่อน ผู้หญิงจะกินอาหารต่อจากผู้ชาย (Perve 2006)

สำหรับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า นั้น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการนับถือผี วิญญาณ หรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติเป็นอย่างมาก โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงผี และทุกสิ่งทุกอย่างในบ้านและในธรรมชาติจะมีผีอยู่ในทุกๆที่ แต่ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ละว้ามีความเชื่อและนับถืออยู่ 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่กลุ่มที่ยังนับถือผีแบบดั้งเดิม กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือผสมผสานกัน และ กลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ แต่อย่างไรก็ตามก็สามารถอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรม และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอย่างเหนียวแน่น (ณัฐวี ทศธร and รัตนกุล 2539)

2.1.6 แนวคิดการมองอนาคต (Foresight Concepts)

แนวคิดการมองอนาคตเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยถูกนำมาใช้ในการวางแผนทางทหารของกองทัพสหรัฐอเมริกา โดยมีการสร้างภาพจำลองว่าฝ่ายอักษะซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามนั้นจะโจมตีด้วยวิธีอะไร และกองทัพจะรับมือมันอย่างไร โดยอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ อีกทั้งใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต นำไปสู่การพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต่อมาในต้นทศวรรษที่ 60 ได้มีการอาศัยแนวคิดการมองอนาคตในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในเชิงเศรษฐกิจและธุรกิจ โดยเป็นการพยากรณ์อนาคตในภาคการเมืองเศรษฐกิจ และพัฒนาเป็นกระบวนการในการวางแผนที่เรียกว่า Group Planning ในหน่วยงานองค์กรธุรกิจภาคเอกชน เพื่อเป็นการพยากรณ์ทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ และแนวโน้มการเติบโตทางธุรกิจในภาคเอกชนเพื่อเป็นการวางแผนนโยบายและมาตรการเพื่อเป็นการรองรับในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นให้มีผลกระทบในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้น้อยที่สุดอีกด้วย (จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ 2549)

มีผู้นิยามการมองอนาคตได้ถูกนิยามไว้มากมายโดย Coates and Jarratt (1997) ได้สรุปนิยามการมองอนาคตไว้ว่า การมองอนาคตเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องราวผลึกตันไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ระยะยาวโดยได้มีการหยิบยกรายละเอียดในส่วนต่างๆ เข้าสู่ขั้นตอนการกำหนด และการวางแผน และรวมทั้งการตัดสินใจในระดับสูงซึ่งเป็นกระบวนการรูปแบบผสมระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพซึ่งใช้ในการชี้วัดแนวโน้มในสิ่งที่จะเกิดขึ้น และเพื่อเป็นการพัฒนา รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ในการเชื่อมโยงเพื่อการวิเคราะห์เรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมไปสู่ความต้องการและโอกาสในอนาคต สำหรับการมองอนาคตในส่วนของภาครัฐนั้นไม่ได้เป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย แต่เป็นการกำหนดเงื่อนไขต่างๆให้ชัดเจน ยืดหยุ่น และใช้ปฏิบัติได้จริง เมื่อเวลาและสถานการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลง แม้จะมีส่วนที่ใกล้เคียงกับการวางแผน แต่การมองอนาคตนั้นไม่ใช่การวางแผน เพราะการมองอนาคตเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการวางแผนเพื่อรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั่นเอง

สำหรับเทคนิคการมองอนาคตที่ใช้กันอย่างแพร่หลายโดยมีเทคนิคการมองอนาคตที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีรูปแบบเทคนิคดังต่อไปนี้

- 1) เทคนิคแบบการสร้างภาพอนาคต (Scenario) โดย Textor (1995) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภาพอนาคต ไว้ว่าเป็นการจินตนาการประวัติศาสตร์ของอนาคต (Future History) และนำเสนอสถานการณ์ในปัจจุบัน หรือบริบทสำคัญในปัจจุบันมาวิเคราะห์ โดยให้เหตุผลและสร้างเป็นภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยเป็นภาพที่สร้างนั้นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างปัจจุบันจนถึงอนาคตในช่วงเวลาที่เราอยากเห็นภาพนั้นๆ โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ซึ่งผู้

สัมภาษณ์ต้องเจาะจงและแน่วแน่ในประเด็นและหัวข้อการวิจัย ซึ่งคำถามที่จะสัมภาษณ์นั้นจะไม่ใช่เป็นคำถามที่ชี้นำคำตอบ ต้องเป็นคำถามปลายเปิดโดยจะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบ และอธิบายได้นานตามี่ผู้วิจัยต้องการ โดยผู้วิจัยจะต้องพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อยู่ในประเด็นข้อคำถาม และหัวข้อของการวิจัยโดยตลอด ซึ่งจำนวนตัวอย่างผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เหมาะสมจะอยู่ที่ 10-30 คน

2) เทคนิคแบบเดลไฟ (Delphi) โดย Helmer (1967) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคแบบเดลไฟไว้ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มและความเป็นไปได้ในอนาคต จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่กระจัดกระจายกันให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้แบบสอบถามในการเสาะหาความคิดเห็น ซึ่งแบบสอบถามควรเขียนให้ชัดเจน สละสลวย ง่ายแก่การอ่านและเข้าใจ โดยแนวโน้มของอนาคตที่ได้จะมาจากเสียงส่วนใหญ่ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามและสรุปมาเป็นองค์รวมได้ และเป็นมุมมองเดียวกัน สอดคล้องกันและวิเคราะห์เป็นภาพอนาคตได้ในที่สุด

3) เทคนิคแบบ Ethnographic Future Research (EFR) โดย Selin (2007) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคแบบ ERF ว่าเป็นการศึกษาทัศนคติของคนในปัจจุบันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต เนื่องด้วยเราไม่มีทางที่จะมีข้อมูลความจริงเกี่ยวกับอนาคตได้ เพราะอนาคตยังไม่เกิดขึ้น หรือเป็นจริงในปัจจุบัน สิ่งที่เราจะมีเพียงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอดีตและปัจจุบันเท่านั้น อนาคตเป็นเพียงภาพที่เราสร้างขึ้นมา โดยเป็นความเป็นไปได้ หรือความโน้มเอียงในอนาคตที่มาจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบัน ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานทางความคิด ซึ่งในที่สุดแล้วมีหลายครั้งที่ภาพและความโน้มเอียงเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการการเปลี่ยนแปลง เมื่ออนาคตได้กลายมาเป็นปัจจุบัน ซึ่งภาพและความโน้มเอียงในอนาคตเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์เป็นการพรรณนา ตีความเป็นการรายงานผลเกี่ยวกับภาพอนาคตในที่สุด

2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยจำแนกกลุ่มตัวแปรอิสระเป็น 5 ด้าน ได้แก่

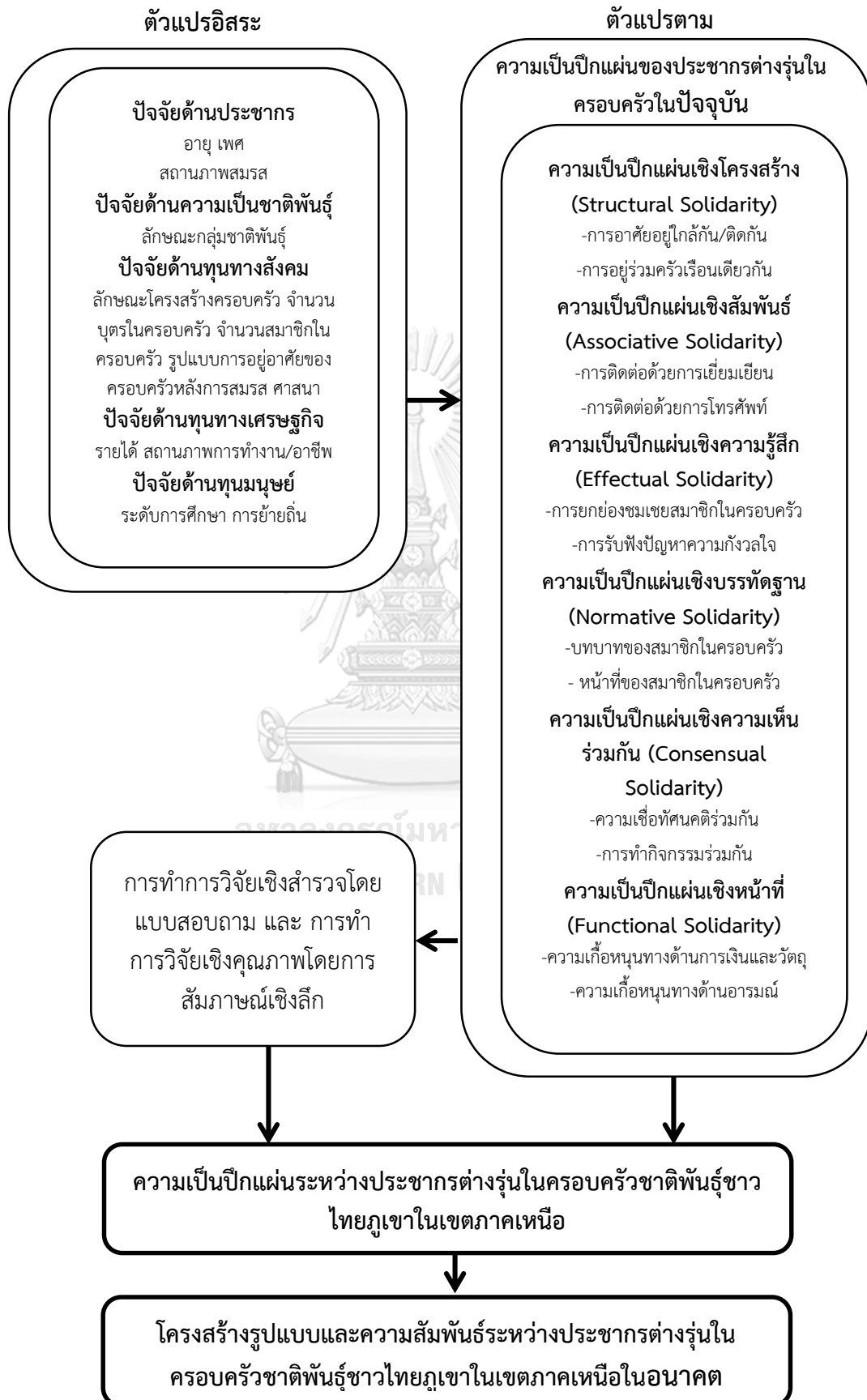
1. ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส
2. ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์ ได้แก่ ลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์
3. ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส และศาสนา
4. ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ และสถานภาพการทำงาน/อาชีพ

5. ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ระดับการศึกษา และการย้ายถิ่น

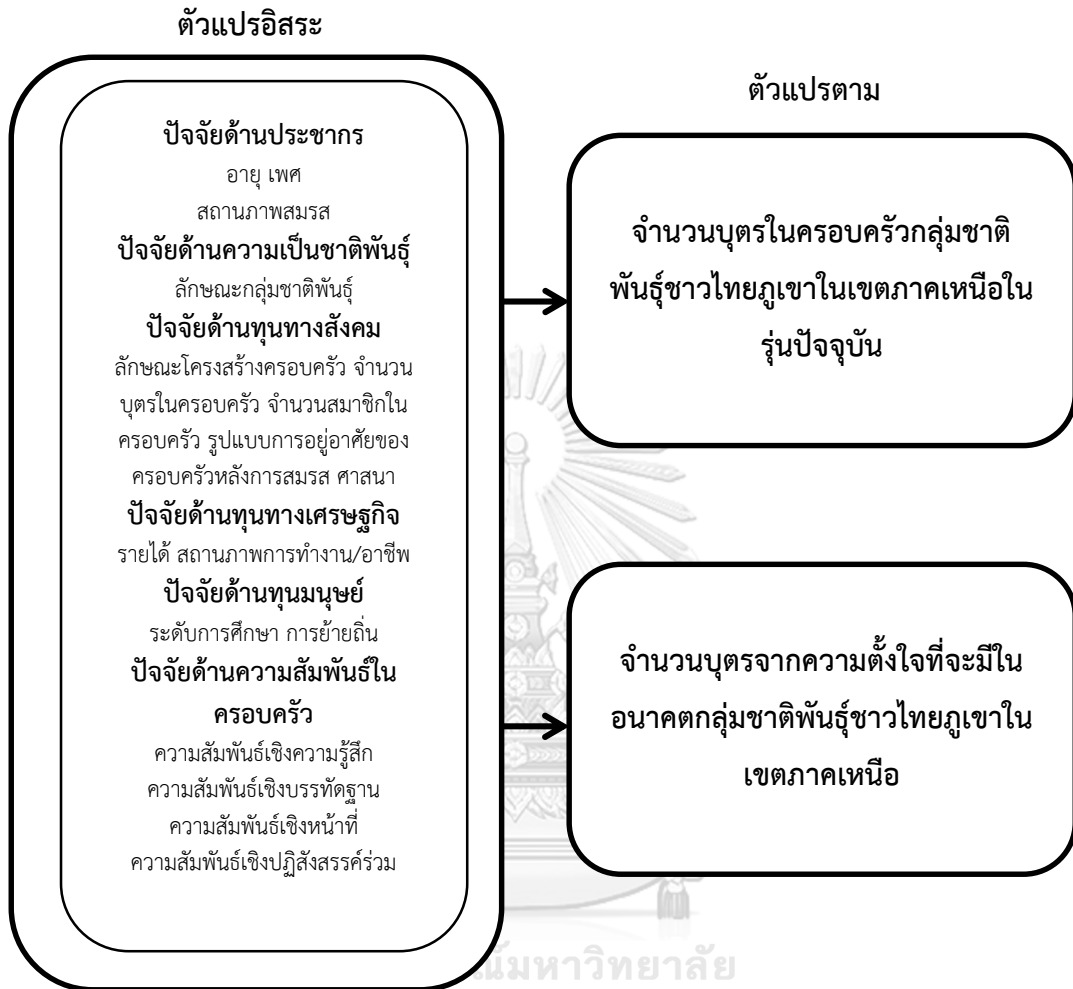
สำหรับปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว สามารถจำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความเปนปกแผ่นเชิงโครงสร้าง ความเป็นปึกแผ่นเชิงสัมพันธ์ ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน ความเป็นปึกแผ่นเชิงความเห็น และความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ตัวแปรด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเป็นตัวแปรตามที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้านที่ได้กล่าวข้างต้นในการศึกษาครั้งนี้

2.2.1 กรอบแนวคิดการวิจัยหลัก

2.2.2 กรอบแนวคิดการวิจัยรอง

2.3 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ออกเป็น 4 ด้านได้แก่

2.3.1 ปัจจัยทางประชากร

เพศ

ความแตกต่างทางเพศ เป็นปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความแตกต่างในลักษณะของการเอาใจใส่ การปรนนิบัติและความใกล้ชิดระหว่างกันของบิดามารดาของบุตรหลาน เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของชายและหญิงแตกต่างกันในหลายประเทศ สมาชิกของครอบครัวที่เป็นหญิง เช่น ภรรยา น้องสาว ลูกสาว เป็นต้น จะเป็นหลักในการดูแลประชากรสูงอายุในครอบครัวทั้งนี้เนื่องจากผู้หญิงยังคงอยู่ในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายโดยปกติจะทำงานนอกบ้าน ดังนั้นเพศของบุตรจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Kosberg 1992)

Cicirelli (1981), Hong and Byun (1998), Verma and Satayanarayana (2012) ต่างก็พบในทำนองเดียวกันว่า เพศของบุตรมีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในด้านของการช่วยเหลือก็่อภูลบิดามารดา โดยผลการศึกษาที่สอดคล้องกันพบว่า บุตรเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือบิดามารดาในเรื่องงานบ้าน การดูแลยามเจ็บป่วย การพาบิดามารดาไปที่ต่างๆ การให้เครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ส่วนบุตรที่เป็นเพศชายจะมีแนวโน้มให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจแก่บิดามารดามากกว่าบุตรเพศหญิง

Harris and Cole (1980) ได้พบว่า บิดามารดาเป็นเสมือนกับแม่แบบทางบทบาท ซึ่งหมายถึงบทบาทบางอย่างทางพฤติกรรมของบุคคล ที่เป็นตัวแบบให้บุคคลอื่นได้อาบบอย่างตามพฤติกรรมนั้น โดยบุคคลนั้นสามารถเรียนรู้บทบาทใหม่นี้ได้ง่ายขึ้นจากการเลียนแบบพฤติกรรมทางบทบาท โดยปกติแล้วผู้ที่เป็นบิดามารดาจะเป็นตัวแบบทางบทบาทโดยผ่านการขัดเกลาให้แก่ลูกเช่นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย หรือบทบาททางเพศ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ (Farber and Levy 1966) ได้พบว่า แม่จะเป็นตัวแบบให้บุตรหญิงได้เรียนรู้ถึงบทบาทและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบทบาททางเพศ โดยแนวโน้มของบุตรที่เป็นผู้หญิงจะมีการปฏิสังสรรค์และมีความรู้สึกผูกพันกับบุคคลในครอบครัวมาก เพราะผู้หญิงส่วนใหญ่จะได้รับการขัดเกลาให้ดูแลเรื่องภายในบ้านและผู้พักพิงทางด้านจิตใจของบุคคลในครอบครัว เช่นเดียวกับการศึกษาของ Treas (1975) ได้พบว่า บุตรที่เป็นเพศหญิงจะติดต่อกับพ่อแม่ที่สูงอายุมากกว่าบุตรที่เป็นเพศชาย

จากการศึกษาของ Bengtson, Olander and Haddad (1976) ที่ได้เปรียบเทียบการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างบิดามารดาที่อาศัยอยู่ร่วมกับบุตรชายและบุตรหญิง พบว่าบิดามารดาที่อาศัยอยู่กับเพศหญิงจะมีกิจกรรมร่วมกับบุคคลในครอบครัวมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรที่เป็นเพศชาย นอกจากนี้ การศึกษาของ Adams (1968) พบว่าผู้หญิงจะมีความรู้สึกใกล้ชิดและมีค่านิยมที่คล้ายตามกันกับพ่อแม่มากกว่าผู้ชาย

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศกับความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในประเทศไทยนั้น การสำรวจของ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2557) พบว่า เพศของบุตรที่แตกต่างกันการเกื้อหนุนบิดามารดาสูงอายุในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ สัดส่วนของบุตรหญิงจะเกื้อหนุนมากกว่าบุตรชายในทุกด้านรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดา รวมทั้งมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสาร ยกเว้นด้านการเงินเท่านั้นที่บุตรชายมีสัดส่วนในการเกื้อหนุนมากกว่าบุตรหญิงเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เทพินทร์ พัทธนากรักษ์ (2537) ที่พบว่า บุตรหญิงในเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จะให้การเลี้ยงดูและดูแลบิดาในรูปของเครื่องอุปโภคบริโภคเช่น อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม พุดคุยเยี่ยมเยียนบิดามารดา และพาบิดามารดาไปพักผ่อนรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าบุตรชาย ขณะที่บุตรชายให้เงินเป็นค่าใช้จ่ายแก่บิดามารดาและชักจูงให้บิดามารดาออกกำลังกายมากกว่าบุตรหญิง

จากการศึกษาจากผลการศึกษาต่างๆพบว่าแนวโน้มที่บุตรหญิงให้การดูแลในรูปแบบของการให้สิ่งอุปโภคบริโภค เช่นอาหาร เสื้อผ้า สิ่งของ และการดูแลอื่นๆ แก่บิดามารดามากกว่าบุตรชาย ดังนั้นเพศของบุตรน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่แตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า บทบาททางเพศที่แตกต่างกันจะมีส่วนทำให้ความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีความเป็นปีกแผ่นต่างกัน

อายุ

ในทางประชากรศาสตร์นั้น อายุจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงรุ่นปีเกิดของประชากร คนที่ต่างรุ่นอายุกันอาจจะมีพฤติกรรมหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน เช่นคนที่อายุน้อยจะได้รับอิทธิพลจากตะวันตกและรับเอาค่านิยมสมัยใหม่มาใช้ ทำให้การยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมเก่าๆที่สืบทอดกันมาในอดีตลดลง อายุของบุตรจึงน่าจะมีผลต่อการดูแลบิดามารดาและขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา

จากการศึกษาของ Cicirelli (1981) พบว่าอายุของบุตรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับดูแลส่งเสียบิดามารดาในรูปแบบของสิ่งของอุปโภคบริโภค อาหาร การเยี่ยมเยียน การดูแลยามเจ็บป่วย การจ่ายค่ารักษาพยาบาล และการให้เงินรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์

ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hong and Byun (1998) ที่พบว่า ในครอบครัวของบิดามารดาที่มีบุตรที่มีอายุมาก ผู้เป็นบุตรจะให้เงินช่วยเหลือบิดามารดา รวมทั้งมีการดูแลเอาใจใส่และเกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดาเป็นประจำอีกทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรอายุน้อยกว่า

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับอายุกับความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในประเทศไทยนั้นมีการศึกษาจำนวนมากที่มีผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีอายุมากจะให้ความสำคัญ เลี้ยงดู ดูแล รวมไปถึงให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาโดยการศึกษาของ (ศิริวรรณ ศิริบุญ 2536) พบว่า ในครอบครัวที่บุตรอยู่ในวัยหนุ่มสาวที่อายุมากจะให้การเลี้ยงดูบิดามารดาที่สูงอายุในครอบครัวในรูปแบบสิ่งของอุปโภคบริโภค เช่นอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของ รวมไปถึงมีการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรในรุ่นหนุ่มสาวที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ (Katz 2009) ที่พบว่า ในครอบครัวที่มีบุตรอายุมากจะดูแลเลี้ยงดู เยี่ยมเยียน ดูแลยามเจ็บป่วย อยู่อาศัยร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมทั้งการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินมากกว่าครอบครัวที่บุตรอายุน้อย

แต่มีการศึกษาที่ไปในทิศทางตรงข้าม โดยการศึกษาของ นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2536) ที่พบว่าบุตรจะให้ความช่วยเหลือบิดามารดาทั้งด้านการเงินและด้านร่างกายลดน้อยลงซึ่งสวนทางกับอายุของบุตรที่มีอายุที่มากขึ้น แต่ก็ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบสิ่งอุปโภคบริโภคมากขึ้น นอกจากนี้การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) พบว่าครอบครัวที่มีบุตรที่อายุน้อยจะให้การดูแลบิดามารดาในการดำรงชีวิตประจำวันรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าการเกื้อหนุนด้านอื่น ส่วนบุตรที่อายุมากจะเกื้อหนุนบิดามารดาด้านการให้เงินให้สิ่งอุปโภคบริโภค การจ่ายค่ารักษาพยาบาล ส่วนการดูแลบิดามารดาเมื่อเจ็บป่วยนั้นครอบครัวที่มีบุตรในทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะให้การดูแล

อายุของบุตรนอกจากจะมีผลทำให้การดูแลบิดามารดาแตกต่างกันแล้ว ยังอาจมีผลต่อการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดาแตกต่างกันด้วยเช่น บุตรที่มีอายุน้อยมักจะสนิทสนมกับบิดามารดามากกว่าบุตรที่อายุมาก และในทางกลับกันก็มักจะขอคำปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากบิดามารดา

จากผลการศึกษาดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่า อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในทิศทางบวกต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว กล่าวคือ บุตรที่มีอายุมากขึ้นจะทำให้ความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีมากขึ้นด้วย ดังนั้นจากการศึกษาคั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า ในครอบครัวที่มีบุตรที่มีอายุมากขึ้นก็จะทำให้มีความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเพิ่มขึ้นเช่นกัน

สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสแสดงให้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนในการดำเนินชีวิตของสมาชิก รุ่นบุตรหลานในครอบครัวแต่ละคน ซึ่งสถานภาพสมรสของบุตรหลานนั้นอาจจะส่งผลต่อการให้การดูแลบิดามารดา การช่วยเหลือ การเกื้อกูลของสมาชิกรุ่นบิดามารดา รวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน อาทิ บุตรที่โตแล้วมีโอกาสเข้าสู่วัยแรงงานจากนั้นก็จะมีครอบครัวเป็นของตัวเอง โดยในบางครอบครัวก็จะแยกไปตั้งครอบครัวใหม่ ซึ่งอาจจะทำให้ความสามารถ หรือเวลาในการดูแลรุ่นบิดามารดา รวมไปถึงการขอความช่วยเหลือจากรุ่นบิดามารดาของบุตรน้อยกว่าเดิมหรืออาจจะเป็นไปได้ในทางกลับกัน

จากการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2535) พบว่า สมาชิกในครอบครัวรุ่นบุตรที่ยังโสดจะให้การดูแล ส่งเสีย เลี้ยงดูผู้เป็นบิดามารดาในรูปแบบของการให้สิ่งอุปโภคบริโภค เช่น อาหาร เสื้อผ้า รวมไปถึงการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจเช่นเงิน ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งการเยี่ยมเยียน ช่วยทำงาน และการดูแลยามเจ็บป่วย น้อยกว่าบุตรที่สมรส หรือหม้าย หย่า แยกกันอยู่ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ (มนัส วณิชชานนท์ 2550) พบว่า การให้การเลี้ยงดู ดูแล ผู้เป็นบิดามารดาในครอบครัวจะอยู่ในรูปแบบของการให้สิ่งอุปโภคบริโภค เช่น อาหาร สิ่งของ รวมไปถึงการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจ ด้านเงินของบุตรที่สมรสแล้วมีสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับสถานภาพสมรสในกลุ่มอื่นๆ

แต่ในการศึกษาของ ภัทร ถามล (2554) พบว่า บุตรที่มีสถานภาพสมรสจะให้ความช่วยเหลือในรูปแบบสิ่งอุปโภคบริโภคมากขึ้น แต่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านเงินและดูแลด้านร่างกายลดน้อยลง นอกจากนี้ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) พบว่าบุตรที่มีสถานภาพสมรสจะเกื้อกูลทางเศรษฐกิจผู้ที่เป็นบิดามารดาในรูปแบบเงินมากที่สุด ส่วนบุตรในสถานภาพโสดจะดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดาในการดำรงชีวิตประจำวันมากที่สุด ส่วนบุตรที่สถานภาพสมรสที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่นั้นจะเกื้อหนุนผู้ที่เป็นบิดามารดาในด้านการให้สิ่งอุปโภคบริโภค เช่น อาหาร เสื้อผ้า รวมไปถึงการจ่ายค่ารักษาพยาบาล และดูแลเมื่อเจ็บป่วยมากที่สุด แต่จากการศึกษา (เทพินทร์ พัทธานรักษ์ 2537) พบว่าบุตรในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่ที่สมรสแล้วให้การเลี้ยงดูและดูแลบิดามารดาในรูปแบบอาหารแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดามากกว่าบุตรที่เป็นโสด หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ ในขณะที่ผู้เป็นบุตรที่สถานภาพโสดจะให้เสื้อผ้าแก่บิดามารดา ชักจูงผู้ที่เป็นบิดามารดาให้ออกกำลังกาย พุดคุย เยี่ยมเยียนผู้เป็นบิดามารดาและมีการเกื้อกูลในด้านเศรษฐกิจในรูปแบบเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายแก่ผู้เป็นบิดามารดาน้อยกว่าบุตรที่มีสถานภาพสมรส หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่

นอกจากการดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดาที่แตกต่างกันแล้ว ผู้ที่เป็นบุตรที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน ยังขอคำปรึกษา ความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำจากบิดามารดาแตกต่างกันเนื่องจากบุตรที่มีสถานภาพสมรสแล้ว เมื่อเกิดปัญหา หรือเรื่องภายในครอบครัว เช่น การทำงาน การเลี้ยงดูบุตร สุขภาพและชีวิต รวมไปถึงความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่โดยร้อยละ 44.1 จะ

ปรึกษาหารือกับคู่สมรสของตนเองมากกว่าขอคำปรึกษาจากคนอื่น รวมไปถึงผู้ที่เป็นบิดามารดาด้วยเช่นกัน (สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์, เกื้อ วงศ์บุญสิน et al. 2536)

จากผลการศึกษาที่มีความแตกต่างกันบ้าง ถึงอย่างไรก็ตามสถานภาพสมรสของบุตร น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการให้การดูแลบิดาที่แตกต่างกันโดยมีแนวโน้มว่าบุตรที่สมรสแล้วจะให้การดูแลบิดามารดามากกว่าบุตรที่มีสถานภาพอื่น รวมทั้งบุตรที่สมรสแล้วจึงแนวโน้มที่ผู้เป็นบุตรจะขอคำปรึกษา ความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำจากผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อยกว่าบุตรที่มีสถานภาพสมรสโสด ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า สถานภาพสมรสมีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

2.3.2 ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

อาชีพเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมของประชากรความแตกต่างในการประกอบอาชีพ มีโอกาสที่ทำให้ความสามารถในการดูแล หรือมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารไปมาหาสู่กับผู้เป็นบิดามารดาแตกต่างกัน ดังเช่นการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ (2535) พบว่าในครอบครัวที่มีรุ่นบุตรที่ไม่ได้ทำงานจะมีโอกาสที่บุตรไม่อยู่ในภาวะที่จะให้การเลี้ยงดูดูแล ส่งเสียผู้เป็นบิดามารดาในทุกๆทาง ส่วนรุ่นบุตรที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมมีโอกาสที่จะเลี้ยงดู ดูแล ส่งเสียผู้ที่เป็นบิดามารดาในรูปแบบของสิ่งอุปโภคบริโภคเช่น อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของรวมทั้งมีการไปมาหาสู่เยี่ยมเยียน และดูแลยามเจ็บป่วย มากกว่าหรือใกล้เคียงกับผู้เป็นบุตรที่ประกอบอาชีพอยู่ภาคนอกเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2536) พบว่า ในครอบครัวที่รุ่นบุตรประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะให้การเลี้ยงดู ดูแล ส่งเสียผู้ที่เป็นบิดามารดาในรูปแบบสิ่งอุปโภคบริโภคอาทิเช่น อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของในสัดส่วนที่สูงที่สุดในขณะที่ผู้ที่เป็นบุตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมจะให้การดูแล เลี้ยงดูบิดามารดาในรูปแบบของการให้เงินในสัดส่วนที่สูงที่สุด

แต่มีการศึกษาของ นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2536) พบว่า ครอบครัวที่มีบุตรที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมจะมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่เป็นบิดามารดาในด้านเศรษฐกิจรูปแบบตัวเงินและในรูปแบบสิ่งอุปโภคบริโภคน้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) พบว่าครอบครัวที่มีบุตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมจะเลี้ยงดู ดูแล และเกื้อหนุนผู้เป็นบิดามารดาในด้านเศรษฐกิจในรูปแบบเงิน เสื้อผ้า และการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ส่วนครอบครัวที่มีบุตรที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมจะให้การดูแล เลี้ยงดู และช่วยเหลือผู้ที่เป็นบิดามารดาในด้านอาหาร ดูแลเมื่อยาม

เจ็บป่วย และดูแลในการดำรงชีวิตประจำวันรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

ในทางกลับกันผู้ที่เป็นบุตรหลานในครอบครัวก็จะขอความช่วยเหลือ คำแนะนำ และคำปรึกษาจากผู้ที่เป็นบิดามารดา ซึ่งเคยเป็นผู้นำให้ความรู้ ถ่ายทอดวิชาการให้แก่ผู้ที่เป็นบุตรหลานอีกทั้งอยู่ในฐานะที่ควรเคารพนับถือ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษา เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมในครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ในสังคมปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันกัน ผู้ที่เป็นบุตรหลานที่อยู่ในวัยแรงงานส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน นอกภาคเกษตรกรรมซึ่งงานต่างๆต้องอาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะทางมากยิ่งขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้ที่เป็นบิดามารดา ทำให้ผู้ที่เป็นบิดามารดาถูกลดบทบาทความสำคัญ ขาดการยอมรับจากผู้ที่เป็นบุตรหลาน เกิดความห่างเหิน และอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นบิดามารดาที่เป็นวัยผู้สูงอายุกับรุ่นบุตรหลานที่เป็นวัยแรงงานลดลง (มนัส วนิชชานนท์ 2550)

จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อาชีพของรุ่นบุตรที่อยู่ในวัยแรงงานน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลในการดูแล เลี้ยงดูบิดามารดาแตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มว่าในครอบครัวที่มีบุตรหลานที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมจะให้การดูแลบิดามารดามากกว่าบุตรที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมในทางกลับกัน ครอบครัวที่มีบุตรหลานประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมก็จะขอความช่วยเหลือ คำแนะนำ และคำปรึกษาจากผู้ที่เป็นบิดามารดามากกว่าครอบครัวที่มีบุตรหลานประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ดังนั้นการศึกษานี้จึงตั้งสมมติฐานว่า อาชีพของบุตรหลานในครอบครัวจะมีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

รายได้ของครอบครัว

รายได้ในครอบครัวเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสถานะความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยครอบครัวใดที่มีรายได้ในครัวเรือนน้อย จำเป็นต้องใช้รายได้ส่วนนั้นไปเพื่อใช้จ่ายให้กับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นเหตุให้มีส่วนที่มีส่วนเกินจากค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เหลือมาจุนเจือผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อย โดยผลการศึกษาของ Sun and Liu (1994) พบว่าในครอบครัวที่มีบุตรหลานที่มีรายได้ในครอบครัวสูงจะเลี้ยงดู และจุนเจือบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงิน รวมทั้งให้อาหารแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดา รวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรหลานที่มีรายได้ในครอบครัวต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (เทพินทร์ พัชราณรงค์ 2537) พบว่าในเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้ในครอบครัวสูง จะให้การเลี้ยงดู ดูแลและช่วยเหลือผู้ที่เป็นบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินเพื่อ

เป็นค่าใช้จ่ายแก่บิดามารดา พาผู้ที่เป็นบิดามารดาไปพักผ่อน รวมทั้งชักจูงบิดามารดาให้ออกกำลังกายรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้ในครอบครัวต่ำกว่า

ในทางกลับกันครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้ครอบครัวสูงอาจให้การดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดามาก แต่การสื่อสาร การขอความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำจากผู้ที่เป็นบิดามารดาอาจจะน้อย เนื่องจากไม่มีเวลาให้กัน หรือมีความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างมาก ดังผลการศึกษาของภัทร ถาวร (2554) พบว่า ในครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้สูงจะขอความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ เช่น การขอคำปรึกษา หรือคำแนะนำจากผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้ต่ำกว่า รวมทั้งผู้ที่เป็นบิดามารดาจะก่อกลทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินแก่บุตรที่มีรายได้สูงต่ำกว่าบุตรที่มีรายได้ต่ำกว่าเช่นกัน

ถึงอย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้างต้นยังไม่สามารถชี้ให้เห็นชัดว่าในครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้ต่างกันจะเป็นปัจจัยที่จะดูแล เลี้ยงดู และให้ความช่วยเหลือผู้ที่เป็นบิดามารดาต่างกัน ในบางครอบครัวที่มีบุตรที่มีรายได้สูง แต่ผู้ที่เป็นบิดามารดาที่ยังคงมีรายได้ก็อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เป็นบุตรจะก่อกลทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อยกว่าครอบครัวอื่น ๆ ได้ แต่ก็สามารถคาดได้ว่า รายได้ของบุตรหรือครอบครัว น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในรูปแบบของการเลี้ยงดู ดูแล ก่อกลระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า รายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกันมีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

2.3.3 ปัจจัยทางจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นชาติพันธุ์

จารีตประเพณี และวัฒนธรรม

จารีตประเพณีและวัฒนธรรมนั้นมีเป็นตัวกำหนดถึงรูปแบบ บทบาท สถานภาพ การดำเนินชีวิตในสังคม รวมไปถึงโครงสร้าง กิจกรรม และ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งเป็นตัวกำหนดค่านิยมคนในครอบครัวแต่ละครอบครัว จึงมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะจารีตประเพณี และวัฒนธรรมทางสังคมที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมในครอบครัว และข้อตกลงร่วมกันในแต่ละครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน (ยนต์ ชุ่มจิต 2530) ซึ่งจารีตประเพณี และวัฒนธรรมนั้นอาจส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน ความสามารถในการเลี้ยงดู ดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดา ของผู้ที่เป็นบุตรหลานในครอบครัว การอยู่ร่วมกันในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัว รวมทั้งการขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา หรือคำแนะนำจากบิดามารดาแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาของ Steinbach (2008) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวเยอรมันพบว่าชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อครอบครัวที่เป็นสังคมย่อยของชุมชนโดยจะมีการทำกิจกรรมในครอบครัวที่แตกต่างกัน รวมไปถึงโครงสร้างของครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม ศาสนาและความเชื่อของแต่ละชุมชน แต่ผลการศึกษาพบว่าแม้ว่าครอบครัวที่มีพื้นฐานของวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่การเลี้ยงดูดูแล การแลกเปลี่ยนความรู้สึก การช่วยเหลือ เกื้อกูล และทรัพยากรทางเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว รุ่นบิดามารดาที่มีต่อรุ่นบุตร และ รุ่นบุตรที่มีต่อรุ่นบิดามารดา ก็ยังคงมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ Verma and Satyanarayana (2012) ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาวอินเดีย แต่มีข้อแตกต่างอยู่ในบางส่วนโดยมีการศึกษาพบว่า วัฒนธรรม ค่านิยม และ จารีตประเพณีเป็นตัวกำหนดถึงบทบาทและสถานภาพในสังคมของบุตร โดยบุตรที่เป็นเพศหญิงจะทำหน้าที่เลี้ยงดู ดูแล เกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดามากกว่าผู้ที่เป็นบุตรชาย แต่ในทางกลับกันบุตรชายจะได้รับการเลี้ยงดูดูแล รวมไปถึงการให้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เช่น เงินทองมากกว่าบุตรหญิง ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากจารีตประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม รวมทั้งหลักทางศาสนาที่ทำให้ความสำคัญของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งทางด้านบทบาทและสถานภาพทางสังคม

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาด้านจารีตประเพณี และวัฒนธรรมจะมีคล้ายกันและมีจุดที่แตกต่างกันบ้าง แต่จารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน น่าจะให้การดูแล เลี้ยงดู และเกื้อกูลแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาแตกต่างกัน รวมทั้งการขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะของบุตรจากผู้ที่เป็นบิดามารดาต่างกัน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า จารีตประเพณี และวัฒนธรรมมีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ความเป็นชาติพันธุ์

ความเป็นชาติพันธุ์นั้นเปรียบเสมือนกับการดำรงชีวิตและการยึดถืออัตลักษณ์ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมของชนชาติของตนภายใต้ จารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชนชาติหรือประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่ตนเองได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่โดยได้ถือว่าวัฒนธรรมของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนั้นเป็นวัฒนธรรมหลัก แต่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนก็ได้ดำเนินตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชกลุ่มชาติพันธุ์ของตนซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมรองอย่างแนบแน่นพันควบคู่ไปด้วย ซึ่งวัฒนธรรมของชกลุ่มชาติพันธุ์ของตนนั้นก็จะสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชน สังคม ครอบครัวและปัจเจกบุคคลที่ทำให้ชกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีความแตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ (อมรา พงศาพิชญ์ 2543) ซึ่งจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ Kauh (1997) ซึ่งศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์เกาหลีสี่ที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ความเป็นชาติพันธุ์ของคนเกาหลีในสหรัฐอเมริกาจะมีความสัมพันธ์ระหว่าง

ประชากรต่างรุ่นที่ยึดถึงความผูกพัน การทำกิจกรรมร่วมกันและการดูแล เลี้ยงดู ให้คำปรึกษา เกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจอย่างแน่นแฟ้น และแตกต่างกับประชากรสหรัฐซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Katz (2009) ที่ศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์ 3 กลุ่มในประเทศอิสราเอล โดยพบว่า ความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันจะทำให้โครงสร้างของครอบครัว การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว รวมไปถึง การดูแลเลี้ยงดู และการแลกเปลี่ยนทางจิตใจ และเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันตามรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาด้านความเป็นชาติพันธุ์จะมีคล้ายกันกันบ้าง แต่ความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน น่าจะให้การดูแล เลี้ยงดู และเกื้อกูลแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาแตกต่างกัน รวมทั้งการขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะของบุตรจากผู้ที่เป็นบิดามารดาต่างกัน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า ความเป็นชาติพันธุ์มีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

2.3.4 ปัจจัยด้านทุนมนุษย์

ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ช่วยหล่อหลอมพัฒนาให้มนุษย์มีความเจริญทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความคิด ทักษะคิด ความเชื่อ และค่านิยม ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้มีการยึดมั่นในจารีตประเพณี บรรทัดฐาน และค่านิยมแตกต่างกันด้วย รวมทั้งการศึกษายังมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม เพราะบุคคลที่มีการศึกษาสูงย่อมมีทักษะ ความคิด ความรู้ ความสามารถที่จะแสวงหาอาชีพที่ดี ซึ่งทำให้ได้รับค่าจ้างแรงงานในอัตราสูงและสามารถทำมาหาเลี้ยงตัวเองได้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2530) ซึ่งการทำมาหาเลี้ยงตัวเองได้นั้นอาจจะส่งผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน ความสามารถในการเลี้ยงดู ดูแลผู้เป็นบิดามารดา ของผู้ที่เป็นบุตรหลานในครอบครัว การอยู่ร่วมกันในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัว รวมทั้งการขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา หรือคำแนะนำจากบิดามารดาแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาของ Cicirelli (1981) พบว่าในครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า จะให้การดูแล เลี้ยงดู ส่งเสียผู้ที่เป็นบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงิน สิ่งอุปโภคบริโภค รวมไปถึงการจ่ายค่ารักษาพยาบาล การเยี่ยมเยียน และดูแลยามเจ็บป่วยรวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อกันน้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า เช่นเดียวกับการศึกษาของ Hong and Byun (1998) พบว่าในครอบครัวที่มีบุตรที่มี

ระดับการศึกษาสูงจะช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินและค่าใช้จ่ายมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

เช่นเดียวกับการศึกษาในประเทศไทย การศึกษาของ Katz (2009) พบว่าในครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะให้การช่วยเหลือ เลี้ยงดู ดูแล ทั้งทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงิน การเยี่ยมเยียน การให้เครื่องอุปโภคบริโภค และการดูแลทั้งยามปกติและยามเจ็บป่วยมากกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องบางประการกับการศึกษาของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2536) ที่พบว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีการศึกษาที่ต่ำกว่าจะดูแล เลี้ยงดูผู้เป็นบิดามารดาในด้านสิ่งอุปโภคบริโภค เช่น อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และสิ่งของอื่น ๆ รวมทั้งอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่เป็นบิดามารดาและมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสัดส่วนที่สูงที่สุด ส่วนครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะเลี้ยงดู ดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงินในสัดส่วนที่สูงที่สุด แต่มีการศึกษาของ เทพินทร์ พัทธานุกรักษ์ (2538) กลับพบว่าครอบครัวในเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีบุตรที่มีการศึกษาในระดับประถมจะเลี้ยงดู ดูแลผู้ที่เป็นบิดามารดาทางเศรษฐกิจในรูปแบบเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของบิดามารดาในชีวิตประจำวัน ส่วนในครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาระดับสูงกว่านั้นจะเลี้ยงดู ดูแล เกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดาในด้านอาหาร และพาผู้เป็นบิดามารดาไปพักผ่อน ซึ่งต่างจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) พบว่าการดูแล เลี้ยงดูช่วยเหลือ และเกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดาในด้านต่างๆ ของบุตรในแต่ละระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ไม่ว่าจะบุตรจะมีการศึกษาในระดับใดหรือไม่มีการศึกษาก็ตาม จะดูแล เลี้ยงดูช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่เป็นบิดามารดาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (นพคุณ ดิสุคนธ์ 2538) พบว่าครอบครัวที่มีบุตรไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาระดับใดก็ตามหรือแม้กระทั่งไม่มีการศึกษาระดับการศึกษาของบุตรนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือ รับฟังปัญหา และความกังวลใจรวมทั้งการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจที่บุตรพึงมีให้แก่บิดามารดา

ในทางกลับกันในครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะมีค่านิยม และทัศนคติในเรื่องปัจเจกบุคคลและมีอิสระรวมทั้งความเป็นตัวของตัวเองสูง อาจมองว่าผู้ที่เป็นบิดามารดาสูงอายุไม่ทันสมัย ความคิดล้าหลังอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างรุ่นวัยทำให้บทบาทการเป็นที่ปรึกษาของผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อยลง โดยการศึกษาของ นพคุณ ดิสุคนธ์ (2538) พบว่า ระดับการศึกษาของบุตรในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการได้รับความช่วยเหลือ รับฟังปัญหา และการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจของผู้เป็นบิดามารดาที่มีต่อบุตร หรือกล่าวได้ว่าไม่ว่าบุตรจะมีระดับการศึกษาในระดับใดก็ตามผู้ที่เป็นบิดามารดาจะให้ความช่วยเหลือ รับฟังปัญหา และการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าผลการศึกษาในแต่ละการศึกษาจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ระดับการศึกษาของบุตรที่แตกต่างกัน น่าจะให้การดูแล เลี้ยงดู และเกื้อกูลแก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาแตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มว่าบุตรที่มีการศึกษาสูงจะให้การดูแล เลี้ยงดูและเกื้อกูลต่อผู้ที่เป็นบิดามารดามากกว่า

ครอบครัวที่มีบุตรที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่า รวมทั้งระดับการศึกษาของบุตรที่แตกต่างกัน น่าจะขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะจากผู้ที่เป็นบิดามารดาต่างกัน กล่าวคือ ครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีการขอความช่วยเหลือ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะจากผู้ที่เป็นบิดามารดาน้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกัน

การย้ายถิ่น

มีการศึกษามากมายที่ศึกษาถึงผลกระทบจากการย้ายถิ่นที่มีต่อครอบครัวทั้งทางด้านความสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสังคม โดยการศึกษาของ Knodel, Kespichayawattana et al. (2007), Klienwechter (2012) Xing (2014) และ อารี จำปากลาง (2555) ที่สามารถสรุปได้ว่าการย้ายถิ่นของผู้เป็นบุตรในวัยแรงงานไปทำงานในพื้นที่ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าพื้นที่ต้นทางที่ครอบครัวตนเองอาศัยอยู่ โดยบุตรที่อยู่ในวัยแรงงานจะก่อครอบครัว บิดามารดาในทางเศรษฐกิจมากกว่าบุตรที่ไม่ได้ย้ายถิ่น แต่ในทางกลับกันบุตรที่ไม่ได้ย้ายถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลบิดามารดาทางด้านจิตใจ การให้คำปรึกษา มากกว่าบุตรที่ย้ายถิ่น แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Ma (2012) ซึ่งพบว่า การที่บุตรวัยแรงงานย้ายถิ่นไปในพื้นที่ปลายทางที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ มีค่าครองชีพสูงกว่าพื้นที่ต้นทางที่ตนอาศัยอยู่ รายได้ของผู้ย้ายถิ่นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตจึงทำให้ผู้เป็นบิดามารดาต้องมีการช่วยเหลือกิจการเศรษฐกิจมาให้แก่บุตรมากกว่าบุตรที่ไม่ได้ย้ายถิ่น หากมองในด้านของสังคมนั้น การศึกษาของ Walker (2010), Gullette (2014), Raleigh (2014) และ อารี จำปากลาง (2555) พบว่า บุตรวัยแรงงานที่มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ปลายทางที่มีความแตกต่างในด้าน สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่จากภูมิลำเนาเดิมของตน ทำให้ต้องมีการปรับตัว เกิดปัญหาสภาพจิตใจดังนั้นผู้เป็นบิดามารดาจึงมีการช่วยเหลือกิจการในด้านารับฟังปัญหา ให้คำปรึกษาแก่บุตรที่ย้ายถิ่นเพื่อลดปัญหาสภาพจิตใจของบุตรมากกว่าบุตรที่ไม่มีการย้ายถิ่น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการย้ายถิ่นนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสัมพันธ์และความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเป็นอย่างมาก ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า ครอบครัวที่มีการย้ายถิ่นแรงงานมีผลต่อความเป็นปีกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมากกว่าครอบครัวที่มีการย้ายถิ่นน้อยหรือไม่มีการย้ายถิ่นเลย

2.4 สมมติฐานงานวิจัย

- 1) ปัจจัยทางด้านประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 2) ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่ต่างกัน มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 3) ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม อันได้แก่ ลักษณะโครงสร้างครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส ศาสนา มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 4) ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปี และสถานภาพการทำงาน มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 5) ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ อันได้แก่ ระดับการศึกษาและการย้ายถิ่น มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 6) ปัจจัยทางด้านประชากร อันได้แก่ อายุ อายุแรกสมรส และสถานภาพสมรส มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 7) ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่ต่างกัน มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 8) ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม อันได้แก่ ลักษณะโครงสร้างครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส ศาสนา มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

- 9) ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปี และสถานภาพการทำงาน มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 10) ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ อันได้แก่ ระดับการศึกษาและการย้ายถิ่น มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 11) ปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

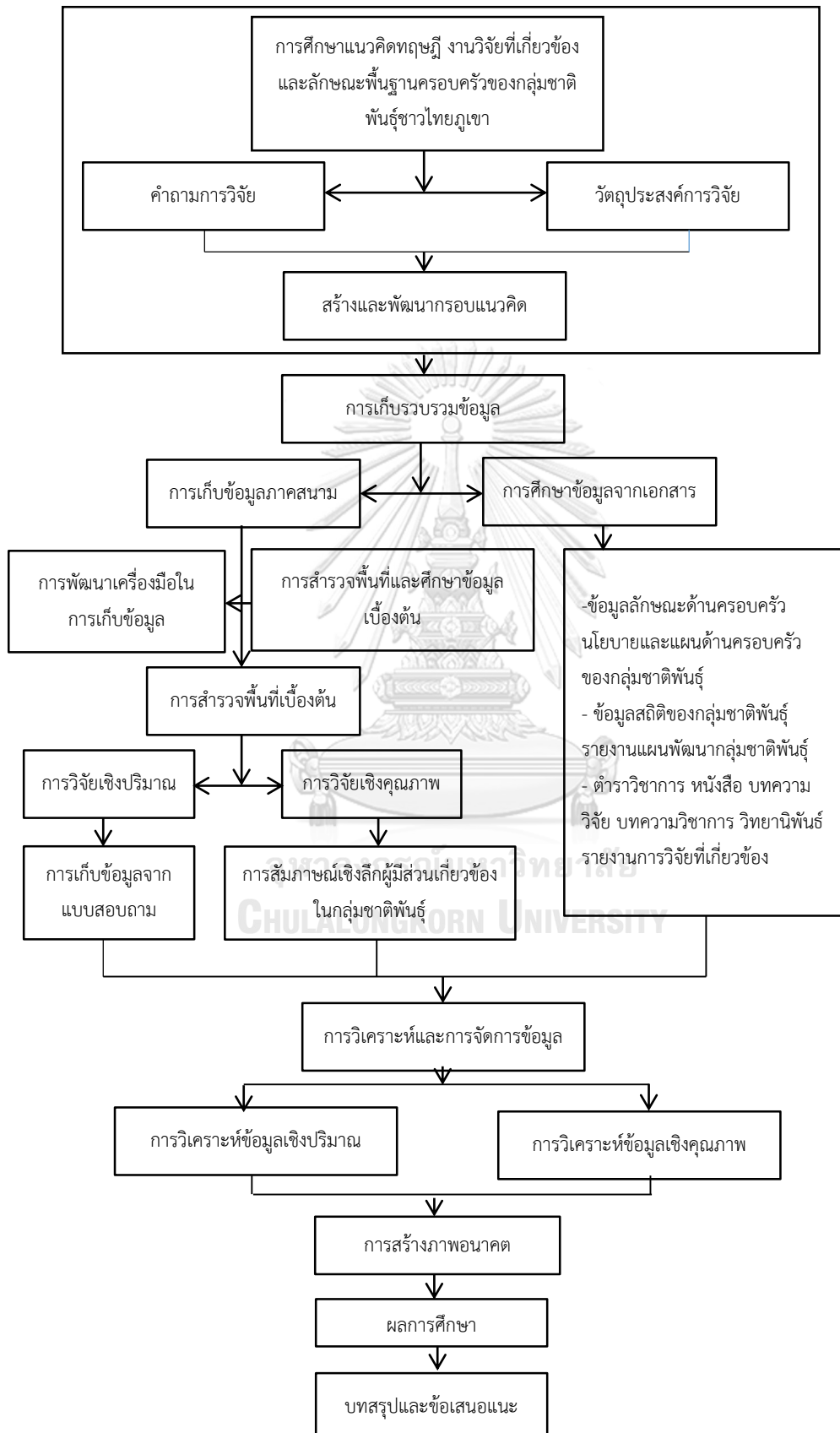
บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเริ่มจากการสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ที่ทำการศึกษา จากนั้นใช้แบบสอบถามที่พัฒนาจากแบบสอบถามของโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งจะใช้แบบสอบถามดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆที่ถูกคัดเลือกหลังจากเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว รวมไปถึงการเก็บข้อมูลภาคสนาม และการศึกษาจากเอกสารแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ

3.1.1 การออกแบบการวิจัย

3.1.2 ขั้นตอนที่ 1: การสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

การสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาเอกสาร โดยได้ใช้หลักการในการสังเกต ซึ่งมีรูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ (กัลยา วาณิชขปัญญา, 2550) ได้แก่

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

โดยในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนั้นผู้วิจัยได้เข้าอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนเพื่อทำการสังเกตการณ์ สำรวจการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งการทำกิจกรรมร่วมกัน ในช่วงเดือน ธันวาคม 2558 และ มกราคม 2559 เพื่อให้เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด อีกทั้งทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ซ้ำๆถึงประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องในเรื่องครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ดังนี้

1. ประเด็นทางด้านข้อมูลด้านประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
2. ประเด็นทางด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ อาทิ รูปแบบโครงสร้างครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ศาสนา และจารีตประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและชุมชน เป็นต้น
3. ประเด็นทางด้านทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ อาทิ รูปแบบอาชีพ รายได้ เป็นต้น
4. ประเด็นทางด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ อาทิ ระดับการศึกษา การย้ายถิ่น เป็นต้น
5. ประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ อาทิ การอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัว การทำกิจกรรมร่วมกัน การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เป็นต้น

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นเป็นการดำเนินการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงาน องค์กรที่ดูแล และเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของชุมชนที่มีต่อครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
2. แนวนโยบายในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆเช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข เป็นต้น

3. ปัจจัยที่มีผลต่อชุมชนและสมาชิกในชุมชนอาทิ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม รวมทั้งโอกาส ข้อจำกัดและปัญหาต่างๆที่ส่งผลต่อชุมชน และสมาชิกในชุมชน

รวมทั้งศึกษาจากเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในประเด็นทางด้านความเป็นมา ลักษณะทั่วไป ข้อมูลทางด้านประชากร รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม “ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองบนพื้นที่สูง(ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา)ในเขตภาคเหนือ” จากต้นแบบซึ่งได้มาจากแบบสอบถามในโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2554 เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ รวมทั้งนำข้อมูลมาพัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการศึกษาความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือต่อไป

3.1.3 ขั้นตอนที่ 2: การวิจัยเชิงสำรวจ

3.1.3.1 ประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมายคือ คริวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่า กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) และล่าหู่ (มุเซอ) โดยใช้สมาชิกในครัวเรือน คริวเรือนละ 1-2 คนที่เป็นวัยแรงงานอายุระหว่าง 18-55ปี เป็นตัวแทนครัวเรือน

3.1.3.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง

ขั้นตอนที่1 การเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจากจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ดังตารางที่1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน หมู่บ้าน/ ชุมชน	ครัวเรือน	ประชากร	
			จำนวน (คน)	%
กะเหรี่ยง	1,912	87,628	438,131	38.93
ม้ง (แม้ว)	253	19,287	153,955	13.68
เมี่ยน (เย้า)	178	6,758	45,571	4.05
อาข่า (อีก้อ)	271	11,198	68,653	6.10
ลาหู่ (มุเซอ)	385	18,057	102,876	9.14
ลีซู (ลีซอ)	155	6,553	38,299	3.40
ละว้า (ลัวะ)	69	4,361	22,260	1.98
ถิ่น	159	8,496	42,657	3.79
ขมุ	38	2,256	10,573	0.94
จีนฮ่อ	-	-	200,000	17.77
ตองซุ	4	42	226	0.02
ปะหล่อง (ตالاอ้าง)	7	439	2,234	0.20
รวม	3,431	165,075	1,125,525	100.00

ที่มา: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่จะทำการวิจัยจากกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งหมด โดยเลือกจำนวน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) ลาหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากการสำรวจและการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่จริง อีกทั้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่มีถิ่นฐานในภาคเหนือ การกระจายตัว และจำนวนประชากรจำนวนมาก และมีข้อมูลเพียงพอ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากตารางที่ 1 สถิติประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทย พ.ศ.2547 โดยกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ลาหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) มีประชากรรวมกันถึงร้อยละ 67.85 ของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547) ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในพื้นที่ที่ทำการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา 4 เผ่าหลักได้แก่ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ)แล้ว ผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่ที่ทำการวิจัยโดยเลือกพื้นที่ 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ จังหวัดน่าน ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในภาคเหนือของประเทศไทยที่เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา โดยพิจารณาจากสถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545 จำแนกตามรายจังหวัด (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545) รวมทั้งเป็นแหล่งที่ตั้งของสถาบันวิจัยชาวเขา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง โครงการพัฒนาพื้นที่สูงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (โครงการหลวง) และ องค์กรเครือข่ายต่างๆทางด้านชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้ ตารางที่ 2 ลักษณะสำคัญของพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย	ลักษณะสำคัญของพื้นที่
จังหวัดเชียงใหม่	<p>จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลักที่สำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เคยเป็นเมืองหลวงที่สำคัญของ อาณาจักรล้านนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการปกครองในภาคเหนือของประเทศไทยอันเป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่สำคัญทั้ง ภาครัฐและเอกชน มีภูมิประเทศแบบเทือกเขาสลับซับซ้อนและที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทางตอนกลางของจังหวัด เป็นแหล่งต้นน้ำหลายสาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ โดยมีพื้นที่ป่าไม้ถึงร้อยละ 80 ของจังหวัด (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2558) อีกทั้งเป็นถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายทั้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ราบ และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ดังนั้นจังหวัด เชียงใหม่จึงเป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ วิจัย และพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งภาครัฐและเอกชนได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ศูนย์พัฒนาสังคมของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และองค์กรเครือข่ายชาติพันธุ์เผ่าต่างๆ อีกด้วย</p> <p>จากสถิติสถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545 จำแนกตามรายจังหวัด นั้นเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีจำนวนชุมชน คริวเรือน และประชากร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขามากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545)</p>

<p>จังหวัดเชียงราย</p>	<p>จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยเป็นเมืองหลวงเก่าของอาณาจักรล้านนา ก่อนที่ย้ายไปที่จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย โดยมีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศเมียนมาร์ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้ปกคลุม โดยเป็นถิ่นที่อยู่ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา โดยมีการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ป่าไม้และภูเขาสูงเป็นจำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2558) อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ วิจัย และพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งภาครัฐและเอกชนได้แก่ ศูนย์วิจัยพัฒนาเกษตรพื้นที่สูง เชียงราย โครงการพัฒนาต่อยอดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ องค์กรเครือข่ายชาติพันธุ์เผ่าต่างๆ อีกด้วย</p> <p>จากสถิติสถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545 จำแนกตามรายจังหวัด นั้นเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีจำนวนชุมชน ครั้วเรือน และประชากร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขามากเป็นอันดับ2ของประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545)</p>
<p>จังหวัดแม่ฮ่องสอน</p>	<p>จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดทางภาคเหนือที่มีความโดดเด่นในหลายด้าน ทั้งสภาพภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน สภาพอากาศมีหมอกปกคลุมเกือบทั้งปี เป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นทางประชากรน้อยที่สุดในประเทศไทย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของประชากรจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2558) เป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ วิจัย และพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งภาครัฐและเอกชนได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแม่ฮ่องสอน ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 43 จังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์กรเครือข่ายชาติพันธุ์เผ่าต่างๆ อีกด้วย</p> <p>จากสถิติสถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545 จำแนกตามรายจังหวัด นั้นแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีจำนวนชุมชน ครั้วเรือน และประชากร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขามากเป็นอันดับ4ของประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545)</p>

<p>จังหวัดน่าน</p>	<p>น่าน ถือได้ว่าเป็นดินแดนที่โอบล้อมด้วยขุนเขาโดยมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาซึ่งวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกซึ่งเป็นติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นจังหวัดที่อุดมด้วยธรรมชาติผืนป่า สายน้ำ รวมทั้งวิถีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งพื้นราบและพื้นที่สูงที่เป็นเอกลักษณ์ ผู้คนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพิงเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยมีแม่น้ำน่านซึ่งนับว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเมืองไหลหลังจากเทือกเขาหลวงพระบางและเทือกเขาผีปันน้ำ จนไปรวมกับแม่น้ำปิง วัง ยม เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นเลือดหลักของประเทศ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2558) เป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ วิจัย และพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งภาครัฐและเอกชนได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรน่าน ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นจังหวัดน่าน ศูนย์เครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดน่าน องค์กรเครือข่ายชาติพันธุ์เผ่าต่างๆ อีกด้วย</p> <p>จากสถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545 จำแนกตามรายจังหวัด น่านน่านเป็นจังหวัดที่มีจำนวนชุมชนครัวเรือน และประชากร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขามากเป็นอันดับ5ของประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545)</p>
---------------------------	---

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรของครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม่ั่ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก่อ) ที่กระจายตัวใน 4 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน

ตารางที่ 3 จำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งหมด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ศึกษา

ชาติพันธุ์	เชียงใหม่	เชียงราย	แม่ฮ่องสอน	น่าน	รวม
กะเหรี่ยง	27,607	1,448	18,747	-	47,802
ม้ง (แม่ั่ว)	2,946	3,868	364	3,052	10,230
ล่าหู่ (มุเซอ)	7,136	8,575	1,273	6	16,990
อาข่า (อีก่อ)	977	9,690	-	-	10,667
รวม	38,666	23,581	20,384	3,058	85,689

ที่มา: คำนวณจากจำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด ที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ณ ปี พ.ศ. 2545 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*

* หมายเหตุ: ข้อมูลจำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด ที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ณ ปี พ.ศ. 2545 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นี้ เป็นข้อมูลล่าสุดที่มีอยู่ที่นำมาใช้ ณ ปี 2558

การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, 1977 อ้างใน กัลยา วาณิชบัญชา, 2550) สามารถคำนวณจำนวนตัวอย่างจากประชากรได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าร้อยละความคลาดเคลื่อนจากกลุ่มตัวอย่าง

จากตัวอย่างคำนวณหาขนาดของครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน

$$\begin{aligned} n &= ((85,689 / (1 + (85,689 \times (0.5)^2))) + 10\% \\ &= 398 \text{ ครัวเรือน หรือประมาณ } 400 \text{ ครัวเรือน} \end{aligned}$$

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน ที่ระดับ 0.05 เพราะฉะนั้นจากจำนวนประชากรครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) สถิติการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทย พ.ศ. 2545 ที่กระจายตัวใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งสิ้น 85,689 ครัวเรือน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2545) โดยเมื่อนำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane แล้วจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยเพียง 400 ครัวเรือน แต่เพื่อให้ตัวอย่างเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากร ซึ่งจะช่วยให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 1,200 ครัวเรือนซึ่งเป็นจำนวน 3 เท่าของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตร Taro Yamane จากนั้นจึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างไปคำนวณสัดส่วนขนาดตัวอย่างตามประชากรครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ที่กระจายตัวใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ซึ่งสามารถคำนวณขนาดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละจังหวัดที่ทำการวิจัยได้ดังนี้

ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธี Probability Proportional to Size หรือ PPS ดังนี้ เพื่อหาจำนวนตัวอย่างของครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ที่กระจายตัวใน 4 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร } n_h &= (n \times N_h) / N \\ \text{เมื่อ } n_h &= \text{ขนาดตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} \\ N_h &= \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม} \\ n &= \text{ขนาดตัวอย่างทั้งหมด} \\ N &= \text{จำนวนประชากรทั้งหมด} \end{aligned}$$

ตัวอย่าง การคำนวณหาขนาดตัวอย่างของครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ในจังหวัดเชียงใหม่

$$\begin{aligned} n_h &= (1,200 \times 27,607) / 85,689 \\ &= 387 \text{ ครัวเรือน} \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างของครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประมาณ 387 ครัวเรือน ตารางที่ 4 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ชาติพันธุ์	เชียงใหม่	เชียงราย	แม่ฮ่องสอน	น่าน	รวม
กะเหรี่ยง	387	20	263		669
ม้ง (แม้ว)	43	57		43	143
ล่าหู่ (มุเซอ)	100	120	18		238
อาข่า (อีก้อ)	14	136			149
รวม	544	333	280	43	1200

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาตามสัดส่วนและกลุ่มชาติพันธุ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยทำการสุ่มเลือกตัวอย่างครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้รายชื่อชุมชนในพื้นที่บูรณาการดำเนินโครงการต่างๆในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ในแผนแม่บทการพัฒนาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2560 ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบตัวอย่างในการทำวิจัยในครั้งนี้เนื่องจากแผนแม่บท

ดังกล่าวครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมากที่สุด อีกทั้งรายชื่อชุมชนในพื้นที่
บูรณาการดำเนินโครงการต่างๆในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีข้อมูลอย่างละเอียดซึ่งระบุ ชื่อ
ชุมชน จำนวนครัวเรือน ที่ตั้งในอำเภอ ตำบล และจังหวัด และ กลุ่มชาติพันธุ์ตามโครงการพัฒนา
พื้นที่สูง โครงการต่างๆ โดยนำรายชื่อชุมชนดังกล่าวทำการประชุมประสานงานร่วมกับหน่วยงานด้าน
ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา Asia Indigenous People Pact (AIPP) ซึ่งเป็นหน่วยงานในการประสานงาน
ในการทำวิจัยในครั้งนี้ทำการระบุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชุมชน
ในหน่วยงานรับผิดชอบของผู้ประสานงานจากหน่วยงานด้านชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา Asia Indigenous
People Pact (AIPP) เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำการวิจัยดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายชื่อชุมชนและพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

จังหวัด	พื้นที่	ชาติพันธุ์	ชุมชน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	รหัสชุมชน
เชียงใหม่ (01)	ตำบลบ้าน หลวง อำเภอ จอมทอง (01)	กะเหรี่ยง (01)	บ้านแม่ กลาง(01)	162	878	01010101
			บ้านขุน กลาง (02)	117	512	01010102
		ม้ง (02)	บ้านกู่ฮ้อ สามัคคี (03)	52	321	01010203
	ตำบลปรังหिन ฝน อำเภอแม่ แจ่ม (02)	กะเหรี่ยง (01)	บ้านเซโตชา (01)	157	820	01020101
		อาข่า (04)	บ้านอม พาย (02)	96	536	01020402
	ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว (03)	ลาหู่ (03)	บ้านเจีย จันทร์ (01)	134	1,072	01030301

จังหวัด	พื้นที่	ชาติพันธุ์	ชุมชน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	รหัสชุมชน
เชียงราย (02)	ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง (01)	กะเหรี่ยง (01)	บ้านรวม มิตร (01)	1,249	3,560	02010101
		ม้ง (02)				02010201
		ล้าหู่ (03)				02010301
		อาข่า (04)				02010401
	ตำบลแม่สลอง ใน อำเภอแม่ ฟ้าหลวง (02)	ล้าหู่ (03)	บ้านห้วย หยอกป่าไช (01)	207	1,100	02020301
		อาข่า (04)				02020401
	ตำบลเทอดไท อำเภอแม่ฟ้า หลวง (03)	ม้ง (02)	บ้านม้งแปด หลัง (01)	75	463	02030201
แม่ฮ่องสอน (03)	ตำบลปางหมู อำเภอเมือง (01)	กะเหรี่ยง (01)	บ้านห้วยผา (01)	278	962	03010101
			ดอยแสง (02)	79	358	03010102
	ตำบลแม่नाเต็ง อำเภอปาย (02)	ล้าหู่ (03)	ในของ(01)	61	260	03020301
น่าน (04)	อำเภอเฉลิม พระเกียรติ (01)	ม้ง (02)	สะจุก (01)	200	980	04010201

ที่มา: แผนแม่บทการพัฒนาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2560 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์

เมื่อเลือกชุมชนที่ตัวอย่างได้แล้วนั้น ผู้วิจัยจะทำการเลือกครัวเรือนโดยตัวอย่างใช้แผน
ที่ชุมชนที่แสดงถึงที่ตั้งของครัวเรือนในแต่ละชุมชนทำการเข้าไปทุกครัวเรือนในชุมชนที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่างเพื่อดำเนินการวิจัยจากนั้นผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาจาก
แบบสอบถามต้นแบบของโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนา

มนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการสอบถามสมาชิกครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานอายุระหว่าง 18 ถึง 55 ปีที่อาศัยอยู่ในแต่ละครัวเรือนครัวเรือนละ 1 คน เป็นตัวแทนครัวเรือน โดยกำหนดให้หัวหน้าครัวเรือนเป็นลำดับแรก คู่สมรสหัวหน้าครัวเรือนเป็นลำดับที่สอง และบุตรของหัวหน้าครัวเรือนเป็นลำดับสุดท้าย หากผู้วิจัยไม่สามารถติดต่อ หรือพบผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือน จำนวน 3 ครั้ง (ดังตารางที่ 6) ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยในครัวเรือนถัดไปเพื่อทำการตอบแบบสอบถามจนครบขนาดตัวอย่าง 1,200 ครัวเรือนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

ตารางที่ 6 จำนวนครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่ไม่สามารถติดต่อ หรือพบได้จำนวน 3 ครั้ง จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ชาติพันธุ์	เชียงใหม่	เชียงราย	แม่ฮ่องสอน	น่าน	รวม
กะเหรี่ยง	7	0	11		18
ม้ง (แม้ว)	2	1		2	5
ลาหู่ (มุเซอ)	5	5	0		10
อาข่า (อีโก้)	3	4			7
รวม	17	10	11	2	40

โดยผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้ทั้งสิ้น 1,285 ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนดังตารางที่ 7 และสามารถจำแนกตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยตามสถานภาพในครัวเรือนได้ตามตารางที่ 8

ตารางที่ 7 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ชาติพันธุ์	เชียงใหม่	เชียงราย	แม่ฮ่องสอน	น่าน	รวม
กะเหรี่ยง	417	21	266		704
ม้ง (แม้ว)	44	57		43	144
ลาหู่ (มุเซอ)	115	123	20		258
อาข่า (อีโก้)	34	145			179
รวม	610	346	286	43	1,285

ตารางที่ 8 แสดงร้อยละสถานภาพในครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานภาพในครัวเรือน	โดยรวม	กะเหรี่ยง	ม้ง	ลาหู่	อาข่า
หัวหน้าครัวเรือน	52.06% (669)	52.13% (367)	54.86% (79)	46.51% (120)	57.54% (103)
คู่สมรสหัวหน้าครัวเรือน	34.24% (440)	35.94% (253)	20.83% (30)	39.92% (103)	30.17% (54)
บุตรหัวหน้าครัวเรือน	13.70% (176)	11.93% (84)	24.31% (35)	13.57% (35)	12.29% (22)
รวม	100% (1,285)	100% (704)	100% (144)	100% (258)	100% (157)

3.1.4 ขั้นตอนที่ 3: การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเลือกตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยจะทำการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง หรือสอบถามความคิดเห็น 50 คน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาผู้ถูกสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเผ่าต่างๆ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ลาหู่ (มูเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ที่มีสถานภาพโสด ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มาจากชุมชนที่เป็นพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นกรณีศึกษาปัญหาการกระจัดตัวทางความคิด และต้องการให้ข้อมูลที่จะเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นได้ทั้งแนวคิดและกว้างโดยมีความสอดคล้องรวมทั้งการคำนึงถึงความพอดีและความเหมาะสมของขนาดและจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์วิจัยเชิงคุณภาพอีกด้วย ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ชาติพันธุ์	เชียงใหม่	เชียงราย	แม่ฮ่องสอน	น่าน	รวม
กะเหรี่ยง	16	1	11	0	28
ม้ง (แม้ว)	2	2	0	2	6
ลาหู่ (มูเซอ)	4	5	1	0	10
อาข่า (อีก้อ)	1	6	0	0	6
รวม	23	14	12	2	50

3.1.5 ขั้นตอนที่ 4: การดำเนินการวิจัยและการสร้างภาพอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ได้นำกระบวนการมองอนาคตและเทคนิคการสร้างภาพอนาคตมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนการมองอนาคตและสร้างภาพอนาคตดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: กำหนดกระบวนการและรูปแบบการมองอนาคต โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาผู้วิจัยพิจารณาจากการสำรวจและการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่จริง เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาหัวข้อในแบบสอบถาม และข้อสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ให้ครอบคลุมเรื่อง โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และความเป็นปีกแผ่น รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อครอบครัว ที่ยังคงเป็นประเด็นและเป้าหมายที่สำคัญทางด้านครอบครัวในปัจจุบัน และอนาคต โดยการวิจัยในครั้งนี้จะใช้รูปแบบและเทคนิคในการมองอนาคต รูปแบบ Ethnographic Future Research (EFR) ผ่านการวิจัยเชิงปริมาณในการใช้แบบสอบถาม ที่ได้จากการพัฒนาจากแบบสอบถามจากโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคำถามสำหรับการสำรวจความคิดเห็น รูปแบบ Ethnographic Future Research (EFR) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

หรือสอบถามความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์พิจารณาผู้ตอบถูกสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน รวมไปถึงผู้มีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสถานภาพโสด ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มาจากชุมชนที่เป็นพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการกระจุกตัวทางความคิด และต้องการให้ข้อมูลที่จะเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นได้ทั้งแนวลึกและกว้างโดยมีความสมดุลรวมทั้งการคำนึงถึงความพอดีและความเหมาะสมของขนาดและจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อใช้ในการวิเคราะห์โดยวิธี Content Analysis อีกด้วย

ขั้นตอนที่2: วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ มีดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Documentary Data Collecting) เป็นการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างความสัมพันธ์ ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ เพื่อให้เข้าใจบริบทโดยรวมในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา การมองอนาคต การสร้างภาพอนาคต รวมทั้งประเด็น และหัวข้อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งนำไปวิเคราะห์เชื่อมโยงกับความรู้ต่างๆเข้ากับงานวิจัย ให้สามารถนำไปวิเคราะห์สังเคราะห์ต่อไป อีกทั้งเพื่อจัดทำเป็นเอกสารแบบสอบถามในการทำวิจัยเชิงสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data Collecting) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่า กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาข่า (อีก้อ) ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน โดยนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาข้อคำถามในแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยพัฒนาแบบสอบถามจากแบบสอบถามจากโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้นทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยและผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ จารีตประเพณี วัฒนธรรม บทบาททางเพศ และการย้ายถิ่น ที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รวมไปถึงโครงสร้าง และความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ เพื่อให้ได้ภาพในอนาคต อีกทั้งเพื่อขยายผลต่อไปยังการออกแบบข้อสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพอีกด้วย

ขั้นตอนที่3: การดำเนินการศึกษา เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขต

ภาคเหนือ รวมทั้งเพื่อเป็นการกำหนดภาพอนาคตในด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 ทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ เป็นวิธีการให้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามที่พัฒนาจากแบบสอบถามของโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจะนำแบบสอบถามดังกล่าวสอบถามวัยรุ่นแรงงานชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และอาข่า (อีก้อ) ในพื้นที่จำนวน 4 จังหวัดในเขตภาคเหนือ ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Random Sampling เป็นตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของประชากรต่างรุ่นในครอบครัว เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยและผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ จารีตประเพณี วัฒนธรรม บทบาททางเพศ และการย้ายถิ่น ที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ รวมทั้งคำถามที่เกี่ยวกับโครงสร้าง และความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ เพื่อเป็นข้อมูลในกระบวนการมองอนาคต โดยให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทำการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยไม่สามารถอ่าน หรือเข้าใจภาษาไทยได้ จะมีผู้ช่วยวิจัยที่มาจากผู้ประสานงานจากหน่วยงานด้านชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ที่สามารถสื่อสารภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแทนการให้อ่านและตอบแบบสอบถามเอง โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะทำการอ่านและตอบแบบสอบถามเอง หรือทำการสัมภาษณ์ คนละ 1 ครั้ง ใช้เวลา ประมาณ 30-45 นาที หากผู้วิจัยไม่สามารถติดต่อ หรือพบผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือน จำนวน 3 ครัวผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยในครัวเรือนถัดไปเพื่อทำการตอบแบบสอบถามจนครบขนาดตัวอย่าง 1,200 ครัวเรือนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ต่อไป

3.2 ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ที่มีสถานภาพโสด ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มาจากชุมชนที่เป็นพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเชิงลึกเกี่ยวกับ ลักษณะความเชื่อ ค่านิยมในการสร้างครอบครัวในอนาคต รูปแบบและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของชุมชนหรือหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ เช่น การพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในกลุ่มตัวอย่างทุกระดับนอกเหนือจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ อีกทั้งเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการกระจุกตัวทางความคิด และต้องการให้ข้อมูลที่จะเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นได้ทั้งแนวลึกและกว้างเพื่อให้เกิดความสมดุลของข้อมูล โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกสัมภาษณ์คนละ 1 ครั้งใช้เวลาสัมภาษณ์

ประมาณ 30-45 นาที ระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเทปเสียง โดยจะทำการขออนุญาตจากผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยทำการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ หากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยไม่สามารถสื่อสารหรือเข้าใจภาษาไทยได้ ผู้วิจัยจะให้ผู้ช่วยวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานจากหน่วยงานด้านชาติพันธุ์ชาวไทย ภูเขาเป็นล่ามในการแปลภาษาระหว่างการสัมภาษณ์ และเทปบันทึกการสัมภาษณ์จะถูกทำลายเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4: การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดในการมองอนาคต และกรอบแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านครอบครัวมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) ล่าหู่ (มุเซอ) และ อาซา (อีโก้) ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน โดยใช้สถิติเชิงปริมาณ และ สถิติขั้นสูง Ordered Logistic Regression ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ซึ่งผู้วิจัยทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์ Ordered Logistic Regression Analysis ซึ่งได้ค่า prob chi2 ได้ค่า 0.8081 ซึ่งหมายความว่าไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าแบบจำลองที่ใช้ cumulative logit function โดยกำหนดให้ ค่าของ regression coefficients ของตัวแปรอิสระทุกตัวคงที่ ในขณะที่ intercept มีค่าเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับระดับของตัวแปรตาม หรือที่รู้จักกันในนาม proportional odds model มีความเหมาะสม และให้ผลทางสถิติที่ไม่แตกต่างไปจากแบบจำลองที่กำหนดให้ทั้ง regression coefficients ของตัวแปรอิสระ และ/หรือ intercept สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ Ordered Logistic Regression ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับมีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ

รวมไปถึงการวิเคราะห์โดยใช้ Poisson Regression Analysis มาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบันและจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต โดยการวิเคราะห์โดยใช้ Poisson Regression Analysis นั้นผู้วิจัยทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) ซึ่งผลการทดสอบดังกล่าวไม่สามารถใช้ Ordered Logistic Regression ได้ ซึ่งได้ปรับใช้เป็นการทดสอบโดยวิธี Poisson Regression Analysis ซึ่งได้ทำการทดสอบความเหมาะสมของการวิเคราะห์ด้วยวิธี Poisson Regression Analysis โดยใช้ใช้คำสั่ง estat gof พบว่า ค่า prob chi2 ได้ค่า 1.0000 ซึ่งหมายความว่าไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าการใช้วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรในปัจจุบันและจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต จึงสามารถใช้การวิเคราะห์ด้วย

วิธีวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต

จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณนำมาอภิปรายผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียง ประกอบกับแผนภูมิและตารางต่อไป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์และอภิปรายข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสำรวจ และการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และอภิปรายในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ลักษณะความเชื่อ ค่านิยมในการสร้างครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

- รูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

- ข้อเสนอแนะในด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในอนาคต

- ข้อมูลในระดับชุมชน หรือหมู่บ้าน โดยเป็นแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน หรือหมู่บ้านเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนหรือหมู่บ้านในอนาคต

โดยจะมีการนำเสนอผลการอภิปรายข้อมูลในรูปแบบการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะออกมาในรูปแบบการวิเคราะห์ Content Analysis ต่อไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

3.2.1 แบบสอบถาม

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม “ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองบนพื้นที่สูง(ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา)ในเขตภาคเหนือ” โดยได้รับอนุญาตจาก ศาสตราจารย์ ดร.พัชรวาลย์ วงศ์บุญสิน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้นำแบบสอบถามในโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย” ของศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2554 มาเป็นต้นแบบในการปรับปรุง และพัฒนาจากแบบสอบถามในโครงการดังกล่าวเพื่อให้สามารถใช้ในการสอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้เพิ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ ชนเผ่า ศาสนาที่นับถือ เป็นต้น รวมทั้งเพิ่มเติม

ในส่วนของแนวโน้ม และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคต เพื่อใช้ในการสร้างภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและโครงสร้างของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในอนาคต เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ อีกทั้งแบบสอบถามในการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัว และชาติพันธุ์ ในการพัฒนา ปรับปรุง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังรายนามในตารางภาคผนวกที่ 1 โดยในแบบสอบถาม จำแนกข้อคำถามออกเป็น 6 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สัญชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2: แบบบันทึกครัวเรือน จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกของทุกคนในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ-สกุล บทบาทในครัวเรือน ความสัมพันธ์กับผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานการณ์อยู่ร่วมกัน สถานการณ์ทำงาน และ ศาสนา

ส่วนที่ 3: รายละเอียดในการติดต่อกับบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถามและบิดามารดาของคู่สมรส แบ่งเป็น

- 1) ความสม่ำเสมอในการติดต่อกับบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถามและบิดามารดาของคู่สมรส
- 2) ความสม่ำเสมอในการให้ปัจจัยต่างๆแก่บิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถาม และบิดามารดาของคู่สมรส เช่น เงิน สิ่งของ อาหาร การดูแลสุขภาพ และการรับฟังปัญหา รวมทั้ง การได้รับปัจจัยเหล่านั้นจากผู้เป็นบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถาม และบิดามารดาของคู่สมรส
- 3) การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดูแลบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถาม และบิดามารดาของคู่สมรส

ส่วนที่ 4: รายละเอียดของบุตร จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่นจำนวนบุตร อายุของบุตร สถานภาพสมรสของบุตร สถานภาพการทำงานของบุตร ความสม่ำเสมอในการติดต่อสื่อสารกับบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม ความสม่ำเสมอในการให้ปัจจัยต่างๆระหว่างบุตรกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เงิน สิ่งของ อาหาร การดูแลสุขภาพ และการรับฟังปัญหา รวมทั้ง ผู้มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 5: ความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จะเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นทัศนคติในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการดูแลบิดามารดา ด้านการสมรส ด้านการเลี้ยงดูบุตรและผู้สูงอายุ ด้านการมีบุตร ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ 6: ความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวในอนาคต จะเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและโครงสร้างของครอบครัวในอนาคต

เมื่อทำการออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งหมดโดยได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ที่ 0.823 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 10 ตารางผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.823	73

3.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยนี้ได้จัดทำขึ้นโดยผ่านการพัฒนา ตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัว และชาติพันธุ์ รวมทั้งตัวแทนองค์กรที่ประสานงานด้านชาติพันธุ์ ดังรายนามในตารางภาคผนวกที่ 1 เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งเข้ากับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบด้วยประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ดังนี้

- 1) ลักษณะความเชื่อ ค่านิยมในการสร้างครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 2) รูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
- 3) ข้อเสนอแนะในด้านความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในอนาคต
- 4) แนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน หรือหมู่บ้านเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนหรือหมู่บ้านในอนาคต

บทที่ 4

ลักษณะทั่วไปของประชากร และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่น

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะทั่วไปทางประชากรและลักษณะความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ จากข้อมูลปฐมภูมิในการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ 4 เผ่าหลักได้แก่ กะเหรี่ยงม้ง อาข่า และลาหู่ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ซึ่งเป็นวัยแรงงานอายุระหว่าง 18-55 ปี จำนวน 1,285 คนที่เป็นตัวแทนของของแต่ละครัวเรือน โดยวิธีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

4.1 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

โดยพิจารณาลักษณะทั่วไปทางประชากรพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36.21 ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีอายุเฉลี่ยสูงสุดที่ 40.26 ปี รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 35.92 ปี กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอายุอยู่ที่ 34.95 ปี และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 34.91 ปี ตามลำดับ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยอยู่ที่ 21.31 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศชายอยู่ที่ 22.48 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศหญิงอยู่ที่ 20.40 ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุแรกสมรสเฉลี่ยสูงสุดคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีอายุแรกสมรสเฉลี่ยอยู่ที่ 22.52 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศชายอยู่ที่ 22.80 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศหญิงอยู่ที่ 22.31 ปี รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยอยู่ที่ 21.35 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศชายอยู่ที่ 22.75 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศหญิงอยู่ที่ 20.27 ปี กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีอายุแรกสมรสเฉลี่ยอยู่ที่ 20.73 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศชายอยู่ที่ 22.48 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศหญิงอยู่ที่ 19.78 ปี และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่ 20.62 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศชายอยู่ที่ 21.12 ปี อายุแรกสมรสเฉลี่ยของเพศหญิงอยู่ที่ 19.84 ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแต่งงานและอยู่ร่วมกันร้อยละ 84.8 และหากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแต่งงานและอยู่ร่วมกันร้อยละ 87.6 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีสถานภาพสมรสแต่งงานและอยู่ร่วมกันร้อยละ 77.1 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีสถานภาพสมรสแต่งงานและอยู่ร่วมกันร้อยละ 76.0

ในด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในพบว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา อยู่ที่ร้อยละ 35.5 โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับการศึกษาสูงกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ที่ร้อยละ 28.5 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา อยู่ที่ร้อยละ 35.5 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่และอาข่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับไม่มีการศึกษา โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่อยู่ที่ร้อยละ 31.0 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ร้อยละ 41.3 ส่วนในเรื่องของการย้ายถิ่นนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีการย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพในต่างถิ่นจำนวนเล็กน้อยอยู่ที่ร้อยละ 4.6 โดยมีจำนวนปีที่ย้ายถิ่นเฉลี่ยอยู่ที่ 7.62 ปีซึ่งเป็นการย้ายถิ่นไปอยู่ในเขตตัวเมืองของจังหวัด และมีการเข้ามาเยี่ยมเยียนญาติในในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือในเทศกาลที่สำคัญ ซึ่งเหตุผลการย้ายถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 55.5 ย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพที่มั่นคงมากกว่าในภูมิลำเนา หากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอัตราการผู้ย้ายถิ่นสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 6.9 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ร้อยละ 6.7 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ร้อยละ 4.4 และ กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีอัตราการย้ายถิ่นน้อยที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 2.3 ส่วนจำนวนปีที่ย้ายถิ่นนั้นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีจำนวนปีที่ย้ายถิ่นเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 8.52 ปี รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีจำนวนปีที่ย้ายถิ่นเฉลี่ยอยู่ที่ 6.80 ปี กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีจำนวนปีที่ย้ายถิ่นเฉลี่ยอยู่ที่ 6.60 ปี และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีจำนวนปีที่ย้ายถิ่นเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 ปี ตามลำดับ และเหตุผลของการย้ายถิ่นทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีเหตุผลการย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพที่มั่นคงกว่าในภูมิลำเนาเป็นเหตุผลสูงสุด โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ร้อยละ 51.61 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่ที่ร้อยละ 50.00 กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่อยู่ที่ร้อยละ 66.67 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ร้อยละ 61.54

ส่วนในด้านทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกรรวมเพื่อการค้าอยู่ที่ร้อยละ 55.0 และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมเพื่อการค้าเช่นกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีประกอบอาชีพเกษตรกรรวมเพื่อการค้าสูงสุดที่ร้อยละ 67.4 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ร้อยละ 57.7 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่ที่ร้อยละ 42.4 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ร้อยละ 36.9 ตามลำดับ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 167,561.09 บาท โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปีสูงที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้งโดยมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 244,013.89 บาท รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ 173,220.17 บาท กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่อยู่ที่ 138,593.02 บาท และน้อยที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ 125,553.07 บาท

ในแง่ของทุนทางสังคมนั้นด้านของการนับถือศาสนาและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียว ร้อยละ 44.4 รองลงมา นับถือศาสนาพุทธเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 35.9 นับถือศาสนาพุทธร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ ร้อยละ 12.8 นับถือศาสนาคริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ ร้อยละ 5.2 และนับถือความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว ร้อยละ 1.6 ตามลำดับ ส่วนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ม้ง และอาข่าส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธเพียงอย่างเดียวโดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ร้อยละ 41.9 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่ที่ร้อยละ 47.9 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ร้อยละ 53.6 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียวโดยอยู่ที่ร้อยละ 84.9 ในด้านของขนาดครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ 5.05 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดอยู่ที่ 6.15 คนต่อครอบครัว รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ อยู่ที่ 5.15 คนต่อครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ 4.96 คนต่อครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีขนาดของครอบครัวเล็กที่สุดอยู่ที่ 4.80 คนต่อครอบครัว ส่วนขนาดจำนวนบุตรนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีสถานภาพสมรสหรือเคยสมรสจะมีขนาดจำนวนบุตรเฉลี่ยอยู่ที่ 3.01 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีขนาดจำนวนบุตรเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ 3.48 คนต่อครอบครัว รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่อยู่ที่ 3.45 คนต่อครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ 3.19 คนต่อครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีขนาดจำนวนบุตรเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่ 2.71 คนต่อครอบครัว ในด้านลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 60.5 รองลงมาเป็นครอบครัวขยาย (อาศัยร่วมกับรุ่นบิดามารดาและรุ่นบุตร) ร้อยละ 31.1 ครอบครัวขยายพิเศษ (อาศัยอยู่รวมมากกว่า 3 รุ่น) ร้อยละ 5.8 และครอบครัวพิเศษ (อาศัยอยู่ร่วมกับรุ่นเดียวกัน หรืออาศัยอยู่เพียงลำพัง) ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมส่วนใหญ่เป็นแบบ Matrilocal Residence คือหลังจากการสมรสจะอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง ร้อยละ 33.6 รองลงมาเป็นแบบ Patrilocal Residence คือหลังจากการสมรสจะอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายชาย ร้อยละ 26.1 เป็นแบบ Natalocal Residence คือหลังสมรสจะอาศัยอยู่ร่วมกับทั้งครอบครัวฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ร้อยละ 15.4 เป็นแบบ Neolocal Residence คือหลังการสมรสจะแยกออกมาอาศัยอยู่กันเอง ร้อยละ 14.4 และ เป็นโสดยังไม่สมรส ร้อยละ 10.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและลาหู่ ส่วนใหญ่เป็นแบบ Matrilocal Residence คือหลังจากการสมรสจะอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง ร้อยละ 40.3

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ร้อยละ 36.8 สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่า นั้นส่วนใหญ่เป็นแบบ Patrilocat Residence คือหลังจากการสมรสจะอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายชาย ร้อยละ 47.2 สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และ ร้อยละ 35.8 สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า

ตารางที่ 11 ลักษณะทั่วไปของตัวแทนของครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ (N=1,285 คน)

คุณลักษณะข้อมูลของผู้ที่ตอบ แบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของ ครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มชาติพันธุ์ (ร้อยละ)				
	โดยรวม (N=1,285)	กะเหรี่ยง (N=704)	ม้ง (N=144)	ลาหู่ (N=258)	อาข่า (N=179)
ปัจจัยทางประชากร					
เพศ					
หญิง	54.0	54.4	62.5	62.4	53.6
ชาย	46.0	45.6	37.5	37.6	46.4
อายุ					
อายุเฉลี่ย (ปี)	36.21	35.9	34.95	34.91	40.26
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.815	10.185	11.414	10.329	12.440
จำนวนร้อยละช่วงอายุ					
15-24	15.2	14.1	23.6	15.5	12.3
25-34	31.9	33.8	27.1	35.3	23.5
35-44	28.9	29.7	28.5	29.5	25.7
45-54	17.7	17.6	13.9	14.3	26.3
55-59	6.2	4.8	6.9	5.4	12.3
สถานภาพสมรส					
โสด	10.9	9.7	21.5	7.0	12.8
แต่งงานและอยู่ร่วมกัน	84.8	87.6	77.1	87.6	76.0
หย่าและแยกทาง	2.3	1.8	1.4	3.5	2.8
หม้าย	2.0	0.9	0.0	1.9	8.4
อายุแรกสมรส (ปี)	(N=1,145)	(N=636)	(N=113)	(N=240)	(N=156)
อายุแรกสมรสเฉลี่ย (ปี)	21.31	21.35	20.62	20.73	22.52
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.780	4.286	4.132	5.407	5.802
อายุแรกสมรสเฉลี่ยชาย (ปี)	22.48	22.75	21.12	22.48	22.80
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.512	4.479	3.202	5.069	4.878
อายุแรกสมรสเฉลี่ยหญิง (ปี)	20.40	20.27	19.84	19.78	22.31
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.780	3.798	5.228	5.407	5.802
SMAM รวม	21.59	21.51	20.82	21.06	23.12
SMAM ชาย	22.32	22.28	22.15	22.07	24.15
SMAM หญิง	20.75	20.71	19.64	20.74	21.56

คุณลักษณะข้อมูลของผู้ที่ตอบ แบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของ ครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มชาติพันธุ์ (ร้อยละ)				
	โดยรวม (N=1,285)	กะเหรี่ยง (N=704)	ม้ง (N=144)	ลาหู่ (N=258)	อาข่า (N=179)
จำนวนร้อยละช่วงอายุแรกสมรส	(N=1,145)	(N=636)	(N=113)	(N=240)	(N=156)
น้อยกว่าและเท่ากับ14ปี	1.1	0.6	0.9	3.8	0.0
15-19	33.5	35.8	45.0	46.0	29.4
20-24	35.3	43.3	36.9	30.5	43.8
25-29	13.4	15.7	12.6	13.4	17.6
30-34	3.1	3.2	2.7	3.3	5.9
35-39	1.0	0.8	1.8	2.1	0.7
40ปีขึ้นไป	0.8	0.6	0.0	0.8	2.6
พื้นที่					
เชียงใหม่	64.1	65.2	52.1	100.0	19.0
เชียงราย	11.4	0.0	0.0	0.0	81.0
แม่ฮ่องสอน	19.0	34.8	0.0	0.0	0.0
น่าน	5.5	0.0	47.9	0.0	0.0
ปัจจัยด้านทุนมนุษย์					
การย้ายถิ่น					
ไม่ย้ายถิ่น	95.4	95.6	93.1	97.7	93.3
ย้ายถิ่น	4.6	4.4	6.9	2.3	6.7
การย้ายถิ่น					
จำนวนปีที่ย้ายถิ่น (ปี)	7.62	8.52	6.80	6.20	6.60
สาเหตุของการย้ายถิ่น (ตอบได้หลายข้อ)					
รายได้ไม่เพียงพอ	30.51	32.26	30.00	16.67	33.33
ที่ดินทำกินมีจำกัด	23.73	12.9	30.00	16.67	50.00
ทรัพยากรไม่เพียงพอ	15.25	16.13	10.00	16.67	16.67
ต้องการอาชีพที่มั่นคงกว่า	55.93	51.61	50.00	66.67	61.54
อาชีพในภูมิภาคอื่นไม่หลากหลาย	35.59	41.94	20.00	16.67	38.46
ต้องการความรู้ ทักษะเพิ่มเติม	25.42	25.81	30.00	33.33	16.67
มีบุคคลที่รู้จักหรือเครือญาติ	11.86	0.00	20.00	33.33	25.00
ชักชวน					
ตามคู่สมรส หรือบุตร	6.80	3.23	0.00	0.00	0.00

คุณลักษณะข้อมูลของผู้ที่ตอบ แบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของ ครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มชาติพันธุ์ (ร้อยละ)				
	โดยรวม (N=1,285)	กะเหรี่ยง (N=704)	ม้ง (N=144)	ลาหู่ (N=258)	อาข่า (N=179)
ระดับการศึกษา					
ไม่มีการศึกษา	19.4	10.9	12.5	31.0	41.3
ประถมศึกษา	27.0	35.5	18.1	18.6	12.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	22.2	21.4	28.5	24.4	16.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	19.6	19.3	22.9	20.5	16.8
อนุปริญญา/ปวส.	4.0	4.4	4.9	1.2	5.6
มหาวิทยาลัย (ปริญญาตรีขึ้นไป)	7.8	8.4	13.2	4.3	6.7
ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ					
อาชีพหลัก					
ไม่ได้ทำงาน	5.4	2.4	6.3	7.8	12.8
เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ	6.3	6.0	13.2	0.8	10.1
เกษตรกรรมเพื่อการค้า	55.0	57.7	42.4	67.4	36.9
อุตสาหกรรมครัวเรือน	1.2	1.0	3.5	1.2	0.0
รับจ้าง	19.1	19.2	19.4	14.0	25.7
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	5.3	5.1	6.3	3.9	7.3
ค้าขาย	7.1	8.0	9.0	4.3	6.1
อื่นๆ	0.7	0.7	0.0	0.8	1.1
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี (บาท)	167,561.09	173,220.17	244,013.89	138,593.02	125,553.07
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	121,100.067	118,251.106	136,517.218	106,835.527	106,127.659
ค่าต่ำสุด	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000
ค่าสูงสุด	600,000	600,000	500,000	540,000	500,000
มัธยฐาน	120,000	120,000	240,000	100,000	80,000
ฐานนิยม	60,000	120,000	300,000	100,000	60,000
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม					
ศาสนา					
พุทธ	35.9	41.9	9.47	0.4	53.6
คริสต์	44.4	37.5	10.4	84.9	40.8
ความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์	1.6	1.1	4.2	0.8	2.8
พุทธและความเชื่อดั้งเดิมฯ	12.8	15.2	37.5	0.8	1.1
คริสต์และความเชื่อดั้งเดิมฯ	5.2	4.3	0.0	13.1	1.7
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	5.05	4.80	6.15	5.15	4.96
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.719	1.425	2.256	1.512	1.727

คุณลักษณะข้อมูลของผู้ที่ตอบ แบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของ ครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มชาติพันธุ์ (ร้อยละ)				
	โดยรวม (N=1,285)	กะเหรี่ยง (N=704)	ม้ง (N=144)	ลาหู่ (N=258)	อาข่า (N=179)
จำนวนบุตรในครอบครัว (ครอบครัวที่สมรสหรือเคยสมรส)	3.01	2.71	3.48	3.45	3.19
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.395	1.183	1.662	1.838	1.229
ลักษณะโครงสร้างครอบครัว					
ครอบครัวแบบพิเศษ	2.5	1.3	3.5	2.7	6.1
ครอบครัวเดี่ยว	60.5	63.9	63.2	57.4	49.7
ครอบครัวขยาย	31.1	31.3	26.4	30.2	35.8
ครอบครัวขยายพิเศษ	5.8	3.6	6.9	9.7	8.4
รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัว หลังการสมรส					
โสด	10.9	9.7	21.5	7.0	12.8
Neolocal Residence	14.4	11.2	8.3	17.8	26.8
Patrilocal Residence	26.1	20.5	47.2	23.3	35.8
Matrilocal Residence	33.2	40.3	9.7	36.8	18.4
Natalocal Residence	15.4	18.3	13.2	15.1	6.1

4.2 การสร้างดัชนีและระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ในการศึกษานี้ได้ทำการสร้างระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ นั้นหมายถึงระดับความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือซึ่งผู้วิจัยพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์จากทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Solidarity) จำนวน 5 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Bengtson, Olander and Haddad (1976) ที่ได้นำเสนอเรื่องดังกล่าวในหลายแง่มุม และมีการตีความและจำแนกเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตรซึ่งแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวได้อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนของรุ่นวัยในครอบครัวที่ต้องมอบบางสิ่งบางอย่างที่มีค่า และมีผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยในแต่ละรุ่นวัยในครอบครัวสามารถที่จะร้องขอ หรือชักจูงให้ทำสิ่งต่างๆที่มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างประชากรต่างรุ่นกันอยู่เสมอ มีการให้และการรับความช่วยเหลือระหว่างประชากรต่างรุ่น ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน เช่น การให้เงินหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ การซื้อของให้ การทำอาหารให้

รับประทาน การรับฟังและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา การให้คำแนะนำให้คำปรึกษา และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของการให้ และการรับความช่วยเหลือระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีลักษณะเป็นสองทิศทาง คือเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับโดยทุกรุ่นวัยต่างมุ่งที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน

2. ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Blau (1964) ได้ให้แนวคิดว่าเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจะเกิดจากกระบวนการของการมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป การแลกเปลี่ยนนี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนในเรื่องของกิจกรรมต่างๆ ทั้งในสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น การแลกเปลี่ยนในครอบครัวนี้จะสังเกตได้ในทุกที่ โดยจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความรัก ความห่วงใย ทัศนคติ ความคิด รวมถึงแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขของกระบวนการแลกเปลี่ยนในครอบครัวนั้นมีด้วยกันหลายประการแต่ประการที่สำคัญนั้นได้แก่ ขั้นตอนเริ่มต้นก่อนที่มีการแลกเปลี่ยน สมาชิกในครอบครัวที่ทำการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนและบริบทของครอบครัว โดยขั้นตอนเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนนั้น จะต้องสร้างความเชื่อมั่นและมีความจริงใจสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความประทับใจเพื่อสร้างแรงดึงดูดความพึงพอใจของอีกฝ่ายในการทำให้รับรู้ว่าจะได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยผลประโยชน์นั้นจะอยู่ในรูปของเงิน วัตถุ การให้ความช่วยเหลือ การให้ความรักความเอาใจใส่ ซึ่งสามารถเป็นรางวัลที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในการทำปฏิสัมพันธ์กัน ได้แก่ ความรัก ความรู้สึกพึงพอใจ ความอบอุ่นใจ และสายใยผูกพัน บริบทของครอบครัวนั้นจะขึ้นอยู่กับบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่ทำการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนในครอบครัวนั้นไม่มีการกำหนดค่าตอบแทน เหมือนกับการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ แต่ค่าตอบแทนนั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกในจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นการแลกเปลี่ยนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และยิ่งมีการแลกเปลี่ยนดำเนินต่อไปจะทำให้เกิดความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้น ซึ่งความผูกพันนั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักความไว้วางใจกันและกัน และการแลกเปลี่ยนในครอบครัว สมาชิกที่มาแลกเปลี่ยนจะมีความคาดหวังว่าจะได้กำไรจากการแลกเปลี่ยน ดังนั้นการแลกเปลี่ยนในครอบครัวเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความคาดหวังว่าจะได้กำไรจากการแลกเปลี่ยน เมื่อต่างฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์ระหว่างกันและกัน จึงก่อให้เกิดความผูกพัน มีความไว้วางใจกันและกันทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กันต่อไป

3. ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Farber and Levy (1966) ได้ให้นิยามความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวว่า การที่สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจะมีมากขึ้น เมื่อสมาชิกในครอบครัวต่างทำหน้าที่ของตนเอง เช่น

พ้อมีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว แม้ทำหน้าที่สนับสนุนทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวต่างต้องพยายามปรับตัวเข้าหากันและกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นพื้นฐาน

4. ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Lawrence, Bennett and Markids (1992) ได้ให้นิยามความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มีความผูกพันโดยการมีกิจกรรมร่วมกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การปฏิสังสรรค์ร่วมกัน และความผูกพันทางอารมณ์ ที่ประชากรต่างรุ่นซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือพึ่งมีต่อกัน

5. ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Bengtson, Olander and Haddad (1976) โดยทฤษฎีดังกล่าวได้นำเสนอเรื่องดังกล่าวในหลายแง่มุม และมีการตีความและจำแนกเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตรเป็น 6 มิติ ดังนี้

1) ความเปนปึกแผ่นเชิงโครงสร้าง (Structural Solidarity) พิจารณาในด้านโครงสร้างทางโอกาสที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในประเด็นความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ จำนวน เครือญาติ บิดามารดา บุตร และพี่น้อง เพศ อายุ สถานภาพสมรส และสถานภาพการทำงาน

2) ความเป็นปึกแผ่นเชิงสัมพันธ์ (Associative Solidarity) พิจารณาเรื่อง ความถี่ และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยวัดที่รูปแบบ การติดต่อระหว่างสมาชิกต่างรุ่น เช่น พบกันโทรศัพท์หากันและอีเมลรวมทั้งความถี่และความเข้มข้นของการติดต่อ

3) ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก (Affectual Solidarity) เป็นการวัดคุณภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาโดย พิจารณาชนิด และระดับของอารมณ์เชิงบวก ที่เกี่ยวข้อง กับสมาชิกในครอบครัว และระดับของการพึ่งพาอาศัยกันเกี่ยวกับ อารมณ์นั้น

4) ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน (Normative Solidarity) พิจารณาเรื่องจุดแข็งของความรับผิดชอบใน บทบาทของครอบครัว และภาระหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อสมาชิก ในครอบครัว

5) ความเป็นปึกแผ่นเชิงความเห็นร่วมกัน (Consensual Solidarity) พิจารณาระดับความเห็นด้วยในเรื่องของค่านิยมทัศนคติ และความเชื่อระหว่างสมาชิกในครอบครัว

6) ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ (Functional Solidarity) พิจารณาระดับการเกื้อหนุน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยวัดจากประเภทของการเกื้อหนุน ทั้งด้านการเงิน วัตถุ และอารมณ์

จากแนวคิดและเหตุผลตามทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆทั้งหมด 5 มิติความเป็นปึกแผ่นในด้านต่างๆตามทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Bengtson, Olander and Haddad (1976) โดยให้ ความเปนปึกแผ่นเชิงโครงสร้าง (Structural Solidarity) ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการอยู่ร่วมกัน หรือรูปแบบโครงสร้างครอบครัว จำนวนเครือ

ญาติ บิดามารดา บุตร และพี่น้อง เพศ อายุ สถานภาพสมรส และสถานภาพการทำงานเป็นตัวแปรอิสระ ส่วนอีก 4 มิติ ได้แก่

- 1) ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก (Affectual Solidarity)
- 2) ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน (Normative Solidarity)
- 3) ความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสัมพันธ์ร่วม (Associative Solidarity)
- 4) ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ (Functional Solidarity)

เป็นตัวแปรตามซึ่งความเป็นปึกแผ่นใน 4 มิตินั้นได้เป็นส่วนประกอบของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มีความผูกพันโดยการมีกิจกรรมร่วมกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และความผูกพันทางอารมณ์ ได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ส่วนความเป็นปึกแผ่นเชิงความเห็นร่วมกัน (Consensual Solidarity) ไม่สามารถนำมาศึกษาได้เนื่องจากมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงความคิดเห็นร่วมกันนั้นเป็นมิติที่เป็นเชิงนามธรรม ในเชิงของความเชื่อ ความนึกคิดซึ่งยากแก่การวัดเป็นระดับได้ (Bengtson, Olander et al. 1976)

โดยความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่ผู้วิจัยได้ทำการหารระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ซึ่งหมายถึงระดับความความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยให้ค่า 0 คือระดับน้อยที่สุด และค่า 2 ระดับมากที่สุด เพื่อหารระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นซึ่งเป็นค่าระดับความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ซึ่งจะนำมาศึกษาเปรียบเทียบในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และในแต่ละมิติของความเป็นปึกแผ่นโดยนำมาแบ่งช่วง เพื่อให้ได้ลักษณะการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) โดยใช้สูตรการหาช่วงกว้างของแต่ละชั้นได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{2 - 0}{5} \\ &= 0.4 \end{aligned}$$

จากนั้นนำมาหาระดับคะแนนเฉลี่ยใหม่ โดยกำหนดคะแนนใหม่ดังนี้

1.61 – 2.00	หมายถึง	เป็นปีกแผ่นมาก
1.21 – 1.60	หมายถึง	เป็นปีกแผ่นค่อนข้างมาก
0.81 – 1.20	หมายถึง	เป็นปีกแผ่นปานกลาง
0.41 – 0.80	หมายถึง	เป็นปีกแผ่นค่อนข้างน้อย
0.00 – 0.40	หมายถึง	เป็นปีกแผ่นน้อย

เพื่อให้เห็นถึงภาพของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รวมทั้งปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว นำไปสู่แนวนโยบายในการพัฒนาในด้านของครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือได้อย่างถูกต้องครอบคลุม และยั่งยืนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

ผู้วิจัยได้ทำการหาระดับของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากครอบครัวที่ประกอบด้วย 3 รุ่นวัย ได้แก่รุ่นบิดามารดา และบิดามารดาคู่สมรส รุ่นผู้ตอบแบบสอบถาม และรุ่นบุตร ซึ่งมีตัวอย่างทั้งสิ้น 755 ตัวอย่าง เพื่อวัดระดับของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก(Principle Component Analysis: PCA) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และเพื่อสร้างตัวแปรใหม่จากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ของแต่ละความปีกแผ่นในมิติต่างๆ 4 มิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. วัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin โดยได้ค่าที่ 0.667 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.50 และเข้าสู่ 1.00 จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ที่ 460.439 และ ระดับนัยสำคัญ (Significance) เท่ากับ 0.000 นั้นหมายความว่า ความเป็นปีกแผ่นทั้ง 4 มิติ มีความสัมพันธ์กัน สามารถใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์ต่อไปได้

2. หาค่าสัดส่วนของค่าแปรปรวนของตัวแปรที่สามารถอธิบายได้โดยค่าตัวแปรร่วม (Common Factor) หรือ ค่าความร่วมกัน (Communalities) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าค่าสกัดความร่วมกัน (Extraction Communalities) ของความเป็นปีกแผ่นทั้ง 4 มิติ มีค่ามากกว่า 0.50 โดยมีมิติความเป็นปีกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมมีค่าน้อยที่สุดที่ 0.604 รองลงมาคือ ความเป็นปีกแผ่นเชิงบรรทัดฐานมีค่าที่ 0.618 ความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่ มีค่าที่ 0.680 และความเป็นปีกแผ่นเชิง

ความรู้สึกมีค่าที่ 0.698 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นค่าที่ไม่ต่ำเกินไปสามารถจัดอยู่ในปัจจัย (Factor) ได้อย่างชัดเจน

3. หาค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนโดยวิธี Varimax โดยจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าวได้ค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) หลังจากการหมุนแกน ดังนี้ ค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกมีค่าเป็น 0.835 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานมีค่าเป็น 0.775 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์มีค่าเป็น 0.705 และค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่มีค่าเป็น 0.786 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเป็นปึกแผ่นในมิติของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวโดยรวม

	ความเป็นปึกแผ่น เชิงความรู้สึก	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง บรรทัดฐาน	ความเป็นปึกแผ่น เชิงปฏิสังสรรค์ร่วม	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง หน้าที่
ค่าถ่วงน้ำหนัก	0.835	0.775	0.705	0.786

จากนั้นนำค่าระดับความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆมาหาค่าเฉลี่ยและคำนวณร่วมกับค่าถ่วงน้ำหนักในมิติต่างๆ เพื่อหาค่าระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นได้ดังนี้

ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว = ((ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม× ค่าถ่วงน้ำหนักระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม)+(ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน× ค่าถ่วงน้ำหนักระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน)+(ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่× ค่าถ่วงน้ำหนักระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่)+(ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก× ค่าถ่วงน้ำหนักระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก)) / (ผลรวมของค่าถ่วงน้ำหนักทั้ง 4 มิติ)

$$= ((1.8938*0.705)+(1.2802*0.775)+(0.9531*0.786)+(1.2326*0.835))/ (0.705+0.775+0.786+0.835) = 1.3096$$

ซึ่งพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวอยู่ในระดับเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก โดยมีค่าเป็น 1.3096

ก่อนที่จะหาระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นผู้วิจัยได้ทำการหาระดับความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆ ในแต่ละมิติโดยจำแนกตามประเภทกิจกรรมที่ปรากฏใน

แบบสอบถามเพื่อหาระดับความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆ ซึ่งหมายถึงระดับความความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในมิติต่างๆ 4 มิติดังนี้

1. ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน (Normative Solidarity) หมายถึงระดับการแสดงถึงการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสมาชิกของครอบครัวที่พึ่งมีต่อกัน โดยพิจารณาจากระดับการได้รับการและการให้การช่วยทำงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแลกันและกัน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับประชากรรุ่นบิดามารดา รวมไปถึงบิดามารดาผู้สมรส และรุ่นบุตร โดยคำนวณจากแต่ละข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ โดยเป็นการให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับรุ่นบิดามารดา การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับบิดามารดาผู้สมรส และ การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับรุ่นบุตร ผู้วิจัยได้ทำการหาระดับของความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis: PCA) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และเพื่อสร้างตัวแปรใหม่จาก ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ของแต่ละข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานจำนวน 6 ข้อ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

วัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin โดยได้ค่าที่ 0.649 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.50 และเข้าสู่ 1.00 จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ที่ 737.937 และ ระดับนัยสำคัญ (Significance) เท่ากับ 0.000 นั้นหมายความว่า ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ มีความสัมพันธ์กันสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์ต่อไปได้

หาค่าสัดส่วนของค่าแปรปรวนของตัวแปรที่สามารถอธิบายได้โดยค่าตัวแปรร่วม (Common Factor) หรือ ค่าความร่วมกัน (Communalities) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าค่าสกัดความร่วมกัน (Extraction Communalities) ของข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ พบว่ามีข้อคำถามเพียง 4 ข้อ ที่มีค่ามากกว่า 0.50 ได้แก่ การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับบิดามารดา มีค่าเป็น 0.704 และ 0.680 และ การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับบิดามารดาผู้สมรส มีค่าเป็น 0.792 และ 0.786 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นค่าที่ไม่ต่ำเกินไปสามารถจัดอยู่ในปัจจัย (Factor) ได้

อย่างชัดเจน แต่ การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับรุ่นบุตร มีค่าเป็น 0.184 และ 0.156 ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำมากจึงไม่สามารถนำข้อคำถาม 2 ข้อดังกล่าวมาวิเคราะห์ Factor Analysis ได้ ดังนั้นตัวแปรนี้จึงประกอบด้วยคำถามเพียง 4 ข้อเท่านั้น

หาค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนโดยวิธี Varimax โดยจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) หลังจากการหมุนแกน ค่าถ่วงน้ำหนักการให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับบิดามารดา มีค่าเป็น 0.839 และ 0.822 และ การให้และรับการช่วยงานบ้าน การอบรมเลี้ยงดู ดูแล กับบิดามารดาคู่สมรส มีค่าเป็น 0.887 และ 0.877 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าถ่วงน้ำหนักของการช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น

	ให้การช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่บอຍแค้ไหน	ได้รับการช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากพ่อแม่บอຍแค้ไหน	ให้การช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่คู่สมรสบอຍแค้ไหน	ได้รับการช่วยทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากพ่อแม่คู่สมรสบอຍแค้ไหน
ค่าถ่วงน้ำหนัก	0.839	0.822	0.887	0.877

จากนั้นนำข้อคำถามทั้ง 4 ข้อมาหาค่าเฉลี่ยและคำนวณร่วมกับค่าถ่วงน้ำหนักในข้อคำถามต่างๆ เพื่อหาค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานได้ดังนี้

ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน = ((ค่าเฉลี่ยระดับการให้การทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลบิดามารดา× ค่าถ่วงน้ำหนักการให้การทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลบิดามารดา)+(ค่าเฉลี่ยระดับการรับการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากบิดามารดา× ค่าถ่วงน้ำหนักการรับการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากบิดามารดา)+(ค่าเฉลี่ยระดับการให้การทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลบิดามารดาคู่สมรส× ค่าถ่วงน้ำหนักการให้การทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลบิดามารดาคู่สมรส)+(ค่าเฉลี่ยระดับการรับการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากบิดามารดาคู่สมรส× ค่าถ่วงน้ำหนักการรับการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูดูแลจากบิดามารดาคู่สมรส)) / (ผลรวมของค่าถ่วงน้ำหนักทั้ง 4 ข้อ)

$$= ((1.5299*0.839)+(1.2925*0.822)+(1.2057*0.887)+(1.0529*0.877))/(0.839+0.822+0.887+0.877) = 1.2802$$

คำนวณออกมาเป็นตัวแปรใหม่ คือ ตัวแปรความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานมีค่าที่ 1.2802 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก

2. ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ (Functional Solidarity) หมายถึงระดับของการให้ความช่วยเหลือในด้านทรัพยากร วัสดุสิ่งของ และการเงิน ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่พึ่งมีต่อกัน โดยพิจารณาจากการได้รับและการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกันและกัน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับประชากรรุ่นบิดามารดา รวมถึงบิดามารดา คู่สมรส และรุ่นบุตร โดยคำนวณจากแต่ละข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ โดยเป็นการให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบิดามารดา การให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบุตร ผู้วิจัยได้ทำการหาระดับของความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis: PCA) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และเพื่อสร้างตัวแปรใหม่จาก ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ของแต่ละข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่จำนวน 6 ข้อ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

วัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin โดยได้ค่าที่ 0.614 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.50 และเข้าสู่ 1.00 จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ที่ 725.442 และ ระดับนัยสำคัญ (Significance) เท่ากับ 0.000 นั้นหมายความว่า ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ มีความสัมพันธ์กันสามารถใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์ต่อไปได้

หาค่าสัดส่วนของค่าแปรปรวนของตัวแปรที่สามารถอธิบายได้โดยค่าตัวแปรร่วม (Common Factor) หรือ ค่าความร่วมกัน (Communalities) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าค่าสกัดความร่วมกัน (Extraction Communalities) ของข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ พบว่ามีข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่มีค่ามากกว่า 0.50 ได้แก่ การให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบิดามารดา มีค่าเป็น 0.557 และ 0.549 การให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับบิดามารดา คู่สมรส มีค่าเป็น 0.580 และ 0.510 และ การให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน กับรุ่นบุตร มีค่าเป็น

0.647 และ 0.695 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นค่าที่ไม่ต่ำเกินไปสามารถจัดอยู่ในปัจจัย (Factor) ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นตัวแปรนี้จึงประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

หาค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนโดยวิธี Varimax โดยจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) หลังจากการหมุนแกน ค่าถ่วงน้ำหนักการให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบิดามารดา มีค่าเป็น 0.658 และ 0.720 การให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบิดามารดาคุณสมรส มีค่าเป็น 0.759 และ 0.712 และการให้และรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินกับรุ่นบุตร มีค่าเป็น 0.774 และ 0.800 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าถ่วงน้ำหนักของความเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น

	ให้เงินพ่อแม่บอ ย แ ค่ ไท น	ได้รับเงินจากพ่อแม่บอ ย แ ค่ ไท น	ให้เงินพ่อแม่คู ส ม ร ส บอ ย แ ค่ ไท น	ได้รับเงินจากพ่อแม่คู ส ม ร ส บอ ย แ ค่ ไท น	ให้เงินบุตรบอ ย แ ค่ ไท น	ได้รับเงินจากบุตรบอ ย แ ค่ ไท น
ค่าถ่วงน้ำหนัก	0.658	0.720	0.759	0.712	0.774	0.800

จากนั้นนำข้อคำถามทั้ง 6 ข้อมาหาค่าเฉลี่ยและคำนวณร่วมกับค่าถ่วงน้ำหนักในข้อคำถามต่างๆ เพื่อหาค่าระดับความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่ได้ดังนี้

ระดับความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่ = ((ค่าเฉลี่ยระดับการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินบิดามารดา x ค่าถ่วงน้ำหนักการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินบิดามารดา)+(ค่าเฉลี่ยระดับการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากบิดามารดา x ค่าถ่วงน้ำหนักการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากบิดามารดา)+(ค่าเฉลี่ยระดับการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินบิดามารดาคุณสมรส x ค่าถ่วงน้ำหนักการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินบิดามารดาคุณสมรส)+(ค่าเฉลี่ยระดับการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากบิดามารดาคุณสมรส x ค่าถ่วงน้ำหนักการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากบิดามารดาคุณสมรส)+(ค่าเฉลี่ยระดับการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินรุ่นบุตร x ค่าถ่วงน้ำหนักการให้การเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินรุ่นบุตร)+(ค่าเฉลี่ยระดับการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากรุ่นบุตร x ค่าถ่วงน้ำหนักการรับการเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจในรูปตัวเงินจากรุ่นบุตร)) / (ผลรวมของค่าถ่วงน้ำหนักทั้ง 6 ข้อ)

$$= ((1.1125*0.658)+(0.8420*0.720)+(0.9414*0.759)+(0.7575*0.712)+(1.5095*0.774)+(0.5286*0.800))/(0.658+0.720+0.759+0.712+0.774+0.800) = 0.9531$$

คำนวณออกมาเป็นตัวแปรใหม่ คือ ตัวแปรความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่มีค่าที่ 0.9531 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นปานกลาง

3. ความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ (Functional Solidarity) หมายถึงระดับของการปฏิสังสรรค์ในรูปแบบของการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยพิจารณาจากการทำกิจกรรมยามว่าง และรับประทานอาหารเช้าร่วมกันในครอบครัว โดยคำนวณจากแต่ละข้อคำถามจำนวน 2 ข้อ โดยเป็นการรับประทานอาหารเช้าร่วมกันในครอบครัว และ การทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันในครอบครัวผู้วิจัยได้ทำการหาระดับของความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis: PCA) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และเพื่อสร้างตัวแปรใหม่จาก ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ของแต่ละข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ รวมจำนวน 2 ข้อ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

วัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin โดยได้ค่าที่ 0.500 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.50 และเข้าสู่ 1.00 จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ที่ 134.041 และ ระดับนัยสำคัญ (Significance) เท่ากับ 0.000 นั้นหมายความว่า ข้อคำถามทั้ง 2 ข้อ มีความสัมพันธ์กัน สามารถใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์ต่อไปได้

หาค่าสัดส่วนของค่าแปรปรวนของตัวแปรที่สามารถอธิบายได้โดยค่าตัวแปรร่วม (Common Factor) หรือ ค่าความร่วมกัน (Communalities) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าค่าสกัดความร่วมกัน (Extraction Communalities) ของข้อคำถามทั้ง 2 ข้อ พบว่ามีข้อคำถามทั้ง 2 ข้อ ที่มีค่ามากกว่า 0.50 ได้แก่ การรับประทานอาหารเช้าร่วมกันในครอบครัว มีค่า 0.658 และ การทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันในครอบครัว มีค่า 0.658 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นค่าที่ไม่ต่ำเกินไปสามารถจัดอยู่ในปัจจัย (Factor) ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นตัวแปรนี้จึงประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 2 ข้อ

หาค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักองค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนโดยวิธี Varimax โดยจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าวได้ค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) หลังจากการหมุนแกน ค่าถ่วงน้ำหนักการรับประทานอาหารเย็นร่วมกันในครอบครัว มีค่า 0.811 และ การทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันในครอบครัว มีค่า 0.811 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าถ่วงน้ำหนักของการทำกิจกรรมยามว่างและรับประทานอาหารเย็นร่วมกันของประชากรต่างรุ่นในแต่ละรุ่น

	รับประทานอาหารเย็นร่วมกันบ่อยแค่ไหน	ทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันบ่อยแค่ไหน
ค่าถ่วงน้ำหนัก	0.811	0.811

จากนั้นนำข้อคำถามทั้ง 2 ข้อมาหาค่าเฉลี่ยและคำนวณร่วมกับค่าถ่วงน้ำหนักในข้อคำถามต่างๆ เพื่อหาค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมได้ดังนี้

ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม = ((ค่าเฉลี่ยระดับการรับประทานอาหารเย็นร่วมกันในครอบครัว x ค่าถ่วงน้ำหนักการรับประทานอาหารเย็นร่วมกันในครอบครัว) + (ค่าเฉลี่ยระดับการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันในครอบครัว x ค่าถ่วงน้ำหนักการทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันในครอบครัว)) / (ผลรวมของค่าถ่วงน้ำหนักทั้ง 2 ข้อ)

$$= ((1.9790 * 0.811) + (1.8086 * 0.811)) / (0.811 + 0.811) = 1.8938$$

คำนวณออกมาเป็นตัวแปรใหม่ คือ ตัวแปรความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ มีค่าที่ 1.8938 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นมาก

4. ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก (Affective Solidarity) หมายถึงระดับของความรู้สึกทางอารมณ์ ความรู้สึกผูกพัน และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยพิจารณาจากการให้และการรับความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ขอกังวลใจ กันและกัน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับรุ่นบิดามารดา รวมไปถึงบิดามารดา คู่สมรส และรุ่นบุตรโดยคำนวณจากแต่ละข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ โดยเป็นการให้และการรับความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ขอกังวลใจกับรุ่นบิดามารดา

การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับบิดามารดาคู่สมรส และ การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับรุ่นบุตรโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis: PCA) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร และเพื่อสร้างตัวแปรใหม่จาก ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ของแต่ละข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นปีกแผ่นเชิงคามรู้สึก จำนวน 6 ข้อ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

วัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin โดยได้ค่าที่ 0.779 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า 0.50 และเข้าสู่ 1.00 จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ที่ 726.29 และ ระดับนัยสำคัญ (Significance) เท่ากับ 0.000 นั้นหมายความว่า ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ มีความสัมพันธ์กัน สามารถใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์ต่อไปได้

หาค่าสัดส่วนของค่าแปรปรวนของตัวแปรที่สามารถอธิบายได้โดยค่าตัวแปรร่วม (Common Factor) หรือ ค่าความร่วมกัน (Communalities) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าค่าสกัดความร่วมกัน (Extraction Communalities) ของข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ พบว่ามีข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับรุ่นบิดามารดา มีค่าที่ 0.612 และ 0.612 การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับบิดามารดาคู่สมรส มีค่าที่ 0.712 และ 0.689 และ การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับรุ่นบุตร มีค่าที่ 0.584 และ 0.504 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นค่าที่ไม่ต่ำเกินไปสามารถจัดอยู่ในปัจจัย (Factor) ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นตัวแปรนี้จึงประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

หาค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และทำการหมุนแกนโดยวิธี Varimax โดยจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าวได้ค่าถ่วงน้ำหนัก (Factor Loading) หลังจากการหมุนแกน ค่าถ่วงน้ำหนักการให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับรุ่นบิดามารดา มีค่าที่ 0.782 และ 0.782 การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับบิดามารดาคู่สมรส มีค่าที่ 0.844 และ 0.830 และ การให้และรับการความช่วยเหลือรับฟังปัญหา ข้อกังวลใจกับรุ่นบุตร มีค่าที่ 0.696 และ 0.635 ดังตารางที่

กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งได้ผลระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแต่ละชาติพันธุ์ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงค่าความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

	ความเป็น ปึกแผ่นระหว่าง ประชากรต่างรุ่น ในครอบครัว	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง ความรู้สึก	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง บรรทัดฐาน	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง ปฏิสังสรรค์	ความเป็น ปึกแผ่นเชิง หน้าที่
โดยรวม	1.3096 (ค่อนข้างมาก)	1.2326 (ค่อนข้างมาก)	1.2802 (ค่อนข้างมาก)	1.8938 (มาก)	0.9531 (ปานกลาง)
กะเหรี่ยง	1.3383 (ค่อนข้างมาก)	1.2577 (ค่อนข้างมาก)	1.3144 (ค่อนข้างมาก)	1.8928 (มาก)	1.0045 (ปานกลาง)
ม้ง	1.3407 (ค่อนข้างมาก)	1.3980 (ค่อนข้างมาก)	1.2162 (ค่อนข้างมาก)	1.7535 (มาก)	1.0215 (ปานกลาง)
ลาหู่	1.2322 (ค่อนข้างมาก)	1.1055 (ปานกลาง)	1.2351 (ค่อนข้างมาก)	1.9554 (มาก)	0.7942 (ค่อนข้างน้อย)
อาข่า	1.2125 (ค่อนข้างมาก)	1.0676 (ปานกลาง)	1.2173 (ค่อนข้างมาก)	1.9218 (มาก)	0.8028 (ค่อนข้างน้อย)

4.3 การเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

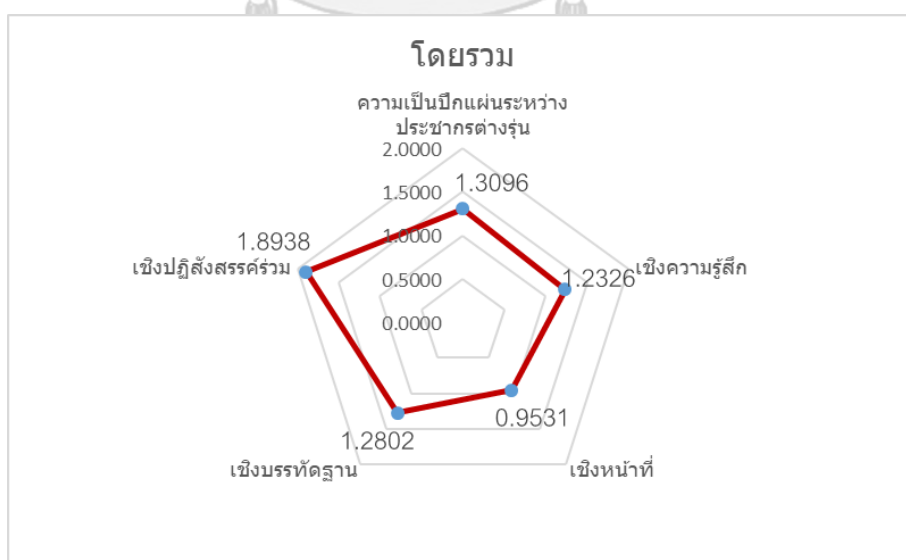
เพื่อให้เห็นภาพระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว และความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งเพื่อเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่น และความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลระดับความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (ตารางที่ 17) มาทำการเปรียบเทียบใน 2 รูปแบบ ได้แก่

วิธีการเปรียบเทียบที่ 1 ผู้วิจัยใช้ลักษณะความเป็นชาติพันธุ์เป็นตัวตั้งจากนั้นวิเคราะห์ว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มนั้นมีค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติเป็นเช่นไร จากนั้นนำมาสร้างเป็นกราฟใยแมงมุมแสดงการเปรียบเทียบ

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยวิธีการเปรียบเทียบนี้จะทำให้ทราบถึงภาพกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีระดับความเป็นปึกแผ่นในมิติใดบ้างที่มีค่ามากและมีค่าน้อยและมีความแตกต่างกันตามระดับความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม

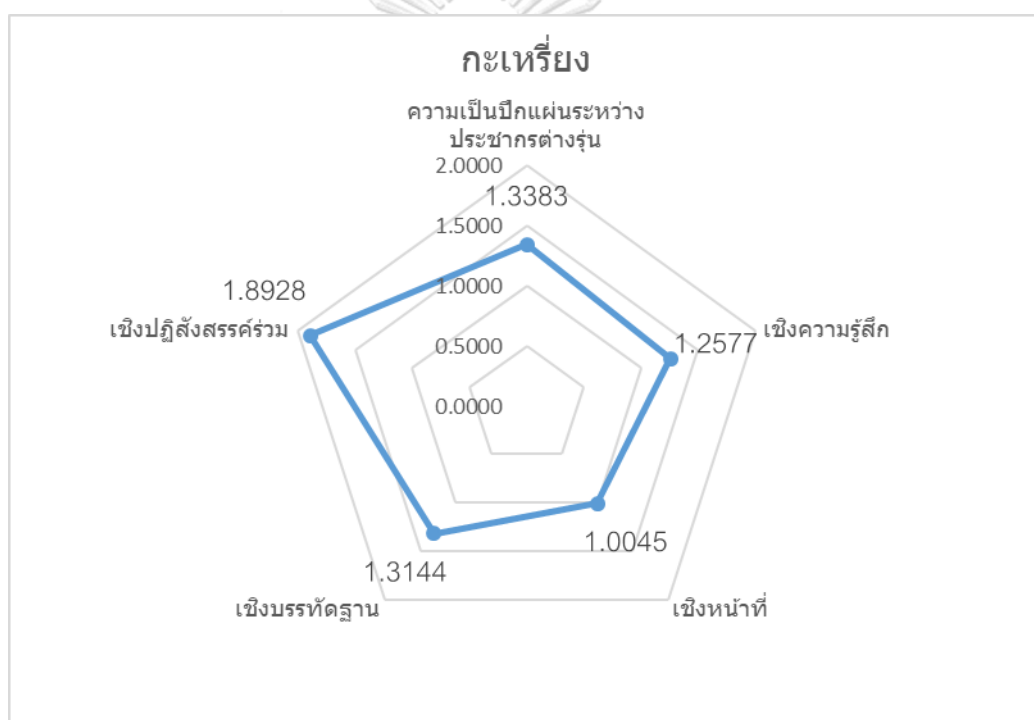
เมื่อนำระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนำมาเปรียบเทียบแล้วนั้นพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ระดับมีความเป็นปึกแผ่นในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.3096 โดยพิจารณาในมิติความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นจะมีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมอยู่ในระดับที่สูงที่สุดโดยอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมาก ที่ค่า 1.8938 รองลงมาคือความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2802 ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2326 และ มีความเป็นแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด อยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ที่ค่า 0.9531 ตามลำดับดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ระดับมีค่าความเป็นปึกแผ่นในระดับค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.3383 โดยพิจารณาในมิติความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้นจะมีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมอยู่ในระดับที่มากที่สุด โดยอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมากที่สุด ที่ค่า 1.8928 รองลงมาคือความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.3144 ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2577 และ มีความเป็นแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด อยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ที่ค่า 1.0045 ตามลำดับ

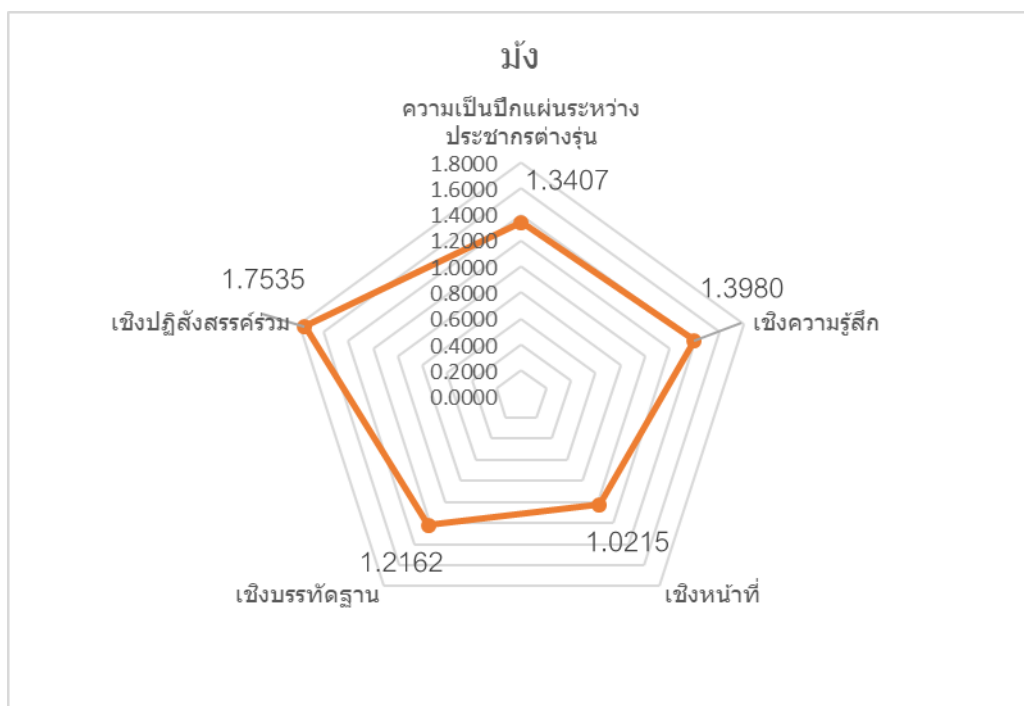

ภาพที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ระดับมีค่าความเป็นปึกแผ่นในระดับค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.3407 โดยพิจารณาในมิติความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

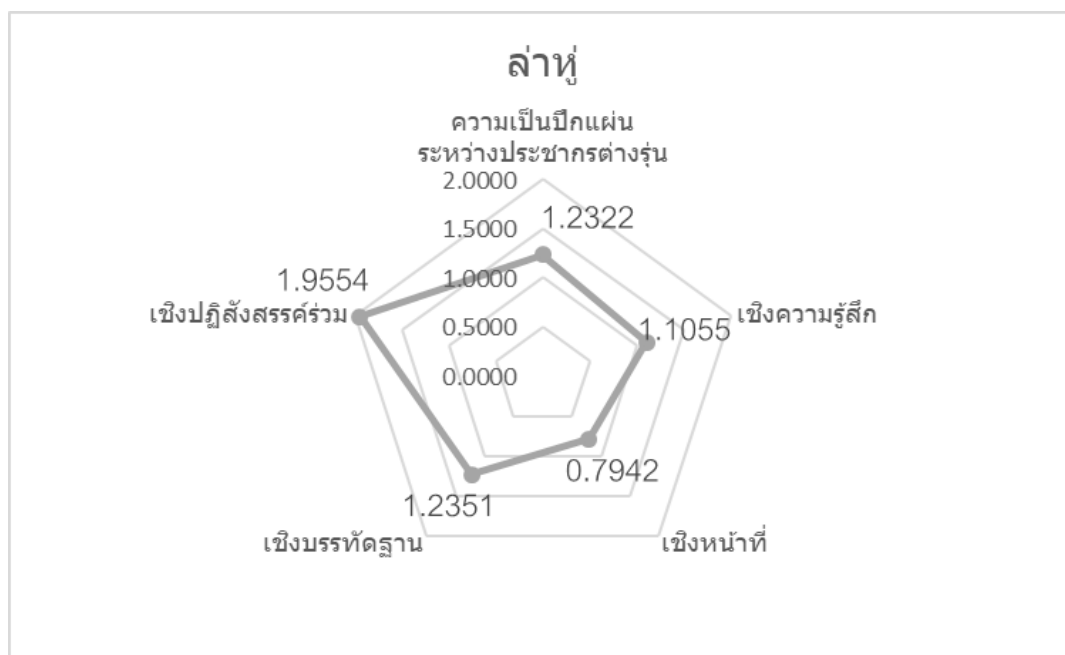
กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะมีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมอยู่ในระดับที่สูงที่สุดโดยอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมาก ที่ค่า 1.7535 รองลงมาคือความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.3980 ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2162 และ มีความเป็นแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด อยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ที่ค่า 1.0215 ตามลำดับ

ภาพที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่

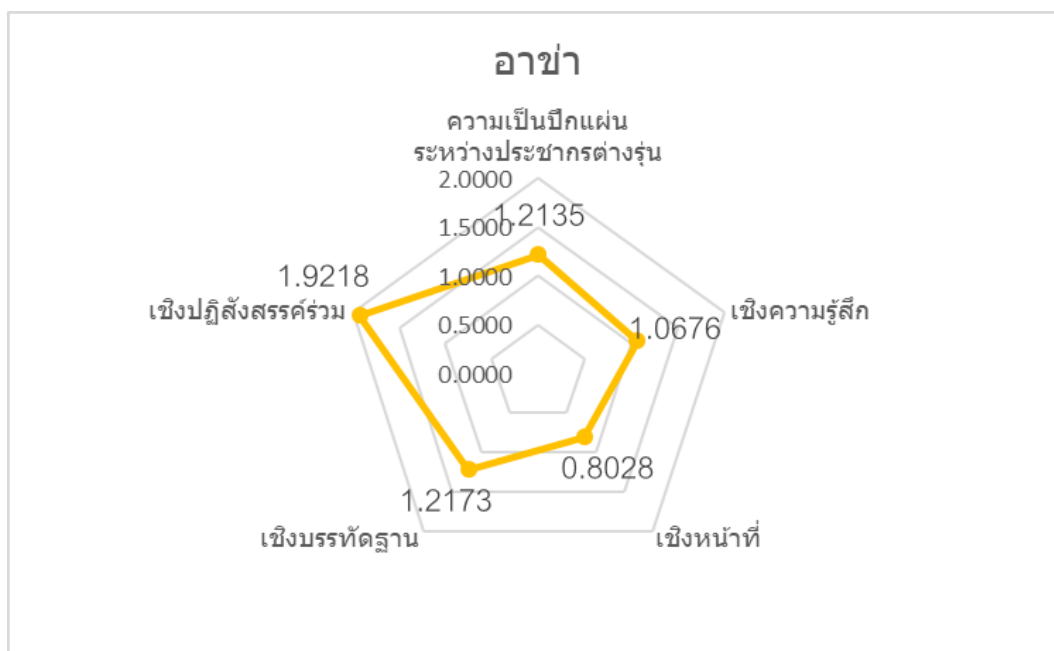
กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ระดับมีความเป็นปึกแผ่นในระดับปานกลาง ที่ค่า 1.2322 โดยพิจารณาในมิติความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จะมีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมอยู่ในระดับที่สูงที่สุดโดยอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมาก ที่ค่า 1.9554 รองลงมาคือความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2162 ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ที่ค่า 1.1055 และ มีความเป็นแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด อยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างน้อย ที่ค่า 0.7942 ตามลำดับ

ภาพที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ลำหู่

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ระดับมีความเป็นปึกแผ่นในระดับปานกลาง ที่ค่า 1.2135 โดยพิจารณาในมิติความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่านั้นจะมีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสัมพันธ์รวมอยู่ในระดับที่สูงที่สุดโดยอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นสูงสุด ที่ค่า 1.9218 รองลงมาคือความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ค่า 1.2173 ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ที่ค่า 1.0676 และ มีความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด อยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างน้อย ที่ค่า 0.8028 ตามลำดับ

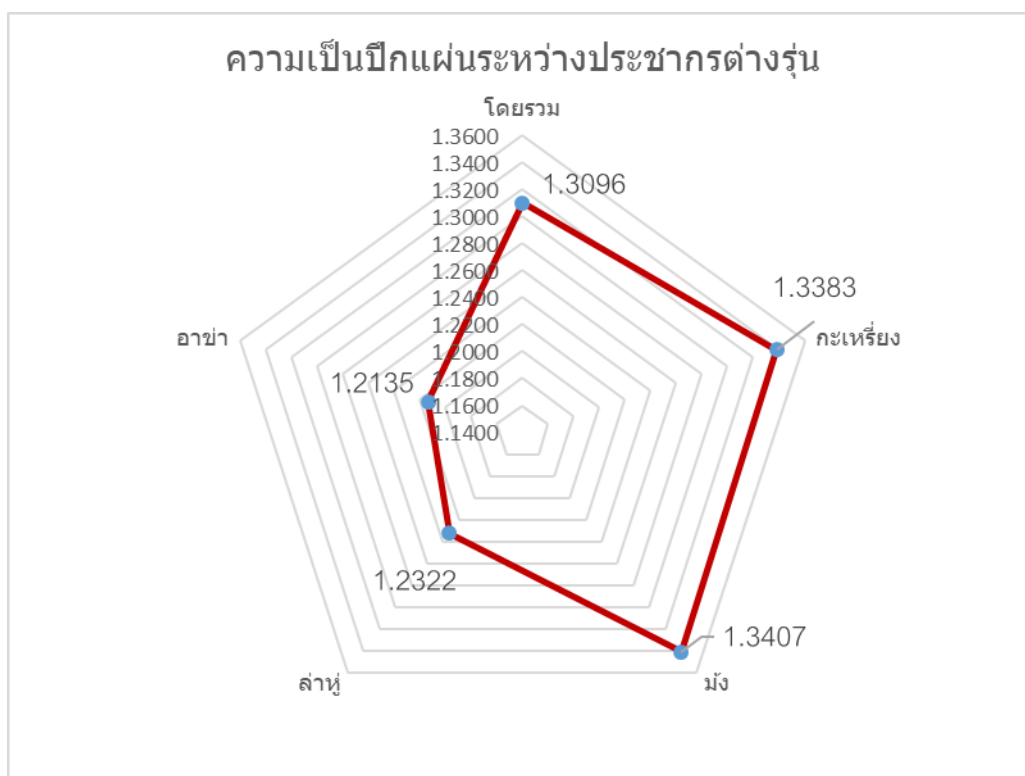
ภาพที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในมิติต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า

วิธีการเปรียบเทียบที่ 2 ผู้วิจัยใช้มิติความเป็นปึกแผ่นเป็นตัวตั้งจากนั้นวิเคราะห์ว่าความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่น และความเป็นปึกแผ่นแต่ละมิตินั้น มีค่าเฉลี่ยระดับความเป็นปึกแผ่นในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเช่นไร โดยนำมาสร้างเป็นกราฟใยแมงมุมแสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยวิธีการเปรียบเทียบนี้จะทำให้ทราบว่าความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่น และความเป็นปึกแผ่นในแต่ละมิตินั้น กลุ่มชาติพันธุ์ใดบ้างที่มีค่ามากและมีค่าน้อยและมีความแตกต่างกันตามความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งการวิเคราะห์พบว่า

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวอยู่ในระดับเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก โดยมีค่าเป็น 1.3096 โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะมีค่าเฉลี่ยความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นสูงที่สุดซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างมากโดยมีค่าเป็น 1.3407 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างมากเช่นกันโดยมีค่าเป็น 1.3383 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จะมีค่าเฉลี่ย

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในระดับค่อนข้างมากมีค่าเป็น 1.2322 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจะมีค่าเฉลี่ยความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างมากมีค่าเป็น 1.2135 ซึ่งมีค่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ (ดังภาพที่ 14)

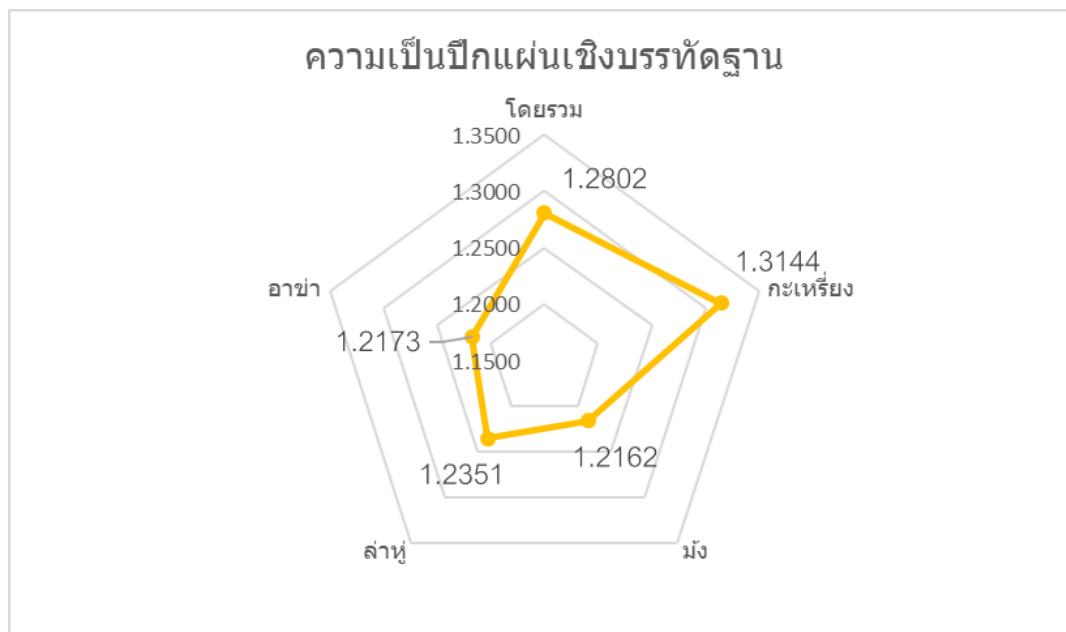

ภาพที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานมีค่าที่ 1.2802 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก และหากพิจารณาเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมากที่สุดที่ 1.3144 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ อยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างที่ 1.2351 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มีระดับ

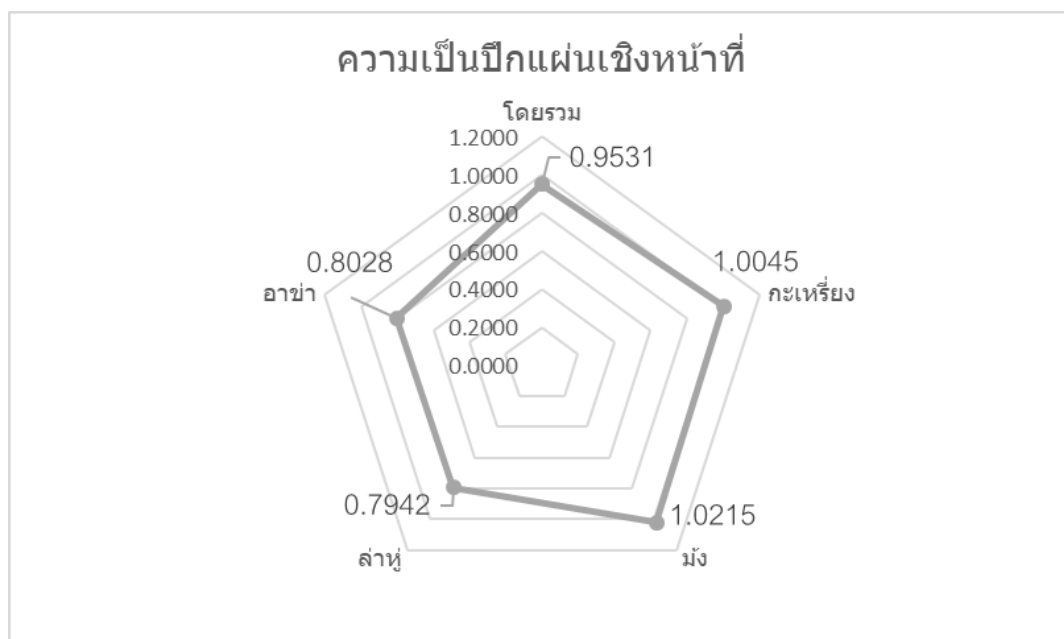
ความเป็นปีกแผ่นค่อนข้างมากที่ 1.2173 และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อยู่ในระดับมีความเป็นปีกแผ่นค่อนข้างมาก ที่ 1.2162 ตามลำดับ (ดังภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปีกแผ่นเชิงบรรทัดฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์

ความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่

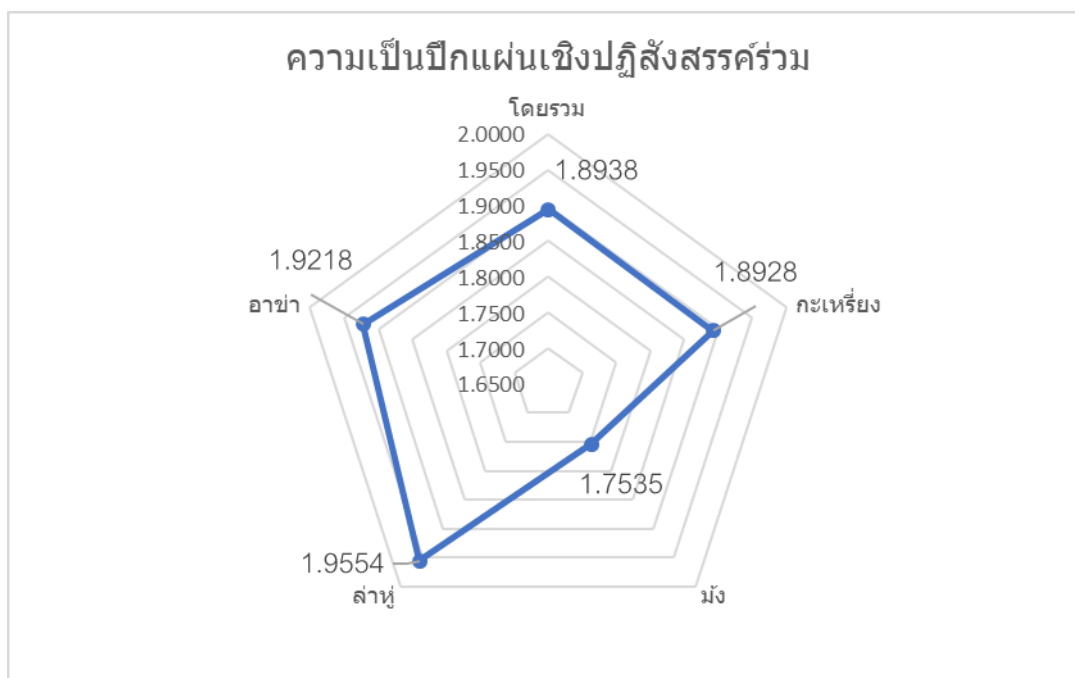
โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่มีค่าที่ 0.9531 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปีกแผ่นปานกลาง และหากพิจารณาเปรียบเทียบระดับความเป็นปีกแผ่นเชิงหน้าที่ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าสูงสุดที่ 1.0215 โดยมีความเป็นปีกแผ่นในระดับปานกลาง รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีค่าเป็น 1.0045 โดยมีความเป็นปีกแผ่นในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อ้าซ่า มีค่าเป็น 0.8028 และกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ มีค่าเป็น 0.7942 ซึ่งเป็นระดับความเป็นปีกแผ่นในระดับค่อนข้างน้อยตามลำดับ

ภาพที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์

ความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์

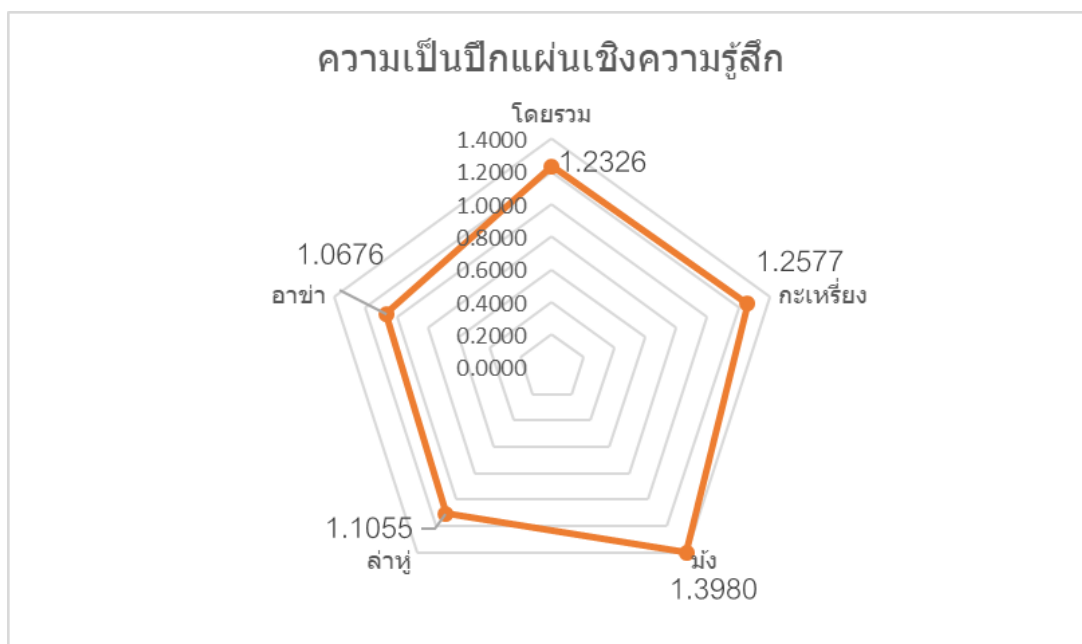
โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ มีค่าที่ 1.8938 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นมาก และหากพิจารณาเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์มาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าสูงสุดที่ 1.9554 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มีค่าเป็น 1.9218 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีค่าเป็น 1.8928 และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีค่าเป็น 1.7535 ตามลำดับ

ภาพที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์

ความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก

โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีค่าระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก มีค่าที่ 1.2326 ซึ่งอยู่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก และหากพิจารณาเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าสูงสุดที่ 1.3980 ซึ่งอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมาก รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีค่าเป็น 1.2577 ซึ่งอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นมาก กลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ มีค่าเป็น 1.1055 ซึ่งอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง และกลุ่มชาติพันธุ์อาชา มีค่าเป็น 1.0676 ซึ่งอยู่ในระดับความเป็นปึกแผ่นปานกลาง ตามลำดับ

ภาพที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและรายกลุ่มชาติพันธุ์

จากการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีข้อค้นพบที่ชัดเจนที่ว่าปัจจัยทางประชากรในส่วนของอายุแรกสมรสเฉลี่ยทั้งเพศชายและเพศหญิงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอายุแรกสมรสเฉลี่ยของประเทศไทย รวมไปถึงปัจจัยด้านทุนทางสังคมในด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนบุตรในครอบครัวที่มีจำนวนมากกว่าระดับประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยและขนาดของสมาชิกในครอบครัวเช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2523 หรือเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว อีกทั้งรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังสมรสนั้นส่วนใหญ่ยังคงมีแบบแผนของการอาศัยของคู่สมรสนั้นเป็นไปตามแบบแผนประเพณีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527) (Perve 2006) อีกด้วย

ในด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นข้อค้นพบที่ชัดเจนที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีระดับความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว หรือระดับความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่ค่อนข้างมาก โดยมาจากมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นที่สูงกว่ามิติอื่นๆ ซึ่งหมายความว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมนั้นมีการทำกิจกรรมร่วมกันและการรับประทานอาหารร่วมกันกับสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในระดับบ่อยครั้งมาก ซึ่งรวม

ไปถึงมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน และความเป็นเชิงความรู้สึกที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างมากซึ่งหมายความว่ากลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมนั้นยังมีการเล็งดูดูแลกันและกัน รวมทั้งการรับฟังปัญหาและข้อกังวลใจระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่ยังมีให้กันและกันที่ค่อนข้างยึดมั่นผูกพันกันมากอยู่ แต่ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่นั้นมีระดับที่น้อยกว่ามิติอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดซึ่งหมายถึงการเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจในรูปแบบของสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวนั้นยังต่ำกว่าการพึ่งพาอาศัยเล็งดูดูแลกันและกัน การปฏิสังสรรค์ร่วมกัน และความผูกพันทางอารมณ์ หรือกล่าวได้ว่าระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นจะมีแนวโน้มส่วนใหญ่มากจากการทำกิจกรรมร่วมกัน การพึ่งพาอาศัยเล็งดูดูแลกันและกัน และความผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึก มากกว่าการเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจในรูปแบบของตัวเงิน และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นรูปแบบของระดับความเป็นปึกแผ่นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและในมิติต่างๆยังคงเป็นรูปแบบในระดับความเป็นปึกแผ่นที่มีรูปแบบที่คล้ายกัน คือ มีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ คือมีการทำกิจกรรมและการรับประทานอาหารเย็นร่วมกันในระดับที่มากที่สุด และ มีความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่คือการเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจในรูปแบบของตัวเงินในระดับที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับระหว่างมิติความเป็นปึกแผ่นทั้ง 4 มิติ ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ แต่จะมีสิ่งที่แตกต่างกันคือค่าระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีค่าที่แตกต่างกันโดยสามารถแบ่งออกเป็น สองกลุ่มอย่างเห็นได้ชัดคือ กลุ่มที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นในระดับที่ค่อนข้างมากได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และกะเหรี่ยง และกลุ่มที่มีความเป็นปึกแผ่นในระดับปานกลางได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่และอาข่า ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ทำให้มีค่าระดับที่แตกต่างกันทั้งในชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชาติพันธุ์ ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากลักษณะทั่วไปทางประชากรและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งนั้นเพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบหลายกลุ่มที่เรียงลำดับกัน (Ordered Logistic Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significant) ที่ระดับ ≤ 0.10 พบว่าปัจจัยที่ทำให้มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับที่มากขึ้นได้แก่ ลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านประชากร ส่วนปัจจัยด้านทุนทางสังคมคือ ลักษณะโครงสร้างครอบครัว ขนาดจำนวนบุตร และขนาดจำนวนสมาชิกในครอบครัว และปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจคือ รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปี และสถานภาพการทำงาน/อาชีพ นั้นเป็นปัจจัยทำให้มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับที่มากขึ้นเช่นกัน อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านทุนมนุษย์ได้แก่ ระดับการศึกษา และการย้ายถิ่น ปัจจัยด้านทุนทางสังคมในด้านของการนับถือศาสนาและความเชื่อ และรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส รวมทั้งอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านประชากร นั้นไม่ทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแตกต่างกันอีกด้วย

5.1 การปรับตัวแปรก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) จะมีเงื่อนไขที่ว่าตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะต้องเป็นอิสระต่อกันโดยมีระดับของการวัดไม่ต่ำกว่าระดับช่วง (Interval Scale) โดยในกรณีที่ตัวแปรที่มีระดับที่ต่ำกว่าจะต้องทำการแปลงค่าของตัวแปรให้ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยจะมีค่าเท่ากับ 0 และ 1 โดยกลุ่มที่สนใจศึกษาจะมีค่าเท่ากับ 1 และ กลุ่มอ้างอิงจะมีค่าเป็น 0 ซึ่งในการวิเคราะห์นี้จะมีตัวแปรที่เป็นตัวแปรระดับช่วง 3 จำนวน ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนบุตร ส่วนตัวแปรระดับกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 10 จำนวน ได้แก่ เพศ ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน/อาชีพ การย้ายถิ่นเพื่อประกอบ

อาชีพ ศาสนา รูปแบบโครงสร้างครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส และชาติพันธุ์ โดยมีรายละเอียดของตัวแปรต่างๆในการวิเคราะห์ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ตัวแปรตาม		
ความเป็นปีกแผ่น	ต่ำ	มีค่า 0
ระหว่างประชากรต่างรุ่น	ปานกลาง	มีค่า 1
ในครอบครัว	สูง	มีค่า 2
ตัวแปรอิสระ		
เพศ (กลุ่มตัวแปรหุ่น)	หญิง (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 0
	ชาย	มีค่า 1
ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	ไม่ได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	มีค่า 0
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	มีค่า 0
	มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	มีค่า 1
สถานภาพสมรส	หม้าย หย่า และแยกทาง (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 0
	สมรสและอยู่ด้วยกัน	มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ระดับการศึกษา	ระดับการศึกษาอื่นๆ ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง) ระดับการศึกษาอื่นๆ ประถมศึกษา ระดับการศึกษาอื่นๆ มัธยมศึกษาตอนต้น ระดับการศึกษาอื่นๆ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ระดับการศึกษาอื่นๆ อนุปริญญา/ปวส. ระดับการศึกษาอื่นๆ มหาวิทยาลัย(ปริญญาตรีขึ้นไป)	มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1
สถานภาพการทำงาน/ อาชีพ	ประกอบอาชีพอื่นๆ ไม่ได้ทำงาน (กลุ่มอ้างอิง) ประกอบอาชีพอื่นๆ เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ ประกอบอาชีพอื่นๆ เกษตรกรรมเพื่อการค้า ประกอบอาชีพอื่นๆ อุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขาย ประกอบอาชีพอื่นๆ รับจ้าง ประกอบอาชีพอื่นๆ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
การย้ายถิ่น	ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ต่างภูมิลำเนา (กลุ่มอ้างอิง) อาศัยอยู่ในภูมิลำเนา	มีค่า 0 มีค่า 1
ศาสนา	นับถือศาสนาอื่น ความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า (กลุ่มอ้างอิง) นับถือศาสนาอื่น พุทธ นับถือศาสนาอื่น คริสต์ นับถือศาสนาอื่น พุทธควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า นับถือศาสนาอื่น คริสต์และความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า	มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1
รูปแบบโครงสร้าง ครอบครัว	รูปแบบครอบครัวอื่นๆ ครอบครัวพิเศษและครอบครัวเดี่ยว (กลุ่มอ้างอิง) รูปแบบครอบครัวอื่นๆ ครอบครัวขยาย รูปแบบครอบครัวอื่นๆ ครอบครัวขยายแบบพิเศษ	มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1
รูปแบบการอยู่อาศัยหลัง การสมรส	รูปแบบอื่นๆ Neolocal Residence (กลุ่มอ้างอิง) รูปแบบอื่นๆ Patrilocal Residence รูปแบบอื่นๆ Matrilocal Residence	มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1 มีค่า 0 มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
รูปแบบการอยู่อาศัยหลัง การสมรส (ต่อ)	รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0
	Natalocal Resident	มีค่า 1
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	มีค่า 1
อายุ	อายุรายปี	มีค่าระหว่าง 18-59 ปี
	จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัว	มีค่าระหว่าง 1-13 คน
จำนวนบุตร	จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่	มีค่าระหว่าง 0-12 คน 0 เท่ากับไม่มีบุตร ไม่มี บุตรที่มีชีวิตอยู่ หรือ คนโสด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

5.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยต่อความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

การตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแต่ละตัวที่จะนำไปเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยเกณฑ์ที่จะพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ก็คือ จะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยกว่า 0.50 หากมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 นั้นหมายความว่าตัวแปรอิสระคู่หนึ่งจะมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity)

	ชาติพันธุ์	เพศ	อายุ	สถานภาพสมรส	รูปแบบครอบครัว	จำนวนบุตร	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	รูปแบบครอบครัวหลังการสมรส	ศาสนา	รายได้ครัวเรือนต่อปี	อาชีพ	ระดับการศึกษา	การย้ายถิ่น
ชาติพันธุ์	1	.024	.073	.072	.066	.178	.066	-.164	-.074	-.291	.096	-.128	-.010
เพศ		1	-.149	.094	.096	-.103	.020	.209	-.035	-.148	.126	-.080	.014
อายุ			1	.275	-.050	.279	-.023	.082	.056	-.071	-.122	-.206	.067
สถานภาพสมรส				1	.112	.005	.011	.342	-.007	-.091	-.052	-.223	.006
รูปแบบครอบครัว					1	-.140	.245	.069	.068	-.019	.119	.110	-.019
จำนวนบุตร						1	.301	-.210	.058	-.169	-.002	-.292	.067
จำนวนสมาชิกในครอบครัว							1	-.023	.083	-.060	.069	.070	-.009
รูปแบบครอบครัวหลังการสมรส								1	.048	-.002	-.145	-.141	.122
ศาสนา									1	.068	-.018	.000	.022
รายได้ครัวเรือนต่อปี										1	.149	.203	-.165
อาชีพ											1	.325	-.174
ระดับการศึกษา												1	-.246
การย้ายถิ่น													1

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ

จากตารางที่ 19 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระพบว่า ตัวแปรอิสระมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ต่ำกว่า 0.50 ทุกตัว นั่นหมายถึงตัวแปรอิสระเป็นอิสระต่อกันมีความสัมพันธ์กันต่ำจึงสามารถใช้เป็นตัวแปรอิสระในการหาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือต่อไป

5.3 การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาวิธีวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือพบว่า วิธีการศึกษาของ Ma (2012) ใช้การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในเขตชนบทที่มีบุตรเป็นผู้ย้ายถิ่นในประเทศจีน วิธีการศึกษาของ Kleinwechter (2012) ใช้การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีต่อความเป็นปึกแผ่นและความขัดแย้งระหว่างบุตรวัยผู้ใหญ่กับผู้เป็นพ่อและแม่ และวิธีการศึกษาของ Lüscher and Pillemer (1998) ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการก่อภูระหว่างรุ่น ด้วยวิธี Ordered Logistic Regression ทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการวิเคราะห์ด้วยวิธี Ordered Logistic Regression มาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

โดย การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ผลจาก คำสั่ง `omodel` พบว่า ค่า `prob chi2` ได้ค่า 0.8081 ซึ่งหมายความว่าไม่มีความสำคัญ แสดงว่าแบบจำลองที่ใช้ `cumulative logit function` โดยกำหนดให้ ค่าของ `regression coefficients` ของตัวแปรอิสระทุกตัวคงที่ ในขณะที่ `intercept` มีค่าเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับระดับของตัวแปรตาม หรือที่รู้จักกันในนาม `proportional odds model` มีความเหมาะสม และให้ผลทางสถิติไม่แตกต่างไปจากแบบจำลองที่กำหนดให้ทั้ง `regression coefficients` ของตัวแปรอิสระ และ/หรือ `intercept` สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ Ordered Logistic Regression ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับมีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ

5.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยค่า Odd ratio และการแปลผล

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบหลายกลุ่มที่เรียงลำดับกัน (Ordered logistic regression) โดยมี ตัวแปรตามคือ ความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับต่ำ กลุ่มระดับปานกลาง และกลุ่มระดับสูง โดยจะนำเสนอผลโดยใช้ค่า Odd ratio หรือ OR ซึ่งหมายถึง ความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่จะมีความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในกลุ่มระดับที่สูงขึ้น โดยการแปลผลค่า Odd Ratio สำหรับ Ordered Logistic Regression สามารถแบ่งเป็น 2 กรณีได้แก่

กรณีค่า Odd Ratio มีค่ามากกว่า 1 หากตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรแบบ Interval Scale จะสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อตัวแปรอิสระเพิ่มขึ้นก็จะทำให้มีความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะอยู่ในกลุ่มระดับที่เพิ่มขึ้นเป็นกี่เท่า โดยการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นระดับของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว และหากตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรแบบ Nominal Scale หรือ Ordinal Scale จะสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อตัวแปรอิสระที่สนใจทำให้มีความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะอยู่ในกลุ่มระดับที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระที่เป็นกลุ่มอ้างอิง

กรณีค่า Odd Ratio มีค่าน้อยกว่า 1 หากตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรแบบ Interval Scale จะสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อตัวแปรอิสระเพิ่มขึ้นก็จะทำให้มีความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะอยู่ในกลุ่มระดับที่ลดลงเป็นจำนวนร้อยละ โดยการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นระดับของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว และหากตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรแบบ Nominal Scale หรือ Ordinal Scale จะสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อตัวแปรอิสระที่สนใจทำให้มีความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะอยู่ในกลุ่มระดับที่ลดลงเป็นร้อยละ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระที่เป็นกลุ่มอ้างอิง

ตารางที่ 20 แสดงการประมาณค่า Ordered Logistic Regression ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความเป็นปึกแผ่น ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรอิสระกับความเป็นปึกแผ่นระหว่าง ประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
	Odd Ratio
ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์	
อาข่า (กลุ่มอ้างอิง)	
กะเหรี่ยง	1.2201**
ม้ง	1.4834**
ลาหู่	1.1041
ปัจจัยด้านประชากร	
เพศ	
เพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง)	-
เพศชาย	1.2146
อายุ	0.9645
สถานภาพสมรส	
หย่า แยกทาง และหม้าย (กลุ่มอ้างอิง)	-
แต่งงานและอยู่ร่วมกัน	1.0602
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม	
ลักษณะโครงสร้างครอบครัว	
ครอบครัวแบบพิเศษและครอบครัวเดี่ยว (กลุ่มอ้างอิง)	-
ครอบครัวขยาย	1.4075**
ครอบครัวขยายแบบพิเศษ	1.5546**
จำนวนบุตรในครอบครัว	1.2453**
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1.1119**
รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส	
ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง(Neolocal Residence) (กลุ่มอ้างอิง)	-
อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายชาย (Patrilocal Residence)	1.4326
อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายหญิง (Matrilocal Residence)	1.5421
อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง (Natalocal Residence)	2.1125

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรอิสระกับความเป็นปีกแผ่น ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่ม ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
	Odd Ratio
ศาสนา	
ความเชื่อดั้งเดิมชนเผ่า (กลุ่มอ้างอิง)	-
พุทธ	2.5015
คริสต์	1.5735
พุทธร่วมกับความเชื่อดั้งเดิม	2.5420
คริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิม	3.1658
ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ	
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	
อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	1.3823***
อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	1.4237***
อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	1.4475***
อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	1.5631**
มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	1.6126**
สถานภาพการทำงาน/อาชีพ	
ไม่ได้ทำงาน (กลุ่มอ้างอิง)	-
เกษตรกรเพื่อเลี้ยงชีพ	5.5501***
เกษตรกรเพื่อการค้า	6.7750***
อุตสาหกรรมครัวเรือน/ค้าขาย	4.7891***
รับจ้าง	5.2129***
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	2.6595**
ปัจจัยด้านทุนมนุษย์	
ระดับการศึกษา	
ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	-
ประถมศึกษา	1.2180
มัธยมศึกษาตอนต้น	1.0189
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	1.3497
อนุปริญญา/ปวส.	2.3782
มหาวิทยาลัย (ปริญญาตรีขึ้นไป)	1.7416

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรอิสระกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
	Odd Ratio
การย้ายถิ่น	
ผู้ย้ายถิ่น (กลุ่มอ้างอิง)	-
ผู้อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น	1.3744
Sample size	755
Prob>chi2	0.0000
Pseudo-R2	0.3185
Log likelihood	-536.68137
*p-value=.10 **p-value=.05 ***p-value=.01	

หมายเหตุ: จำนวนตัวอย่างเหลือ 755 ครอบครัวเนื่องจากใช้เฉพาะครอบครัวที่มีประชากรรุ่นบิดามารดา บิดามารดาคู่สมรส และรุ่นบุตร

โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นเป็น 1.4834 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.4834) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และเป็น 1.2201 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.2201) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่พบว่าไม่มีความแตกต่างของระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับข้อค้นพบในเรื่องของลักษณะทั่วไปของระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นที่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่มแล้วสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แตกต่างกันคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและม้งที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นที่ใกล้เคียงกันในระดับความเป็นปึกแผ่นค่อนข้างมาก ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและลาหู่ก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นที่ใกล้เคียงกันในระดับมีความเป็นปึกแผ่นปานกลาง

เมื่อพิจารณาถึงทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมพบว่า รูปแบบลักษณะโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่มีรูปแบบลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยาย (อาศัยอยู่ร่วมกับรุ่นบิดามารดาและรุ่นบุตร) และครอบครัวขยายพิเศษ (อาศัยอยู่ร่วมกันมากกว่า 3 รุ่น) เมื่อเทียบกับครอบครัวแบบพิเศษและครอบครัวเดี่ยว จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว

เพิ่มมากขึ้นเป็น 1.5546 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.5546) สำหรับครอบครัวขยายพิเศษที่มีสมาชิกมากกว่า 3 รุ่น และ เป็น 1.4075 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.4075) สำหรับครอบครัวขยาย จำนวนบุตรในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น (ค่า Odd Ratio = 1.2453) ซึ่งหมายความว่าจำนวนบุตรที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละคนจะทำให้มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1.2453 เท่าตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นด้วย และ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้น ก็จะทำให้มีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น (ค่า Odd Ratio = 1.1119) ซึ่งหมายความว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละคนจะทำให้มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1.1119 เท่า

รวมถึงทุนทางเศรษฐกิจ ในด้านของรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆช่วงเมื่อเทียบกับช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่ต่ำกว่าหรือเท่า 100,000 บาท จะทำให้มีโอกาสที่จะมีโอกาสดังมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ในทุกๆช่วง โดย ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่มากกว่า 500,000 บาทขึ้นไป จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น 1.6126 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.6126) ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระหว่าง 400,001-500,000 บาท จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น 1.5631 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.5631) ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระหว่าง 300,001-400,000 บาท จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น 1.4475 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.4475) ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระหว่าง 200,001-300,000 บาท จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น 1.4237 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.4237) ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระหว่าง 100,001-200,000 บาท จะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น 1.3823 เท่า (ค่า Odd Ratio = 1.3823) อีกทั้งด้านสถานภาพการทำงาน/อาชีพพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่ประกอบอาชีพทุกอาชีพ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ประกอบอาชีพจะมีโอกาสที่จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น เป็น 5.5501 เท่า (ค่า Odd Ratio = 5.5501) สำหรับอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ เป็น 6.7750 เท่า (ค่า Odd Ratio = 6.7750) สำหรับอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการค้า เป็น 4.7891 เท่า (ค่า Odd Ratio = 4.7891) สำหรับอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนและ

ค่าชาย เป็น 5.2129 เท่า (ค่า Odd Ratio = 5.2129) สำหรับอาชีพรับจ้าง และ เป็น 2.6596 เท่า (ค่า Odd Ratio = 2.6596) สำหรับอาชีพข้าราชการ/พนักงานของรัฐ

อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านอายุที่เป็นปัจจัยทางประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่เพิ่มขึ้นนั้นก็จะไม่ทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าในอายุที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างจากเดิม อีกทั้งปัจจัยทางด้านเพศโดยพบว่าเพศชายเมื่อเปรียบเทียบกับเพศหญิงจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือสามารถแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะเป็นเพศใดก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน รวมไปถึงสถานภาพสมรสโดยครอบครัวที่มีสถานภาพสมรสแต่งงานหรืออยู่ด้วยกัน เมื่อเทียบกับครอบครัวที่มีสถานภาพสมรส หย่า แยกทางและหม้ายจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือสามารถแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีสถานภาพสมรสแต่งงาน อยู่ด้วยกัน หย่า แยกทางและหม้าย ก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน

ส่วนปัจจัยทุนมนุษย์ โดยด้านระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่มีระดับการศึกษาในทุกๆระดับเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่มีการศึกษาจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือสามารถแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีระดับการศึกษาในระดับใดก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน รวมทั้งปัจจัยด้านการย้ายถิ่นที่เป็นปัจจัยหนึ่งในด้านทุนมนุษย์ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ย้ายถิ่นจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะย้ายถิ่นหรือไม่ย้ายถิ่นก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน

เช่นเดียวกับปัจจัยด้านทุนทางสังคม ในด้านการนับถือศาสนาและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่นับถือศาสนาพุทธเพียงอย่างเดียว ศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียว ศาสนาพุทธร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ และศาสนาคริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่นับถือความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะนับถือศาสนาและความเชื่อแบบใดก็ตามก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน รวมทั้งรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายชาย (Patrilocal Residence) แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายหญิง (Matrilocal Residence) และ แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง (Natalocal Residence) เมื่อเทียบกับ แบบที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง (Neolocal Residence) จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสแบบใดก็ตามก็จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวไม่แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยเปรียบเทียบกันแล้วมีข้อค้นพบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีลักษณะร่วมที่ว่าลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยสมาชิก 3 รุ่นวัย และครอบครัวแบบขยายพิเศษที่ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 3 รุ่นวัย จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมากกว่าครอบครัวพิเศษที่ประกอบด้วยเพียงรุ่นเดียว และครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยเพียง 2 รุ่นวัย รวมทั้งจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละคนในครอบครัวนั้นก็จะทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มระดับมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่าการที่ครอบครัวมีจำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นวัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมี

ระดับเพิ่มมากขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุตรและอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเกื้อกูลกันระหว่างประชากรหลายรุ่นวัยในครอบครัวซึ่งจะทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวกันและกันในการช่วยเหลือเกื้อกูล เลี้ยงดูดูแล รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันที่เหนียวแน่นกลมเกลียวกันอีกด้วย รวมทั้งปัจจัยต้นทุนทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้และการประกอบอาชีพนั้นยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่เมื่อมีรายได้และการประกอบอาชีพนั้นจะทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งกล่าวได้ว่าการมีเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงเพิ่มขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นจะเป็นสิ่งที่เพิ่มแรงยึดเหนี่ยวกันและกันระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวให้มีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นอีกด้วย

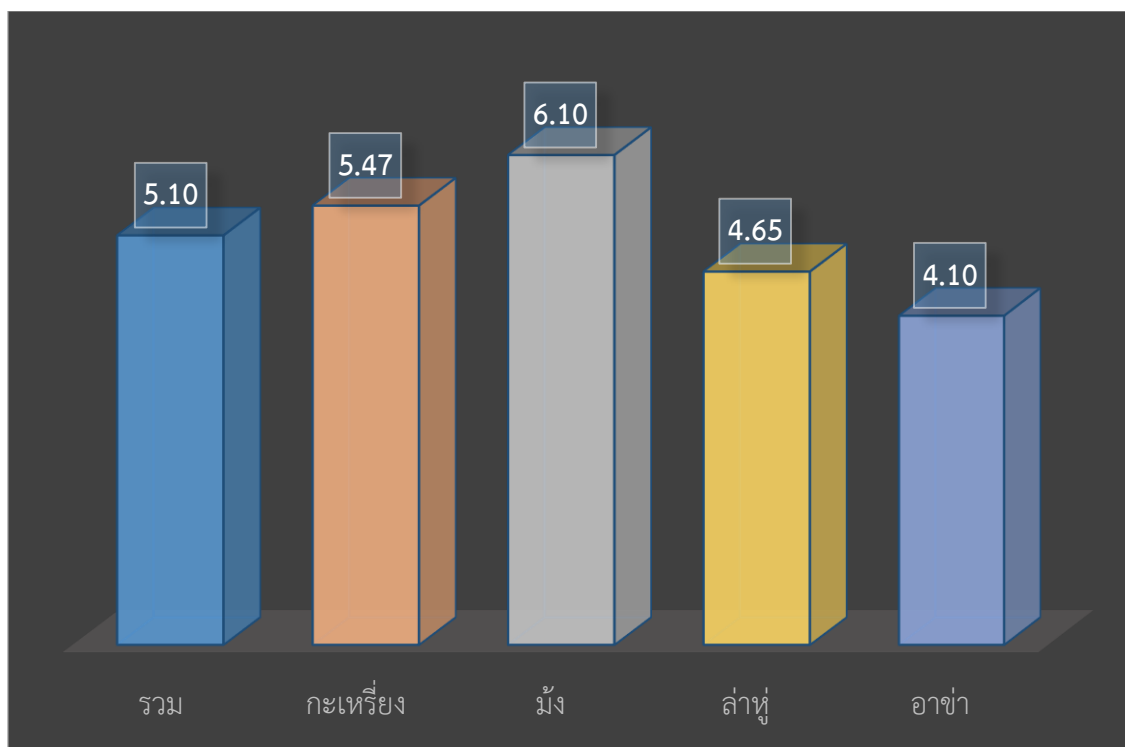
บทที่ 6

แนวโน้มจำนวนบุตรจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต: ปัจจัยที่มีผลต่อและอิทธิพลต่อ จำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากข้อค้นพบในการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม ที่ว่าลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยสมาชิก 3 รุ่นวัย และครอบครัวแบบขยายพิเศษที่ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 3 รุ่นวัย จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมากกว่าครอบครัวพิเศษที่ประกอบด้วยเพียงรุ่นเดียวและครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยเพียง 2 รุ่นวัย รวมทั้งจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละคนในครอบครัวนั้นก็ทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มระดับมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน แม้ว่าจำนวนบุตรจะไม่ใช่ว่าตัวแปรที่เด่นนัก แต่เป็นตัวแปรที่น่าสังเกตเพราะเป็นตัวร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม ที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในทางบวก โดยเมื่อมีจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละคนก็จะทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาถึงแนวโน้มจำนวนบุตรจากอดีตและเปรียบเทียบกับปัจจุบันเพื่อวิเคราะห์ถึงแนวโน้มความต้องการจำนวนบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่จะส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตเช่นกัน

6.1 จำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในอดีต

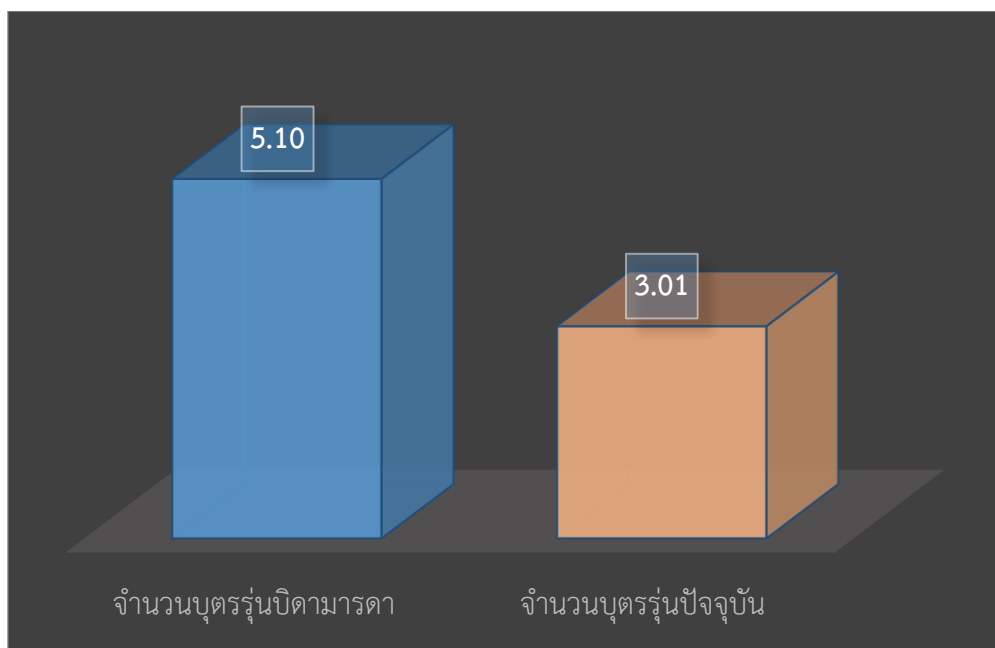
ในการนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่เป็นวัยแรงงานอายุระหว่าง 45-55 ปี เพศหญิง จำนวน 293 คน ที่มีสถานภาพสมรส หรือเคยสมรส เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สิ้นสุดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไม่สามารถมีบุตรเพิ่มได้อีกเพื่อหาจำนวนบุตรในอดีตจากข้อคำถามที่เกี่ยวกับจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นมีบุตรเฉลี่ย 5.10 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีบุตรในครอบครัวเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ 6.10 คนต่อครอบครัว รองลงมาคือ กะเหรี่ยง อยู่ที่ 5.47 คนต่อครอบครัว ล่าหู่อยู่ที่ 4.65 คนต่อครอบครัว และอาข่าอยู่ที่ 4.10 คนต่อครอบครัว ตามลำดับ (ดังภาพที่ 19)

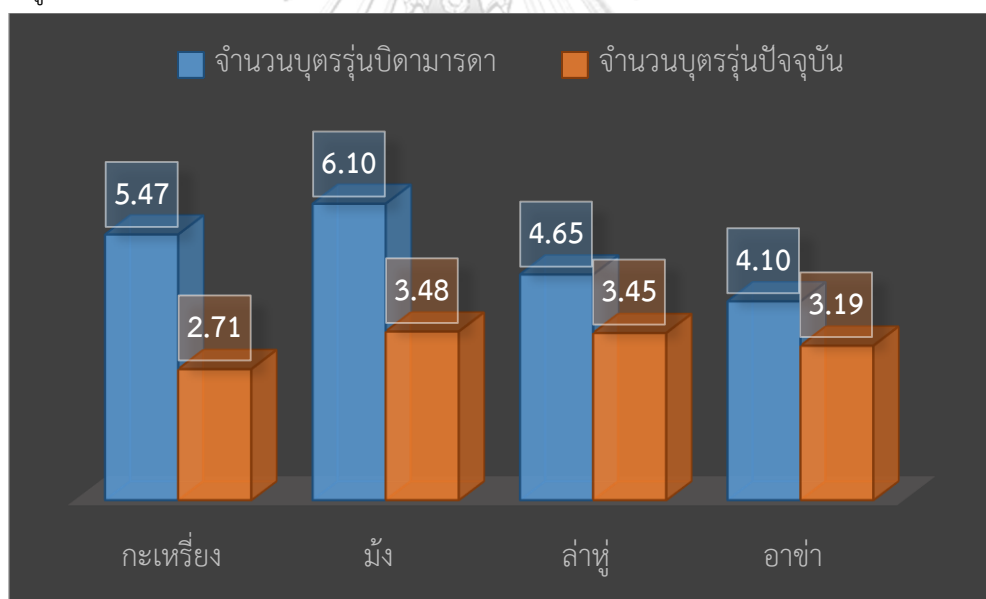
ภาพที่ 19 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนคนว่างงาน (บุตรในรุ่นบิดามารดา) ในครอบครัวโดยรวม และแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ ใช้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยแรงงานที่พื้นภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ช่วงอายุระหว่าง 45-55 ปี เพศหญิง

6.2 จำนวนบุตรในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบัน

จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์หาจำนวนบุตรในปัจจุบันจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่เป็นวัยแรงงานอายุระหว่าง 45-55 ปี เพศหญิง จำนวน 293 คน ที่มีสถานภาพสมรส หรือเคยสมรส เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สิ้นสุดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไม่สามารถมีบุตรเพิ่มได้อีกเพื่อหาจำนวนบุตรในปัจจุบัน โดยใช้ข้อคำถามที่เกี่ยวกับจำนวนบุตรในปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นมีบุตรเฉลี่ย 3.01 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังคงเป็นกลุ่มที่มีจำนวนบุตรในปัจจุบันมากที่สุดที่ 3.48 คนต่อครอบครัว รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ที่ 3.45 คนต่อครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่ 3.19 คนต่อครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ที่ 2.71 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีจำนวนบุตรที่ลดลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ (ดังภาพที่ 20 และ 21)

ภาพที่ 20 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในครอบครัวรุ้นบิตามารดา และรุ้นปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม

ภาพที่ 21 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในรุ้นบิตามารดา และรุ้นปัจจุบัน แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์

จากภาพที่ 20 และ 21 จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบระหว่างจำนวนบุตรในรุ้นปัจจุบันและในรุ้นบิตามารดาพบว่ามึจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีจำนวนบุตรลดลง 2.09 คนต่อครอบครัว หรือลดลงร้อยละ 40.98 และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีจำนวนบุตรลดลงมากที่สุด โดยลดลง 2.76 คนต่อครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 50.46 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยลดลง 2.62 คนต่อครอบครัว

หรือคิดเป็นร้อยละ 42.95 กลุ่มชาติพันธุ์ล้าหูลดลง 1.20 คนต่อครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 25.81 และกลุ่มชาติพันธุ์ข้าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลดลงน้อยที่สุด โดยลดลง 0.91 คนต่อครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 22.20

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนบุตรจากในรุ่นบิดามารดามาจนถึงรุ่นปัจจุบันซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัจจัยส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมโดยใช้สถิติขั้นสูงที่เหมาะสมในการวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. การปรับตัวแปรก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอย (Regression Analysis) จะมีเงื่อนไขที่ว่าตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะต้องเป็นอิสระต่อกันโดยมีระดับของการวัดไม่ต่ำกว่าระดับช่วง (Interval Scale) โดยในกรณีที่ตัวแปรที่มีระดับที่ต่ำกว่าจะต้องทำการแปลงค่าของตัวแปรให้ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยจะมีค่าเท่ากับ 0 และ 1 โดยกลุ่มที่สนใจศึกษาจะมีค่าเท่ากับ 1 และกลุ่มอ้างอิงจะมีค่าเป็น 0 ซึ่งในการวิเคราะห์นี้จะมีตัวแปรที่เป็นตัวแปรระดับช่วง 3 จำนวน ได้แก่ อายุ อายุแรกสมรส และระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วนตัวแปรระดับกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 8 จำนวน ได้แก่ ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน/อาชีพ การย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ ศาสนา รูปแบบโครงสร้างครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส และชาติพันธุ์ โดยมีรายละเอียดของตัวแปรต่างๆในการวิเคราะห์ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ตัวแปรตาม		
จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน	จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่	มีค่าระหว่าง 0-12 คน 0 เท่ากับไม่มีบุตร ไม่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่ หรือ คนโสด
ตัวแปรอิสระ		
ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	ไม่ได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	มีค่า 0
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	ไม่ได้ อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้ อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้ อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้ อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	มีค่า 1
ไม่ได้มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	มีค่า 0	
	มีค่า 1	
ระดับการศึกษา	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	ประถมศึกษา	มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ระดับการศึกษา (ต่อ)	<p>ระดับการศึกษาอื่นๆ มัธยมศึกษาตอนต้น</p> <p>ระดับการศึกษาอื่นๆ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.</p> <p>ระดับการศึกษาอื่นๆ อนุปริญญา/ปวส.</p> <p>ระดับการศึกษาอื่นๆ มหาวิทยาลัย(ปริญญาตรีขึ้นไป)</p>	<p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p>
สถานภาพการทำงาน/ อาชีพ	<p>ประกอบอาชีพอื่นๆ ไม่ได้ทำงาน (กลุ่มอ้างอิง)</p> <p>ประกอบอาชีพอื่นๆ เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ</p> <p>ประกอบอาชีพอื่นๆ เกษตรกรรมเพื่อการค้า</p> <p>ประกอบอาชีพอื่นๆ อุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขาย</p> <p>ประกอบอาชีพอื่นๆ รับจ้าง</p> <p>ประกอบอาชีพอื่นๆ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ</p>	<p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0 มีค่า 1</p>
การย้ายถิ่นเพื่อประกอบ อาชีพ	<p>ย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพต่างภูมิภาค (กลุ่ม อ้างอิง)</p> <p>ประกอบอาชีพในภูมิภาค</p>	<p>มีค่า 0 มีค่า 1</p>

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ศาสนา	<p>นับถือศาสนาอื่น</p> <p>ความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า (กลุ่มอ้างอิง)</p> <p>นับถือศาสนาอื่น</p> <p>พุทธ</p> <p>นับถือศาสนาอื่น</p> <p>คริสต์</p> <p>นับถือศาสนาอื่น</p> <p>พุทธควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า</p> <p>นับถือศาสนาอื่น</p> <p>คริสต์และความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า</p>	<p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p>
รูปแบบโครงสร้าง ครอบครัว	<p>รูปแบบครอบครัวอื่นๆ</p> <p>ครอบครัวพิเศษและครอบครัวเดี่ยว (กลุ่ม อ้างอิง)</p> <p>รูปแบบครอบครัวอื่นๆ</p> <p>ครอบครัวขยาย</p> <p>รูปแบบครอบครัวอื่นๆ</p> <p>ครอบครัวขยายแบบพิเศษ</p>	<p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p>
รูปแบบการอยู่อาศัยหลัง การสมรส	<p>รูปแบบอื่นๆ</p> <p>Neolocal Residence (กลุ่มอ้างอิง)</p> <p>รูปแบบอื่นๆ</p> <p>Patrilocal Residence</p> <p>รูปแบบอื่นๆ</p> <p>Matrilocal Residence</p>	<p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p> <p>มีค่า 0</p> <p>มีค่า 1</p>

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
รูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส (ต่อ)	รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0
	Natalocal Residence	มีค่า 1
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	มีค่า 1
อายุ	อายุรายปี	มีค่าระหว่าง 18-59 ปี
	อายุแรกสมรสรายปี	มีค่าระหว่าง 13-55 ปี
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	เชิงความรู้สึกร่วม เชิงบรรทัดฐาน เชิงปฏิสัมพันธ์ร่วม เชิงหน้าที่	มีค่าระหว่าง 0-2 คน 0 เท่ากับมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 1 เท่ากับมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และ 2 เท่ากับมีความสัมพันธ์ระดับสูง

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์พหุคูณเชิงเส้น (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยต่อจำนวนบุตรในปัจจุบัน

การตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระในแต่ละตัวที่จะนำไปเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยเกณฑ์ที่จะพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ก็คือ จะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยกว่า 0.50 หากมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 นั้นหมายความว่าตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระคู่นั้นจะมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์พหุคูณเชิงเส้น (Multicollinearity) ซึ่งจากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระพบว่า ตัวแปรต้นหรือตัวแปร

อิสระมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ต่ำกว่า 0.50 ทุกตัว นั่นหมายถึงตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระเป็นอิสระต่อกันมีความสัมพันธ์กันต่ำจึงสามารถใช้เป็นตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระในการหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบัน

3. การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ผลจาก คำสั่ง omodel พบว่า ค่า prob chi2 ได้ค่า 0.0017 ซึ่งหมายความว่ามีความนัยสำคัญ แสดงว่า การใช้ Ordered Logistic Regression ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับไม่มีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ จากนั้นจึงนำไปทดสอบโดยใช้คำสั่ง estat gof พบว่า ค่า prob chi2 ได้ค่า 1.0000 ซึ่งหมายความว่าไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าการใช้การวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับมีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ ดังนั้นการใช้วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรในปัจจุบัน จึงใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) จึงมีความเหมาะสม

ตารางที่ 22 แสดงการประมาณค่า Poisson Regression Analysis ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N=293)
	IRR
ปัจจัยด้านชาติพันธุ์	
กะเหรี่ยง (กลุ่มอ้างอิง)	-
ม้ง	1.2899***
ลาหู่	1.0949**
อาข่า	1.0463*
ปัจจัยด้านประชากร	
อายุ	1.0268***
อายุแรกสมรส	0.8622***

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N=293)
	IRR
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม	
ศาสนา	
ความเชื่อดั้งเดิมฯ (กลุ่มอ้างอิง)	-
พุทธ	0.9452
คริสต์	1.0643*
พุทธและความเชื่อดั้งเดิม	0.9872
คริสต์และความเชื่อดั้งเดิม	1.1246*
ลักษณะโครงสร้างครอบครัว	
ครอบครัวพิเศษ และครอบครัวเดี่ยว (กลุ่มอ้างอิง)	-
ครอบครัวขยาย	1.6845***
ครอบครัวขยายพิเศษ	1.5293***
รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส	
NEOLOCAL RESIDENCE (กลุ่มอ้างอิง)	-
PATRILOCAL RESIDENCE	1.124
MATRILOCAL RESIDENCE	1.132
NATALOCAL RESIDENCE	1.344
ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ	
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	-
อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	1.1301
อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	1.2435**
อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	1.3471**
อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	1.2374*
มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	1.3823**
สถานภาพการทำงาน/อาชีพ	
ไม่ประกอบอาชีพ (กลุ่มอ้างอิง)	-
เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ	0.9326*
เกษตรกรรมเพื่อการค้า	0.9313*
อุตสาหกรรมครัวเรือน/ค้าขาย	0.9230**
รับจ้าง	0.9072**
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	0.8902**

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N=293)
	IRR
ปัจจัยด้านทุนมนุษย์	
ระดับการศึกษา	
ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	-
ประถมศึกษา	0.9839**
มัธยมศึกษาตอนต้น	0.9449***
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	0.9186***
อนุปริญญา/ปวส.	0.9133*
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	0.8328***
การย้ายถิ่น	
ผู้ย้ายถิ่น (กลุ่มอ้างอิง)	-
ไม่ย้ายถิ่น	1.0143
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	
เชิงความรู้สึก	1.0258
เชิงบรรทัดฐาน	1.1513***
เชิงปฏิสัมพันธ์ร่วม	1.1146*
เชิงหน้าที่	1.1129
SAMPLE SIZE	293
PROB>CHI2	0.0000
PSEUDO-R2	0.2612
LOG LIKELIHOOD	-876.8934
*P-VALUE=0.10 **P-VALUE=0.05 ***PVALUE=0.01	

จากตารางที่ 22 เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม พบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม นั้น ปัจจัยที่ส่งผลในทางบวกกับจำนวนบุตรในปัจจุบัน หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรที่ทำให้จำนวนบุตรในปัจจุบันเพิ่มขึ้นได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า เมื่อเทียบกับ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นเป็น 1.2899 เท่า (ค่า IRR = 1.2899) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพิ่มขึ้น

1.0949 เท่า (ค่า IRR = 1.0949) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ และ เพิ่มขึ้น 1.0463 เท่า (ค่า IRR = 1.0463) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ปัจจัยทางด้านประชากร โดยอายุที่เพิ่มขึ้นทุกๆปีจะมีโอกาสที่จะมีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 1.0268 เท่า (ค่า IRR = 1.0268) ปัจจัยด้านทุนทางสังคม คือ การนับถือศาสนา โดยครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียว และนับถือศาสนาคริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า เมื่อเทียบกับครอบครัวที่นับถือความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่าเพียงอย่างเดียวจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้น 1.1246 เท่า (ค่า IRR = 1.1246) สำหรับครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า และเพิ่มขึ้น 1.0643 (ค่า IRR = 1.0643) สำหรับครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียว ลักษณะโครงสร้างครอบครัว โดยครอบครัวที่มีสมาชิกที่ต่างรุ่นในครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย 3 รุ่นวัย และครอบครัวขยายพิเศษที่ประกอบด้วยมากกว่า 3 รุ่นวัย เมื่อเทียบกับครอบครัวแบบพิเศษและครอบครัวเดี่ยว จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้น 128.5% (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01) สำหรับครอบครัวขยาย เพิ่มขึ้น 120.00% (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01) สำหรับครอบครัวแบบขยายพิเศษ ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ พบว่า ครอบครัวที่มีช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 200,001-300,000 บาท ระหว่าง 300,001-400,000 บาท ระหว่าง 400,001-500,000 บาท และมากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป เมื่อเทียบกับ ครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น โดย เพิ่มขึ้นเป็น 1.3823 เท่า (ค่า IRR = 1.3823) สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่มากกว่า 500,000 บาทขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 1.3471 เท่า (ค่า IRR = 1.3471) สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 300,001 – 400,000 บาท เพิ่มขึ้น 1.2435 เท่า (ค่า IRR = 1.2435) สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท และ เพิ่มขึ้น 1.2374 เท่า (ค่า IRR = 1.2374) สำหรับครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 400,001 – 500,000 บาท อีกทั้งพบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐาน หรือการช่วยเหลืองานบ้าน การเลี้ยงดูดูแลระหว่างกันในครอบครัวที่มีระดับที่สูงขึ้นจะทำให้มีสัดส่วนจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 29.7% (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01) ตามระดับของความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละหน่วย รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วม หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน การรับประทานอาหารเย็นร่วมกันที่มีระดับที่สูงขึ้นจะทำให้มีสัดส่วนจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น 14.6% (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10) ตามระดับของความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วมที่เพิ่มขึ้นในแต่ละหน่วย

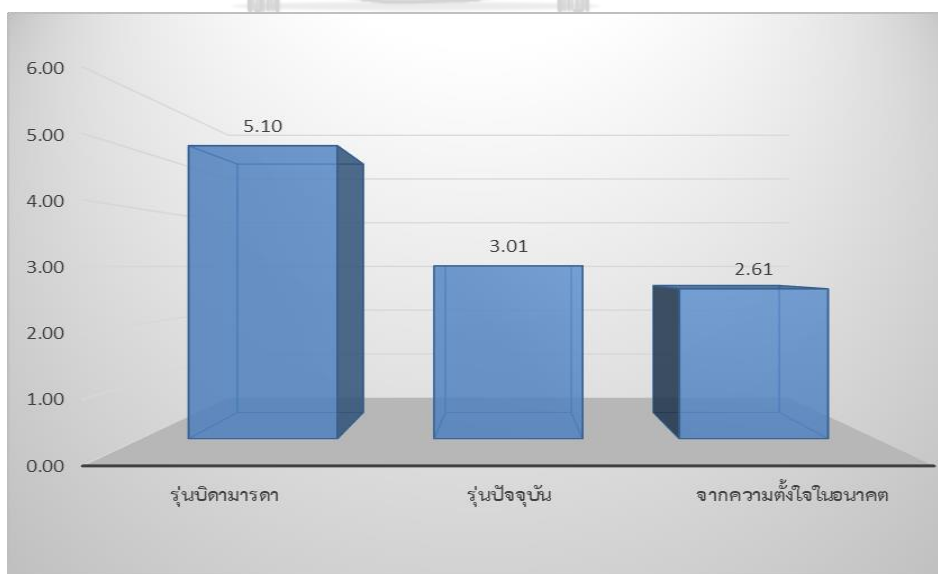
ส่วนปัจจัยที่ส่งผลแนวโน้มที่ลดลงของจำนวนบุตรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมคือ ปัจจัยด้านประชากร ในส่วนของอายุแรกสมรสที่เพิ่มมากขึ้นโดยอายุแรกสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่เพิ่มขึ้นที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 13.78% (ค่า IRR = 0.8622) ของจำนวนอายุแรกสมรสที่เพิ่มขึ้นทุกปี ปัจจัยต่อมาคือ ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้มีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง เมื่อเทียบกับระดับที่ไม่มีการศึกษา โดยระดับการศึกษาประถมศึกษาจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 1.61% (ค่า IRR = 0.9839) ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 5.51% (ค่า IRR = 0.9449) ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 8.14% (ค่า IRR = 0.9186) ระดับศึกษาอนุปริญญา/ปวส. พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 8.67% (ค่า IRR = 0.9133) และระดับศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 16.72% (ค่า IRR = 0.8328) รวมทั้ง ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ ในส่วนสถานภาพการทำงาน/อาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมทุกอาชีพ จะมีสัดส่วนที่มีจำนวนบุตรลดลงเมื่อเทียบกับ ผู้ที่ไม่ประกอบอาชีพ โดย ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 6.74% (ค่า IRR = 0.9326) ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการค้า จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 6.87% (ค่า IRR = 0.9313) ผู้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขาย จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 7.70% (ค่า IRR = 0.9230) ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 9.28% (ค่า IRR = 0.9072) และ ผู้ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานของรัฐ จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรลดลง 10.98% (ค่า IRR = 0.8902)

ส่วนปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายชาย (Patrilocal Residence) แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายหญิง (Matrilocal Residence) และ แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง (Natalocal Residence) เมื่อเทียบกับ แบบที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง (Neolocal Residence) จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวน

บุตรในรุ่นปัจจุบันไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสแบบใดก็ตามก็จะมีโอกาสที่จะมีสัดส่วนจำนวนบุตรไม่แตกต่างกัน รวมทั้งปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ใน ส่วนของการย้ายถิ่นนั้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ไม่ย้ายถิ่นกับผู้ย้ายถิ่นแล้วนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสที่จะมีจำนวนบุตรในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

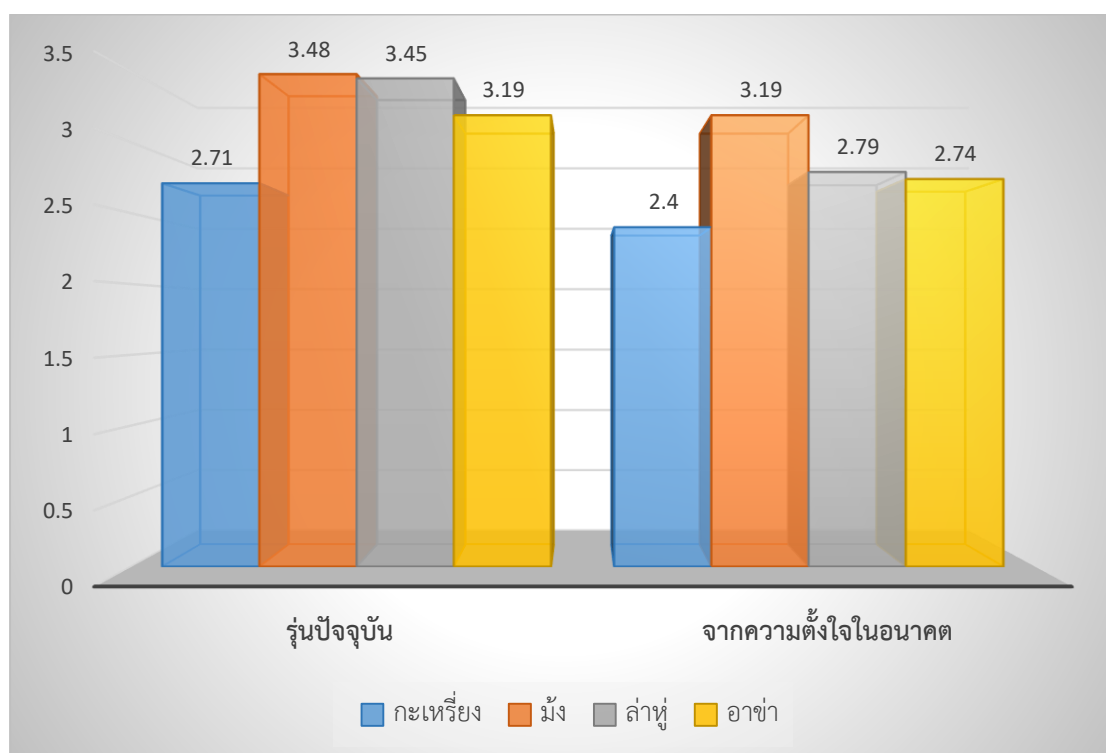
6.3 จำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์หาจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ที่มีสถานภาพโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรที่อยู่ในวัยแรงงาน ช่วงอายุ 18-30 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังจะวางแผนในการสมรส การสร้างครอบครัว และการมีบุตรในอนาคต โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 282 คนจาก 1,285 คน ซึ่งเป็นตัวแทนครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ในพื้นที่ศึกษาคือเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน จากข้อคำถามที่ว่า “คุณคิดว่าจำนวนบุตรกี่คนจึงเหมาะสม” จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวต้องการมีบุตรในครอบครัวเฉลี่ยเพียง 2.61 คนต่อครอบครัว ซึ่งน้อยกว่าจำนวนบุตรในปัจจุบันที่สัดส่วนร้อยละ 13.29 ดังภาพที่ 22

ภาพที่ 22 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในครอบครัวรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความตั้งใจที่จะมีบุตรในอนาคต น้อยลงกว่าจำนวนบุตรในปัจจุบันทุกกลุ่มชาติพันธุ์โดยกลุ่มชาติพันธุ์ล้าหู่มีสัดส่วนลดลงสูงสุดคิดเป็น ร้อยละ 19.13 โดยลดลงจาก 3.45 คนต่อครอบครัว เป็น 2.79 คนต่อครอบครัว รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีสัดส่วนลดลงคิดเป็นร้อยละ 14.11 โดยลดลงจาก 3.19 คนต่อครอบครัว เป็น 2.74 คนต่อครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีสัดส่วนลดลงคิดเป็นร้อยละ 11.44 โดยลดลงจาก 2.71 คนต่อครอบครัวเป็น 2.40 คนต่อครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีสัดส่วนลดลงน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.33 โดยลดลงจาก 3.48 คนต่อครอบครัว เป็น 3.19 คนต่อครอบครัว ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ภาพแผนภูมิแท่งการเปรียบเทียบจำนวนบุตรในปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคต แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนบุตรจากรุ่นปัจจุบันกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัจจัยส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม โดยใช้สถิติขั้นสูงที่เหมาะสมในการวิเคราะห์โดยมีกระบวนการแลขั้นตอนดังนี้

1. การปรับตัวแปรก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอย (Regression Analysis) จะมีเงื่อนไขที่ว่าตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะต้องเป็นอิสระต่อกันโดยมีระดับของการวัดไม่ต่ำกว่าระดับช่วง (Interval Scale) โดยในกรณีที่ตัวแปรที่มีระดับที่ต่ำกว่าจะต้องทำการแปลงค่าของตัวแปรให้ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยจะมีค่าเท่ากับ 0 และ 1 โดยกลุ่มที่สนใจศึกษาจะมีค่าเท่ากับ 1 และกลุ่มอ้างอิงจะมีค่าเป็น 0 ซึ่งในการวิเคราะห์นี้จะมีตัวแปรที่เป็นตัวแปรระดับช่วง 2 จำนวน ได้แก่ อายุ และระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วนตัวแปรระดับกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 10 จำนวน ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน/อาชีพ การย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ ศาสนา รูปแบบโครงสร้างครอบครัว รูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส และชาติพันธุ์ โดยมีรายละเอียดของตัวแปรต่างๆในการวิเคราะห์ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคต

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ตัวแปรตาม		
จำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคต	จำนวนบุตรที่จะตั้งใจในอนาคต	มีค่าระหว่าง 0-5 คน 0 เท่ากับไม่ยอมมีบุตร
ตัวแปรอิสระ		
เพศ	หญิง (กลุ่มอ้างอิง) ชาย	มีค่า 0 มีค่า 1
สถานภาพสมรส	สถานภาพสมรสอื่นๆ	มีค่า 0
	สถานภาพโสด (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	สถานภาพสมรสอื่นๆ	มีค่า 0
	สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน	มีค่า 1
ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	ไม่ได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	มีค่า 0
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
ช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ต่อปี (ต่อ)	ไม่ได้อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง300,001-400,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง300,001-400,000 บาท	มีค่า 1
	ไม่ได้อยู่ระหว่าง400,001-500,000 บาท	มีค่า 0
	อยู่ระหว่าง400,001-500,000 บาท	มีค่า 1
ระดับการศึกษา	ไม่ได้มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	มีค่า 0
	มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	มีค่า 1
	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	ประถมศึกษา	มีค่า 1
สถานภาพการทำงาน/ อาชีพ	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	มัธยมศึกษาตอนต้น	มีค่า 1
	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	มีค่า 1
	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	อนุปริญญา/ปวส.	มีค่า 1
ประกอบอาชีพอื่นๆ	ระดับการศึกษาอื่นๆ	มีค่า 0
	มหาวิทยาลัย(ปริญญาตรีขึ้นไป)	มีค่า 1
	ประกอบอาชีพอื่นๆ	มีค่า 0
เกษตกรรมเพื่อยังชีพ	มีค่า 1	

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
สถานภาพการทำงาน/ อาชีพ (ต่อ)	ประกอบอาชีพอื่นๆ	มีค่า 0
	เกษตรกรรมเพื่อการค้า	มีค่า 1
	ประกอบอาชีพอื่นๆ	มีค่า 0
	อุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขาย	มีค่า 1
	ประกอบอาชีพอื่นๆ รับจ้าง	มีค่า 0 มีค่า 1
การย้ายถิ่นเพื่อประกอบ อาชีพ	ประกอบอาชีพอื่นๆ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	มีค่า 0 มีค่า 1
	ย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพต่างภูมิภาค (กลุ่ม อ้างอิง)	มีค่า 0
ศาสนา	ประกอบอาชีพในภูมิภาค	มีค่า 1
	นับถือศาสนาอื่น	มีค่า 0
	ความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	นับถือศาสนาอื่น	มีค่า 0
	พุทธ	มีค่า 1
	นับถือศาสนาอื่น	มีค่า 0
	คริสต์	มีค่า 1
	นับถือศาสนาอื่น	มีค่า 0
พุทธควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า	มีค่า 1	
รูปแบบโครงสร้าง ครอบครัว	นับถือศาสนาอื่น	มีค่า 0
	คริสต์และความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า	มีค่า 1
รูปแบบโครงสร้าง ครอบครัว	รูปแบบครอบครัวอื่นๆ	มีค่า 0
	ครอบครัวพิเศษและครอบครัวเดี่ยว (กลุ่ม อ้างอิง)	มีค่า 1

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร	
รูปแบบโครงสร้าง ครอบครัว	รูปแบบครอบครัวอื่นๆ	มีค่า 0
	ครอบครัวขยาย	มีค่า 1
	รูปแบบครอบครัวอื่นๆ	มีค่า 0
	ครอบครัวขยายแบบพิเศษ	มีค่า 1
รูปแบบการอยู่อาศัยหลัง การสมรส	รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0
	Neolocal Residence (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0
	Patrilocal Residence	มีค่า 1
	รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0
Matrilocal Residence	มีค่า 1	
รูปแบบอื่นๆ	มีค่า 0	
Natalocal Residence	มีค่า 1	
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (กลุ่มอ้างอิง)	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
	กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	มีค่า 1
	กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ	มีค่า 0
กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่	มีค่า 1	
อายุ	อายุรายปี	มีค่าระหว่าง 18-30 ปี
ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว	เชิงความรู้สึกรัก เชิงบรรทัดฐาน เชิงปฏิสังสรรค์ร่วม เชิงหน้าที่	มีค่าระหว่าง 0-2 คน 0 เท่ากับมีความสัมพันธ์ใน ระดับต่ำ 1 เท่ากับมี ความสัมพันธ์ในระดับปาน กลาง และ 2 เท่ากับมี ความสัมพันธ์ระดับสูง

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคต

การตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระในแต่ละตัวที่จะนำไปเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยเกณฑ์ที่จะพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ก็คือ จะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยกว่า 0.50 หากมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 นั้นหมายความว่าตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระคู่นั้นจะมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ซึ่งจากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระพบว่า ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ต่ำกว่า 0.50 ทุกตัว นั้นหมายถึงตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระเป็นอิสระต่อกันมีความสัมพันธ์กันต่ำจึงสามารถใช้เป็นตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระในการหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคต

3. การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

การทดสอบตัวแบบการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (Parallel Line Test) เพื่อความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ผลจาก คำสั่ง omodel พบว่า ค่า prob chi2 ได้ค่า 0.0058 ซึ่งหมายความว่าไม่นัยสำคัญ แสดงว่า การใช้ Ordered Logistic Regression ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับไม่มีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ จากนั้นจึงนำไปทดสอบโดยใช้คำสั่ง estat gof พบว่า ค่า prob chi2 ได้ค่า 1.0000 ซึ่งหมายความว่าไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าการใช้การวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับมีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ ดังนั้นการใช้วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรจากความตั้งใจในอนาคตจึงใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยปัวซอง (Poisson Regression Analysis) จึงมีความเหมาะสม

ตารางที่ 24 แสดงการประมาณค่า Poisson Regression Analysis ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N = 282)
	IRR
ปัจจัยความเป็นชาติพันธุ์	
กะเหรี่ยง (กลุ่มอ้างอิง)	-
ม้ง	1.3826***
ลาหู่	1.0847**
อาข่า	1.1038**
ปัจจัยด้านประชากร	
อายุ	1.0127
เพศ	
หญิง (กลุ่มอ้างอิง)	-
ชาย	1.1263**
สถานภาพสมรส	
โสด/ไม่เคยสมรส (กลุ่มอ้างอิง)	-
ผ่านการสมรสมาแล้ว	0.0945
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม	
ศาสนา	
ความเชื่อดั้งเดิมฯ (กลุ่มอ้างอิง)	-
พุทธ	0.9963
คริสต์	1.0145
พุทธและความเชื่อดั้งเดิม	0.9814
คริสต์และความเชื่อดั้งเดิม	1.0367
ลักษณะโครงสร้างครอบครัว	
ครอบครัวพิเศษ และครอบครัวเดี่ยว (กลุ่มอ้างอิง)	-
ครอบครัวขยาย	1.4399***
ครอบครัวขยายพิเศษ	1.7425***

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N = 282)
	IRR
รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส	
NEOLOCAL RESIDENCE (กลุ่มอ้างอิง)	-
PATRILOCAL RESIDENCE	1.0144
MATRILOCAL RESIDENCE	1.0687
NATALOCAL RESIDENCE	1.6953
ปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจ	
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี	
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (กลุ่มอ้างอิง)	-
อยู่ระหว่าง 100,001-200,000 บาท	1.0565
อยู่ระหว่าง 200,001-300,000 บาท	1.1454
อยู่ระหว่าง 300,001-400,000 บาท	1.1593
อยู่ระหว่าง 400,001-500,000 บาท	1.3860**
มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป	1.4289**
สถานภาพการทำงาน/อาชีพ	
ไม่ประกอบอาชีพ (กลุ่มอ้างอิง)	-
เกษตรกรเพื่อเลี้ยงชีพ	0.9874
เกษตรกรเพื่อการค้า	1.0056
อุตสาหกรรมครัวเรือน/ค้าขาย	0.9735
รับจ้าง	0.9653
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	0.9015
ปัจจัยด้านทุนมนุษย์	
ระดับการศึกษา	
ไม่มีการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	-
ประถมศึกษา	0.9248***
มัธยมศึกษาตอนต้น	0.9053***
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	0.8973***
อนุปริญญา/ปวส.	0.8865*
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	0.8057**

ตัวแปรควบคุม	โดยรวม (N = 282)
	IRR
การย้ายถิ่น	
ผู้ย้ายถิ่น (กลุ่มอ้างอิง)	-
ไม่ย้ายถิ่น	0.043
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	
เชิงความรู้สึกร่วม	1.2563
เชิงบรรทัดฐาน	1.4787**
เชิงปฏิสัมพันธ์ร่วม	1.1155
เชิงหน้าที่	1.3223***
SAMPLE SIZE	282
PROB>CHI2	0.0000
PSEUDO-R2	0.2301
LOG LIKELIHOOD	-933.6875
*P-VALUE=0.10 **P-VALUE=0.05 ***PVALUE=0.01	

จากตารางที่ 24 เป็นการวิเคราะห์ถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้น ปัจจัยที่ส่งผลในทางบวกกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตที่ทำให้จำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตเพิ่มขึ้นได้แก่ ปัจจัยในความเป็นชาติพันธุ์ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ลำหู่ และอาข่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแล้วจะมีโอกาสที่จะมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตมากขึ้น 1.3826 เท่า (ค่า IRR = 1.3826) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มากขึ้น 1.1038 เท่า (ค่า IRR = 1.1038) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า และมากขึ้น 1.0847 เท่า (ค่า IRR = 1.0847) สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลำหู่ ปัจจัยด้านประชากร พบว่าด้านเพศ คือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเพศชายเมื่อเปรียบเทียบกับเพศหญิงจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตมากขึ้น 1.1263 เท่า (ค่า IRR = 1.1263) หรือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเพศชายมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตมากกว่าเพศหญิง 1.1263 เท่า นั่นเอง ปัจจัยด้านทุนทางสังคม คือลักษณะโครงสร้างครอบครัว โดยครอบครัวที่มีสมาชิกที่ต่างรุ่นในครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย 3 รุ่นวัย และ

ครอบครัวขยายพิเศษที่ประกอบด้วยมากกว่า 3 รุ่นวัย เมื่อเทียบกับครอบครัวแบบพิเศษและครอบครัวเดี่ยวแล้วจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้น 1.7425 เท่า (ค่า IRR = 1.7425) สำหรับครอบครัวแบบขยายพิเศษ เพิ่มขึ้น 1.4399 เท่า (ค่า IRR = 1.4399) สำหรับครอบครัวขยาย ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ พบว่า ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีช่วงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 400,001-500,000 บาท และ มากกว่า 500,000 บาทขึ้นไป เมื่อเทียบกับครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท จะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้น 1.4289 เท่า (ค่า IRR = 1.4289) สำหรับรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีมากกว่า 500,000 บาทขึ้นไป และเพิ่มขึ้น 1.3860 เท่า (ค่า IRR = 1.3860) สำหรับรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีระหว่าง 400,001-500,000 บาท อีกทั้งพบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว ในความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐาน หรือการช่วยเหลืองานบ้าน การเลี้ยงดูและระหว่างกันในครอบครัวที่เมื่อมีระดับที่สูงขึ้นจะทำให้มีโอกาสมิจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตเพิ่มขึ้น 1.4787 เท่า (ค่า IRR = 1.4787) ตามระดับของความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละหน่วย รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ หรือการเกี่ยวพันและกันทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ที่เมื่อมีระดับที่สูงขึ้นจะทำให้มีโอกาสมิจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตเพิ่มขึ้น 1.3223 เท่า (ค่า IRR = 1.3223) ตามระดับของความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละหน่วย

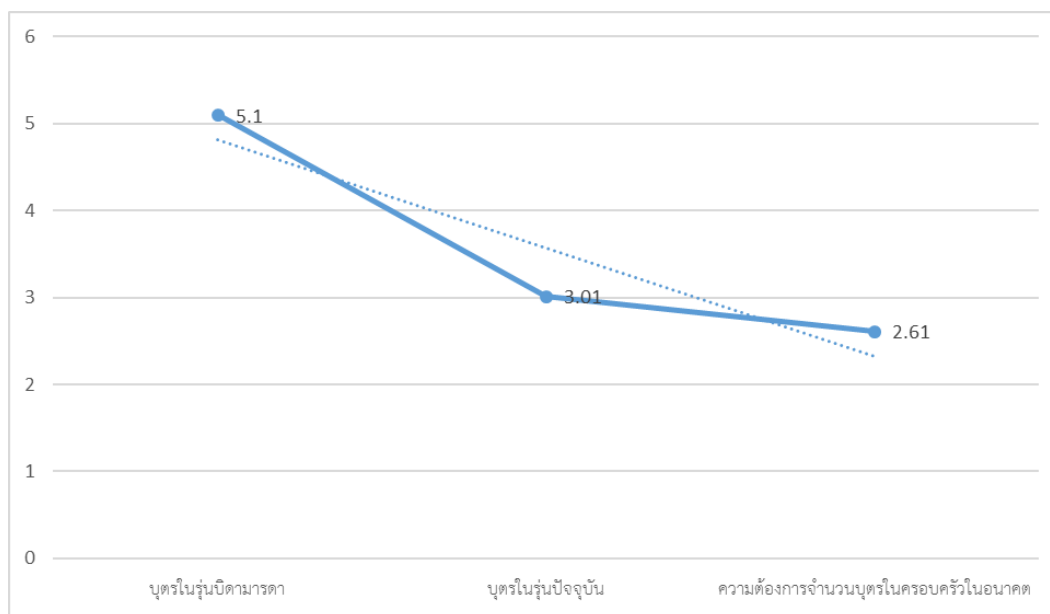
ส่วนปัจจัยที่ส่งผลแนวโน้มที่ลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมมีเพียงปัจจัยเดียว คือ ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม เมื่อเทียบกับระดับที่ไม่มีการศึกษา โดยระดับการศึกษาประถมศึกษาจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตลดลง 7.52% (ค่า IRR = 0.9248) ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตลดลง 9.47% (ค่า IRR = 0.9053) ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตลดลง 10.27% (ค่า IRR = 0.8973) ระดับการศึกษอนุปริญญา/ปวส. พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตลดลง 11.35% (ค่า IRR = 0.8865) และ ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขต

ภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตลดลง 19.43% (ค่า IRR = 80.57)

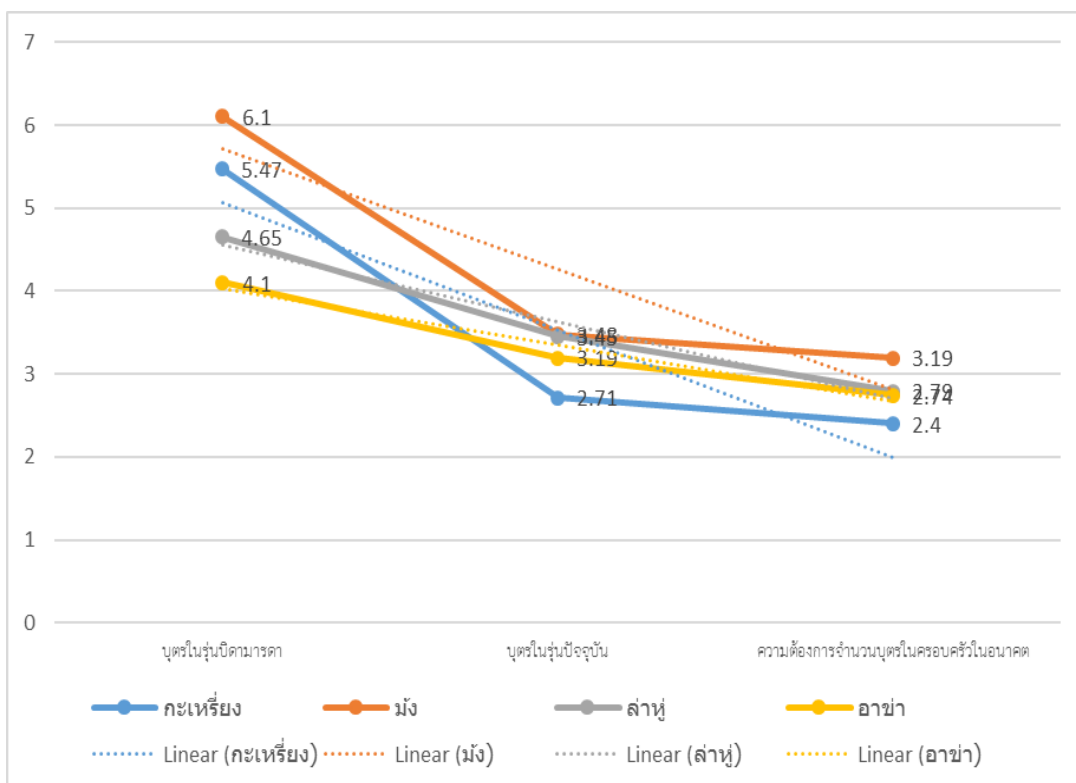
ส่วนปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ ในส่วนสถานภาพการทำงาน/อาชีพ ไม่ว่าจะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ เกษตรกรรมเพื่อการค้า อุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขาย รับจ้าง และข้าราชการ/พนักงานของรัฐ ก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ประกอบอาชีพจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกปัจจัยได้แก่ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของ การนับถือศาสนาและความเชื่อโดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมไม่ว่าจะนับถือศาสนาหรือความเชื่อใดก็ตามไม่ว่าจะเป็น ศาสนาพุทธเพียงอย่างเดียว ศาสนาคริสต์เพียงอย่างเดียว ศาสนาพุทธร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และ ศาสนาคริสต์ร่วมกับความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อเทียบกับการนับถือความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว แล้วนั้นจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือหมายความว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะนับถือศาสนาหรือความเชื่อใดก็ตามก็จะมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่แตกต่างกัน และรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรส แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายชาย (Patrilocal Residence) แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของฝ่ายหญิง (Matrilocal Residence) และ แบบอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง (Natalocal Residence) เมื่อเทียบกับ แบบที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง (Neolocal Residence) จะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือแปลความหมายได้ว่าไม่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสแบบใดก็ตามก็จะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่แตกต่างกัน รวมทั้งปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในส่วนของ การย้ายถิ่นนั้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ไม่ย้ายถิ่นกับผู้ย้ายถิ่นแล้วนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมจะมีโอกาสมีจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

จากการศึกษาถึงจำนวนบุตรในรุ่นบิดามารดา จำนวนบุตรในรุ่นรุ่นปัจจุบัน และจำนวนบุตรในครอบครัวจากความตั้งใจในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสด หรือที่มีสถานภาพสมรสที่กำลัง

วางแผนจะมีบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ มีข้อค้นพบที่ชัดเจนที่ว่า ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นกะเหรี่ยง ม้ง อาข่า และลาหู่ มีแนวโน้มที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังภาพที่ 24 และ 25

ภาพที่ 24 ภาพกราฟเส้นแสดงแนวโน้มจำนวนบุตรเฉลี่ยในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม

ภาพที่ 25 ภาพกราฟเส้นแสดงแนวโน้มจำนวนบุครเฉลี่ยในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากรุ่นบิดามารดา รุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุครครอบครัวในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ซึ่งปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการลดลงของจำนวนบุครในรุ่นปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่มคือปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในเรื่องของระดับการศึกษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นในทุกๆระดับเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่มีการศึกษาแล้วนั้นจะมีสัดส่วนจำนวนบุครในครอบครัวลดลง รวมทั้งปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในเรื่องของสถานภาพการทำงาน/อาชีพที่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพแล้วนั้นจะทำให้จำนวนบุครลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน/ค้าขายและรับจ้างที่พบว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในทุกกลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะทำให้มีจำนวนบุครลดลง รวมทั้งอายุแรกสมรสที่เพิ่มขึ้นนั้นจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุครที่ลดลงเช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยกเว้นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และที่สำคัญปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในเรื่องของระดับการศึกษานั้นยังส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุครในครอบครัวในอนาคตที่ลดลงอีกด้วย ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในเรื่องของระดับการศึกษานั้นเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการลดลงของจำนวนบุครในรุ่นปัจจุบัน รวมทั้งความต้องการจำนวนบุครในอนาคตเช่นเดียวกัน

ในทางกลับกันยังมีข้อค้นพบว่า ยังมีปัจจัยที่ส่งผลในทางบวกต่อจำนวนบุตรในปัจจุบันหรือเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนบุตรในปัจจุบันเพิ่มขึ้นนั่นคือปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในเรื่องของลักษณะโครงสร้างของครอบครัวซึ่งหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยหลากหลายรุ่นวัย ทั้งครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย 3 รุ่นวัย และครอบครัวขยายแบบพิเศษที่ประกอบด้วยมากกว่า 3 รุ่นวัยนั้นจะส่งผลให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันเพิ่มขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นั้นจะส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนบุตรในครอบครัวมากที่สุด และอีกปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์นั้นก็คือปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐาน หรือการช่วยเหลืองานบ้าน การเลี้ยงดูดูแลกันและกัน ที่เมื่อความสัมพันธ์ดังกล่าวมีระดับที่เพิ่มมากขึ้น มีการช่วยเหลืองานบ้านการเลี้ยงดูดูแลกันและกันมากขึ้นจะทำให้มีจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันเพิ่มขึ้น รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วม หรือการทำกิจกรรมและการรับประทานอาหารร่วมกันในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ม้ง และอาข่าที่เพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้มีจำนวนบุตรในครอบครัวเพิ่มขึ้นเช่นกันหรือสามารถกล่าวได้ว่าในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบด้วยหลายรุ่นวัย ที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลเลี้ยงดูดูแลกันและกัน มีการทำกิจกรรมและรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างสมาชิกหลายรุ่นวัยในครอบครัวก็จะทำให้มีจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งซึ่งจากผลการศึกษาเรื่องลักษณะทั่วไปของระดับความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะมีระดับที่มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ล่าหู่ และอาข่าก็ตาม แต่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะมีระดับความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วม และความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานน้อยกว่า ดังนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานและความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วมเพิ่มมากขึ้น ก็จะทำให้มีโอกาสที่มีจำนวนบุตรในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอีกด้วย

นอกจากนี้ปัจจัยในด้านทุนทางสังคมในเรื่องของลักษณะโครงสร้างครอบครัวส่งผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันแล้วนั้นยังส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตอีกด้วยซึ่งหมายความว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบขยาย และขยายพิเศษแล้วนั้นจะมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวใน

อนาคตเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับครอบครัวพิเศษและครอบครัวเดี่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวขยายในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และครอบครัวขยายพิเศษในกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่ก็จะมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตเพิ่มมากขึ้นมากกว่าลักษณะโครงสร้างครอบครัวในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆที่เหลือ

รวมทั้งปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวซึ่งด้านความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตเพิ่มขึ้นอีกด้วย และความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตที่เพิ่มขึ้นอีกมิติหนึ่งนั่นก็คือ ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่หรือการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปแบบตัวเงินระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวซึ่ง จากการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของความเป็นปีกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่มีระดับน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นเมื่อระดับความสัมพันธ์เชิงหน้าที่มีระดับที่เพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้ความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตเพิ่มขึ้นอีกด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่มีระดับความสัมพันธ์เชิงหน้าที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆที่เหลือ ดังนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีระดับความสัมพันธ์เชิงหน้าที่เพิ่มมากขึ้นก็จะมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ จากปัจจัยที่ส่งผลทางบวกกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตนั้นสามารถกล่าวได้ว่า การมีลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยหลายรุ่นวัยที่เกื้อกูล เลี้ยงดูดูแลกันและกันในครอบครัวจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตเพิ่มขึ้นอีกด้วย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

6.4 ความต้องการจำนวนบุตรและความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเชิงปริมาณข้างต้นเกี่ยวกับแนวโน้มจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ได้ข้อค้นพบที่ว่า

1. จำนวนบุตรในครอบครัวมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งมีผลมาจากปัจจัยด้านทุนมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการศึกษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีระดับ

การศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้มีจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน รวมไปถึงอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจในด้านของสถานภาพการทำงาน/อาชีพ ที่เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีการประกอบอาชีพจะทำให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันลดลงเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ

2. ปัจจัยทุนทางสังคมในด้านของโครงสร้างของครอบครัว และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในด้านของความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานที่เป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรในอนาคตเพิ่มขึ้น ซึ่งหากกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวที่มีความหลากหลายรุ่นวัยในครอบครัวมากขึ้นเป็นครอบครัวขยายไปจนถึงครอบครัวขยายแบบพิเศษที่ประกอบด้วยมากกว่า 3 รุ่นวัย และมีระดับของการช่วยงานบ้านเลี้ยงดูดูแลระหว่างกันในครอบครัวก็จะทำให้มีจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรในอนาคตเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคแบบ Content Analysis ที่เป็นการศึกษาทัศนคติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต ที่มาจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบัน ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานทางความคิด ถึงความต้องการจำนวนบุตรและความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนที่มีสถานภาพโสดที่อยู่ในวัยแรงงานช่วงอายุ 18-25 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังจะวางแผนในการสมรส การสร้างครอบครัว และการมีบุตรในอนาคต จากกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาเชิงปริมาณที่มีสถานภาพโสดและพึงจะสมรสที่มีจำนวนทั้งสิ้น 282 คนจาก 1,285 คน ซึ่งเป็นตัวแทนครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ในพื้นที่ศึกษาคือเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน เพื่อให้ทราบถึงเหตุผล และเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณดังนี้

1. จำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
3. ความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

1. จำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือได้กล่าวถึงจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปถึงจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตอยู่ที่จำนวน 2-3 คน และ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีความต้องการจำนวนบุตรอยู่ที่ 3-4 คน รวมทั้ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือซึ่งสามารถสรุปถึงปัจจัยต่างๆได้ 3 ด้านได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านทุนทางสังคม และ 3) ปัจจัยด้านทุนมนุษย์

1.1) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตอยู่ที่จำนวน 2-3 คน

ผลการศึกษาพบว่า หากมองในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีความต้องการที่จะมีบุตรในครอบครัวในอนาคตอยู่ที่จำนวน 2-3 คน แต่หากมองในแต่ละกลุ่มชาตินั้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการมีบุตรในครอบครัวในอนาคตอยู่ที่จำนวน 2-3 คนนั้นจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังคำกล่าวของสาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “ในอนาคตแต่งงานแล้วอยากจะมีลูก 2 คน ไม่อยากมีมากกว่านี้...” และ คำกล่าวของสาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “อยากมีลูกไม่ต้องเยอะ สัก 2 คนพอ...” กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ดังคำกล่าวของชาวลาหู่ เพศหญิง อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “อยากมีลูกสัก 3 คนกำลังดี เอาให้อายุห่างๆกันสักปีสองปี...” รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ดังคำกล่าวของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ถ้าพูดถึงลูกเท่าที่คิดๆไว้อยากมีสัก 3 คน กำลังดี...”

1.2) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีความต้องการจำนวนบุตรอยู่ที่ 3-4 คน

แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่ายังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกหนึ่งกลุ่มที่ยังมีความต้องการจำนวนบุตรที่มีมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่น ๆ นั้นคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวอยู่ที่ 3-4 คน ดังคำกล่าวของชาวม้ง เพศชาย อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “อนาคตถ้าแต่งงานแล้วอยากมีลูกสัก 3-4 คน แต่ถ้าอยู่ร่วมกับพ่อด้วยก็จะเพิ่มอีกสักคน...”

ซึ่งโดยสรุปแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นยังมีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวอยู่ มากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งเป็นจำนวนที่ยังมากกว่าอัตราทดแทนรุ่นบิดามารดา แต่มากกว่าอัตราทดแทนรุ่นบิดามารดาไม่มากนัก ซึ่งจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า แต่ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ยังคงมีความต้องการจำนวนบุตรมากกว่าอัตราทดแทนรุ่นบิดามารดามากพอสมควร คืออยู่ที่ 3 คนขึ้นไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อหากกล่าวถึงความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตแล้วนั้นจะต้องกล่าวถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์โดยรวม และกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่มนั้นมีความต้องการจำนวนบุตรในจำนวนดังกล่าว จากการศึกษาเชิงคุณภาพแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือได้ 3 ด้าน ได้แก่

2.1) ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความคิดเห็นที่ว่าบุตรเป็นทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของครอบครัวดังนั้นจึงไม่ต้องการมีบุตรจำนวนมาก (Connidis 2010) เนื่องจากไม่ต้องการมีภาระในการดูแลหากมีบุตรมากก็จะเลี้ยงดูไม่ทั่วถึง รายได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูดูแลบุตรหลายคน ดังคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 21 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “มีลูกเยอะค่าใช้จ่ายก็เยอะรายได้ส่วนใหญ่มาจากการเพาะปลูกแล้วจะไม่พอ...” และคำกล่าวของชาวลาหู่ เพศหญิง อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “รายได้ก็มีอยู่จำนวนหนึ่งถ้ามีลูกเยอะรายได้ที่มีอยู่ก็จะไม่เพียงพอ ก็ต้องดูว่ารายได้แค่นี้จะมีได้กี่คน...” ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นต้องการมีอาชีพการงานที่มั่นคงเพื่อที่จะมีรายได้ในการเลี้ยงดูบุตรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ดังคำกล่าวของ ชาวม้ง เพศชาย อายุ 23 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “ก็อยากมีลูกสัก 3 คน และมีอาชีพการงานที่มั่นคงเพื่อที่จะได้มีรายได้ที่จะเลี้ยงลูกทั้ง 3 คนให้ดี...”

โดยสรุปแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นมีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญซึ่งเป็นการคำนึงถึงรายได้ที่มากพอและอาชีพการงานที่มั่นคงเพียงพอต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต

2.2) ปัจจัยด้านทุนทางสังคมกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาตินั้นก็คือ ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ในด้านของลักษณะโครงสร้างครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจะมีการคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่อยู่ร่วมกับรุ่นบิดามารดา หรือปู่ย่าตายาย จะมีความคิดที่จะมีบุตรมากขึ้นเนื่องจากจะมีรุ่นบิดามารดา หรือรุ่นปู่ย่าตายายที่จะช่วยในการอบรมเลี้ยงดูดูแล ชัดเกล้าบุตรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระในยามที่ตนออกไปประกอบอาชีพ ดังคำกล่าวของชาวม้ง เพศชาย อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ถ้าอยู่ร่วมกับพ่อด้วยก็จะเพิ่มอีกสักคน ถ้าไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เราก็ดูแลไม่ไหว แต่ถ้าอยู่กับพ่อแม่ก็จะมีคนช่วยดูแลลูกเราตอนที่เรากลับไปทำงาน...” และ คำกล่าวของชาวลาหู่ เพศหญิง อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “อยากมีลูกสัก 3 คนกำลังดี จะให้พ่อแม่ช่วยอบรมสั่งสอนให้ทำตามขนเฝ้าซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ควร..”

โดยสรุปแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นมีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งเป็นการคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่ประกอบไปด้วยหลายรุ่นวัยเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตร และช่วยเหลือเกื้อกูลในการปลูกฝังและถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งหากอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีหลายรุ่นวัยแล้วนั้นก็มีความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตที่มากขึ้นกว่าอาศัยอยู่กับครอบครัวเดียวที่มีเพียงรุ่นวัยเดียวอีกด้วย

2.3) ปัจจัยด้านทุนมนุษย์กับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า อีกปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นก็คือปัจจัยด้านทุนมนุษย์ในส่วนของการศึกษา โดยกลุ่มชาติพันธุ์โดยรวม และในทุกกลุ่มชาตินั้นจะคำนึงถึงความสามารถในการส่งเสริมบุตรให้มีระดับการศึกษาที่เพียงพอ ซึ่งหากมีบุตรที่เพียงพอกำลังในความสามารถที่ผู้เป็นบิดามารดาจะส่งเสริมได้ก็จะทำให้บุตรมีการศึกษาที่สูง แต่หากมีจำนวนบุตรที่มากเกินไปก็จะทำให้ความสามารถในการส่งเสริมบุตรให้มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นไปด้วยความลำบาก ดังคำกล่าวของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ถ้าพูดถึงลูกเท่าที่คิดๆไว้อยากมีสัก 3 จะได้ดูแลพวกเขาให้ดีๆ ส่งเสียให้เรียนสูงๆได้ตามกำลังที่เรามี...”

จากการศึกษาเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลที่สำคัญนั้นก็คือ

ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ ที่หากมีรายได้ที่เพียงพอแล้วนั้นก็ส่งผลในทางบวกกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต รวมทั้งปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม ในส่วนของการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่มีหลายรุ่นวัยก็จะส่งผลในทางบวกกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณที่ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในส่วนของรายได้ และปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของรูปแบบโครงสร้างของครอบครัวที่มีผลในทางบวกกับจำนวนบุตรในครอบครัวในปัจจุบัน และจำนวนบุตรจากความตั้งใจที่จะมีในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเช่นกัน

3. ความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

หากศึกษาถึงเรื่องบุตรแล้วนั้นการศึกษาในเรื่องของความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจำนวนบุตรในครอบครัวที่ครอบคลุมในทุกด้าน จากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ความคาดหวังเพศบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1) ไม่คาดหวังเพศของบุตรว่าจะมีบุตรเพศอะไร

จากการศึกษาพบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์ล้าหู่ นั้นจะไม่ได้คาดหวังถึงเรื่องของเพศบุตร โดยยอมรับได้ว่าบุตรจะมีเพศอะไรก็ได้เนื่องจากสถานการณ์สังคมเปลี่ยนไปทั้งหญิงและชายได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ออกไปทำมาหากินช่วยเหลือครอบครัวได้เหมือนกัน อีกทั้งจะให้ความสำคัญกับบุตรที่เท่าเทียมกัน และแบ่งหน้าที่ในครอบครัวอย่างชัดเจน ดังคำกล่าวของชาวล้าหู่ เพศชาย อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “เดี๋ยวนี้จะมีลูกชายหรือลูกสาวก็เหมือนกันสังคมเปลี่ยนไปแล้ว คนสมัยนี้การศึกษาสูงๆ ทั้งผู้หญิงผู้ชาย จะมีลูกชายหรือลูกสาวก็ดีทั้งนั้น ทำมาหากินได้ทั้งนั้น..” และคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ไม่สำคัญหรอกจะเพศหญิงเพศชาย ยังไงก็ลูกของเรา เดี่ยวนี้การยอมรับเพศที่เท่าเทียมกันของชาวกะเหรี่ยงดีขึ้นมาก ผู้หญิงก็ทำงานได้เหมือนผู้ชาย ผู้ชายก็ทำงานบ้านได้เหมือนผู้หญิง...”

3.2) คาดหวังมีบุตรชายในการสืบทอดวงศ์ตระกูล

จากการศึกษาพบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า นั้นยังคงคาดหวังที่จะต้องมีการมีบุตรชายอย่างน้อย 1 คนในครอบครัวเพื่อเป็น

การดำรงวงศ์ตระกูลตามจารีตประเพณีตามที่ปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษ (Perve 2006) อีกทั้งยังมีทัศนคติในแบ่งภาระหน้า และบทบาทในครอบครัวตามเพศ ที่ว่ามีบุตรชายเพื่อมีหน้าที่ทำมาหากิน เลี้ยงดูครอบครัว ส่วนบุตรสาวเพื่อมีหน้าที่ดูแลงานบ้าน เลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ดังคำกล่าวของชาวม้ง เพศชาย อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ขอให้มียูชาย 1 คนเพราะจะเอาไว้สืบวงศ์ตระกูลชนเผ่าม้ง สืบทอดวงศ์ตระกูลทางผู้ชาย มีลูกผู้หญิงก็ต้องแต่งงานออกไปอยู่ครอบครัวผู้ชาย เราก็ต้องมีคนสืบทอดวงศ์ตระกูลของเรา..” และ คำกล่าวของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ขอให้มียูชาย 1 คนเอาไว้สืบทอดตระกูล เพราะความเชื่ออาข่ายังไงก็ต้องมีลูกชายเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล แต่อยากได้ลูกสาวนะเอาไว้ดูแลเราตอนที่เขาโต..”

บทที่ 7

ภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ: จากการศึกษา เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

เมื่อศึกษาถึงครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวรวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของจำนวนบุตรจากอดีตสู่อุณหภูมิตที่ เป็นปัจจัยสำคัญกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนืออีกด้วย เพื่อให้การศึกษาในเรื่องของครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยเทคนิคแบบ Ethnographic Future Research (EFR) ที่เป็นการศึกษาทัศนคติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต ที่มาจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบัน ทั้งเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ที่มีสถานภาพโสดและพึงจะสมรส ที่ยังไม่มีบุตรที่อยู่ในวัยแรงงานช่วงอายุ 18-30 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังจะวางแผนในการสมรส การสร้างครอบครัว และการมีบุตรในอนาคต โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 282 คนจาก 1,285 คน ซึ่งเป็นตัวแทนครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ในพื้นที่ศึกษาคือเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน

รวมทั้งเชิงคุณภาพที่มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ที่มีสถานภาพโสด ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มาจากชุมชนที่เป็นพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 50 คน ซึ่งได้ภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่สอดคล้องกันทุกกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ปัจจัยทางต้นทุนทางสังคม โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมทางด้านการสมรส และการสร้างครอบครัว ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับการสมรสการสร้างครอบครัวซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญของวิถีชีวิตของตนทั้งในอดีต ปัจจุบันไปจนถึงอนาคต เนื่องด้วยยังยึดถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่จะต้องตกทอดไปสู่รุ่นต่อไปในอนาคต แต่ก็เปิดรับกับการสมรสกับคนนอกชนเผ่ามากขึ้น รวมทั้งยังมีความเชื่อที่ว่า

หากมีการสมรสและสร้างครอบครัวในอนาคตแล้วจะไม่มีภาระย่ำแย่เพราะยังยึดถือปฏิบัติว่าการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ผิดจารีตประเพณีของชนเผ่า เป็นสิ่งที่น่าความไม่ดีมาให้ครอบครัวและชุมชนอีกด้วย ส่วนเรื่องของลักษณะขนาดโครงสร้างและบทบาทของสมาชิกในครอบครัวในอนาคตนั้น มีแนวคิดที่ยังมีความต้องการในการอยู่ร่วมกันหลายรุ่นในครอบครัว หรือหากสมรสออกไปก็จะสร้างครอบครัวที่อยู่ใกล้กับครอบครัวเดิมของตน และหากศึกษาถึงเรื่องของปัจจัยทุนทางสังคมในด้านของครอบครัวในอนาคตแล้วนั้นก็ต้องรวมไปถึงปัจจัยความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีความคิดเห็นว่าในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการอยู่ด้วยกัน การพบปะหน้าตากันน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามด้วยเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทันสมัยและเข้าถึงชุมชนมากขึ้นทำให้สามารถสื่อสารกันได้มากขึ้นและหลายรูปแบบมากขึ้น

อีกทั้งยังมีความเชื่อเรื่องกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา การเลี้ยงดูตอบแทนพระคุณบิดามารดา การให้ความเคารพนับถือและให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสในครอบครัวและในชุมชน และจะปลูกฝังความเชื่อชนเผ่าที่ดิงามสู่รุ่นลูกหลานและเลี้ยงดูดูแลบุตรหลานให้ดีเหมือนกันที่บิดามารดาเลี้ยงดูและปลูกฝังสิ่งดีๆให้กับตนเองซึ่งจะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวและเป็นครอบครัวที่ปึกแผ่นมั่นคงในอนาคตเช่นกัน และอีกปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยทุนมนุษย์ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อที่ว่าในอนาคตจะมีการย้ายถิ่นมากขึ้นเนื่องจากมีความต้องการในการทำงานที่มีความมั่นคงทางรายได้ รวมไปถึงการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองที่มีความต้องการในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่มมากขึ้นมีความต้องการการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นซึ่งสถานศึกษาในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการนอกจากเรื่องครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตแล้ว ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงความต้องการทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนในอนาคตโดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความต้องการให้ภาครัฐขยายปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเข้ามาสู่ชุมชน เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล รวมทั้งจัดสรรที่ทำกินให้เป็นหลักแหล่ง และการขยายอาชีพที่มั่นคงสู่ชุมชนเพื่อลดปัญหาการย้ายถิ่นในอนาคต อีกทั้งเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในอนาคตต่อไป

7.1 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 25 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนทางสังคมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30 ปี (N=282)

คุณลักษณะข้อมูล	กลุ่มชาติพันธุ์				
	โดยรวม	กะเหรี่ยง	ม้ง	ลาหู่	อาข่า
ในอนาคตยังให้ความสำคัญกับการแต่งงานว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ	0.92 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.93 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.90 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.89 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.91 เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตสามีสามารถมีภรรยาได้หลายคนหากสามารถเลี้ยงดูภรรยาหลายคนได้	0.13 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.07 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.23 ไม่เห็น ด้วย	0.17 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.13 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตคุณจะยอมรับให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแต่งงานกับบุคคลนอกชาติพันธุ์ได้	0.99 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.99 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ไม่ผิดประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่พึงกระทำได้	0.14 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.11 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.21 ไม่เห็น ด้วย	0.19 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.16 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตรูปแบบของครอบครัวยังคงเป็นเหมือนปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลง คือประกอบด้วยบุตรหลาน บิดามารดา ปู่ย่าตายายอยู่ในครอบครัวเดียวกัน	0.86 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.86 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.92 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.85 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.79 เห็นด้วย อย่างยิ่ง

จากตารางที่ 25 ซึ่งแสดงถึงความคิดเห็นในภาพอนาคตด้านปัจจัยทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมยังเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่า การสมรสยังคงมีความสำคัญและมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติโดยมีค่าที่ 0.92 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ยังเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่า การสมรสยังคงมีความสำคัญและมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติโดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าความคิดเห็นมากที่สุดที่ 0.93 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.91 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.90 และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าความคิดเห็นที่ 0.89 ตามลำดับ ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสมรสกับคู่ครองหลายคนในอนาคตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตสามารถมีคู่สมรสได้หลายคนโดยมีค่าความคิดเห็นที่ 0.13 เมื่อพิจารณาในแต่ละ

ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดที่ค่า 0.07 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.13 กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าความคิดเห็นที่ 0.17 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าความคิดเห็นมากที่สุดที่ 0.23 และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการสมรสในด้านการยอมรับกับการสมรสกับคู่สมรสนอกชาติพันธุ์ในอนาคตพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมมีความคิดเห็นเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ยอมรับในการสมรสกับคู่สมรสนอกชาติพันธุ์ในอนาคตโดยมีค่า 0.99 และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ยอมรับกับคู่สมรสนอกชาติพันธุ์ในอนาคตโดยกลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลาหู่ และอาข่ามีค่าระดับความคิดเห็นที่มากที่สุดเท่ากันที่ค่า 1.00 และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าความคิดเห็นที่ 0.99 หากพิจารณาถึงการสมรสแล้วนั้นต้องพิจารณาเรื่องการหย่าร้างซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการสมรสซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ไม่ผิดประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ที่ค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.14 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าระดับความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดที่ค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.11 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าโดยมีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.16 กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.19 และ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าความคิดเห็นที่ 0.21 ตามลำดับในด้านปัจจัยทุนทางสังคมอีกหนึ่งสิ่งนั้นก็คือลักษณะรูปแบบโครงสร้างของครอบครัวโดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมยังมีความคิดเห็นเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ต้องการในอนาคตที่จะมีรูปแบบโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยหลายรุ่นวัยอยู่ร่วมกัน โดยมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.86 และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าระดับความคิดเห็นสูงสุดที่ค่า 0.92 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ค่า 0.86 กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าระดับความคิดเห็นอยู่ที่ 0.85 และ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าระดับความคิดเห็นอยู่ที่ 0.79 ตามลำดับ

ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ จาก การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเชิงปริมาณข้างต้นเกี่ยวกับภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ได้ข้อค้นพบที่ว่า

1. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือยังคงให้ความสำคัญกับการสมรสว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกับการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

2. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการที่สามีสามารถมีภรรยาได้หลายคนหากสามารถเลี้ยงดูภรรยาหลายคนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และอาข่า ที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่สามีสามารถมีภรรยาได้หลายคนหากสามารถเลี้ยงดูภรรยาหลายคนได้ (Perve, 2006) แต่ผลการศึกษาเชิงปริมาณในกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการที่สามีจะมีภรรยาได้หลายคน

3. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยยอมรับและเปิดกว้างกับการสมรสกับคู่สมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแต่เดิมนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงนิยมสมรสกับคู่สมรสที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันตามหลักจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ (Perve, 2006)

4. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการหย่าร้าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สถาบันวิจัยชาวเขา (2527) ที่ว่าการหย่าร้างเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้หากกระทำแล้วจะถือว่าผิดผีผิดประเพณีถึงขั้นโดยไล่ออกจากครอบครัวหรือชุมชนอีกด้วย

5. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่เห็นด้วยที่ในอนาคตรูปแบบของครอบครัวยังคงเป็นเหมือนปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลง คือประกอบด้วย บุตรหลาน บิดามารดา ปู่ย่าตายายอยู่ในครอบครัวเดียวกัน

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านปัจจัยทุนทางสังคมในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญในการสมรส ค่านิยมของการมีคู่ครอง การยอมรับในการสมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง เพราะปัจจัยในด้านต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเริ่มต้นหรือการสร้างครอบครัวในอนาคต (Farrington and Chertok 2009) รวมทั้งเพื่อให้ได้ภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการสร้างครอบครัว ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคแบบ Content Analysis ที่เป็นการศึกษาทัศนคติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการสมรสในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
2. ค่านิยมของการมีคู่ครองในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
3. การยอมรับการสมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
4. ความเชื่อเรื่องการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ
5. ภาพอนาคตเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ซึ่งประเด็นการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านของทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือดังกล่าวจะเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ และจะทำให้ทราบถึงเหตุผล และเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีข้อค้นพบต่าง ๆ จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) ความสำคัญของการสมรสในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีทัศนคติที่ว่า การสมรสและการสร้างครอบครัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นยังคงยึดมั่นปฏิบัติ เป็นจารีตประเพณีที่สำคัญของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยยังคงเป็นค่านิยมและวิถีการปฏิบัติที่ตามศาสนา ความเชื่อของชนเผ่า และประเพณีปฏิบัติ ที่สืบทอดปลูกฝังต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง (Perve 2006) แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไป มีเทคโนโลยี และความเจริญเข้ามาในชุมชน แต่วิถีการสร้างครอบครัวยังคงเป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือยังคงยึดถือไม่เปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวของชาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “การแต่งงานถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิต และเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติ เพราะถือเป็นสิ่งดีงาม เป็นสิ่งที่ทุกคนในกลุ่มชาติพันธุ์ต้องยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา” ความคิดเห็นของชาวม้ง เพศหญิง อายุ 20 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “การแต่งงานนั้นเป็นสิ่งที่ดีมาก อยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานไม่ได้ผิตผี ต้องแต่งงานก่อนถึงจะอยู่ด้วยกันได้ ถือว่าเป็นการสร้างชีวิตตามประเพณีความเชื่อ” และ ความคิดเห็นของชาวลาหู่ เพศหญิง อายุ 23 ปี จังหวัดเชียงราย “การแต่งงานเหมือนการก้าวเข้าไปสู่วิถีใหม่ จะต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีของชนเผ่า ที่เป็นสิ่งที่ดี สิ่งที่มีมงคลในชีวิต”

2) ค่านิยมของการมีคู่ครองในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

การศึกษายังพบว่าในบางกลุ่มชาติพันธุ์ความเชื่อในการสร้างครอบครัวก็มีบางสิ่งเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ และสังคม ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และอาข่าที่นิยมการมีคู่ครองหลายคน ได้แปรเปลี่ยนเป็นนิยมการมีคู่ครองเพียงคนเดียว อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนเป็น การมีคู่ครองหลายคนผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องมีศักยภาพในการเลี้ยงดูดูแลคู่ครอง และบุตรให้ได้ ดังความคิดเห็นของชาวม้ง เพศชาย อายุ 24 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ก็จริงนะที่ม้งจะมีคู่ได้หลายคน แต่มีคนเดียวดีกว่า สภาพเศรษฐกิจแบบนี้ มีคนเดียวหาเลี้ยงคนเดียวไหนจะลูกอีก มีคนเดียวดีแล้ว เลี้ยงคู่ครองคนเดียวให้ดี เลี้ยงลูกให้ดี มีหลายคนเลี้ยงไม่ทั่วถึงลำบากเรลำบากเขา แต่งงานแล้วเลี้ยงเค้าไม่ดี เรายังไม่ดีด้วย” และ ความคิดเห็นของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ไม่เอาหรอกจะให้เมียหลายคนยังงี้ก็ไม่ให้มี จะมีคนที่สองคนที่สามคนแรกก็ต้องยอม ก็คุยก่อนแต่งงานไปเลยว่าแต่งงานกับเราแล้วห้ามมีอีก มีอีกมันลำบากทั้งหมด ทำครอบครัวให้มันคงมีความสุขดีกว่า”

3) การยอมรับการสมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากผลการศึกษายังมีข้อค้นพบอีกประเด็นที่สำคัญในด้านการสมรส โดยมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์คือการยอมรับการสมรสกับคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแต่เดิมจะเป็นสิ่งที่ผิดผี ผิดประเพณีในการดำรงความเป็นชนเผ่าของตนอีกด้วย (Perve 2006) โดยความเชื่อดังกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือยึดถือปฏิบัติลดลงจากแต่ก่อนมาก มีหลายครอบครัวที่สมรสกับต่างกลุ่มชาติพันธุ์ คนในพื้นที่ราบ รวมไปถึงชาวต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการสมรสกับคู่สมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังคงต้องเป็นที่ยินยอมของผู้ที่เป็นบิดามารดา และผู้ที่มีบทบาทในชุมชน ดังความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “จะแต่งงานกับใคร ทั้งนอกกลุ่ม หรือในกลุ่ม ก็ไม่ผิด เดียวนี้มีหลายบ้านที่แต่งงานกับคนในเมือง คนต่างชาติก็มี ขอแค่พ่อแม่ยอมรับ คนในชุมชนยอมรับ ก็ไม่มีอะไรเสียหาย”

4) ความเชื่อเรื่องการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

หากวิเคราะห์ถึงการสมรสและการสร้างครอบครัวแล้วไม่วิเคราะห์ถึงการสิ้นสุดของครอบครัวหรือการหย่าร้างก็จะไม่สมบูรณ์ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์ยังยึดถือปฏิบัติเสมอว่าการหย่าร้างนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ บางกลุ่มหากมีผู้ใดหย่าร้างในชุมชนจะต้องทำประเพณีขอขมาผีบ้าน ผีหมู่บ้าน หรือถึงขั้นถูกขับออกจากชุมชนเพราะการหย่าร้าง

เป็นสิ่งที่นำพาความไม่ดีมาสู่ชุมชนเลยทีเดียว ดังนั้นเมื่อสมรสแล้วต้องประคองชีวิตสมรสให้อยู่กันจนแก่เฒ่า ดังความคิดเห็นของ ชาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “แต่งงานแล้วหย่าไม่ได้ ผิดผี ชนเผ่าไม่ยอมรับเลย แต่งงานได้แค่ครั้งเดียว แต่งงานแล้วต้องอยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่าเราก็ต้องเลือกคนที่อยู่กับเราดูแลกันไป” ความคิดเห็นของชาวม้ง เพศชาย อายุ 23 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “การเลิกกัน หย่ากันคนอื่นว่าไม่เป็นไรอยู่แล้วแต่เขา แต่ชนเผ่าถือว่าหย่าร้างผิดผี ผิดประเพณี เป็นสิ่งต้องห้าม จะนำความไม่ดีมาสู่ชุมชนชนเผ่า เราก็ต้องหาคุณของเราให้ดีให้อยู่กันตลอดไป” ความคิดเห็นของชาวลาหู่ เพศหญิง อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ตอนนี้ยังไม่ได้แต่งงานไม่รู้หรอกว่าหย่าเป็นยังไงรู้สึกยังไงเพราะมันเป็นอนาคต แต่ถ้าแต่งงานแล้วยังไงก็ไม่หย่า จะประคองประคองชีวิตคู่ให้ดีที่สุด” รวมทั้ง ความคิดเห็นของ ชาวอาข่า เพศชาย อายุ 19 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “เห็นบ้านอื่นเลิกกัน ต้องไปทำประเพณีขอมาผีบ้าน ผีหมู่บ้าน ล้มหมูกินหลายตัว เสียเงินเสียทอง คนบ้านอื่นในชุมชนก็ไม่ยอมรับ เราเห็นเป็นตัวอย่างแล้วว่าอนาคตถ้าเราแต่งงานเราก็ต้องรักษาคุ้มครอง รักษาครอบครัวให้ดีที่สุด การแต่งงานชีวิตคู่มันเป็นสิ่งดี”

5) ภาพอนาคตเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากนั้นทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทุนทางสังคมในด้านของลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีความต้องการอยู่ในครอบครัวที่มีหลากหลายรุ่นในครอบครัว เพราะการอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่จะสามารถดูแลกันและกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ และยังเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันสืบทอดต่อกันมาในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะต้องมีบุตรไม่ว่าจะเป็นบุตรชาย หรือบุตรสาวจะเป็นผู้ที่อยู่คอยดูแลรุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นบิดามารดา การอยู่กันหลายคน หลายรุ่นเป็นสิ่งที่ดี แสดงถึงความกตัญญู กตเวทิต์แก่คนต่างๆที่เลี้ยงดูเรามา ซึ่งจารีตประเพณีของทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในครอบครัว การที่ได้อยู่ร่วมกับผู้สูงอายุในครอบครัวจะเป็นสิ่งที่ดีงาม และหากแต่งงานออกไปตั้งครอบครัวเองในกรณีครอบครัวนั้นมีบุตรหลายคน ก็จะทำให้บุตรสร้างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เพื่อที่จะสะดวกในการไปมาหาสู่ และช่วยเหลือกันได้ ดังความคิดเห็นของ ชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “เป็นสิ่งที่คนเป็นลูกต้องยึดถือปฏิบัติกันมา ดังนั้นในอนาคตเราก็ต้อง

ยึดถือเพราะรุ่นปู่ย่าตายาย พ่อแม่ก็ทำกันมา ก็ไม่เห็นจะเสียหายอะไรอยู่กันหลายคนในครอบครัว ดีเสียอีกที่มีพ่อแม่ของเราจะคอยเลี้ยงดูลูกของเราในอนาคต” ความคิดเห็นของชาวม้ง เพศหญิง อายุ 21 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “ม้งเราอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ๆอยู่แล้วบางหลังก็อยู่กัน 20คน 30คนก็มี ไม่เห็นจะมีอะไรเสียหาย ช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันดูแล อยู่ด้วยกันเยอะอย่างนี้ ในอนาคตก็จะอยู่กันเป็นแบบนี้แหละ ช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันดูแลกันไป” และความคิดเห็นของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ยังไงก็ต้องอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่อยู่แล้ว อยากอยู่กับพ่อแม่เราอยู่ด้วยกัน ถ้าต้องแต่งงานออกไปก็จะสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆเนี่ยและจะได้มาดูแลกันได้”

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพถึงภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ สามารถสรุปได้ว่า ในอนาคตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ยังคงให้ความสำคัญกับการสมรสซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ยึดถือการสมรสแบบมีคู่ครองเพียงคนเดียว เปิดรับในการสมรสกับคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่ประกอบไปด้วยหลายรุ่นวัยอีกด้วย

7.2 ภาพอนาคตปัจจัยด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 26 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282)

คุณลักษณะข้อมูล	กลุ่มชาติพันธุ์				
	โดยรวม	กะเหรี่ยง	ม้ง	ลาหู่	อาข่า
ในอนาคตบุตรจะดูแลและเกื้อหนุนในทุกๆ ด้านเมื่ออยู่ในช่วงสูงวัย	0.93 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.95 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.97 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.87 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.89 เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตจะดูแลและเกื้อหนุนบุตรในทุกๆ ด้านเช่นเดียวกับที่บิดามารดาเคยปฏิบัติต่อ	0.97 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.99 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.95 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.96 เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ดีมีสุข เพราะได้อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นและมีความมั่นคงระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้น	0.94 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.95 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.97 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.91 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.91 เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ในอนาคตจะได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกต่างวัยในครอบครัวและสมาชิกในชุมชนเช่นเดียวกับผู้อาวุโสในชุมชนในปัจจุบัน	0.93 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.96 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.97 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.87 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.88 เห็นด้วย อย่างยิ่ง

จากตารางที่ 26 ซึ่งแสดงถึงความคิดเห็นในภาพอนาคตด้านปัจจัยความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมยังเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่าในอนาคตรุ่นบุตรจะดูแลและเกื้อหนุนในทุกด้านเมื่ออยู่ในช่วงสูงวัยโดยมีค่าที่ 0.93 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ยังเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่าในอนาคตรุ่นบุตรจะดูแลและเกื้อหนุนในทุกด้านเมื่ออยู่ในช่วงสูงวัยโดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าความคิดเห็นมากที่สุดที่ 0.97 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.95 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.89 และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าความคิดเห็นที่ 0.87 ตามลำดับ ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลและเกื้อหนุนรุ่นบุตรในทุกด้านเช่นเดียวกับที่ได้รับจากรุ่นบิดามารดาของตนในอนาคตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะดูแลและเกื้อหนุนบุตรในทุกๆด้านเช่นเดียวกับที่บิดามารดาเคยปฏิบัติต่อโดยมีค่าความคิดเห็นที่ 0.97 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าระดับความคิดเห็นมากที่สุดที่ค่า 1.00 รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.99 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าความคิดเห็นที่ 0.96 และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีค่าความคิดเห็นน้อยที่สุดที่ค่า 0.95

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวอบอุ่นที่มีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้นในอนาคตพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมมีความคิดเห็นเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ดีมีสุข เพราะได้อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นและมีความมั่นคงระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้นโดยมีค่า 0.94 และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ดีมีสุข เพราะได้อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นและมีความมั่นคงระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้นโดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับความคิดเห็นที่มากที่สุดที่ค่า 0.97 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยมีระดับความคิดเห็นที่ค่า 0.95 และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่และอาข่ามีค่าความคิดเห็นที่ 0.91

รวมทั้งพิจารณาถึงการเป็นที่ยอมรับนับถือจากสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวและในชุมชนในอนาคตซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตจะได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกต่างวัยในครอบครัวและสมาชิกในชุมชนเช่นเดียวกับผู้อาวุโสในชุมชนในปัจจุบันที่ค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.93 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดที่ค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.97

รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยมีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.96 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.88 และ กลุ่มชาติพันธุ์ล้าหู่มีค่าความคิดเห็นที่ 0.87 ตามลำดับ

ภาพอนาคตปัจจัยด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเชิงปริมาณข้างต้นเกี่ยวกับภาพอนาคตปัจจัยด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล้าหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ได้ข้อค้นพบที่ว่า

1. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือยังคงคาดหวังว่าในอนาคตบุตรจะดูแลและเกื้อหนุนในทุกๆด้านเมื่ออยู่ในช่วงสูงวัย
2. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติที่ยึดถือความกตัญญูต่เวทีต่อบิดามารดาที่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็ก (Perve, 2006) ซึ่งผลการศึกษาเชิงปริมาณในกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการที่จะดูแลและเกื้อหนุนบุตรในทุกๆด้านเช่นเดียวกับที่บิดามารดาเคยปฏิบัติต่อในอนาคต
3. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความคาดหวังว่าในอนาคตจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ดีมีสุข เพราะได้อยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นและมีความมั่นคงระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้น
4. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความคาดหวังที่ว่าในอนาคตจะได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกต่างวัยในครอบครัวและสมาชิกในชุมชนเช่นเดียวกับผู้อาวุโสในชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญชีวัน บัวแดง (2552) ที่ว่าเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเข้าสู่วัยสูงอายุ สถานะทางสังคมและชุมชนจะเปลี่ยนไปโดยสมาชิกในชุมชนจะยอมรับให้เป็นผู้อาวุโสในชุมชน และเป็นผู้นำประเพณีต่างๆให้กับชุมชนอีกด้วย

ดังนั้นเพื่อให้ถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านปัจจัยความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความกตัญญูต่เวที การอยู่ดีมีสุขในอนาคต เพราะปัจจัยในด้านต่างๆเหล่านี้มี

ความสำคัญต่อความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Connidis 2010) รวมทั้งเพื่อให้ได้ภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคแบบ Content Analysis ที่เป็นการศึกษาทัศนคติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

2. ทัศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูตเวทีในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

3. ความคาดหวังความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ซึ่งประเด็นการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านของด้านปัจจัยความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือดังกล่าวจะเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ และจะทำให้ทราบถึงเหตุผล และเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีข้อค้นพบต่างๆจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นปัจจุบัน หรือต่อไปในอนาคตมีความสะดวกสบาย รวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก เนื่องด้วยมีเทคโนโลยี และสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่เข้าถึงชุมชน อีกทั้งยังในทุกครอบครัวยังมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือสมาร์ทโฟนใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในครอบครัว สามารถพูดคุยติดต่อกันสอบถามสารทุกข์ สุกดิบกันและกัน รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษากันได้ตลอดเวลา ยิ่งทำให้เกิดการติดต่อกันมากขึ้นรับฟังปัญหากันและกันมากขึ้น โดยใช้ประสบการณ์และความรู้เข้ามามีส่วนช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว ดังความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยงเพศชาย อายุ 21 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “ไม่ต้องพูดถึงอนาคตหรือตอนนี้ยังติดต่อกันสบายอนาคตก็คงสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น คุยกันทุกวัน มีปัญหาอะไรเราก็คุยกันโทรหากัน เรามีปัญหาเราก็โทรไปหาพ่อแม่เพราะพ่อแม่มีประสบการณ์ผ่านอะไรมามากมาย แต่บางทีพ่อแม่ก็ขอความช่วยเหลือจากเราโทรมาให้ช่วยติดต่อนี้ติดต่อนั้นเราก็ใช้ความรู้ที่เราไปศึกษามาช่วยพ่อแม่

ช่วยเหลือกันในครอบครัว” ความคิดเห็นของชาวม้ง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ไม่ว่าตอนนี้หรืออนาคตผมคิดว่าเทคโนโลยีเข้ามามีความสำคัญมากจนอย่างที่เราเห็นชัดๆเลยโทรศัพท์มือถือเดี๋ยวนี้ก็คุยกันทุกวัน บนดอยสัญญาณชัดมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ ก็ใช้โทรศัพท์เป็นแล้ว ก็รุ่นพวกเราสอนเนียแหละจะได้มีปัญหาหรือเรื่องทุกข์ร้อนจะได้โทรหากันได้ตลอด” รวมทั้ง ความคิดเห็นของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 18 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “ก็โทรหากันทุกวันพ่อแม่พี่น้องคุยกันทุกวัน อยู่ที่ไหนก็โทรติดต่อกันได้สบาย ไม่ว่าจะติดต่อเรื่องงาน คุยกับพ่อแม่ทุกเรื่องปรึกษาพ่อแม่เกือบทุกเรื่องแม้ว่าพ่อแม่จะไม่ได้เรียนหนังสือสูงๆแต่พ่อแม่ก็จะใช้ประสบการณ์ช่วยแก้ไขปัญหาให้ พ่อแม่ก็มาขอความช่วยเหลือเราก็ใช้ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาช่วยเหลือ เราก็โทรคุยกันฟังพากันง่ายขึ้น ถ่ายรูปส่งไป หรือไม่ก็คุยแบบเห็นหน้ากัน หัวเราะร้องไห้ก็เห็นหน้ากันเหมือนได้เจอกันทุกวัน”

2) ทศนคติเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเฒ่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน เกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงดูดูแล และเกื้อกูลกันในครอบครัวในอนาคต ทุกคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความคิดเห็นตรงกันว่า ค่านิยมในเรื่องของความกตัญญูทวดเฒ่าที่ต่อบิดามารดาเป็นสิ่งที่ผู้เป็นบุตรต้องทำ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น (สถาบันวิจัยชาวเขา 2527) เป็นสิ่งที่ผู้เป็นบุตรต้องพึงกระทำตอบแทนบิดามารดาที่เป็นผู้เลี้ยงดูเรามา รวมไปถึงการเลี้ยงดู เกื้อหนุนบุตรในอนาคตที่ทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีบุตรก็ต้องเลี้ยงดูบุตรให้ดีที่สุดเหมือนกับที่บิดามารดาเลี้ยงดูเรามา รวมไปถึงปลูกฝังจารีตประเพณีสิ่งที่ดีงามให้กับบุตร ดังความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “อนาคตพ่อแม่เราก็แก่เฒ่าเราก็ต้องเลี้ยงดูดูแลให้ดีที่สุด ตอบแทนพระคุณท่าน หากมีลูกก็ทำให้ลูกเห็นว่าเราดูแลพ่อแม่เราอย่างไร ปลูกฝังให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีของชนเผ่าที่ดีงามให้กตัญญูรู้คุณ พ่อแม่ และเราก็จะเลี้ยงลูกให้ดีให้เขาเป็นคนดี” อีกทั้งความคิดเห็นของชาวม้ง เพศชาย อายุ 23 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “ไม่ตอบแทนบุญคุณไม่ดูแลพ่อแม่ไม่ได้เลย มั่งถือว่าผิดมาก มั่งให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษ ผู้อาวุโสมาก อนาคตต่อไปพ่อแม่เราเป็นผู้เฒ่าผู้อาวุโส เราก็ต้องดูแลอย่างดี มีลูกก็ต้องสั่งสอนลูกเหมือนกันที่บรรพบุรุษสั่งสอนสืบทอดกันมา” รวมทั้ง ความคิดเห็นของชาวอาข่า เพศหญิง อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “พ่อแม่เลี้ยงลูกหลายคนได้ให้เติบโตมีทุก

วันนี้ได้ ต่อไปเราก็ต้องทดแทนบุญคุณพ่อแม่ เราก็ต้องทำพ่อแม่มีความสุข อยากรีไอะอะไรก็ซื้อก็หามาให้ ช่วยทำงานบ้าน ดูแลยามเจ็บป่วย ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่เคยทำให้เรา เราก็ต้องทำตอบแทน อนาคตมีลูกก็จะดูแลลูกแบบที่พ่อแม่เราเคยดูแลเรา และสอนให้ลูกเรารู้จักทดแทนบุญคุณบรรพบุรุษ”

3) ความคาดหวังความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวนั้นเป็นผลมาจากการที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน เกี่ยวกับเรื่องความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวที่มั่นคงเป็นปึกแผ่นในอนาคตที่คาดหวังไว้ พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความคิดเห็นตรงกันว่าในอนาคตจะอยู่ในครอบครัวที่มีความสุขสมาชิกทุกคนรักใคร่กลมเกลียวครอบครัวมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเนื่องจากการยึดถือประเพณีที่ดีงามของชนเผ่าที่สืบทอดปลูกฝังกันมาจากรุ่นสู่รุ่น (Perve 2006) (ขวัญชีวัน บัวแดง 2552) หล่อหลอมรวมกับความเจริญและเทคโนโลยีจากภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความคิด และค่านิยม รวมทั้งครอบครัว อีกทั้งยังเชื่อว่าต่อไปในอนาคตจะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข ครอบครัว และชุมชนให้การยอมรับนับถือ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อ และจารีตประเพณีของชนเผ่าที่ให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสในชุมชนเป็นอย่างมาก ดังคำกล่าว ความคิดเห็นของชาวม้ง เพศหญิง อายุ 23 ปี จังหวัดน่าน ที่ว่า “อนาคตเราก็ต้องเป็นพ่อเป็นแม่ พ่อแม่ทุกคนมีความสุขถ้าเห็นลูกเป็นคนดี ตามที่เราเลี้ยงดู ให้เขาทำตามประเพณีที่ดีงาม ให้เขารักความเป็นคนม้ง รู้จักตอบแทนบุญคุณ เราก็ได้อยู่ในครอบครัวที่มีความสุขแล้ว อยู่จนแก่เฒ่า เป็นคนแก่คนเฒ่าที่มีความสุขแข็งแรง เพราะเราอยู่กับธรรมชาติอยู่ในอากาศดี ทำงานมาตลอด” อีกทั้ง ความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “มีความสุขสิ อนาคตยิ่งมีความสุขจะมีครอบครัวอยู่กับพร้อมหน้าพร้อมตา มีพ่อแม่เรา ตัวเรา คู่ชีวิตเรา และก็ลูก รักใคร่กลมเกลียวกัน เป็นสิ่งที่คิดไว้ยังงี้ก็ต้องมีความสุข เราอยู่กันแบบชนเผ่า ประเพณีชนเผ่าสอนให้เราประพฤติในสิ่งที่ดีงาม ให้นับถือผู้เฒ่าผู้แก่ คนรุ่นต่อไปก็จะนับถือเราถ้าเราประพฤติตามประเพณี” รวมทั้ง ความคิดเห็นของชาวล่าหู่ เพศหญิง อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ก็ต้องเป็นครอบครัวที่มีความสุขสิ เพราะเราไม่ช่วยเหลือครอบครัวแล้วจะไปช่วยเหลือใคร จริงไหม ตอนนี้อยู่กับพ่อแม่ก็ดูแลพ่อแม่ให้ดีๆให้มี

ความสุขทำตามทีพ่อแม่สั่งสอน ถ้าเรามีลูกเราก็รักลูกสั่งสอนลูกตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ที่สอนเรา พอเราแก่เราเฒ่าลูกก็ดูแลเราช่วยเหลือเรา แค่นี้ก็มีความสุขแล้ว”

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพถึงภาพอนาคตปัจจัยด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ สามารถสรุปได้ว่า ในอนาคตเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยในการเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การช่วยเหลือกันทางด้านความรู้สึกและจิตใจ อีกทั้งความกตัญญูตักเตือนที่ต่อบรรพบุรุษยังคงเป็นสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติกันซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต รวมทั้งยังมีทัศนคติในตนเองที่จะเป็นครอบครัวที่มีความสุข เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่ประกอบไปด้วยหลายรุ่นวัยอีกด้วย

7.3 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 27 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนมนุษย์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตร ในช่วงอายุ 18-30ปี (N=282)

คุณลักษณะข้อมูล	กลุ่มชาติพันธุ์				
	โดยรวม	กะเหรี่ยง	ม้ง	ลาหู่	อาข่า
ในอนาคตสมาชิกในครอบครัวจะมีการย้ายถิ่นออกจากภูมิลำเนาเพื่อไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในพื้นที่ที่มีความเจริญมากกว่าทำให้สมาชิกในครอบครัวพบปะกันน้อยลง	0.79 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.72 เห็นด้วย	0.90 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.65 เห็นด้วย
ในอนาคตสมาชิกรุ่นต่อไปจะมีการศึกษาที่มีระดับที่สูงขึ้น	0.83 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.84 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.76 เห็นด้วย	0.82 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.81 เห็นด้วย อย่างยิ่ง

จากตารางที่ 27 ซึ่งแสดงถึงความคิดเห็นในภาพอนาคตด้านปัจจัยทุนมนุษย์ในเรื่องของการย้ายถิ่นและการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมยังเห็นด้วยที่ว่าในอนาคตสมาชิกในครอบครัวจะมีการย้ายถิ่นออกจากภูมิลำเนาเพื่อไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในพื้นที่ที่มีความเจริญมากกว่าทำให้สมาชิกในครอบครัวพบปะกันน้อยลงโดยมีค่าที่ 0.79 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และลาหู่ เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่าในอนาคตสมาชิกในครอบครัวจะมีการย้ายถิ่นออกจากภูมิลำเนาเพื่อไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในพื้นที่ที่มีความเจริญ

มากกว่าทำให้สมาชิกในครอบครัวพบปะกันน้อยลงโดยกลุ่มชาติพันธุ์ล้าหู่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุดที่ 1.00 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.90 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและอาข่ามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.72 และกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่ามีค่าความคิดเห็นที่ 0.65 ตามลำดับ ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงทุนมนุษย์ที่สำคัญอีกหนึ่งด้านคือระดับการศึกษานั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ในอนาคตสมาชิกรุ่นต่อไปจะมีการศึกษาที่มีระดับที่สูงขึ้นโดยมีค่าความคิดเห็นที่ 0.83 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าระดับความคิดมากที่สุดที่ค่า 0.84 รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ล้าหู่ มีค่าระดับความคิดเห็นที่ 0.82 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าความคิดเห็นที่ 0.81 ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีระดับความคิดเห็นเห็นด้วยที่ค่า 0.76 ตามลำดับ

ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเชิงปริมาณข้างต้นเกี่ยวกับภาพอนาคตปัจจัยด้านด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล้าหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ได้ข้อค้นพบที่ว่า

1. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความคิดเห็นว่าเป็นอนาคตสมาชิกในครอบครัวจะมีการย้ายถิ่นออกจากภูมิลำเนาเพื่อไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในพื้นที่ที่มีความเจริญมากกว่าทำให้สมาชิกในครอบครัวพบปะกันน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sutinyamane and Wongboonsin (2014) ที่พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีปริมาณการย้ายถิ่นเพื่อไปใช้แรงงานในเขตเมืองเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการความเจริญยังไม่กระจายตัวได้อย่างทั่วถึงทั้งทางด้านการประกอบอาชีพ การศึกษา และสาธารณสุข (วสวัตดี สุติญยามณี 2558)

2. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความคาดหวังที่ว่าเป็นอนาคตสมาชิกรุ่นต่อไปจะมีการศึกษาที่มีระดับที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากกฎระเบียบและข้อบังคับของการศึกษาภาคบังคับของไทย (สุริยา รัตนกุล 2538)

ดังนั้นเพื่อให้ถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านทุนมนุษย์ของในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทุนมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพและการศึกษา เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างครอบครัว รวมถึงการถือกำเนิด การดูแลเลี้ยงดู และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Sutinyamanee and Wongboonsin 2014) (วสวัตดี สุติญญามณี 2558) รวมทั้งเพื่อให้ได้ภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์ในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคแบบ Content Analysis ที่เป็นการศึกษาทัศนะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็น การย้ายถิ่นในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ซึ่งประเด็นการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านของด้านปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือดังกล่าวจะเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ และจะทำให้ทราบถึงเหตุผล และเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีข้อค้นพบต่างๆจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนี้

จากการผลการศึกษาเชิงคุณภาพปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้เป็น ข้อค้นพบดังนี้

การย้ายถิ่นในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในอนาคตบุตรจะพบปะหน้าตากับผู้เป็นบิดามารดาน้อยลงเนื่องจากต้องย้ายถิ่นออกไปศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับในต่างถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวเมืองหรือตัวอำเภอที่มีสถานศึกษาที่เพียงพอ เนื่องจากในตัวชุมชน หรือในบริเวณที่ครอบครัวอาศัยมีสถานศึกษาที่ไม่เพียงพอกับการศึกษาภาคบังคับ แต่อย่างไรก็ตามในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือช่วงปิดภาคการศึกษา ก็จะมาอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน รวมไปถึงในอนาคตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ นั้นจะมีการย้ายถิ่นไปตั้งครอบครัวในเมือง หรือตัวจังหวัดมากขึ้นเนื่องจากการศึกษาที่สูงขึ้นมีความต้องการประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้ที่ดี ได้ใช้ความรู้ความสามารถมากกว่าในภูมิลำเนาที่มีเพียงอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และค้าขาย ถึงแม้ว่าย้ายถิ่นฐานก็จะกลับมาพบปะกับครอบครัวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ วันสำคัญต่างๆ แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ยังมีความต้องการประกอบอาชีพในภูมิลำเนาเนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งโครงการตามพระราชดำริฯ ขยายอาชีพ สร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ดังความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศหญิง อายุ 24 ปี

จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ต่อไปข้างหน้ารุ่นลูกไม่ค่อยได้อยู่บนดอยแล้วจะไม่เห็นวัยเด็กวัยรุ่นอยู่บนดอยไปเรียนหนังสือในอำเภอ ในจังหวัดกันหมด รัฐเขาบังคับให้เรียนไม่เรียนก็ได้ แลวหมู่บ้านก็มีแต่โรงเรียนประถมยอดดอยก็มีโรงเรียนมัธยมต้น จะได้เจอกันก็ตอนวันเสาร์ อาทิตย์ หรือไม่ก็ปิดเทอมไปเลย แล้วเรียนสูงๆก็ต้องทำงานดี ก็ต้องไปทำงานในตัวจังหวัดอีก บนดอยต่อไปก็จะมีแค่ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือไม่ก็คนที่รักในอาชีพของบรรพบุรุษจริงๆ แต่ตอนนี้ก็มีโครงการหลวงทำให้อาชีพดีขึ้นมั่นคงขึ้น ต่อไปก็จะมีอาชีพที่มั่นคง ได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น” อีกทั้งความคิดเห็นของชาวม้ง เพศชาย อายุ 22 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ต่อไปรุ่นลูกเราก็คงได้เรียนหนังสือสูงๆ เราก็จบแค่ ม.3 ก็อยากให้ลูกจบสูงกว่าเรา ส่งไปเรียนในตัวเมืองเป็นไปได้อีกก็ให้เรียนจบปริญญาตรี วันเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดค่อยเจอกันก็ได้ให้เขามาหาเรา หรือไม่เราไปหาเขาก็ได้ เรียนจบในเมืองก็มีงานดีๆทำก็ให้เขาทำงานดีๆในเมืองไปเลยจะได้ไม่ต้องลำบาก ทำงานในเมืองก็ไปหากันได้ง่าย”และ ความคิดเห็นของชาวล่าหู่ เพศชาย อายุ 21 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ต่อไปก็คงเจอพ่อกับแม่น้อยลง กินข้าวด้วยกันน้อยลง เพราะคิดว่าคงออกไปทำงานในเมืองมีรายได้ที่ดีกว่า แต่ก็ก็จะกลับมาหาพ่อแม่ในวันหยุด ยังไงก็มีน้องคอยดูแลพ่อแม่ ลูกผู้ชายก็ต้องออกไปทำงานเลี้ยงดูครอบครัว หากแต่งงานก็จะไปอยู่ด้วยกันช่วยกันทำงานมีลูกก็ให้ลูกเรียนโรงเรียนในเมือง แต่ก็ก็จะพามาหาพ่อแม่ทุกวันหยุด วันสำคัญของชนเผ่า เรื่องนี้เราก็ลูกเราทั้งความเป็นชนเผ่าเราไม่ได้ ให้ลูกมาเรียนรู้สิ่งที่ดีจากพ่อแม่เรา”

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพถึงสภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ สามารถสรุปได้ว่า ในอนาคต ความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในด้านของการศึกษามีมากขึ้น รวมไปถึงการศึกษาภาคบังคับที่ภาครัฐบังคับให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีการศึกษาที่สูงขึ้น แต่ในทางกลับกันการกระจายตัวของสถานศึกษาในพื้นที่ยังมีเพียงพอ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจึงมีแนวโน้มในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษามากขึ้น อีกทั้งเมื่อมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอาชีพการงานในพื้นที่ไม่เพียงพอ ไม่มั่นคงและไม่หลากหลาย ดังนั้นจึงเกิดการย้ายถิ่นเพื่อการทำงานในอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้ที่เพียงพอกว่าในพื้นที่ของตนตามทุนมนุษย์ทางด้านการศึกษาที่สูงขึ้นอีกด้วย

7.4 ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 28 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับภาพอนาคตครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยรวมและแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดและพึงจะสมรสที่ยังไม่มีบุตรในช่วงอายุ 18-30 ปี (N=282)

คุณลักษณะข้อมูล	กลุ่มชาติพันธุ์				
	โดยรวม	กะเหรี่ยง	ม้ง	ลาหู่	อาข่า
ภาครัฐควรมีนโยบายกระจายความ เจริญ เช่น ระบบสาธารณสุข ระบบ ขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากิน เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนในอนาคตมี ความเป็นอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าใน ปัจจุบัน	0.98 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.97 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	1.00 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	0.96 เห็นด้วย อย่างยิ่ง

จากตารางที่ 28 ซึ่งแสดงถึงความคิดเห็นในภาพอนาคตด้านปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมยังเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่า ภาครัฐควรมีนโยบายกระจายความเจริญ เช่น ระบบสาธารณสุข ระบบขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากินเพื่อให้ครอบครัว ชุมชนในอนาคตมีความเป็นอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าในปัจจุบันโดยมีค่าที่ 0.98 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และลาหู่ เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่า ภาครัฐควรมีนโยบายกระจายความเจริญ เช่น ระบบสาธารณสุข ระบบขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากินเพื่อให้ครอบครัว ชุมชนในอนาคตมีความเป็นอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าในปัจจุบันโดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และลาหู่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุดที่ 1.00 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีค่าความคิดเห็นอยู่ที่ 0.97 และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีค่าความคิดเห็นที่ 0.96 ตามลำดับ

ภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเชิงปริมาณข้างต้นเกี่ยวกับภาพอนาคตปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ได้ข้อค้นพบที่ว่า

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความคิดเห็นว่าภาครัฐควรมีนโยบายกระจายความเจริญ เช่น ระบบสาธารณสุข ระบบขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากินเพื่อให้ครอบครัว ชุมชนในอนาคตมีความเป็นอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันยังมีปริมาณงาน และความหลากหลายของงาน แหล่งทำมาหากินในพื้นที่ และรายได้ ที่มีจำนวนจำกัด และไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน รวมไปถึงระบบสาธารณสุข และระบบขนส่งมวลชนที่ยังกระจายเข้าไปไม่ถึงในทุกพื้นที่อีกด้วย (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 2547)

ดังนั้นเพื่อให้ถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทุนมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยขั้นพื้นฐานของครอบครัว และชุมชน เนื่องด้วยปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนนั้นมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานระหว่างสมาชิกระหว่างรุ่นในครอบครัว รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต (วิชัย เอกพลากร 2553) รวมทั้งเพื่อให้ได้ภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคแบบ Content Analysis ที่เป็นการศึกษาทัศนะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็น ความต้องความเจริญขั้นพื้นฐานของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ซึ่งประเด็นการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านของด้านปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือดังกล่าวจะเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ และจะทำให้ทราบถึงเหตุผล และเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีข้อค้นพบต่างจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนี้

ความต้องความเจริญขั้นพื้นฐานของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า มีความต้องการให้ภาครัฐกระจายความเจริญขั้นพื้นฐานในอนาคตให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น สถานศึกษา โดยควรกระจาย หรือขยายระดับการศึกษาในสถานศึกษาที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อการศึกษขั้นพื้นฐานในชุมชนโดยสอดคล้องกับความเป็นชาติพันธุ์ชนเผ่าให้กับเยาวชนรุ่นหลังเพื่อให้อนุรักษ์ความวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชนเผ่าไม่ให้ถูกกลืนหายไป รวมทั้งสถานพยาบาลที่เพียงพอและเข้าถึงได้รวดเร็ว อีกทั้งสามารถเข้าถึงสาธารณสุขขั้น

พื้นฐานได้สะดวก นอกจากแนวนโยบายเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานแล้วนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาต่างกล่าวยังมีความคิดเห็นซึ่งสอดคล้องตรงกันในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ถึงเรื่องสภาพเศรษฐกิจในชุมชนที่ส่งผลถึงครอบครัวอันได้แก่ที่ดินทำกินที่เป็นปัญหามายาวนานซึ่งมีความต้องการให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจัดสรรที่ดินทำกินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัวหรือชุมชนเพื่อการทำกินที่ยั่งยืนของคนในชุมชน รวมทั้งการขยายอาชีพ หรือต่อยอดผลิตที่เป็นสินค้าเกษตร หัตถกรรม เพื่อสร้างรายได้และขยายอาชีพ ลดการย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองเพื่อให้สมาชิกอยู่ในชุมชนที่เป็นภูมิลำเนาของตนต่อไป ดังความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 20 ปี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่า “ตอนนี้ก็มีโครงการหลวง โครงการของสมเด็จพระราชินีที่ทำให้คนทำงานในชุมชนในพื้นที่ แต่ก็อยากให้มีการโรงเรียน โรงพยาบาลที่ใกล้ๆ เพราะแถวนี้ชุมชนเยอะ ไปเรียน หรือไม่สบายก็ต้องเดินทางไกลลงไปอำเภอ นานๆก็จะมีหมอมาที่โครงการหลวง และเรื่องที่ดินทำกิน กับอาชีพเรื่องสำคัญอยากให้รัฐเข้ามาส่งเสริมให้มั่นคงตลอดไป” รวมไปถึงความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยง เพศชาย อายุ 24 ปี จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ว่า “ตอนนี้มันก็เจริญเฉพาะเทคโนโลยี เฉพาะวัตถุ แต่อยากให้ภาครัฐสร้างโรงเรียน หรือขยายโรงเรียนในชุมชนให้เพียงพอต่อระดับภาคบังคับ เพราะโรงเรียนในชุมชนจะสอนเรื่องทั่วไปและสอนเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่า เด็กๆรุ่นหลังจะได้เรียนรู้และเข้าใจ แล้วก็อยากให้จัดสรรที่ดินทำกิน เราอยู่ที่นี่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ก็มีปัญหาว່เราไปทำกินบนพื้นที่ป่าไผ่เราไม่ให้ทำ แล้วเราจะกินจะใช้อะไร เราก็ต้องไปทำงานในเมือง ก็อยากให้ที่ดินทำกิน ขยายอาชีพ ส่งเสริมอาชีพให้เรา เพราะเราก็รักแผ่นดินที่เกิดของเรา” และ ความคิดเห็นของชาวอาข่า เพศชาย อายุ 23 ปี จังหวัดเชียงราย ที่ว่า “กาแพอาข่าของเรามีชื่อเสียงมาก ก็อยากให้ส่งเสริมต่อยอดขยายอาชีพส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้มากกว่านี้ เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง คนในชุมชนในพื้นที่จะได้มีรายได้มีอาชีพที่เพียงพอไม่ต้องไปหางานทำที่อื่น รวมไปถึงสร้างโรงเรียนในตำบลที่เพียงพอ ให้ชนเผ่ารุ่นหลังได้เรียนรู้สิ่งที่ดีที่สุดในชุมชนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชุมชนของพวกเขา เขาจะได้รักชุมชน รักความเป็นชนเผ่า”

จากการวิเคราะห์ถึงภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าในด้านปัจจัยทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังมีทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับการสมรสว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต อีกทั้งยึดถือเป็นจารีตประเพณีที่ดีซึ่งเป็นทัศนคติทางบวกต่อการสมรสที่จะส่งต่อไปยังรุ่นต่อไปในอนาคตไม่ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงเข้ามาของความเจริญและเทคโนโลยี แต่ก็ไม่ทำให้ความคิดในเรื่องของการสมรสแปรเปลี่ยนไปเพราะ

การปลูกฝังจากบรรพบุรุษ การยอมรับในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ จนเป็นสิ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ยึดถือปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น รวมไปถึงการหย่าร้างที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อชุมชนเป็นสิ่งที่ผิดผี ผิดประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา เป็นสิ่งของกลุ่มชาติพันธุ์โดยรวม และในแต่ละกลุ่มไม่ให้การยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Perve (2006) ที่ศึกษาถึงเรื่องของการสมรส และการสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในประเทศไทยที่ในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับประเพณีการสมรสถือว่าเป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนต้องปฏิบัติ เป็นการสร้างสังคม สร้างชีวิต และรักษาความเป็นชาติพันธุ์ให้คงอยู่

รวมทั้งความเชื่อในเรื่องของการหย่าร้างที่เป็นสิ่งที่ผิดประเพณี เป็นสิ่งที่ต้องห้ามของกลุ่มชาติพันธุ์ หากเกิดการหย่าร้างเกิดขึ้นคนในครอบครัว หรือในชุมชนต้องมีการรับผิดชอบโดยการจัดทำพิธีกรรมขอขมาตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ส่วนในด้านการสมรสหลายคู่ครองมีข้อค้นพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ว่าในอนาคตจะสมรสกับคู่สมรสหลายคน รวมทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและละแอาฮาที่มีประเพณีที่สามารถสมรสได้หลายคู่ครองได้แต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดที่ไม่ต้องการในการสมรสหลายคู่ครองเหมือนรุ่นก่อนๆ ด้วยเหตุผลในเรื่องของปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจของตนเอง ของครอบครัวที่ไม่เพียงพอต่อการดูแลคู่สมรสหลายคนได้ รวมทั้งการยอมรับในการสมรสนอกกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น หากรุ่นบุตรของตนในอนาคตก็สามารถสมรสกับคู่สมรสนอกชาติพันธุ์ได้อย่างอิสระอีกด้วย

หากพูดถึงปัจจัยด้านทุนทางสังคมแล้วนั้นต้องรวมไปถึงรูปแบบลักษณะทางโครงสร้างครอบครัวซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความต้องการที่จะมีรูปแบบโครงสร้างครอบครัวในอนาคตเป็นแบบครอบครัวขยายที่ประกอบไปด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นในครอบครัวเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดซึ่งยังมีความต้องการที่มีครอบครัวประกอบไปด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นอยู่ในครอบครัวเดียวกันตามประเพณีและความเชื่อที่สืบทอดกันมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ต้องให้บุตรหลานสมรสเข้ามาอยู่บ้านของบิดามารดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรชายที่จะต้องอยู่กับบิดามารดาของตนจนกว่าบิดามารดาเสียชีวิตจากไปเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อาฮา ในทางกลับกันกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และลาหู่ นั้นยังคงยึดถืออย่างสืบทอดกันมาที่จะต้องให้บุตรหลานสมรสเข้าอยู่บ้านบิดามารดาเพื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรสาวที่จะต้องทำหน้าที่ดูแลบิดามารดาจนกว่าบิดามารดาเสียชีวิตจากไปเช่นกัน (Perve 2006)

ส่วนในด้านปัจจัยทุนมนุษย์ในด้านของการย้ายถิ่นในอนาคตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีความคิดเห็นที่ว่าในอนาคตนั้นจะมีการย้ายถิ่นเพื่อไปศึกษาและทำงานนอกภูมิลำเนามากขึ้นซึ่งส่งผลต่อขนาดของครัวเรือนที่เล็กลง เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านของความเพียงพอในเรื่องของสถานศึกษาที่มีอยู่ที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาภาคบังคับที่ให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าเดิม แต่สถานศึกษาในเขตพื้นที่ที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับในระดับที่สูงขึ้นตามการศึกษาภาคบังคับได้ทำให้รุ่นบุตรหลานรุ่นต่อไปในอนาคตจะต้องมีการย้ายถิ่นเพื่อเขาไปศึกษาในพื้นที่ที่มีสถานศึกษาที่รองรับได้ รวมทั้งความหลากหลายและข้อจำกัดในเรื่องของอาชีพ พื้นที่ทำกิน และรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูของคนในครอบครัว ทำให้ต้องมีการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพให้มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเพียงพอรวมทั้งในเรื่องของระดับการศึกษาของสมาชิกในครอบครัวในอนาคตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความคิดเห็นที่ว่าในอนาคตนั้นสมาชิกในรุ่นต่อไปในครอบครัวจะมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ อันเนื่องมาจากการศึกษาภาคบังคับที่สูงขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งความต้องการในการประกอบอาชีพที่มีความมั่นคงทางอาชีพและรายได้มากกว่าแต่เดิมเพื่อสร้างความมั่นคง และเป็นการแบ่งเบาภาระของสมาชิกคนอื่นในครอบครัวอีกด้วย

ปัจจัยด้านต่อมาคือปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ จากข้อค้นพบในเรื่องของความคิดเห็นในเรื่องของทุนมนุษย์ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีความคิดเห็นที่ว่าในภูมิลำเนานั้นยังมีทุนทางเศรษฐกิจที่ไม่เพียงพอต่อสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์แม้ว่าในปัจจุบันได้มีการกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเข้ามาสู่พื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ โครงการหลวง โครงการตามพระราชดำริต่างๆ โครงการศิลปาชีพ แล้วก็ตาม ดังนั้นจึงมีความคิดเห็นที่ต้องการให้ภาครัฐมีการกระจายความเจริญ เช่นระบบสาธารณสุข ระบบคมนาคมและขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากิน เพื่อสร้างอาชีพและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวที่จะทำให้มีรายได้ที่มั่นคงที่สามารถเลี้ยงดูดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมั่นคงและชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

อีกปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยมีข้อค้นพบที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีความคิดเห็นที่ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตเป็นอย่างมากรวมทั้งยังมีความคิดเห็นที่ว่าในอนาคตการ

พบปะหน้าตากันอาจจะน้อยลงแต่จะมีการพูดคุยกันปรึกษาหารือกัน รับฟังปัญหาข้อกังวลใจกันได้ตลอด และสามารถเห็นหน้ากันได้สะดวกมากขึ้น อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น สามารถติดต่อสื่อสารแบบเห็นหน้ากันได้แม้จะอยู่คนละที่ ทำให้ความสัมพันธ์ในด้านการพบปะพูดคุยกันมีการไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แต่หากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านของความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคต พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และกระเหรี่ยงนั้นยังคงมีระดับความคิดเห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตมีค่าที่มากกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และอาข่าที่มีระดับที่ใกล้เคียงกันซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในเรื่องของระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในปัจจุบันและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในผลการศึกษาข้างต้น ที่ลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันจะทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นมีระดับที่ไม่เท่ากันแตกต่างกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและกระเหรี่ยงที่มีค่าระดับความมั่นคงที่ใกล้เคียงกัน และมีระดับที่มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่และอาข่าอีกด้วย

บทที่ 8

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ และเพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิที่มุ่งนำเสนอภาพของครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวทั้งในปัจจุบันและอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งแนวโน้มจำนวนบุตรในครอบครัวกำลังมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยต่างๆ อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยมีกรอบแนวคิดของการศึกษาที่มีปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านทุนมนุษย์ เป็นตัวแปรอิสระ ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว และโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นตัวแปรตามของการศึกษานี้ รวมไปถึงสมมติฐานของการศึกษาที่ว่า ปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว จำนวนบุตรในปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรในอนาคต โดยแบ่งการสรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสมมติฐานของการศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการอีกด้วย

8.1 สรุปผลการศึกษา

8.1.1 ลักษณะทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประชากร และครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเป็นประชากรที่เคลื่อนตัวมาจากต้นกำเนิดชาติพันธุ์ในที่แตกต่างกัน โดยยึดถือการดำเนินชีวิต สังคม ภาษา จารีตประเพณี ความเชื่อ อดุมคติ ค่านิยมเป็นของตนเองที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาหลัก 9 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า ล่าหู่ ลีซู ลัวะ ขมุ และมลาบรี กระจายอยู่บนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือ ถึงร้อยละ 75 ของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาทั้งประเทศ โดยประชากรที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่า ในเขตจังหวัดภาคเหนือ 4 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ซึ่งเป็นวัยแรงงาน อายุระหว่าง 18-59 ปี จำนวน 1,285 คน ที่เป็นตัวแทนของของแต่ละครอบครัว โดยวิธีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาในส่วนของลักษณะทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว พบว่าปัจจัยทางด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36.21 ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีอายุเฉลี่ยสูงสุดที่ 40.26 ปี และกลุ่มชาติพันธุ์ล่าหู่มีอายุเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 34.91 ปี ตามลำดับ มีอายุแรกสมรสเฉลี่ยอยู่ที่ 21.31 ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุแรกสมรสเฉลี่ยต่ำสุดคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อยู่ที่ 20.62 ปี และสูงที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ที่ 22.52 ปี

ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่เป็นประชากรตัวอย่างในการวิจัยนี้มีลักษณะดังนี้คือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย อยู่ที่ 5.05 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีขนาดครอบครัวเล็กที่สุดที่ 4.80 คนต่อครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุดที่ 6.15 คนต่อครอบครัว ในด้านของจำนวนบุตรเฉลี่ยของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวที่ 3.01 คนต่อครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวมากที่สุดที่ 3.48 คนต่อครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวน้อยที่สุดที่ 2.71 คนต่อครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวและรองลงมาเป็นครอบครัวขยายส่วนรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสส่วนใหญ่เป็นแบบ Matrilineal Residence คือหลังจากการสมรสจะอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง หากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ทุกกลุ่มชาติพันธุ์นั้นโครงสร้างครอบครัวจะเป็นลักษณะแบบครอบครัวเดี่ยว โดยรองลงมาจะเป็นครอบครัวขยาย ส่วนรูปแบบการอยู่อาศัยหลังการ

สมรสของครอบครัวนั้นพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและลาหู่ ส่วนใหญ่มีรูปแบบการอาศัยอยู่หลังการสมรสของครอบครัวเป็นแบบ Matrilocal Residence คือหลังจากการสมรสมักอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่าส่วนใหญ่มีรูปแบบการอาศัยอยู่หลังการสมรสของครอบครัวเป็นแบบ Patrilocal Residence คือหลังจากการสมรสมักอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายชาย

8.1.2 ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากดัชนีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว (Intergenerational Family Solidarity) ของ Bengtson, Olander and Haddad (1976) การวัดระดับของดัชนีความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) ดัชนีความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน 2) ดัชนีความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก 3) ดัชนีความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม และ 4) ดัชนีความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่

จากดัชนีดังกล่าว งานวิจัยนี้พบว่าประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับความเป็นปึกแผ่นมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวสูงที่สุดโดยระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม รองลงมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน และมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุดตามลำดับ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้นมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม รองลงมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก และมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุดตามลำดับ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวลำดับถัดมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ โดยระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ นั้นมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม รองลงมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก และมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุด

ตามลำดับ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นน้อยที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า โดยระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่านั้นมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม รองลงมามาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน ระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก และมาจากระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่น้อยที่สุดตามลำดับ

หากพิจารณาในแต่ละมิติความเป็นปึกแผ่นแล้ว งานวิจัยนี้พบว่ามิติความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานในระดับมีความเป็นปึกแผ่นมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ตามลำดับ มิติความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึก กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกในระดับมีความเป็นปึกแผ่นมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงความรู้สึกมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ตามลำดับ มิติความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมในระดับมีความเป็นปึกแผ่นมากที่สุด โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตามลำดับ และมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ในระดับมีความเป็นปึกแผ่นปานกลาง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระดับความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ตามลำดับ

8.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากที่พบว่าความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีระดับของความเป็นปึกแผ่นที่มีระดับที่แตกต่างกันออกไปนั้นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม ได้แก่

ปัจจัยด้านทุนทางสังคมกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านทุนทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงลักษณะทางโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น จากครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวขยาย และครอบครัวขยายแบบพิเศษที่มีมากกว่า 3 รุ่น ที่ทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม มีระดับที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่าการที่ครอบครัวที่มีต้นทุนทางสังคมในส่วนของจำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นวัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีระดับเพิ่มมากขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุตรและอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเกื้อกูลกันระหว่างประชากรหลายรุ่นวัยในครอบครัวซึ่งจะทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวกันและกันในการช่วยเหลือเกื้อกูล เลี้ยงดูดูแล รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันที่เหนียวแน่นกลมเกลียวกันอีกด้วย และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม ในส่วนของ จำนวนบุตรในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวมีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันจะทำให้มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กะเหรี่ยง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของอัตลักษณ์ วิถีชีวิตของความเป็นชาติพันธุ์ในแต่ละชาติพันธุ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นมีระดับที่แตกต่างกันตามอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทุนทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่เพิ่มขึ้น การประกอบอาชีพในทุกๆอาชีพ ที่ทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีระดับที่เพิ่มขึ้น หรือแตกต่างกันในทางบวก โดยปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจในส่วนของรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้มีโอกาสที่จะมีความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นที่เพิ่มขึ้นด้วย รวมไปถึงการประกอบอาชีพในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมนั้นจะมีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวโดยหากมีการประกอบอาชีพทุกอาชีพจะทำให้มีโอกาสมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้และการประกอบอาชีพนั้นยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่เมื่อมีรายได้และมีการประกอบอาชีพนั้นจะทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งกล่าวได้ว่าการมีเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงเพิ่มขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นจะเป็นสิ่งที่เพิ่มแรงยึดเหนี่ยวกันและกันระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวให้มีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นอีกด้วย และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปี และสถานภาพการทำงาน มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษายังพบว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม นั้น ปัจจัยทางด้านประชากรในส่วนของเพศ อายุ และสถานภาพสมรส ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในส่วนของระดับการศึกษาและการย้ายถิ่น ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของ การนับถือศาสนา ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด และผลการวิจัยนี้ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และ 5 รวมทั้ง ข้อที่ 3 ในบางตัวแปร ที่ว่า ปัจจัยทางด้านประชากร อันได้แก่เพศ อายุ และสถานภาพสมรส ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ อันได้แก่ ระดับการศึกษาและการย้ายถิ่นรวมทั้ง ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของ รูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังสมรส และศาสนา มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

8.1.4 แนวโน้มโครงสร้างครอบครัวในด้านจำนวนบุตรของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือจากอดีตสู่อนาคต

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวคือ จำนวนบุตรในครอบครัวโดยจำนวนบุตรที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรรุ่นเพิ่มขึ้นเช่นกัน ซึ่งในอดีตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีจำนวนบุตรในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 5 คน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีจำนวนบุตรเฉลี่ยในครอบครัวมากที่สุด รองมาคือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าตามลำดับ จากนั้นได้วิเคราะห์ถึงจำนวนบุตรในปัจจุบันโดยในแต่ละครอบครัวมีจำนวนบุตรลดลงเหลือครอบครัวละประมาณ 3 คนเท่านั้นซึ่งจะเป็นอัตราการลดลงของจำนวนบุตรอยู่ที่ 42.12% ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา หากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนบุตรในปัจจุบันมากที่สุดยังคงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีจำนวนบุตรในครอบครัวเฉลี่ยน้อยที่สุดและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตราการลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวมากที่สุดอีกด้วย

สำหรับในอนาคตนั้นการศึกษาภาพแนวโน้มของการมีบุตรในอนาคต พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีความต้องการมีบุตรในครอบครัวในอนาคตลดลงซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ 2.6 คนต่อครอบครัว และหากพิจารณาในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ความต้องการมีบุตรในครอบครัวในอนาคตสูงสุดคือกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการมีบุตรในครอบครัวในอนาคตลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุตรในครอบครัวในปัจจุบันเช่นกัน

จากแนวโน้มที่ลดลงของจำนวนบุตรจากในอดีต จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยต่างๆเพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรในปัจจุบันและความต้องการมีบุตรในครอบครัวในอนาคต ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยปัจจัยด้านต่างๆที่นำมาวิเคราะห์ได้แก่

ปัจจัยด้านความเป็นชาติพันธุ์กับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากผลการวิจัยพบว่าความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันจะผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบรูปแบบของอัตลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นชาติพันธุ์ในแต่ละชาติพันธุ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวต่างกันั้นมึระดับที่แตกต่างกันตามอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านทุนทางสังคมกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านทุนทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านลักษณะทางโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น จากครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวขยาย และครอบครัวขยายแบบพิเศษที่มีมากกว่า 3 รุ่น ที่จะทำให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม มีระดับที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่าการที่ครอบครัวที่มีต้นทุนทางสังคมในส่วนของโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นวัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเกื้อกูลกันระหว่างประชากรหลายรุ่นวัยในครอบครัวซึ่งจะแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดู รวมทั้งช่วยเหลือเกื้อกูล เลี้ยงดูดูแล กันและกัน ทำให้ทัศนคติของมีบุตรที่เป็นภาระของครอบครัวแปรเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นอีกด้วย และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 8 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคม ในส่วนของ ลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐาน และความสัมพันธ์เชิงปฏิสังสรรค์ร่วมนั้นจะมีผลในทางบวกกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม นั่นหมายถึงในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมที่มีระดับการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันในด้านของความรับผิดชอบในบทบาทของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งระดับการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน อีกทั้งความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานนั้นยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในทางบวกอีกด้วย และอีกตัวแปรที่ส่งผลด้านบวกต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นคือความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ ซึ่งหมายถึงการเกื้อกูล ช่วยเหลือกันในด้านของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน จะส่งผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเช่นกัน หากวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังพบว่าความสัมพันธ์เชิงบรรทัดฐานยังส่งผลในทางบวกกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือทุกกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย และผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 11 ที่ว่า ปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านประชากรกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากการวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านประชากรนั้นพบว่า อายุ และ อายุแรกสมรสมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น โดยด้านอายุของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และใน

ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ จะมีผลในทางบวกกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน ในทางกลับกันตัวแปรด้านอายุแรกสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ จะมีผลในทางลบกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน นั้นหมายความว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะมีจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันลดลงเมื่ออายุแรกสมรสที่เพิ่มขึ้นทุกๆปี ในส่วนของปัจจัยด้านประชากรทั้งในด้านอายุ และสถานภาพสมรสนั้นจะไม่มีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 ในส่วนที่ว่า ปัจจัยทางด้านประชากรมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน แต่จะปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 ในส่วน ที่ว่าปัจจัยทางด้านประชากรมีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยด้านทุนมนุษย์กับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านทุนมนุษย์ผ่านระดับการศึกษา และการย้ายถิ่น พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม เมื่อมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะส่งผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวที่ลดลง แต่สำหรับการย้ายถิ่นนั้นพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10 ในส่วนที่ว่า ปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในส่วนของระดับศึกษานั้นมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ แต่จะปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10 ในส่วนที่ว่า การย้ายถิ่นมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในส่วนของสถานภาพการทำงาน/อาชีพ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับจำนวนบุตรในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม แต่สถานภาพการทำงาน/อาชีพนั้นจะไม่มีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีนั้นไม่ส่งผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ดังนั้นผลการวิจัยนี้ เป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9 ในส่วนที่ว่า ปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในส่วนของสถานภาพการทำงาน/อาชีพ นั้นมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ แต่จะปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9 ในส่วนที่ว่า สถานภาพการทำงาน/อาชีพ นั้นมีผลต่อความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ รวมทั้งรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรที่จะมีในอนาคตในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเชิงคุณภาพถึงสาเหตุของการมีบุตรที่เปลี่ยนไปจากเดิมโดยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือต้องการมีบุตรจำนวนไม่มากเนื่องจากมีแนวคิดว่าหากมีบุตรจำนวนมากจะเป็นภาระในการเลี้ยงดูซึ่งแสดงให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวโน้มจำนวนบุตรในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์มีจำนวนที่ลดลง แต่หากอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกหลายรุ่นเป็นครอบครัวขยายก็จะมีความคิดที่จะมีความต้องการบุตรที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถแบ่งเบาในการเลี้ยงดูบุตรอีกด้วย รวมไปถึงเพศของบุตรที่เปิดกว้างมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงเพศของบุตร และมีการแบ่งหน้าที่ของบุตรตามเพศคือหากมีบุตรชายก็จะให้เป็นกำลังในสำคัญในการช่วยเหลือในด้านการทำมาหากิน การสืบทอดวงศ์ตระกูลในอนาคต ส่วนเพศหญิงก็จะให้ทำงานบ้านดูแลครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามจารีตประเพณีและวิถีชีวิตที่สำคัญของชนเผ่าที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว จำนวนบุตรในปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต พบว่า ปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมในส่วนของลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว

จำนวนบุตรในปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต จึงกล่าวได้ว่าการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่มีสมาชิกหลายรุ่นในครอบครัวเป็นสิ่งที่ทำให้มีระดับความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลกันและกันในครอบครัวให้มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมทั้งเป็นส่วนที่สามารถทำให้ทัศนคติของการมีบุตรที่เพิ่มขึ้นในทางบวกอีกด้วย

8.1.5 ภาพอนาคตรูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

เมื่อศึกษาถึงครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวรวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในปัจจุบันแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของจำนวนบุตรจากอดีตสู่อุณหภูมิตที่เป็นปัจจัยสำคัญกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนืออีกด้วย เพื่อให้การศึกษาในเรื่องของครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยได้ภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่สอดคล้องกันทุกกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ ปัจจัยด้านทุนทางสังคมในส่วนของ การสมรสและการสร้างครอบครัว ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับการสมรสการสร้างครอบครัวซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญของวิถีชีวิตของตนทั้งในอดีต ปัจจุบันไปจนถึงอนาคต เนื่องด้วยยังยึดถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่จะต้องตกทอดไปสู่รุ่นต่อไปในอนาคต แต่ก็มี การเปิดรับกับการสมรสกับคนนอกชนเผ่ามากขึ้น รวมทั้งยังมีความเชื่อที่ว่าหากมีการสมรสและสร้างครอบครัวในอนาคตแล้วจะไม่มี การหย่าร้าง เพราะยังยึดถือปฏิบัติว่าการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ผิดจารีตประเพณีของชนเผ่า เป็นสิ่งที่นำความไม่ดีมาให้ครอบครัวและชุมชนอีกด้วย ส่วนเรื่องของลักษณะขนาดโครงสร้างและบทบาทของสมาชิกในครอบครัวในอนาคตนั้น มีแนวคิดที่ยังมีความต้องการในการอยู่ร่วมกันหลายรุ่นในครอบครัว หรือหากสมรสออกไปก็จะสร้างครอบครัวที่อยู่ใกล้กับครอบครัวเดิมของตน

หากศึกษาถึงเรื่องของปัจจัยทุนทางสังคมในด้านของครอบครัวในอนาคตแล้วนั้นก็ต้องรวมไปถึงปัจจัยความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีความคิดเห็นว่าในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการอยู่ด้วยกัน การพบปะหน้าตากันน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามด้วยเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทันสมัยและเข้าถึงชุมชนมากขึ้นทำให้สามารถสื่อสารกันได้มากขึ้นและหลายรูปแบบมากขึ้น อีกทั้งยังมีความเชื่อเรื่องกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดา การเลี้ยงดูตอบแทนพระคุณบิดามารดา การให้ความเคารพนับถือและให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสในครอบครัวและในชุมชน และจะปลูกฝังความเชื่อชนเผ่าที่ดิงามสู่รุ่นลูกหลานและเลี้ยงดูดูแลบุตรหลานให้ดีเหมือนกันที่บิดามารดาเลี้ยงดูและปลูกฝังสิ่งดี ๆ ให้กับตนเองซึ่งจะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวและเป็นครอบครัวที่ปึกแผ่นมั่นคงในอนาคตเช่นกัน และอีกปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยทุนมนุษย์ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อที่ว่าในอนาคตจะมีการย้ายถิ่นมากขึ้นเนื่องจากมีความต้องการในการทำงานที่มีความมั่นคงทางรายได้ รวมไปถึงการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองที่มีความต้องการในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่มมากขึ้นมีความต้องการการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นซึ่งสถานศึกษาในพื้นที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการกับจำนวนประชากรในพื้นที่รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับที่ทำให้ประชาชนมีการศึกษาที่สูงขึ้นแต่สถานศึกษาในพื้นที่มีระดับการศึกษาที่ไม่เพียงพอทำให้มีการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่เพื่อไปศึกษาในสถานศึกษาในพื้นที่หรือในเขตเมืองมากขึ้นเช่นกัน

นอกจากเรื่องครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวในอนาคตแล้ว ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงความต้องการทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนในอนาคต โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความต้องการให้ภาครัฐขยายปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเข้ามาสู่ชุมชน เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล รวมทั้งจัดสรรที่ทำกินให้เป็นหลักแหล่ง และการขยายอาชีพที่มั่นคงสู่ชุมชนเพื่อลดปัญหาการย้ายถิ่นในอนาคต อีกทั้งเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในอนาคตต่อไป

8.2 อภิปรายผลการศึกษา

ส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นสำคัญที่พบในการศึกษาคั้งนี้ดังนี้

8.2.1 ภาพลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีลักษณะคล้ายกับลักษณะทั่วไปของประชากรไทยเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณถึงลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมมีข้อค้นพบที่ชัดเจนที่ว่าปัจจัยทางประชากรในส่วนของอายุแรกสมรสเฉลี่ยทั้งเพศชายและเพศหญิงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอายุแรกสมรสเฉลี่ยของประเทศไทย โดยอายุแรกสมรสของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นอยู่ที่ 21.31 ปี ซึ่งเป็นอายุแรกสมรสที่มีค่าใกล้เคียงกับอายุแรกสมรสของประเทศไทยในปี 2513 หรือเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว แต่ในปัจจุบันอายุแรกสมรสเฉลี่ยของประเทศไทยที่ 26.8 ปี รวมไปถึงปัจจัยด้านทุนทางสังคมในด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนบุตรในครอบครัวที่มีจำนวนมากกว่าระดับประเทศ ซึ่งในปัจจุบันขนาดครอบครัวของไทยที่มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครอบครัวอยู่ที่ 3.3 คนต่อครอบครัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) โดยขนาดครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีค่าใกล้เคียงกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวของไทยเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้วคือในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งมีขนาดจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ที่ประมาณ 5.20 คนต่อครอบครัว ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวของไทยเห็นได้ว่าจำนวนบุตรในครอบครัวของของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีค่าใกล้เคียงกับจำนวนบุตรในครอบครัวของไทยเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้วคือในปี พ.ศ. 2523 เช่นกัน โดยมีจำนวนบุตรในครอบครัวอยู่ที่ประมาณ 3.2 คนต่อครอบครัว โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 1.5คนต่อครอบครัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีจำนวนบุตรที่มากกว่าจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวของไทย เมื่อพิจารณารูปแบบลักษณะโครงสร้างครอบครัวในระดับประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว และรองมาเป็นครอบครัวขยาย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) (Wongboonsin, Keeratipongpaiboon et al. 2014) รวมไปถึงรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังการสมรสที่ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีตามในแต่ละชนเผ่า คือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและลาหู่มีรูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส แบบ Matrilocal Residence และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่ามีรูปแบบการอยู่อาศัยหลังการสมรส แบบ Patrilocal Residence ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สถาบันวิจัยชาวเขา (2527) และ Perve (2006) เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยและขนาดของสมาชิกในครอบครัว เช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2523 หรือเมื่อประมาณ 40 ถึง 50 ปีที่

แล้ว อีกทั้งรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวหลังสมรสนั้นส่วนใหญ่ยังคงมีแบบแผนของการอาศัยของคู่สมรสนั้นเป็นไปตามแบบแผนประเพณีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย

8.2.2 การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีข้อค้นพบที่ชัดเจนที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีระดับความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว หรือระดับความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่ค่อนข้างมาก โดยมาจากมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสัมพันธ์ร่วมที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นที่สูงกว่ามิติอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งหมายความว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาโดยรวมนั้นมีการทำกิจกรรมร่วมกันและการรับประทานอาหารร่วมกันกับสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในระดับบ่อยครั้งมาก ซึ่งรวมไปถึงมิติความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐาน และความเป็นเชิงความรู้สึกที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างมากซึ่งหมายความว่ากลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมนั้นยังมีการเลี้ยงดูและกันและกัน รวมทั้งการรับฟังปัญหาและข้อกังวลใจระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่ยังมีให้กันและกันที่ค่อนข้างยึดมั่นผูกพันกันมากอยู่ แต่ความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่นั้นมีระดับที่น้อยกว่ามิติอื่นๆอย่างเห็นได้ชัดซึ่งหมายถึงการเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวนั้นยังต่ำกว่าการพึ่งพาอาศัยเลี้ยงดูแลกันและกัน การปฏิสัมพันธ์ร่วม และความผูกพันทางอารมณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกับระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่เป็นสังคมชนบท หรือครอบครัวที่มีรายได้ต่ำที่ไม่สามารถเกื้อกูลสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวได้ในทางเศรษฐกิจ แต่จะช่วยเหลือเกื้อกูลในทางอื่นให้กับประชากรต่างรุ่นในครอบครัวทางอื่นเป็นการทดแทน (Chuanyi and Qin 1992) (Davey, Janke et al. 2004) (มนัส วณิชชานนท์ 2550) หรือจะกล่าวได้ว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวที่ยังไม่สูงมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และอาข่าที่ยังมีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และกะเหรี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของ Blau (1964) และ Bengtson and Roberts (1991) ที่ว่า การที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวให้มีความเป็นปึกแผ่น มั่นคงในระดับสูงนั้น ในครอบครัวจะต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกๆด้าน การมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมทั้งการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ หากสิ่งใดสิ่งหนึ่งดังกล่าวเปลี่ยนไปก็จะทำให้ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

8.2.3 การมีสมาชิกในครอบครัว และการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยที่สำคัญของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือเพิ่มมากขึ้นด้วย

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาเชิงปริมาณถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยเปรียบเทียบกันแล้วมีข้อค้นพบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมนั้นมีข้อค้นพบที่ว่าลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยสมาชิก 3 รุ่นวัย และครอบครัวแบบขยายพิเศษที่ประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 3 รุ่นวัย จะมีระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมากกว่าครอบครัวพิเศษที่ประกอบด้วยเพียงรุ่นเดียว และครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยเพียง 2 รุ่นวัย รวมทั้งจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละคนในครอบครัวนั้นก็จะทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพิ่มระดับมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่าการที่ครอบครัวมีจำนวนบุตรและจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกหลากหลายรุ่นวัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีระดับเพิ่มมากขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุตรและอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเกื้อกูลกันระหว่างประชากรหลายรุ่นวัยในครอบครัวซึ่งจะทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวกันและกันในการช่วยเหลือเกื้อกูล เลี้ยงดูดูแล รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันที่เหนียวแน่นกลมเกลียวกันอีกด้วย (Dwyer, Lee et al. 1994) รวมทั้งปัจจัยต้นทุนทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้และการประกอบอาชีพนั้นยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเมื่อมีรายได้และมีการประกอบอาชีพนั้นจะทำให้ระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งกล่าวได้ว่าการมีเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงเพิ่มขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นจะเป็นสิ่งที่เพิ่มแรงยึดเหนี่ยวกันและกันระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวให้มีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นอีกด้วย (Katz 2009)

8.2.4 แนวโน้มจำนวนบุตรจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือลดลง

จากการวิจัยเชิงปริมาณ มีข้อค้นพบว่า แนวโน้มของจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในทุกกลุ่มชาติพันธุ์นั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัดโดยในอดีตรุ่นบิดามารดานั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีจำนวนบุตรเฉลี่ยในครอบครัว 5.1

คน เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 30 ปีเข้าสู่รุ่นปัจจุบันพบว่าชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 3.01 คน โดยเป็นอัตราการลดลง 40.98% ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา และเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวของไทยที่มีอัตราอยู่ที่ 60.53% ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) และเมื่อวิเคราะห์ถึงความต้องการจำนวนบุตรในอนาคตเพื่อคำนวณถึงจำนวนบุตรในอนาคตของครอบครัวพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นมีความต้องการจำนวนบุตรในอนาคตลดลงเหลืออยู่ที่ 2.61 คนต่อครอบครัวหรือลดลง 13.29% เมื่อเทียบกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือนั้นยังมีอัตราการลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวน้อยกว่าประชากรทั้งประเทศ ซึ่งการลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับสัดส่วนจำนวนบุตรในครอบครัวของไทยซึ่งมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบันจำนวนบุตรในครอบครัวของไทยเหลือเพียง 1.5 คนต่อครอบครัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553) ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่าอัตราทดแทน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีจำนวนบุตรในครอบครัวที่มากกว่าจำนวนบุตรในครอบครัวของไทยและอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราทดแทน จากข้อค้นพบการลดลงของจำนวนบุตรในครอบครัวที่สะท้อนถึงการลดลงของอัตราเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนืออาจเป็นเพราะระบบการแพทย์และประสิทธิภาพของการวางแผนครอบครัวของไทย (นิพนธ์ เทพวัลย์ 2539) แต่การลดลงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขานั้นยังคงมีสัดส่วนที่น้อยกว่าประชากรในพื้นที่ราบอันเนื่องมาจาก สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นสังคมที่มีความเป็นชนบทอย่างชัดเจน ความเจริญในด้านต่างๆยังกระจายตัวไม่ทั่วถึง และกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังไม่ได้ได้รับความเจริญอย่างเท่าเทียมเมื่อเทียบกับระดับประเทศ รวมทั้งจารีตประเพณี ความเชื่อในเรื่องของครอบครัว และการสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ที่เป็นมรดกสำคัญในการดำรงชีวิตในทุกๆด้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกๆกลุ่ม (ขวัญชีวัน บัวแดง 2552) ทำให้ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีความขัดแย้งกับแนวคิดการเปลี่ยนผ่านทางประชากร ของ Notestein (1953) ที่กล่าวว่าอัตราการเกิดของประชากรจะลดลงในการเปลี่ยนผ่านทางประชากรนั้นจะเกิดขึ้นในสังคมเมืองที่เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเจริญในด้านต่างๆอีกด้วย

8.2.5 การเป็นครอบครัวขยายและมีความรับผิดชอบในบทบาทของครอบครัว มีผลต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน และความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต ในทางบวก

จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีข้อค้นพบว่า ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม ที่สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบในบทบาทของครอบครัว การ

ช่วยเหลือกันตามหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว รวมไปถึงทุนทางสังคมในด้านของลักษณะรูปแบบโครงสร้างครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน นั้นจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบัน รวมทั้งความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตเพิ่มขึ้นอีกด้วย รวมไปถึงการเกื้อกูลทางเศรษฐกิจในรูปแบบตัวเงินระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตที่เพิ่มขึ้น จากปัจจัยที่ส่งผลทางบวกกับความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตนั้นสามารถกล่าวได้ว่า การมีลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยหลายรุ่นวัยที่เกื้อกูล เลี้ยงดูดูแลกันและกันในครอบครัวจะเป็นปัจจัยที่ทำให้แนวโน้มของจำนวนบุตรในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมเพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ข้อค้นพบที่สำคัญถึงปัจจัยที่ส่งผลทางบวกกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตในทางบวกแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญในทางลบกับจำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคต คือปัจจัยทุนมนุษย์ในด้านของระดับการศึกษา โดยพบว่าการศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้จำนวนบุตรในรุ่นปัจจุบันและความต้องการจำนวนบุตรในครอบครัวในอนาคตนั้นลดลง เช่นเดียวกับประชากรในพื้นที่ราบ และประชากรในสังคมเมืองเช่นกันที่หากสมาชิกในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้จำนวนบุตรและความต้องการจะมีบุตรในอนาคตลดลงด้วย (Connidis 2010) (Moor and Komter 2008)

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิที่มุ่งนำเสนอภาพของครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวทั้งในปัจจุบันและอนาคตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งแนวโน้มจำนวนบุตรในครอบครัวกำลังมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยต่างๆ อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ ดังนั้นจึงควรมีนโยบายให้ความสำคัญกับ ครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเพื่อสร้างความมั่นคง แข็งแรงให้กับครอบครัวอันเป็นตัวหล่อหลอมทุนมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมไปถึงนโยบายที่สำคัญกับจำนวนบุตรในครอบครัวให้เหมาะสมและมีคุณภาพ อันส่งผลต่อกำลังสำคัญของครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้การสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการศึกษาขึ้นอยู่กับพื้นฐานของข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. จากผลการศึกษาเชิงปริมาณถึงระดับของความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเป็นปึกแผ่นเชิงปฏิสังสรรค์ร่วมนั้นมี

ระดับความเป็นปึกแผ่นที่สูงทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวม และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสายใยความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวนั้นการทำกิจกรรมร่วมกันรวมถึงการรับประทานอาหารเย็นพร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัวร่วมกันเป็นประจำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวขยายที่มีรุ่นวัยที่มีรุ่นวัยอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวยิ่งทำให้ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนืออยู่ร่วมกันกับสมาชิกที่มีรุ่นวัยที่แตกต่างกันเป็นครอบครัวขยาย ทำกิจกรรมร่วมกันต่าง ๆ ในเวลาว่างและโอกาสต่างๆ รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน การดูแล เอาใจใส่ ทั้งกาย ทั้งใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะเสริมสร้างความปึกแผ่นของครอบครัวให้มีความเข้มแข็งมั่นคงอย่างยั่งยืน และสร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวที่อยู่ดีมีสุขต่อไป

2. นโยบายที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างความปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวหรือความเข้มแข็งของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาควรจะเป็นนโยบายที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง นโยบายในการพัฒนาความเป็นอยู่ในพื้นที่อาศัยให้มีสภาพความเป็นอยู่ให้อยู่ดีมีสุข เนื่องจากผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่าความเป็นปึกแผ่นเชิงหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือโดยรวมและในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีระดับที่น้อยกว่าความเป็นปึกแผ่นในมิติอื่นๆ อีกทั้งรายได้ส่วนตัวต่อปีก็ยังคงมีความสัมพันธ์บวกกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว อีกทั้งผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการในเรื่องที่ดินทำกิน และอาชีพที่มีความหลากหลายมั่นคงในพื้นที่ของตน ดังนั้นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรตระหนัก และให้ความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่ ลดการย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่น เพื่อเสริมสร้างการอยู่อาศัยร่วมกัน ความใกล้ชิดกันของสมาชิกในครอบครัว อันเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลให้ครอบครัวมีความมั่นคงเข้มแข็งอย่างยั่งยืนอีกทั้งเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์อันจะเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนา ชุมชน สังคม และประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคง เข้มแข็ง บนพื้นฐานของวิถีชีวิต จารีตประเพณี และความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชนเผ่าของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนืออันเป็นสิ่งที่ตั้งงามต่อไป

3. จากการศึกษาเชิงปริมาณพบว่าจำนวนบุตรในครอบครัวนั้นมีความสัมพันธ์กับความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว แต่จากผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่าจำนวนแนวโน้มบุตรมีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งเป็นลักษณะแนวโน้มเดียวกับแนวโน้มจำนวนบุตรของประชากรของทั้งประเทศ แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือยังคงมีสัดส่วนจำนวนบุตรในครอบครัวมากกว่าสัดส่วนจำนวนบุตรในครอบครัวของทั้งประเทศ การลดลงของแนวโน้มจำนวนบุตรในครอบครัวหมายความว่าจะทำให้ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีแนวโน้มที่ลดลงตามไปด้วย ดังนั้นจึงควรหามาตรการที่สำคัญที่จะคงการมีบุตรให้อยู่ในระดับทดแทน ซึ่งต้องทบทวนจากบทเรียนจากการมีบุตรที่ลดลงอย่างรวดเร็วของประชากรในพื้นที่

ราบ ก่อนที่จะเข้าเกินไปจึงควรส่งเสริมการมีบุตรให้เหมาะสมพร้อมทั้งมีการปลูกฝังการถือคุณธรรม เลี้ยงดู และปลูกฝัง และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวที่แน่นแฟ้น อีกทั้ง ประชากรส่วนใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังอยู่ในช่วงวัยแรงงาน และประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นก็ มีจำนวนมาก การพัฒนาทุนมนุษย์ให้กลุ่มชาติพันธุ์เป็น แรงงานที่มีฝีมือโดยพัฒนาอาชีพ การให้ การศึกษา แต่ต้องควบคู่ไปกับการใส่ใจในการมีบุตรเพราะผลการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาสูงขึ้น มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการมีบุตรลดลง ดังนั้นเพื่อเป็นมาตรการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนา ทุนมนุษย์ และการใส่ใจในการมีบุตรควรมีนโยบายส่งเสริมในด้านดังกล่าวให้เข้มแข็ง และเป็น รูปธรรมต่อไป

4. ควรปลูกฝังความเป็นชนเผ่าให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือมีความ ตระหนัก ห่วงแทน และเห็นคุณค่าของจารีตประเพณีความเป็นชนเผ่าเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์รุ่นใหม่ ยังคงเห็นคุณค่าและความสำคัญและยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาในการดำรงชีวิต และครอบครัว ดังนั้น เพื่อรักษาสิ่งที่ดีๆดังกล่าว ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนช่วยเหลือและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งที่ดีงาม ดังกล่าวให้คงอยู่ รวมทั้งปรับให้เข้าสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสามารถทำได้โดยนำเทคโนโลยีพร้อมทั้ง ให้ผู้สูงอายุในชุมชนที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขายังคงให้ความนับถืออยู่ นำมาถอดประสานเข้า ด้วยกันเพื่อการให้กลุ่มชาติพันธุ์รุ่นต่อไปได้เข้าใจและเกิดความตระหนัก ห่วงแทน และรักษาจารีต ประเพณีความเป็นชนเผ่าของตนให้ยังคงอยู่ และเป็นการเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่น ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

5. การอยู่ร่วมกันหลายรุ่นในครอบครัว การติดต่อสื่อสารพูดคุยรับฟังปัญหา ดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือกันนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติ พันธุ์ชาวไทยภูเขาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและได้รับประโยชน์ร่วมกัน ภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่มีประชากร หลาย รวมทั้งให้เข้าใจในรุ่นวัยต่างๆเพื่อที่ให้พร้อมที่จะดูแล ช่วยเหลือ รับฟังปัญหากันอย่างใกล้ชิด ห่วงใยไว้วางใจกันและกันระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว อันจะเสริมสร้างให้ครอบครัวเป็น ปึกแผ่นและมั่นคงอย่างต่อเนื่องต่อไป

8.4 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในครั้งนี้ ให้ความสำคัญกับความเป็นแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นใน ครอบครัวที่เป็นมิติที่เป็นรูปธรรม โดยยังขาดการวิเคราะห์ถึงความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่าง รุ่นในมิติที่เป็นเชิงนามธรรม คือความเป็นปึกแผ่นเชิงความคิดเห็นร่วม ที่ไม่สามารถสร้างเป็นดัชนีที่วัด

ระดับความเป็นปึกแผ่นได้ชัดเจน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำตัวแปรดังกล่าวนี้มาร่วมวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นในมิติต่างๆในทุกมิติมากขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายด้านครอบครัว และความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวแบบบูรณาการในทุกมิติมากขึ้น

2. ในปัจจุบันการศึกษาที่ในด้านประชากรศาสตร์ และทางสังคมศาสตร์ยังคงจำกัดและนิยมอยู่ในประชากรในพื้นที่ราบซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเท่านั้น ซึ่งยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่เป็นประชากรอีกส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญและมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งทุนมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในเชิงมานุษยวิทยา วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมนั้น ดังนั้นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับด้านประชากรศาสตร์ และสังคมศาสตร์ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะที่แตกต่างจากประชากรในพื้นที่ราบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมกับแต่ละประชากรกลุ่มต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการของประชากรในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ เศรษฐกิจ และสังคม ได้อย่างครบถ้วนเป็นไปตามบรรทัดฐานของประชากรในแต่ละภาคส่วนให้มีความเจริญเป็นปึกแผ่นมั่นคงต่อไป

3. เทคนิควิธีการศึกษาภาพอนาคตนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบมีจุดแข็ง และจุดอ่อนที่แตกต่างกัน เป็นเพราะเราไม่มีทางที่จะมีข้อมูลความเป็นจริงเกี่ยวกับอนาคตได้ อีกทั้งอนาคตยังไม่เกิดขึ้นหรือเป็นจริงได้ในปัจจุบัน ดังนั้นภาพอนาคตจึงเกิดจากความเป็นไปได้ หรือความโน้มเอียงที่มาจากพื้นฐานของข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบัน การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการสร้างภาพอนาคตเพียงเทคนิควิธีการศึกษาเพียงรูปแบบเดียวอาจจะได้ภาพอนาคตที่ชัดเจนในระดับหนึ่ง อันเนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลา และการเข้าถึงกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงค่อนข้างยาก ดังนั้นเพื่อให้ได้ภาพอนาคตของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่ชัดมากยิ่งขึ้น การนำเทคนิควิธีการศึกษาภาพอนาคตในหลายรูปแบบมาศึกษา และนำมาวิเคราะห์หาจุดร่วมของผลของการศึกษาที่ได้จากเทคนิควิธีการศึกษาภาพอนาคตในแต่ละรูปแบบจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในการศึกษาด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

8.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาเรื่องความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือในครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่มีสัดส่วนประชากรจำนวนมาก 4 กลุ่มหลักได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ล่าหู่ และอาข่าที่มีความแตกต่างในวิถีชีวิต ครอบครัว

ความเป็นอยู่ และจารีตประเพณี โดยเป็นประชากรที่สามารถเข้าถึงในการเก็บข้อมูลได้สะดวกในระยะเวลาการศึกษาที่จำกัดในเฉพาะช่วงว่างจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน เท่านั้น รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเข้าถึงยากการเดินทางเข้าถึงชุมชน และครัวเรือนจะต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างมากเนื่องจากที่ตั้งของชุมชน ครัวเรือนมักจะกระจายห่างกันตามพื้นที่ภูเขา และการคมนาคมขั้นพื้นฐานในบางแห่งยังไม่ถึงจึงเป็นอุปสรรคในการเก็บข้อมูล ดังนั้นยังขาดข้อมูลในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาหรือลงมาเช่น ลีซู เย้า เมี่ยน มารบลี ฯลฯ และกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่เข้าถึงยากการเดินทางเข้าถึงชุมชน และครัวเรือนจะต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างมาก และการคมนาคมขั้นพื้นฐาน อีกทั้งกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในภูมิภาคอื่นๆที่ยังกระจายตัวอยู่ในภาคต่างๆของประเทศไทย รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆทั้งในพื้นที่ราบ และในทะเล เพื่อเป็นการศึกษาถึงเรื่องครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และทันสมัยมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- Adams, B. N. (1968). Kinship in an urban setting. Chicago: Markham Publishing Company.
- Bengtson, V. L., Giarrusso, R., Mabry, J. B., & Silverstein, M. (2002). Solidarity, conflict, and ambivalence: Complementary or competing perspective on intergenerational relationships? *Journal of Marriage and Family*. 64, 568-576.
- Bengtson, V. L., Olander, E. B. & Haddad, A. A. (1976). The generation gap and aging family members toward a conceptual model. *Time, Roles and the Self in Old Age*. New York: Human Sciences Press.
- Bengtson, V. L. & Roberts, R. E. L. (1991) Intergeneration solidarity in aging families: An example of formal theory construction. *Journal of Marriage and Family*. 53, 856-870.
- Blau, P. M. (1964). Exchange and power in social life. New York: Willey.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of family as a context for human development: Research perspective. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Chow, N. W. S. (1992). Family care of the elderly in Hong Kong. SAGE FOCUS EDITIONS, 145, 123-123.
- Chuanyi, Z. & Qin X. (1992). Family care of elderly in China. In J. I. Kosberg (Ed.). *Family care of elderly*. pp.67-81. California: SAGE Publication.
- Cicirelli, V. G. (1981) Helping elderly parents: The role of adult children. Boston: Auburn House.
- Coates, J. F. & Jarratt, J. (1997). The future is now: A review of a 1985 forecast of HR issues. *Employment Relations Today*. Vol 24(4), 17-27. John Wiley and Sons.
- Connidis, I. A. (2010) Family and ties and aging. 2nd ed. California: Pine Forge Press.
- Cooley, C. H. (1902). Human nature and social order. New York: *Scribner's, 1902 Conference* pp.183-184.
- Crandall, J. E. (1981). Theory and measurement of social interest. New York: Columbia Press

- Davey, A., Janke, M. C., & Salva, J. S. (2005). Antecedents of Intergenerational Support: families in context and families as context. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics: intergenerational relations across time and place*, 24, 29-54.
- Durkheim, E. (1903) Primitive classification. Chicago: University of Chicago Press.
- Duvall, E. M. & Miller, B. C. (1985) Marriage and family development (6th Edition). New York: Harper & Row.
- Dwyer, J. W., Lee, G. R., & Jankowski, T. B. (1994). Reciprocity, elder satisfaction, and caregiver stress and burden: The exchange of aid in the family caregiving relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 35-43.
- Farber, B. (1966). Kinship and family organization. New York: Willey.
- Farrington, K., and Chertok, E. (1993). "Social Conflict Theories of the Family." In *Sourcebook of Family Theories and Methods: A Contextual Approach*, ed. P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, and S. K. Steinmetz. New York: Plenum.
- Friedman, M. M. (1986). Family nursing: Theory and assessment. Appleton Century-Crofts.
- Goode, W. (1964). The family. Englewood, N. J.: Prentice-Hall.
- Goode, W. (1968). Industrialization and family structure. In Bell Norman (Ed.) *A Modern Introduction to the Family*. New York: Free Press.
- Gullette, G. S. (2014). Rural–Urban Hierarchies, Status Boundaries, and Labour Mobilities in Thailand. *Journal of Ethnic & Migration Studies*. Aug2014, Vol. 40 Issue 8, p1254-1274.
- Harris, D. K. & Cole, E. W. (1980). Sociology of aging. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Haviland, W. A. (2002). Cultural anthropology. Wadsworth Publishing Company.
- Helmer, O. (1967). Analysis of the future: The Delphi method (No. RAND-P-3558). RAND CORP SANTA MONICA CA.
- Hess, B. B., Markson, E. W. & Stein P. J. (1988) Sociology. New York: Macmillan, 1993.
- Homans, G. C. (1950). The human group. New York: Harcourt, Brace.
- Homans, G. C. (1958). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology*. 63, 597-606.

- Hong, M. S. & Byun, Y. C. (1998). Intergenerational relations in South Korean. The changing Family in Comparative Perspective: Asia and the United State. Honolulu: East-West Center and University Research Center, Nihon University. pp175-199.
- Kalish, R. A. (1975). Late adulthood. Monterey. California: Brooks/Cole.
- Katz, R. (2009). Intergenerational family relations and life satisfaction among three elderly population groups in transition in the Israeli multi-cultural society. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*. Springer, 24, pp.77-91.
- Kauh. T. O. (1997). Intergenerational relations: Older Korean-Americans' experiences. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*. Kluwer Academic Publishers, 12, pp.245-271.
- Kingsbury, N., & Scanzoni, J. (2009). Structural-functionalism. In Sourcebook of family theories and methods (pp. 195-221). Springer US.
- Klienwechter, U. (2012). Rural-urban migration in China: An analytical framework of migrations' contributions to Rural Development. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences* Vol.4 No.4.
- Knodel, J. (2007). Migration and intergenerational solidarity evidence from rural Thailand. *Paper in Population ageing* (Vol.2). Bangkok: UNFPA Thailand.
- Kolm, S. C. (2000). Introduction: The economics of reciprocity, giving and altruism. In M. Kaser (Ed.0, *The economics of reciprocity, giving and altruism*. UK: MacMillan Press.
- Korsberg, J. I. (1992). Family care of the elderly. California: SAGE Publication.
- Lawrence, R.H., Bennett, J.M., & Markides, K.S. (1992). Perceived intergenerational solidarity and psychological distress among older Mexican-Americans. *Journal of Gerontology: Social Science*. 47, S55-S65.
- Lillard, L., & Wills, R. J. (2002). Patterns of intergenerational transfer in Southeast Asia. *Journal of Marriage and Family*, 64(Aug), 627-641.
- Lowenstein, A. (2007). Determinants of the complex interchange among generations: Collaboration and conflict. Retrieved April 20, 2015 from http://www.um.org/esa/socdev/unyin/doumnetd/egm_unhq_oct07_lowenstein.pdf.

- Lowenstein, A., Katz, R., & Gue-Yaish, N. (2008). Cross-national variations in elder care: Antecedents and outcomes. In M. E. Szinovacz & A. Davey (Eds.), *Caregiving context: Cultural, familial and societal implications*. New York: Springer Publishing.
- Luscher, K. & Pillemer, K. (1998) Intergenerational Ambivalence: An new approach to the study of parent-child relations in later life. *Journal of Marriage and Family*, 60, 413-425.
- Ma, L. (2012). Critical evaluation of the new rural-urban labor mobility in China: reasons and effects of rural-urban labor migration on urban and rural labor market. *Asian Social Science*. Vol.8 No.3.
- Mead, G. H. (1934) Mind, self, and society. In Charles W. Morris (Eds). Chicago: University of Chicago Press.
- Meier, S. (2006). *The economics of non-selfish behavior*. UK: Edward Elgar Publishing, Inc.
- Moor, N., & Komter, A. (2008). Demographic changes, intergenerational solidarity and Well-being in Europe: a comparative approach. *Multilink Position Paper*. (April).
- Notestein, F. W. (1953). *Economic problems of population change* (pp. 13-31). London: Oxford University Press.
- Pasternak, B. (1976) Introduction to kinship and social organization. Prentice Hall.
- Perve, E. (2006). The hill tribes living in Thailand. Chiangmai: Alligator Service.
- Pratt, L. (1976). Family structure and effective health behavior: The energized family. Boston: Houghton Muffin.
- Raleigh, C. (2014). Migration, urbanization, and political power in Sub-Saharan Africa. *Annals of the Association of American Geographers*. Mar2014, Vol. 104 Issue 2, p253-261.
- Rollins, B. C. & Thomas, D. L. (1979). Parental support, power, and Control Techniques. In W. R. Burr, R. Hill, R. I. Nye, and I. L. Reiss (Eds) *Contemporary theories about family. (Vol.1) Research-Based theories*. New York, The Free Press.

- Scazoni, J. (1979) Social processes and power in family. In W. R. Burr, R. Hill, R. I. Nye, and I. L. Reiss (Eds) *Contemporary theories about family. (Vol.1) Research-Based theories*. New York, The Free Press.
- Schoeni, R. F. (1997). Private interhousehold transfers of money and time: New empirical evidence. *Review of Income and Wealth*, 43(4), 423-448.
- Selin, C. (2007). Professional dreamers: the Future in the past of scenario planning. In Sharpe, B. and Vanderheijden, K. (Eds). *Scenrio for Success: Turning insights in action*. West Sussex, UK: John Wiley&Sons.
- Silverstein, M. & Bengtson, V. L. (1991). Do close parent-child relations reduce the mortality risk of older parents? *Health and Social Behavior*, 32(December), 382-395.
- Smith, S. R., Hamon, R. R., Ingoldsby, B. B. & Miller, J.E. (2009). Exploring family theories. New York: Oxford University Press.
- Soldo, B. J., & Hill, M. (1993). Intergenerational transfer: economic, demographic, and Social perspectives. In G. L. Maddox & M. P Lawton (Eds.) *The annual review of gerontology and geriatrics: Focus on kinship, aging, and social change* (Vol. 13, pp. 187-216).
- Stark, O., & Falk, I. (2000). Transfer, empathy formation, and reverse transfers. In M. M. Kaser (Ed.0, *The economics of reciprocity, giving and altruism*. UK:MacMillan Press Ltd.
- Steinbach, A. (2006). Intergenerational solidarity and ambivalence: Types of relationships in German families. *Journal of Comparative Family Studies*. University of Calgary. pp.115-127.
- Sun, T. H. & Liu, Y. H. (1994) Changes in intergenerational relation in the Chinese family: Taiwan's experience. In L. J. Cho & M. Yada (Eds). *Tradition and change in the Asian family*. Honolulu: Nihon University. pp. 319-360.
- Sutinyamanee, V. & Wongboonsin, P. (2014). Factors determining migration among hill tribe people in northern Thailand. Kyoto: *The 6th Next Generation Global Workshop Proceedings*. Kyoto University.
- Sweetser, D., A. (1966). The effect of industrialization on intergenerational solidarity. *Rural Sociology* (Vol.31, No.2, pp156-175).

- Textor, R. B. (1995). The ethnographic future research method: An application to Thailand. *Future*. Volume 27(4), 461-471.
- Thomas, W. I. (1966). On social organization and social personality. Chicago: University of Chicago Press.
- Treas, J. (1975). Aging and the family. *Aging: Scientific Perspectives and Social Issues*. New York: Van Nostrand.
- United Nations. Department of Economic. (2015). World Population Prospects: Sex and age distribution of the world population (Vol. 2). United Nations Publications.
- Verma, S. K., & Satyanarayana, A. (2012) Patterns of Intergenerational Relations in Indian Family. *Indian Journal of Gerontology* (Vol. 26, No. 3, pp367-385).
- Von Bertalanffy, N. (1975). Perspectives on system theory: Scientific Philosophical Studies. New York: George Braziller.
- Walker, A. J. & Pratt, C. C. (1991). Daughters' help to mothers: Intergeneration aid versus caregiving. *Journal of Marriage and the Family* 53: 3-12
- Walker, C. (2010). Space, kinship networks and youth transition in provincial Russia: negotiating urban-rural and inter-regional migration. *Europe-Asia Studies Journal* Vol. 62 No.4.
- Whitchurch, G., and Constantine, L. (1993). "Systems theory." In Sourcebook of Family Theories and Methods: A Contextual Approach, ed. P. Boss, W. Doherty, R. LaRossa, W. Schumm, and S. Steinmetz. New York: Plenum Press.
- Winch, R. F. (1971). The modern family. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Wongboonsin, P., Keeratipongpaiboon, K. & Wongboonsin, K. (2014). Changes in family composition and care relations in Thailand. International Seminar on Care Relations in Southeast Asia (August).
- Xing C. (2014). Migration, self-selection and income distributions. *Economics of Transition*. Jul2014, Vol. 22 Issue 3, p539-576. 38p.
- กมลลา ศรีแสงทอง. (2526) สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค. กรุงเทพฯ: แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมการปกครอง. (2557). งานทะเบียนและครอบครัว. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย.

กรมประชาสงเคราะห์. (2538). ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทยปี 2538. เชียงใหม่:

ชนบรรณาการพิมพ์.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2545). สถิติการกระจายของหมู่บ้าน/กลุ่มหมู่บ้านจำแนกตามกลุ่ม

ชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2545. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงสวัสดิการ

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2550. การวิเคราะห์สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2552). กะเหรี่ยง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จอห์น โนเดล และ นภาพร ชโยวรรณ. (2552). การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของ

ผู้สูงอายุในประเทศไทย แนวโน้มอดีต สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต.

กรุงเทพฯ: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทยและสำนักภาคพื้นเอเชีย

แปซิฟิก.

ชาย โปธิสิตา. (2554). การเปลี่ยนแปลงครอบครัวและครัวเรือนไทย: เรา (ไม่) รู้อะไร? กรุงเทพฯ:

ประชากรและสังคม 2554 มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 23-41.

ณัฐวี ทศรฐ และ สุริยา รัตนกุล. (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ละว้า. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

เทพินทร์ พิชรานุรักษ์. (2537). รายงานวิจัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวกับการเลี้ยงดูและ

ดูแลผู้สูงอายุ. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นพคุณ ดีสุคนธ์. (2538). ความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นภาพร ชโยวรรณ. (2535). การอุปถัมภ์เกื้อหนุนบิดามารดาและทัศนคติเกี่ยวกับผู้สูงอายุของคนหนุ่ม

สาว. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. (2536). คนแก่ในประเทศไทย ใครเลี้ยง. วารสารประชากรและการพัฒนา 5-6

(มิถุนายน-กันยายน): 9.

นิพนธ์ เทพวัลย์. (2539) กว่าจะได้มาซึ่งนโยบายประชากร. 25 ปีนโยบายประชากร

กรุงเทพมหานคร: กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ประสิทธิ์ ลีประชา. (2548). ม้ง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประเสริฐ ชัยพิตุสิต. (2547). สิบสองชนเฝ้าในประเทศไทยวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์.
เชียงใหม่: มูลนิธิวัดศรีโสดา.
- พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน. (2553). โครงการ คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัย. กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนามนุษย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทร งามล. (2554). ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนวัดไชยทิศ เขต
บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต), คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนัส วนิชขานนท์. (2550). ความอบอุ่นของครอบครัวไทย ความสุขที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและ
สังคม (ม.ค.-มี.ค.2550) 26-33.
- มูลนิธิกระจกเงา. (2552). พิพิธภัณฑสถานเฝ้า: เมียน. เชียงราย: มูลนิธิกระจกเงา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2530). สังคมวิทยาศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์. (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ลีซอ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรชัย ทองไทย. (2554). การเปลี่ยนแปลงประชากรโลก 2493-2573. กรุงเทพฯ: ประชากรและสังคม
2554 มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 317-330.
- วสวัสดิ์ สุตัญญาภรณ์. (2558). จากชนบทสู่เมือง: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อและผลกระทบจากการย้ายถิ่น.
กรุงเทพฯ. วารสารเกษมบัณฑิต (Vol. 16, No. 1, pp.103-112).
- วิชัย เอกพลากร. (2553). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกายครั้งที่4 พ.ศ.
2551-2552. นนทบุรี: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2553). โครงการสร้างระบบฐานข้อมูลและการเตรียมการ
ประเมินผู้สูงอายุในระยะต่อไป. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2536). ข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการดูแลผู้สูงอายุของคนหนุ่ม
สาวไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2548). การสำรวจสภาวะสุขภาพ
อนามัยชาวเขา. ลำปาง: ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สถาบันวิจัยชาวเขา. (2527) บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา
กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

- สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (2547). กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจริตลักษณ์ ตีผดุง. (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ม้ง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ. (2545). ผู้สูงอายุในประเทศไทย: รายงานการทบทวน องค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัตรา สุภาพ. (2523). สังคม และวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรียา รัตนกุล. (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: กะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ เกื้อ วงศ์บุญสิน วิพรรณ ประจวบเหมาะ รูปโฟโล. (2536). การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัยในประเทศไทย. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โสฬส ศิริไสย์. (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ล่าหู่. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2558). ข้อมูลจังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานจังหวัดเชียงราย. (2558). ข้อมูลจังหวัดเชียงราย. สำนักงานจังหวัดเชียงราย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานจังหวัดน่าน. (2558). ข้อมูลจังหวัดน่าน. สำนักงานจังหวัดน่าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2558). ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน. สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). สัมมะโนประชากรและเคหะ ปี2523-2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี2523-2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุ ปี2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). ข้อมูลอัตราการเพิ่มประชากรตาม
ธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

อมรา พงศาพิชญ์. (2543). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อารี จำปากล้วย. (2555). การย้ายถิ่นของแรงงานกับผลกระทบต่อครอบครัวและเด็กในสังคม
อาเซียน: สิ่งที่ได้กับสิ่งที่ต้องสูญเสีย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุทัยทิพย์ รักรัตนยาบรรณ. (2549). การเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: การประชุม
วิชาการประชากรศาสตร์ 2549.

รายการอ้างอิง

Adams, B. N. (1968). Kinship in an urban setting, Markham Publishing Company Chicago.

Bengtson, V., et al. (2002). "Solidarity, conflict, and ambivalence: Complementary or competing perspectives on intergenerational relationships?" Journal of Marriage and Family **64**(3): 568-576.

Bengtson, V. L., et al. (1976). "The generation gap and aging family members: Toward a conceptual model." Time, roles, and self in old age: 237-263.

Bengtson, V. L. and R. E. Roberts (1991). "Intergenerational solidarity in aging families: An example of formal theory construction." Journal of Marriage and the Family: 856-870.

Blau, P. M. (1964). Exchange and power in social life, Transaction Publishers.

Bronfenbrenner, U. (1986). "Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives." Developmental psychology **22**(6): 723.

Chow, N. (1992). "Family care of the elderly in Hong Kong." SAGE FOCUS EDITIONS **145**: 123-123.

Chuanyi, Z. and X. Qin (1992). "Family care of the elderly in China: Changes and problems." SAGE FOCUS EDITIONS **145**: 67-67.

Cicirelli, V. G. (1981). "Helping elderly parents."

Coates, J. F. and J. Jarratt (1997). "The future is now: A review of a 1985 forecast of HR issues." Employment Relations Today **24**(4): 17-27.

Connidis, I. A. (2010). Family ties and aging, Pine Forge Press.

Cooley, C. H. (1902). "Human nature and the social order." New York: Scribner's.

Crandall, J. E. (1981). Theory and measurement of social interest: Empirical tests of Alfred Adler's concept, Columbia University Press.

Davey, A., et al. (2004). "Antecedents of intergenerational support: Families in context and families as context." Annual Review of Gerontology & Geriatrics **24**: 29.

Durkheim, E. and M. Mauss (1903). "Primitive Classification, trans." R. Needham, 2nd edn. (London: Cohen & West, 1969).

Duvall, E. R. M. and B. C. Miller (1985). Marriage and family development, Harper & Row.

Dwyer, J. W., et al. (1994). "Reciprocity, elder satisfaction, and caregiver stress and burden: The exchange of aid in the family caregiving relationship." Journal of Marriage and the Family: 35-43.

Economic, U. N. D. o. (2015). World Population Prospects: Sex and age distribution of the world population, United Nations Publications.

Farber, B. and M. J. Levy (1966). Kinship and family organization, Wiley.

Farrington, K. and E. Chertok (2009). Social conflict theories of the family. Sourcebook of family theories and methods, Springer: 357-384.

Frankenberg, E., et al. (2002). "Patterns of intergenerational transfers in Southeast Asia." Journal of Marriage and Family **64**(3): 627-641.

Friedman, M. M. (1986). Family nursing: Theory and assessment, Appleton-Century-Crofts.

Goode, W. J. (1964). The family, EnglewoodCliffs: Prentice-Hall.

Goode, W. J. (1968). "Industrialization and family structure." Bell, Norman W. and Ezra F. Vogel, Modern Introduction to the Family, New York: The Free Press, 1968a **113**: 120.

Gullette, G. S. (2014). "Rural–Urban Hierarchies, Status Boundaries, and Labour Mobilities in Thailand." Journal of Ethnic and Migration Studies **40**(8): 1254-1274.

Haviland, W. A. (2002). Cultural anthropology, Wadsworth Publishing Company.

Helmer, O. (1967). Analysis of the future: The Delphi method, DTIC Document.

Hess, B. and E. Markson "Stein. PJ (1988)." Sociology. New York: Macmillan Publishing.

Homans, G. C. (1950). "The Human Group New York." Harpers.

Homans, G. C. (1958). "Social behavior as exchange." American journal of sociology: 597-606.

Kalish, R. (1975). "Late Adulthood: Perspectives on Aging." Monterey, CA: Brooks-Cole.

Katz, R. (2009). "Intergenerational family relations and life satisfaction among three elderly population groups in transition in the Israeli multi-cultural society." Journal of Cross-Cultural Gerontology **24**(1): 77-91.

Kauh, T.-O. (1997). "Intergenerational relations: Older Korean-Americans 'experiences.'" Journal of Cross-Cultural Gerontology **12**(3): 245-271.

Kingsbury, N. and J. Scanzoni (2009). Structural-functionalism. Sourcebook of family theories and methods, Springer: 195-221.

Kleinwechter, U. (2012). "Rural-urban migration in China: An analytical framework of migrants' contributions to rural development." Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences **4**(4): 757-789.

Knodel, J., et al. (2007). Migration and intergeneration solidarity: Evidence from Thailand, papers in population ageing no. 2, Bangkok: UNFPA Thailand and Country Technical Services Team for East and Southeast Asia.

Kolm, S.-C. (2000). Introduction: The economics of reciprocity, giving and altruism. Iea Conference Volume Series, Basingstoke; Macmillan Press; New York; St Martin's Press; 1998.

Kosberg, J. I. (1992). Family care of the elderly: social and cultural changes, Sage Publications, Inc.

Lawrence, R. H., et al. (1992). "Perceived intergenerational solidarity and psychological distress among older Mexican Americans." Journal of Gerontology **47**(2): S55-S65.

Lowenstein, A., et al. (2008). "Cross-national variations in fielder care: Antecedents and outcomes." Caregiving contexts: Cultural, familial and societal implications: 93-114.

Lüscher, K. and K. Pillemer (1998). "Intergenerational ambivalence: A new approach to the study of parent-child relations in later life." Journal of Marriage and the Family: 413-425.

Ma, L. (2012). "Critical Evaluation of the New Rural-Urban Labor Mobility in China: Reasons and Effect of Rural-Urban Labor Migration on Urban and Rural Labor Market." Asian Social Science **8**(3): 321.

Mead, G. H. (1934). Mind, self and society, Chicago University of Chicago Press.

Meier, S. (2006). "The Economics of Non-Selfish Behavior." Northampton, MA: Edward Edgar.

Moor, N. and A. Komter (2008). Demographic changes, intergenerational solidarity and well-being in Europe: a comparative approach, Multilinks position paper, April.

Pasternak, B. (1976). Introduction to kinship and social organization, Prentice Hall.

Perve, E. (2006). The Hill Tribes Living in Thailand, Alligator Service Company.

Pratt, L. V. (1976). Family structure and effective health behavior: The energized family, Houghton Mifflin Harcourt (HMH).

Raleigh, C. (2014). "Migration, Urbanization, and Political Power in Sub-Saharan Africa." Annals of the Association of American Geographers **104**(2): 253-261.

Rollins, B. C. and D. L. Thomas (1979). "Parental support, power, and control techniques in the socialization of children." Contemporary theories about the family: research-based theories/edited by Wesley R. Burr...[et al.].

Scanzoni, J. (1979). "Social processes and power in families." Contemporary theories about the family: research-based theories/edited by Wesley R. Burr...[et al.].

Selin, C. (2007). "Professional Dreamers: The Future In The Past Of Scenario Planning." Scenarios For Success: Turning Insights into Action: 27-51.

Silverstein, M. and V. L. Bengtson (1991). "Do close parent-child relations reduce the mortality risk of older parents?" Journal of Health and Social Behavior: 382-395.

Smith, S. R., et al. (2008). Exploring family theories, Oxford University Press, USA.

Soldo, B. J. and M. S. Hill (1993). "Intergenerational transfers: Economic, demographic, and social perspectives."

Stark, O. and I. Falk (2000). Transfers, empathy formation, and reverse transfers. IEA CONFERENCE VOLUME SERIES, Basingstoke; Macmillan Press; New York; St Martin's Press; 1998.

Steinbach, A. (2008). "Intergenerational solidarity and ambivalence: Types of relationships in German families." Journal of Comparative Family Studies: 115-127.

Sun, T.-H. and Y.-H. Liu (1994). "Changes in intergenerational relations in the Chinese family: Taiwan's experience." Tradition and change in the Asian family: 319-361.

Sutinyamanee, V. and P. Wongboonsin (2014). Factors determining migration among hill tribe people in northern Thailand. The 6th Next Generation Global Workshop Proceedings, Kyoto, Japan, Kyoto University.

Sweetser, D. A. (1966). "The Effect of Industrialization on Intergenerational Family Solidarity." Rural Sociology **31**(2): 156.

Textor, R. B. (1995). "The ethnographic futures research method: An application to Thailand." futures **27**(4): 461-471.

Thomas, W. I. and M. Janowitz (1966). On social organization and social personality: Selected papers, University of Chicago Press Chicago.

Treas, J. (1975). "Aging and the family." Aging: Scientific perspectives and social issues. New York: Van Nostrand: 92-108.

Verma, S. K. and A. Satyanarayana (2012). "Patterns of intergenerational relations in Indian family." Indian Journal of Gerontology **26**(3): 367-385.

Von Bertalanffy, L. (1975). "Perspectives on General System Theory Scientific-Philosophical Studies."

Walker, A. J. and C. C. Pratt (1991). "Daughters' help to mothers: Intergenerational aid versus caregiving." Journal of Marriage and the Family: 3-12.

Walker, C. (2010). "Space, kinship networks and youth transition in Provincial Russia: Negotiating urban-rural and inter-regional migration." Europe-Asia Studies **62**(4): 647-669.

Whitchurch, G. and L. Constantine (1993). Systems theory, fri PG Boss, WJ Doherty, R. LaRossa, WR Schumm, & SK Steimnetz (Eds.), Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach (pp. 325-352), New York, NY: Plenum Press.

Winch, R. F. (1971). "The Modern Family, New York: Holt, Rinehart and Winston." Inc., rev. ed., 1963 WinchThe Modern Family1963.

Wongboonsin, P., et al. (2014). Changes in family composition and care relations in Thailand. International Seminar on Care Relations in Southeast Asia (August). Bangkok, Thailand.

Xing, C. (2014). "Migration, self-selection and income distributions." Economics of Transition 22(3): 539-576.

กมลลา ศรีแสงทอง (2526). สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค. แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมประชาสงเคราะห์ (2538). ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทยปี 2538. เชียงใหม่, ธนบรรณาการพิมพ์.

ขวัญชีวัน บัวแดง (2552). กะเหรี่ยง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จอห์น โนเดล and นภาพร ชโยวรรณ (2552). การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทย แนวโน้มอดีต สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต. กรุงเทพฯ, กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทยและสำนักภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก.

ชาย โพธิสิตา (2554). การเปลี่ยนแปลงครอบครัวและครัวเรือนไทย: เรา (ไม่) รู้อะไร? ประชากรและสังคม 2554 กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณัฐวี ทศรฐ and ส. รัตน์กุล (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ละว้า. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

เทพินทร์ พัชรานุรักษ์ (2537). รายงานวิจัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวกับการเลี้ยงดูและดูแลผู้สูงอายุ. เชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นพคุณ ดีสุคนธ์ (2538). ความเป็นปีกแผ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุ. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2536). "คนแก่ในประเทศไทย ใครเลี้ยง." วารสารประชากรและการพัฒนา 9.

ประเสริฐ ชัยพิตุสิต (2547). สิบสองชนเผ่าในประเทศไทยวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์. เชียงใหม่, มูลนิธิวัดศรีโสดา.

ภัทร ถามล (2554). ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง: กรณีศึกษา ชุมชนวัดไชยทิศ เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนัส วณิชชานนท์ (2550). "ความอบอุ่นของครอบครัวไทย ความสุขที่ยั่งยืน." วารสารเศรษฐกิจและสังคม ม.ค.-มี.ค.2550: 26-33.

มูลนิธิกระจกเงา (2552). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ: เมียน. กรุงเทพฯ, มูลนิธิกระจกเงา.

ยนต์ ชุ่มจิต (2530). สังคมวิทยาศึกษา. กรุงเทพฯ, โอเดียนสโตร์.

ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ลิข. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วรชัย ทองไทย (2554). การเปลี่ยนแปลงประชากรโลก 2493-2573. ประชากรและสังคม 2554, กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วสวัตดี สุตัญญาภรณ์ (2558). "จากชนบทสู่เมือง: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อและผลกระทบจากการย้ายถิ่น." วารสารเกษมบัณฑิต 16, No. 1.

วิชัย เอกพลากร (2553). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกายครั้งที่4 พ.ศ. 2551-2552. นนทบุรี.

วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ (2553). โครงการสร้างระบบฐานข้อมูลและการเตรียมการประเมินผู้สูงอายุในระยะต่อไป. กรุงเทพฯ, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ ศิริบุญ (2536). ข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการดูแลผู้สูงอายุของหนุ่มสาวไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2548). การสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัยชาวเขา. ลำปาง, ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

สถาบันวิจัยชาวเขา (2527). บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย. เชียงใหม่, สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (2547). กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553). รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี2523-2553. กรุงเทพฯ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553). สำมะโนประชากรและเคหะ ปี2523-2553. กรุงเทพฯ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุ ปี2557. กรุงเทพฯ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ม้ง. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ (2545). ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานทบทวนองค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพฯ, คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพ, ส. (2523). สังคม และวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี. กรุงเทพฯ, ไทยวัฒนาพานิช.

สุริยา รัตนกุล (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: กะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท.

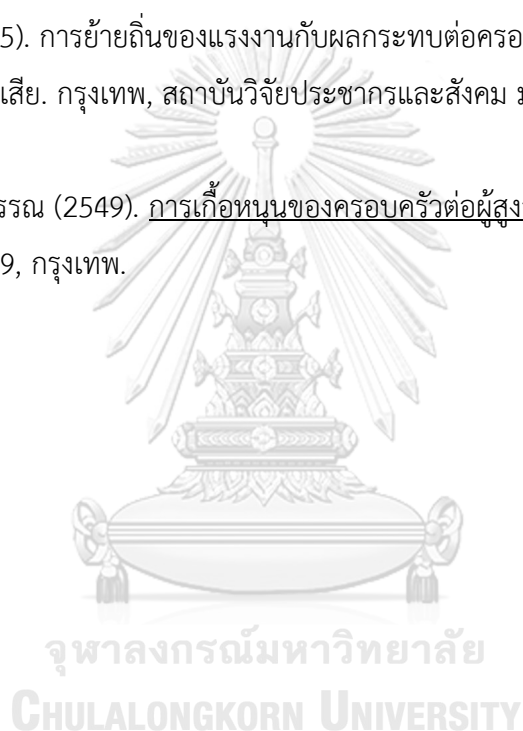
สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์, et al. (2536). การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสฬส ศิริไสย์ (2539). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลานู๋. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

อมรา พงศาพิชญ์ (2543). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารี จำปาปลาย (2555). การย้ายถิ่นของแรงงานกับผลกระทบต่อครอบครัวและเด็กในสังคมอาเซียน สิ่งที่ได้กับสิ่งที่ต้องสูญเสีย. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ (2549). การเกื้อหนุนของครอบครัวต่อผู้สูงอายุไทย. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์ 2549, กรุงเทพฯ.

ภาพผนวกที่ 1 แสดงลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (Karen)
 ที่มา: พิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 2 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (Hmong) หรือ แม้ว (Miao)
 ที่มา: พิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 3 ลักษณะของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ลีสู (Lisu) หรือลีสอ (Lisaw)
 ที่มา: พิพิธภัณฑสถานชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 4 ลักษณะของผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์ลีสู (Lisu) หรือ ลีสอ (Lisaw)
 ที่มา: พิพิธภัณฑสถานชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 5 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์เย้า (Yao) หรือเมี่ยน (Mian)
 ที่มา: พิพิธภัณฑสถานชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 6 ลักษณะของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (Akha)
 ที่มา: พิพิธภัณฑสถานชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 7 ลักษณะของชายกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (Akha)
ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพผนวกที่ 8 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ (Lahu) หรือ มูเซอ
ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 9 ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า (Lawa) หรือลัวะ (Lua)
ที่มา: พิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา จังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถาม

“ความเป็นปึกแผ่นระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองบนพื้นที่สูง(ชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา)ในเขตภาคเหนือ”

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้พัฒนามาจากแบบสอบถามโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัยในประเทศไทย” ของศูนย์ศึกษากาการพัฒนาคนุชย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยสำหรับคุษฎีนิพนธ์ ตามหลักสูตร ศิลปศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คำตอบทุกข้อถือเป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบจากการตอบแบบสอบถามประการใด โปรดตอบแบบสอบถามที่ตรงกับความคิดเห็นของคุณมากที่สุด

แบบสอบถามมีทั้งหมด 6 ตอน ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1: แบบบันทึกครัวเรือน
- ตอนที่ 2: ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 3: รายละเอียดในการติดต่อกับบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถามและบิดามารดาของคู่สมรส
- ตอนที่ 4: รายละเอียดของบุตร
- ตอนที่ 5: ความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 6: ความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวในอนาคต

ผู้วิจัย: นายสวัสดิ์ สติญญามณี นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา: ศาสตราจารย์ ดร.พัชรพล วังศ์บุญสิน วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย แบบสอบถาม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ศรีสังข์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐิติรัตน์ กิตติวิวัฒน์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. อาจารย์ ดร.รัชนิกร แซ่วัง วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ดร.สมรักษ์ สิงห์กานานนท์ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
5. สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย

แบบสอบถามนี้ได้รับอนุญาตจาก ศาสตราจารย์ ดร.พัชรพล วังศ์บุญสิน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษากาพัฒนาคนุชย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการปรับปรุง และพัฒนาจากแบบสอบถามโครงการ “คุณค่าแห่งครอบครัวและความสัมพันธ์ต่างวัยในประเทศไทย” ของศูนย์ศึกษากาพัฒนาคนุชย์และการย้ายถิ่น วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตภาคเหนือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 1 แบบบันทึกครัวเรือน

1. จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด คน (นับรวมที่อาศัยอยู่ด้วยกันและที่อาศัยอยู่อื่น

แต่เป็นเพียงชั่วคราว)(รายละเอียดของสมาชิกในครอบครัวไม่รวมตัวผู้ตอบแบบสอบถาม)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์กับ ผู้ตอบ	สถานะใน ครอบครัว	เพศ		อายุ (ปี)	ชาติ พันธุ์	ระดับ การศึ ษา	สถา นา พ สมร ส	สถานะการอยู่ร่วมกัน			สถานะการ ทำงาน		ศาสนา
				ชาย	หญิง					อยู่ ด้วย กัน	ไม่ได้อยู่ ด้วยกัน	เหตุผล ที่ไม่ได้ อยู่ ด้วยกัน	ทำงาน แล้ว	ยัง ทำ งาน น	
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															

ตอนที่ 2: ข้อมูลส่วนบุคคล

กรุณาระบุคำตอบโดยการใส่เครื่องหมาย / ในข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของคุณมากที่สุด

2. เพศ [1] ชาย [2] หญิง
3. อายุ.....ปี
4. กลุ่มชาติพันธุ์ [1] กะเหรี่ยง [2] ม้ง [3] ล่าหู่ [4] อาข่า [5] อื่นๆ (ระบุ.....)
5. ศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) [1] พุทธ [2] คริสต์ [3] อิสลาม
[4] ความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ [5] อื่นๆ (ระบุ.....)
6. สถานภาพสมรส [1] โสด (ข้ามไปตอบข้อ22) [2] สมรส (กรุณาตอบข้อ 7 ถึง 21)
[3] หม้าย (กรุณาตอบข้อ 7 ถึง 21) [4] หย่า (กรุณาตอบข้อ 7 ถึง 21)
[5] แยกกันอยู่ (ข้ามไปตอบข้อ22) [6] อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส (ข้ามไปตอบข้อ22)

คำถามต่อไปนี้เป็นสำหรับผู้ที่ปัจจุบันสมรส หย่าและหม้าย (สถานภาพสมรสอื่นกรุณาข้ามไปตอบข้อ 21)

7. คุณแต่งงานเมื่อใด และแต่งงานเมื่ออายุเท่าใด
ปี พ.ศ. อายุ ปี
8. เป็นการแต่งงานครั้งแรกของคุณหรือไม่
[1] ใช่ [2] ไม่ใช่
9. ในกรณีไม่ใช่การแต่งงานครั้งแรกของคุณ คุณแต่งงานครั้งแรกเมื่ออายุเท่าใด _____ ปี
10. เป็นการแต่งงานครั้งแรกของคุณหรือไม่
[1] ใช่ โดยคู่สมรสของคุณมาจาก [1] ชาติพันธุ์เดียวกัน
[2] คนละชาติพันธุ์
[2] ไม่ใช่
11. คุณรู้จักคู่สมรสคนปัจจุบันของคุณได้อย่างไร
[1] โดยการจัดการของผู้อื่น -- (ไปตอบ ข้อ 11)
[2] โดยการแนะนำของผู้อื่น }
[3] ทำความรู้จักด้วยตัวเอง - (ไปตอบ ข้อ 12)
12. ใครเป็นคนจัดการให้คุณได้พบกับคู่สมรสคนปัจจุบันของคุณในครั้งแรก
[1] ลูกพี่ลูกน้องหรือหลาน [2] พ่อแม่หรือญาติคนอื่นๆ
[3] เพื่อนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน [4] เพื่อนร่วมงาน
[5] พ่อสื่อ/แม่สื่อหรือบริษัทจัดหาคู่ [7] อื่นๆ (ระบุ.....)
13. คุณพบกับคู่สมรสคนปัจจุบันของคุณที่ใด
[1] บริเวณใกล้เคียงบ้าน [2] โรงเรียน
[3] ที่ทำงาน [4] ในโอกาสหรืองานที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
[5] ในโอกาสอื่นๆ (ระบุ.....)

14. คุณคิดว่าพ่อแม่ของคุณมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกคู่ครองมากน้อยแค่ไหน
- [1] มาก [2] ค่อนข้างมาก [3] ไม่มาก
[4] ไม่เลย [5] พ่อแม่เสียชีวิตแล้ว [9] ไม่รู้/ไม่ตอบ
15. เมื่อคุณแต่งงานแล้ว สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวคุณและครอบครัวของคุณสมรสเป็นอย่างไร
- [1] ฐานะของครอบครัวตนเองดีขึ้นมาก [2] ฐานะของครอบครัวตนเองดีขึ้น
[3] ฐานะของครอบครัวคู่สมรสดีขึ้นมาก [4] ฐานะของครอบครัวคู่สมรสดีขึ้น
[5] เหมือนเดิม [6] ไม่ทราบ
16. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความต่อไปนี้

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง [1]	เห็นด้วย [2]	เฉยๆ [3]	ไม่เห็นด้วย [4]	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง [5]
1. คู่สมรสรับฟังปัญหาของคุณ					
2. คู่สมรสเล่าปัญหาให้คุณฟัง					

17. คู่สมรสคนปัจจุบันของคุณทำสิ่งเหล่านี้บ่อยครั้งแค่ไหน

	เกือบทุกวัน [1]	สัปดาห์ละ หลายครั้ง [2]	สัปดาห์ ละครั้ง [3]	เดือน ละครั้ง [4]	ปีละ หลายครั้ง [5]	ประมาณ ปีละครั้ง [6]	ไม่เคย เลย [7]
1. เตรียมมื้อ อาหาร							
2. ซักรีดเสื้อผ้า							
3. ทำความ สะอาดบ้าน							

CHULALONGKORN UNIVERSITY

18. ใครเป็นคนจัดการสิ่งเหล่านี้*

	ฉันทำ เสมอ [1]	ส่วนใหญ่ ฉันทำ [2]	ฉันกับคู่ สมรส ช่วยกันทำ [3]	ส่วนใหญ่ คู่สมรส ทำ [4]	คู่สมรส ทำเสมอ [5]	สมาชิกใน ครอบครัว คนอื่นทำ [6]	ไม่มี [7]
1. อบรมสั่งสอน บุตรและดูแล การศึกษาของ บุตร							
2. ดูแลพ่อแม่ของ คุณ							

19. เมื่อพิจารณาจากทุกอย่างแล้ว คุณรู้สึกพึงพอใจกับการสมรสของคุณมากน้อยแค่ไหน
- [1] พอใจอย่างยิ่ง [2] พอใจ [3] เฉยๆ [4] ไม่พอใจ [5] ไม่พอใจอย่างยิ่ง
20. คุณเคยได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากพ่อแม่ของคุณ เช่น เพื่อซื้อบ้าน เช่าบ้าน หรือทำธุรกิจตั้งแต่แต่งงานมาหรือไม่ และเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- [1] ใช่ เป็นจำนวนมาก [2] ใช่ เป็นจำนวนพอสมควร
[3] ไม่เคยเลย [9] พ่อแม่เสียชีวิตแล้ว
21. คุณเคยได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากพ่อแม่ของคุณ เช่น ปลูกบ้านหรือประกอบอาชีพตั้งแต่แต่งงานมาหรือไม่ และเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- [1] ใช่ เป็นจำนวนมาก [2] ใช่ เป็นจำนวนพอสมควร
[3] ไม่เคยเลย [9] พ่อแม่เสียชีวิตแล้ว
22. ระดับการศึกษา
- [1] ไม่มีการศึกษา [2] ประถมศึกษา
[3] มัธยมศึกษาตอนต้น [4] มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
[5] อนุปริญญา/ ปวส. [6] ปริญญาตรี
[7] สูงกว่าปริญญาตรี [8] อื่นๆ (ระบุ.....)
23. อาชีพหลัก
- [1] เกษตรกรรมเพื่อยังชีพ [2] เกษตรกรรมเพื่อการค้า
[3] อุตสาหกรรมในครัวเรือน [4] รับจ้าง
[5] ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ [6] พนักงานเอกชน
[7] ค้าขาย [8] ไม่ประกอบอาชีพ
[9] อื่นๆ (ระบุ.....)
24. รายได้ส่วนตนเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
25. รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
26. คุณประกอบอาชีพในภูมิลำเนาที่ตั้งของครัวเรือนคุณหรือไม่
- [1] ใช่ ข้ามนไปตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ข้อที่ 28
[2] ไม่ใช่ ท่านไปประกอบอาชีพที่ใด.....
และท่านประกอบอาชีพนอกภูมิลำเนาแล้ว.....ปี
27. คุณคิดว่าสาเหตุที่คุณไปประกอบอาชีพนอกภูมิลำเนา คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [1] รายได้ไม่พอที่จะดูแลสมาชิกในครัวเรือนของคุณ
[2] ที่ดินทำกินมีจำกัด
[3] ทรัพยากรในการประกอบอาชีพขาดแคลน หรือไม่เพียงพอต่อความต้องการ
[4] ต้องการประกอบอาชีพที่มีความมั่นคงกว่า
[5] จำนวนอาชีพในภูมิลำเนานี้น้อยไม่หลากหลาย
[6] ต้องการเพิ่มความรู้ ทักษะ ความสามารถให้มากกว่าที่มีอยู่ เช่น ศึกษาต่อ ฝึกอบรม
[7] มีบุคคลที่รู้จัก หรือเครือญาติชักชวน
[8] ตามคู่สมรส หรือ บุตรไปประกอบอาชีพนอกภูมิลำเนา
[9] เหตุผลอื่นๆ (ระบุ.....)

ตอนที่ 3 รายละเอียดในการติดต่อกับพ่อแม่ของผู้ตอบและพ่อแม่ของคู่สมรส

28. กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับความสม่ำเสมอในการติดต่อกับพ่อแม่ของท่านและพ่อแม่ของคู่สมรส

	พ่อผู้ตอบ	แม่ผู้ตอบ	พ่อคู่สมรส	แม่คู่สมรส
1. มีชีวิตอยู่หรือไม่	0 ไม่มี (ข้ามไปถามส่วนแม่ผู้ตอบ) 1 มี	0 ไม่มี (ข้ามไปถามส่วนพ่อคู่สมรส) 1 มี	0 ไม่มี (ข้ามไปถามส่วนแม่คู่สมรส) 1 มี 8 โสด (ข้ามไปถามส่วนถัดไป)	0 ไม่มี (ข้ามไปถามส่วนถัดไป) 1 มี 8 ไม่เข้าข่าย (โสด)
2. อายุ (ปี)
3. สถานภาพสมรส	2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส
4. อาศัยกับใคร	1 อยู่กับบุตรชายที่แต่งงานแล้ว 2 อยู่กับบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว 3 อยู่กับบุตรที่ไม่ได้แต่งงาน 4 อยู่กับคู่สมรส 5 อยู่คนเดียว 6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นในศูนย์ต่างๆในชุมชน 7 อื่นๆ (ระบุ.....)	1 อยู่กับบุตรชายที่แต่งงานแล้ว 2 อยู่กับบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว 3 อยู่กับบุตรที่ไม่ได้แต่งงาน 4 อยู่กับคู่สมรส 5 อยู่คนเดียว 6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นในศูนย์ต่างๆในชุมชน 7 อื่นๆ (ระบุ.....)	1 อยู่กับบุตรชายที่แต่งงานแล้ว 2 อยู่กับบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว 3 อยู่กับบุตรที่ไม่ได้แต่งงาน 4 อยู่กับคู่สมรส 5 อยู่คนเดียว 6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นในศูนย์ต่างๆในชุมชน 7 อื่นๆ (ระบุ.....)	1 อยู่กับบุตรชายที่แต่งงานแล้ว 2 อยู่กับบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว 3 อยู่กับบุตรที่ไม่ได้แต่งงาน 4 อยู่กับคู่สมรส 5 อยู่คนเดียว 6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นในศูนย์ต่างๆในชุมชน 7 อื่นๆ (ระบุ.....)

	พ่อผู้ตอบ	แม่ผู้ตอบ	พ่อคู่สมรส	แม่คู่สมรส
--	-----------	-----------	------------	------------

5. อาศัยอยู่ ห่างกันแค่ไหน	0 อยู่กับผู้นับ 1 ช้างบ้าน, ตึกเดียวกัน, หรือ ถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่ พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	0 อยู่กับผู้นับ 1 ช้างบ้าน, ตึกเดียวกัน, หรือ ถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่ พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	0 อยู่กับผู้นับ 1 ช้างบ้าน, ตึกเดียวกัน, หรือ ถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่ พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	0 อยู่กับผู้นับ 1 ช้างบ้าน, ตึกเดียวกัน, หรือ ถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่ พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง
6. เจอกันบ่อย แค่ไหน	0 อยู่กับผู้นับ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้นับ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้นับ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้นับ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

	พ่อผู้ตอบ	แม่ผู้ตอบ	พ่อคู่สมรส	แม่คู่สมรส
--	-----------	-----------	------------	------------

7. ติดต่อกับ วิธีอื่นบ่อย แค่ไหน (โทรศัพท์ จดหมาย อีเมล ฯลฯ)	0 อยู่กับผู้ตอบ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้ตอบ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้ตอบ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	0 อยู่กับผู้ตอบ 1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง
--	---	---	---	---

29. จำนวนพี่น้องที่มีชีวิตอยู่

จำนวนพี่น้อง ที่มีชีวิตอยู่	พี่ชาย	พี่สาว	ตัวเอง/ คู่สมรส	น้องชาย	น้องสาว	รวม
พี่น้องผู้ตอบ			1			
พี่น้องคู่สมรส			1			

30. ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คุณได้ทำสิ่งเหล่านี้ให้กับพ่อ/แม่ของตัวเองบ่อยครั้งแค่ไหน

[8] ทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิต (ข้ามไปข้อ 36)

ผู้ตอบ → พ่อแม่ของตัวเอง	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงินเลี้ยงดูพ่อแม่					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแลพ่อแม่ (เช่น ช่วยเลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพพ่อแม่ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจของพ่อ/แม่					

31. ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พ่อแม่ของคุณทำสิ่งเหล่านี้ให้กับคุณบ่อยครั้งแค่ไหน

พ่อแม่ของตัวเอง → ผู้ตอบ	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงิน					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแล (เช่น ช่วยเลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจ					

32. (ในกรณียังสมรสอยู่) ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คุณทำสิ่งเหล่านี้กับพ่อแม่ของคู่สมรสบ่อยครั้งแค่ไหน

ผู้ตอบ → พ่อแม่ของคู่สมรส	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงิน					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแล (เช่น ช่วยเลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจ					

33. (ในกรณียังสมรสอยู่) ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พ่อแม่ของคู่สมรสทำสิ่งเหล่านี้กับคุณบ่อยครั้งแค่ไหน

พ่อแม่ของคู่สมรส→ ผู้ตอบ					
	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงิน					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของ ไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแล (เช่น ช่วย เลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจ					

34. ใครที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดูแลบิดามารดาที่สูงอายุของคุณ

ผู้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ	มีส่วนร่วม (ตอบได้หลายข้อ)	รับผิดชอบ (ตอบเพียงข้อเดียว)
1. บุตรชายคนโต (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
2. บุตรชายคนโตก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
3. บุตรสาวคนโตก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
4. บุตรชายหรือบุตรสาวก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
5. บุตรทุกคน (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
6. ญาติของบิดามารดา (โปรดระบุ _____)		
7. เพื่อนบ้านของบิดามารดา		
8. เพื่อนของบิดามารดา		
9. คนรับใช้		
10. ผู้ดูแลที่ผ่านการอบรม/แพทย์/พยาบาล		
11. เจ้าหน้าที่/อาสาสมัครในศูนย์ชุมชน		
12. สถานดูแลผู้สูงอายุ/สถานพยาบาลของเอกชน		
13. สถานดูแลผู้สูงอายุ/สถานพยาบาลของรัฐบาล		
14. ศูนย์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไรด้านสาธารณสุข		
15. ศูนย์ชุมชน/ศูนย์พัฒนาชุมชนของ มูลนิธิ สมาคม เครือข่ายต่างๆ		
16. อื่นๆ (โปรดระบุ _____)		
17. ไม่มีบิดามารดา (บิดามารดาเสียชีวิต)		

35. ใครที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดูแลบิดามารดาที่สูงอายุของคุณุ่สมรส

ผู้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ	มีส่วนร่วม (ตอบได้หลายข้อ)	รับผิดชอบ (ตอบเพียงข้อเดียว)
1. บุตรชายคนโต (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
2. บุตรชายคนโตก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
3. บุตรสาวคนโตก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
4. บุตรชายหรือบุตรสาวก็ได้ (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
5. บุตรทุกคน (และ/หรือสมาชิกในครอบครัวของเขา)		
6. ญาติของบิดามารดา (โปรดระบุ _____)		
7. เพื่อนบ้านของบิดามารดา		
8. เพื่อนของบิดามารดา		
9. คนรับใช้		
10. ผู้ดูแลที่ผ่านการอบรม/แพทย์/พยาบาล		
11. เจ้าหน้าที่/อาสาสมัครในศูนย์ชุมชน		
12. สถานดูแลผู้สูงอายุ/สถานพยาบาลของเอกชน		
13. สถานดูแลผู้สูงอายุ/สถานพยาบาลของรัฐบาล		
14. ศูนย์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไรด้านสาธารณสุข		
15. ศูนย์ชุมชน/ศูนย์พัฒนาชุมชนของ มูลนิธิ สมาคม เครือข่ายต่างๆ		
16. อื่นๆ (โปรดระบุ _____)		
17. ไม่มีบิดามารดา (บิดามารดาเสียชีวิต)		

ตอนที่ 4 รายละเอียดของบุตร

36. คุณมีบุตรกี่คน นับรวมบุตรที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันและบุตรที่เสียชีวิตแล้ว

[88] โสด/ไม่มีบุตรเลย (ข้ามไปถาม ข้อ 43)

จำนวนบุตร	อยู่ด้วยกัน	อยู่ที่อื่น	เสียชีวิต	รวม
บุตรชาย				
บุตรสาว				

37. ในกรณีที่บุตรของคุณไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน กรุณาให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล [88] โสด/ไม่มีบุตรเลย (ข้ามไปถามข้อ 43)

ลำดับและเพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ
1. อายุ (ปี)
2. สถานภาพสมรส	1 โสด 2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	1 โสด 2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	1 โสด 2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส	1 โสด 2 สมรส 3 หย่า 4 หม้าย 5 แยกกันอยู่ 6 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส
3. สถานภาพการทำงาน	0 ไม่ทำงาน 1 ทำงาน	0 ไม่ทำงาน 1 ทำงาน	0 ไม่ทำงาน 1 ทำงาน	0 ไม่ทำงาน 1 ทำงาน
4. อาศัยอยู่ ห่างกันแค่ไหน	1 ช้างบ้าน, ติดเดียวกัน, หรือถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	1 ช้างบ้าน, ติดเดียวกัน, หรือถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	1 ช้างบ้าน, ติดเดียวกัน, หรือถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง	1 ช้างบ้าน, ติดเดียวกัน, หรือถนนเดียวกัน 2 ใช้เวลาเดิน 15 นาทีจากที่พัก 3 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 15-30 นาที 4 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 5 นั่งรถ เรือ ฯลฯ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง 6 นั่งรถ เรือ ฯลฯ มากกว่า 3 ชั่วโมง
5. เจอกันบ่อย แค่ไหน	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง

ลำดับและเพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ	บุตรลำดับที่..... เพศ
6. ติดต่อด้วย วิธีอื่น บ่อยแค ไหน (โทรศัพท์ จดหมาย อีเมล ฯลฯ)	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง	1 เกือบทุกวัน 2 หลายครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์ 3 ประมาณ สัปดาห์ละครั้ง 4 ประมาณเดือนละครั้ง 5 หลายครั้งต่อปี 6 ปีละครั้ง 7 น้อยกว่าปีละครั้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

38. คุณติดต่อกับบุตรคนใดบ่อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการพบปะกัน พูดคุยทางโทรศัพท์ จดหมาย หรือทางอินเทอร์เน็ต ถ้าหากคุณติดต่อกับบุตรมากกว่า 1 คน ให้เลือกคนที่คุยได้พูดคุยเมื่อไม่นานมานี้

- [1] บุตรชายคนโต [2] บุตรชายคนเล็ก
 [3] บุตรสาวคนโต [4] บุตรสาวคนเล็ก
 [5] ลูกเขยคนโต [6] ลูกเขยคนเล็ก
 [7] ลูกสะใภ้คนโต [8] ลูกสะใภ้คนเล็ก
 [9] ไม่มีบุตร (ข้ามไปถามข้อ 43)

39. บุคคลที่คุณกล่าวถึงในข้อที่ 38 นั้น อาศัยอยู่กับคุณหรือไม่

- [1] ใช่ [2] ไม่ใช่ [3] ไม่มีบุตร (ข้ามไปถามข้อ 43)

40. ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คุณทำสิ่งเหล่านี้กับบุคคลที่คุณกล่าวถึงใน ข้อที่ 38 ที่อาศัยอยู่กับคุณ บ่อยครั้งแค่ไหน

ผู้ตอบ → บุตร	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงิน					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของ ไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแล (เช่น ช่วยเลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจ					

41. ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา บุคคลที่คุณกล่าวถึงใน ข้อที่ 38 ที่อาศัยอยู่กับคุณ ทำสิ่งเหล่านี้กับคุณบ่อยครั้งแค่ไหน

บุตร → ผู้ตอบ	บ่อยมาก [1]	บ่อย [2]	บางครั้ง [3]	นานๆ ครั้ง [4]	ไม่เคยเลย [5]
1. ให้เงิน					
2. ทำงานบ้าน (เช่น ทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซื้อของ ไปทำธุระให้ ฯลฯ) หรือดูแล (เช่น ช่วยเลี้ยงเด็ก ดูแลสุขภาพ ฯลฯ)					
3. รับฟังปัญหาหรือความกังวลใจ					

42. ใครที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดูแลบุตรในครัวเรือน

ผู้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ	มีส่วนร่วม (ตอบได้หลายข้อ)	รับผิดชอบ (ตอบเพียงข้อเดียว)
[1] พ่อของเด็ก		
[2] แม่ของเด็ก		
[3] ปู่ ย่า ตา ยายของเด็ก (โปรดระบุ _____)		
[4] ลูกชายคนโต		
[5] ลูกสาวคนโต		
[6] ญาติของบิดา มารดา (โปรดระบุ _____)		
[7] เพื่อนบ้าน		
[8] เพื่อนของพ่อแม่เด็ก		
[9] คนรับใช้		
[10] ผู้ดูแลที่ผ่านการอบรม/แพทย์/พยาบาล/บุคลากรทางการศึกษา		
[11] เจ้าหน้าที่/อาสาสมัครในศูนย์ชุมชน		
[12] สถานดูแลเด็กเอกชน/โรงเรียนอนุบาลเอกชน		
[13] สถานดูแลเด็กรัฐบาล/โรงเรียนอนุบาลรัฐบาล		
[14] ศูนย์ขององค์กรไม่แสวงผลกำไรด้านสาธารณสุข/การศึกษา		
[15] ศูนย์ชุมชน/ศูนย์พัฒนาชุมชนของ มูลนิธิ สมาคม เครือข่ายต่างๆ		
[16] อื่นๆ (โปรดระบุ _____)		
[17] ไม่มีบุตร		

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและทัศนคติ

43. คุณเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่ เกี่ยวกับการให้เงินและ/หรือการเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย [3]
1. ผู้ชายโสด ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของตัวเอง			
2. ผู้หญิงโสด ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของตัวเอง			
3. ผู้ชายแต่งงานแล้ว ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของตัวเอง			
4. ผู้หญิงแต่งงานแล้ว ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของตัวเอง			
5. ผู้ชายแต่งงานแล้ว ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของคู่สมรส			
6. ผู้หญิงแต่งงานแล้ว ต้องให้เงินและ/หรือเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ของคู่สมรส			

44. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย [3]
1. สามีควรมีอายุมากกว่าภรรยา			
2. เมื่อแต่งงานแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีบุตร			
3. โดยทั่วไป ผู้ชายที่แต่งงานแล้วมีความสุขมากกว่าผู้ชายที่ยังไม่ได้แต่งงาน			
4. โดยทั่วไป ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วมีความสุขมากกว่าผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน			
5. คู่รักสามารถอยู่ด้วยกันได้โดยไม่ต้องแต่งงาน			
6. ผู้ชายที่แต่งงานแล้วมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาได้			
7. ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วมีความสัมพันธ์กับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีได้			
8. คนที่ต้องการหย่าจะต้องรอให้ลูกโตก่อน			
9. ส่วนใหญ่ การหย่าร้างถือเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับคู่ที่ไม่ประสบ ความสำเร็จในการแต่งงาน			

45. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย [3]
1. ไม่แต่งงานและทำงานตลอดชีวิต			
2. แต่งงานแต่ไม่มีบุตรและทำงานตลอดชีวิต			
3. ทำงาน, แต่งงาน, มีบุตรและออกจากงานมาเป็นคนดูแลบ้าน			
4. ทำงาน, แต่งงาน, มีบุตร ออกจากงานชั่วคราวเพื่อมาเลี้ยงบุตร และกลับ เข้าทำงานอีกครั้งเมื่อบุตรโตขึ้น			
5. ไม่แต่งงานใหม่ ในขณะที่ดูแลบุตรพร้อมกับทำงานด้วย			
6. อื่นๆ (โปรดระบุ _____)			

46. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย [3]
1. ภรรยาควรสนับสนุนการทำงานของสามีมากกว่าออกไปทำงานของตัวเอง			
2. งานของสามีคือ การหาเงินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ในขณะที่งานของภรรยาคือ การดูแลบ้านและครอบครัว			
3. ผู้ชายต้องมีส่วนร่วมในการทำงานบ้านมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน			
4. ในช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอยการปลดพนักงานหญิงออกก่อนแทนที่จะเป็นพนักงานชายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้			

47. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย [3]
1. ควรเคารพในอำนาจการตัดสินใจของพ่อไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด			
2. บุตรต้องพยายามทำสิ่งที่จะนำมาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงแก่พ่อแม่			
3. บุตรชายคนโตควรได้รับการแบ่งสมบัติมากที่สุด			
4. บุตรที่เลี้ยงดูพ่อแม่เป็นอย่างดีควรได้รับการแบ่งสมบัติมากที่สุด			
5. คู่สมรสควรมีบุตรชายอย่างน้อย 1 คนเพื่อสืบต่อวงศ์ตระกูลของตน			

48. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	เฉยๆ [2]	ไม่เห็นด้วย ด้วย [3]
1. รู้สึกสำนึกในบุญคุณพ่อแม่ที่ท่านเลี้ยงดูเรามา			
2. ถึงแม้พ่อแม่จะบงกชพร่องในการเลี้ยงดูเรามาอย่างไร ก็ต้องเลี้ยงดูท่านเป็นการตอบแทนให้ดีที่สุด			
3. บุตรควรประกอบอาชีพตามความคาดหวังของพ่อแม่มากกว่าทำตามความต้องการของตน			
4. ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ให้ท่านอยู่อย่างสุขสบาย			

55. คุณทำสิ่งเหล่านี้บ่อยครั้งแค่ไหน

	เกือบทุก วัน [1]	สัปดาห์ละ หลายครั้ง [2]	สัปดาห์ ละครั้ง [3]	เดือน ละครั้ง [4]	ปีละหลาย ครั้ง [5]	ประมาณ ปีละครั้ง [6]	ไม่เคย เลย [7]
1. เตรียมมื้ออาหาร							
2. ซักรีดเสื้อผ้า							
3. ทำความสะอาดบ้าน							

56. คุณและครอบครัวของคุณมีโอกาสรับประทานอาหารเย็นด้วยกันบ่อยครั้งแค่ไหน (ครอบครัวในที่นี้หมายถึงเฉพาะสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่กับผู้ตอบแบบสอบถาม)

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[9]
เกือบทุก วัน	สัปดาห์ละ หลายครั้ง	สัปดาห์ละ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	ปีละหลาย ครั้ง	ปีละครั้ง	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี	ไม่ได้อาศัยอยู่ กับครอบครัว

57. คุณและครอบครัวของคุณทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันบ่อยครั้งแค่ไหน (ครอบครัวในที่นี้หมายถึงเฉพาะสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่กับผู้ตอบแบบสอบถาม)

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[9]
เกือบทุก วัน	สัปดาห์ละ หลายครั้ง	สัปดาห์ละ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	ปีละหลาย ครั้ง	ปีละครั้ง	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี	ไม่ได้อาศัยอยู่ กับครอบครัว

58. เมื่อพิจารณาจากทุกอย่างแล้ว คุณรู้สึกพึงพอใจกับชีวิต ณ ปัจจุบันของคุณมากน้อยแค่ไหน

[1] พอใจอย่างยิ่ง [2] พอใจ [3] เฉยๆ [4] ไม่พอใจ [5] ไม่พอใจอย่างยิ่ง

59. คุณรู้สึกอย่างไรกับชีวิตของคุณ

[1] มีความสุขมาก [2] มีความสุข [3] เฉยๆ [4] ไม่มีความสุข [5] ไม่มีความสุขเลย

ตอนที่ 6 ทักษะคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับครอบครัวในอนาคต

60. คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้

ข้อความ	เห็นด้วย [1]	ไม่ เห็นด้วย [0]
1. ในอนาคตความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์/ศาสนา ยังคงมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความคิด ค่านิยม การดำรงชีวิต การแต่งงาน และการสร้างครอบครัวของคุณ		
2. ในอนาคตคุณและสมาชิกในครอบครัวของคุณยังให้ความสำคัญกับการแต่งงานว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต และเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติตามความเชื่อของชาติพันธุ์/ศาสนา		
3. ในอนาคตสามีสามารถมีภรรยาได้หลายคนหากสามารถเลี้ยงดูภรรยาหลายคนได้		
4. ในอนาคตคุณจะยอมรับให้สมาชิกในครอบครัวของคุณสามารถแต่งงานกับบุคคลนอกชาติพันธุ์ของคุณได้		
5. ในอนาคตรูปแบบของครอบครัวยังคงเป็นเหมือนปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลง คือประกอบด้วย บุตรหลานบิดามารดาปู่ย่าตายายอยู่ในครอบครัวเดียวกัน		
6. ในอนาคตครอบครัวของท่านยังนิยมการมีบุตรจำนวนมากเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือครอบครัว		
7. ในอนาคตในครัวเรือนของคุณยังคงให้บทบาทและความสำคัญกับบุตรชายเสมอ		
8. ในอนาคตบุตรจะดูแลและเกื้อหนุนคุณเมื่อคุณอยู่ในช่วงสูงวัย		
9. ในอนาคตคุณจะดูแลและเกื้อหนุนบุตรเช่นเดียวกับที่บิดามารดาของท่านปฏิบัติต่อท่าน		
10. ในอนาคตคุณจะพบปะกับบุตรหลานของคุณน้อยลงเพราะบุตรหลานของคุณจะออกไปทำงานนอกภูมิลำเนา		
11. ในอนาคตคุณจะรู้สึกว่าคุณมีช่องว่างระหว่างคุณและรุ่นบุตรหลานเพราะบุตรหลานของคุณมีการศึกษาที่สูงกว่าคุณ		
12. ในอนาคตคุณจะได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกในครอบครัวของคุณและสมาชิกในชุมชน เช่นเดียวกับผู้อาวุโสในชุมชนในปัจจุบัน		
13. ในอนาคตการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ไม่ผิด ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่พึงกระทำได้		
14. ภาครัฐควรมีนโยบายกระจายความเจริญ เช่น ระบบสาธารณสุข ระบบขนส่งมวลชน แหล่งทำมาหากิน เพื่อให้ ครอบครัว ชุมชน ในอนาคต มีความอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน		
15. อนาคตคุณจะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ดีมีสุข เพราะได้อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น และมีความมั่นคงระหว่างประชากรต่างรุ่นที่แน่นแฟ้น		

ขอขอบคุณอย่างยิ่ง

นายวสวัตต์ สติญญามณี นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัว และชาติพันธุ์ ในการพัฒนา ปรับปรุง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก

รายชื่อ	หน่วยงาน
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ศรีสังข์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐิติรัตน์ กิตติวิวัฒน์	คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.รัชนิกร แซ่วัง	วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.สมรักษ์ สิงห์กานานนท์	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
คุณกมลพรรณ แซ่ลี	หน่วยงานด้านชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา Asia Indigenous People Pact (AIPP)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายวสวัตต์ สุตินญามณี เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจาก โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จากนั้นเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ทางด้านบริหารธุรกิจ จาก คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ วุฒิบัตร Internal Auditing Education Program จาก The Institute of Internal Auditors ประเทศสหรัฐอเมริกา และในปีการศึกษา 2556 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษาดังกล่าวในปีการศึกษา 2560 ด้วยผลการเรียนเฉลี่ย 4.00 พร้อมทั้งในระหว่างการศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต ได้รับทุนรัฐบาลเกาหลี โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติเกาหลี เดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยน ณ สถาบันประชากรแห่งเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Population Institute) สาธารณรัฐเกาหลี จนได้วุฒิบัตร Population Analysis และ Migration Analysis อีกด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY